

**R. P. Sebast. Izquierdo Alcarazensis Soc. Iesv, svpremis
Inquisitionis Senatvs Censoris, Et Olim Complvti SS.
Theologiæ Professoris. Pharvs Scientiarvm**

Izquierdo, Sebastián

Lugduni, 1659

Dispvt. XVII. De vnitate, & multitudine entium, seu rerum, atque adeò
obiectorum intellectus humani.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95620)

sit obiecti perfectionis; sed quia, quod perfectius est obiectum, extrinsecè ab illo, tanquam à circumstantià quādam euadit ea conuenientior, appetibiliorque cognoscendi, si cætera sint paria. Quo eodem pacto amor obiecti perfectionis conuenientior amanti est, tametsi intrinsecè non propterea perfectior sit, quod est obiecti perfectioris. Quamuis autem, maius bonum connaturaliter, & regulariter, maiorem de se, atque adeo magis intensam intrinsecè delectationem pariat: Id tamen necessarium non est, cum videamus sæpe homines intensius de minoribus bonis, quàm de maioribus delectari.

- 87 Quæ quidem doctrina inde etiam confirmanda venit: quia in actibus odij, eò minor bonitas, cæteris paribus, reperiri solet, quo eorum obiecta sunt meliora, ob id actus odij Dei reliquis peius est. Quod argumentū imprimis est, intrinsecam bonitatem actuum penes intrinsecam ipsorum naturam; non verò penes bonitatem obiectorum, seu terminorum taxandam esse. Deinde ne intrinsecam quidem bonitatem illorum eò semper maiorem esse, quo obiectorum, vel terminorum maior est bonitas.

Vnde planè colligitur, effectum illud, quod vulgò solet circumferri: *eò perfectior est actus, cæteris paribus, quod perfectior est eius terminus*, falsum imprimis esse, si intelligatur de perfectione actus intrinsecæ. Deinde, etiam si intelligatur de extrinsecâ non vniuersaliter, sed suis cum exceptionibus esse verum.

Propositio 5.

Actus re ipsâ formales non euadunt necessariò inæquales quoad suum esse intrinsecum ex eo quod eorum subiecta sunt inæqualia; sed æquales esse possunt intrinsecè quantumuis eorum subiecta inæqualia sint inter se.

Hæc propositio perinde ac præcedens probanda venit: quia actus, de quibus agit, perinde veniunt, quod ad rem attinet, comparandi ad sua subiecta; atque ad suos terminos. Supponitur autem in tota hac quæstione ex dictis *disp. 8. de subiectis prædicationis actuum sermonem esse*, sub eisque proinde principia actuum, de quibus illi prædicantur comprehendendi.

DISPUTATIO XVII.

DE VNITATE, ET MVLTITVDINE ENTIVM, seu rerum; atque adeò obiectorum intellectus humani.

In hac disputatione primùm de vnitæte, & multitudine entium in vniuersum breuiter disseram. Deinde de vnitæte, & multitudine obiectorum intellectus nostri prout talium agam, atque ita de obiecto vniuersali, quod definitur *unum in multis*, de quo ipsi correspondente particulari generatim sumptis imprimis; mox verò de eisdem speciatim acceptis; atque adeo de singulis prædicabilibus potissimum mihi sermo erit; circa quæ breuiter etiam perstringam, ut soleo, quæ apud Autores obuia sunt, & vel minore egent explicatione, vel ad institutum, quod insequor minus conferunt, nonnihil amplius cætera producturus.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid sit vnum, quid vnitætas, & quotuplex?

NVM sic solet vulgò definiri: *est ens indiuisum in se, & diuisum à quolibet alio*. Arist. tamen, lib. 5. *Metaph. cap. 6.* ita vnum vniuersè sumptum describit: *vniuersaliter namque quocumque non habent diuisionem, quatenus non habent, eatenus vnum dicuntur*. Et quibus verbis aperte constat vnum sufficienter definiri per illa priora verba definitionis vulgaris: *est ens indiuisum in se*. Vnde plerique à definitione vnius remouent reliquas particulas, & *diuisum à quolibet alio*, quasi ad rationem vnius formalem non pertinentes. Ita Soar. *disp. 4. Metaph. sectione prima*, Fons. *libro quarto, Metaph. cap. 2. q. 5. sec. 5.* Gillius in 1. p. lib. 2. *tract. 3. cap. 5.* Fasol. plures pro eadem sententiâ referens in 1. p. q. 11. *art. 1. dub. 14.* contra Nazar. Suesan. & alios etiam à se relatos. Id quod haud dubiè sentit itidem S. Th. dum in *ca. q. 11. alij-*

que in locis sæpe vnum definit per solam indiuisiōnem entis in se.

Sed est difficultas in hac quæstione vadè celebris, quid addat vnum supra ens, quidue per indiuisiōnem, à qua ens indiuisum in se; atque adeò vnum euadit intelligatur? an positium quid, an potius aliqua negatio? Prima sententia est, vnum supra ens nihil omninò positium addere; sed meram negationem. ita S. Th. 1. p. q. 11. *art. 1. alijque in locis*. Soar. *supra n. 6.* Fons. *sec. 4. Fasol. dub. 5.* Gillius *cap. 3.* Arriag. *disp. 1. Metaphysice sec. 3.* & apud eos alij plures; qui tamen inter se non conueniunt in assignandâ negatione, quam vnum addit supra ens. Nam Caiet. Argent. Nazar. apud Fasol. & Gill. *supra* censent, esse negationem, quâ ens nō est diuisū à seipso. Soar. verò Fas. & alij, esse negationē, quâ ens in se non est diuisū in plura.

Secunda sententia est, id, quod addit vnum supra ens, non negationem; sed aliquid positium esse. Ita Vasq. *rom. 2. in 1. p. disp. 128. c. 2. cum S. Bon. & alijs.* Petr. Hurt. *disp. 4. Metaph. Auic. Scot. & plures alij apud Soar. & Fasol. supra*. Qui etiam inter se non consentiunt, quatenus Auic. Scot. & sui ex naturâ rei distinguunt ab ente id positium, quod vnum supra ens in ipsorum sententiâ addit; cæteri verò, dumtaxat distinguunt per rationem.

Pro

Pro resolutione suppono primò, ea dici propriè diuisa, quæ, cum sint inuicem distincta, unita inuicem non sunt: diuisio quippè propriè sumpta negatio unitatis est distinctorum; duoque proinde inuoluit in conceptu suo; distinctionem scilicet, & carentiam unitatis extremorum, quæ diuisa dicuntur. Quocirca ea dicuntur propriè indiuisa, quæ vel inuicem identificata, vel inuicem unita sunt. Vnde colligitur, indiuisiōem entis in se, per quam definitur vnum, non propriam, & strictam, sed latam indiuisiōem esse, qualis est indistinctio, diuisio enim, & distinctio, indiuisiōque, & indistinctio pro eodem sæpè in hac materiâ vsupati solent, vt apud præcitos Auctores cernere est. Et quidem nomine indiuisiōis, per quam vnum definitur, non indiuisiōem strictam; sed indistinctiōem venire intelligendam tum apud Arist. tum apud alios Antiquiores (quidquid recentiores aliqui contra sentiant) manifestum est in S. Th. id sæpè supponente. Ait enim in 1. dist. 24. q. 1. art. 3. ad 1. *Ad primum ergo dicendum, quod in multitudine negatio est secundum quod una res distinguitur ab aliâ per negationem; unde in multitudine est negatio, vel priuatio realis, secundum quod una res non dicitur esse alia, & huiusmodi distinctionem per negationem negat negatio importata in ratione unitatis.* Et 1. p. q. 1. art. 2. ad 4. *Primò, inquit, cadit in intellectu ens: secundo, quod hoc ens non est illud ens, & sic secundo apprehendimus diuisiōem.* Ecce diuisiōem appellat distinctionem illam à quâ vnum ens non est aliud ens. Et q. 29. art. 4. in corp. ita definit indiuiduum; cuius definitio aut est eadem, quæ vnus, aut illam includit, vt infra suo loco exponemus. *Indiuiduum autem est, quod est in se indistinctum, ab aliis verò distinctum.* Itaque nomine indiuisiōis, per quam definitur vnum, non indiuisiōe propria, & stricta; sed indistinctio debet intelligi. Id, quod ratio etiam manifestè suadet: quia, vt aliqua verè sint plura; atque adeo non vnum, non opus est, quod in se sint propriè, & strictè diuisa; sed satis, est, quod in se sint distincta; plura enim membra nostri corporis, & plures quæque partes cuiusvis compositi verè sunt plures partes, non vna, & tamen propriè, & strictè loquendo, non sunt in se diuisa; sed indiuisa, cum sint unita. Indiuisiō ergo propria, & stricta in se non facit vnum; sed indistinctio in se. Vt tamen iam explico.

Suppono enim secundò, ad rationem vnus non omnimodam indistinctiōem entis in se requiritam esse; alioquin, nullum ens compositum esset vnum: quia omne ens compositum habet in se distinctionem omnium suarum partium; atque adeo non est omnimodis indistinctum in se: solum ergo ad entis unitatem requiritur indistinctio eius in plura talia, quale ipsum est, qua ratione dicitur vnum. E. G. vt aliquod ens sit vnus homo, scilicet, quod sit in se indistinctum in plures homines; vt sit vnum animal, quod sit in se indistinctum in plura animalia; vt sit vnum membrum, quod sit in se indistinctum in plura membra eiusdem rationis; vt sit vna pars, quod sit in se indistincta in plures partes eiusdem rationis &c. Id quod Arist. haud dubiè sibi voluit, cum dixit lib. 5. Metaph. cap. illo 6. citato. *Vniuersaliter autem, quotcumque non habent diuisiōem, quatenus non habent, eatenus vnum dicuntur, vt puta, si prout homo non habet diuisiōem, vnus est homo: quod si prout animal, vnum animal, &c.* Hinc plane constat, cur exercitus, populus, numerus, ac demum multitudo quævis suam

Pharus Scientiarum, Tom. II.

nihilominus unitatem habeant, tamen si aliunde sint quædam multa; quia nimirum, tamen si exercitus, aut populus sit plures homines, eo quod in se habeat distinctionem omnium eorum; proindeque in se indiuisus; siue indistinctus non est in plures homines, at in plures exercitus, aut plures populos eiusdem rationis verè indiuisus, siue indistinctus est in se; atque ita vnus verè est exercitus, aut vnus populus. Et numerus, aut multitudo quævis similiter verè vnus numerus, aut vna multitudo est: quia in se indistinctiōem non habet plurius numerorum, aut plurius multitudinum eiusdem rationis; tamen si aliunde sint multa quædam eo quod in se habeant distinctionem omnium earum unitatum, seu partium, ex quibus coalescunt, cuiuslibet demum rationis sint tales unitates, seu partes. Vnde obiter colliges cõtra plebsque Recentiores, ad unitatem cuiusvis aggregati, seu multitudinis nullam necessariam esse unitatem adhuc moralem partium eorum; quantumvis enim partes sint in unitate constitutæ quoddam in se indiuisum in plura aggregata, seu multitudines eiusdem rationis.

Suppono tertio ex dictis disp. 13. distinctionem sumptam formaliter aliam esse positiuam, quæ propriè dicitur distinctio, in actumque obiectiuo consistit, quo concipitur, vnum extremum distinguì ab alio, & è conuerso: aliam esse negatiuam, quæ solum per quamdam illationem, atque adeo minus propriè distinctio appellatur, consistitque in negatione identitatis, quâ vnum extremum non est aliud, & vice versâ. Vnde indistinctio etiam est duplex, alia opposita distinctioni positivæ, quæ negatio quædam est eius: alia opposita distinctioni negatiuæ, quæ est ipsa identitas concepta per modum negationis sui contradictoriæ, prout dicebamus ibi. Quomodo autem negatio distinctionis positivæ extremorum identificatorum, & negatio positivæ identitatis extremorum distinctorum per quamdam æquivalentiam, non verò formaliter veræ, & reales negationes dicendæ veniant respectu nostri; tamen si formaliter dici debeant negationes à nobis factæ, eò quod negationes sunt conceptum solum in substitutis alienis, non verò in se; atque adeo solum à nobis, non verò à Deo, aut ab aliis intuentibus concepihilium ex dictis disp. 11. & 12. satis est notum. Quomodo etiam, dum nos aliquid positiuum per modum negationis sui contradictoriæ concipimus; tamen illud conceptus positiuus absolute dicendus sit, quædam nihilominus negatio rationis ibi interueniat non ficta; sed supposititia ex doctrinâ disp. 12. & sæpè alibi tactâ compertum est.

Suppono quartò, distinctionem positiuam duplicem rursus considerari posse; aliam adæquatè intrinsecam alicui essentia, qualis est ea qua partes essentia compositæ inuicem distinguuntur, & intra essentiam ipsam est; sicut & ipsæ partes, cum quibus est realiter idem; aliam semicextrinsecam cuius essentia, qualis est ea, quâ quævis essentia ab aliâ quâpiam sibi extrinsecâ distingui dicitur, quam utramque distinctionem positiuam sua negatiua proportionata consequitur. Et à distinctione quidè prioris generis essentia, quæ illam habet, distincta in se dici potest, aut etiam solet: à distinctione verò posterioris generis, quævis omnino essentia dicitur distingui ab aliâ quâpiam. Hinc fit, vt duplex pariter indistinctio veniat consideranda; alia opposita distinctioni prioris generis, à quâ essentia, habes illâ dicitur indistincta in se, alia opposita distinctioni posterioris generis, à quâ essentia, huc

huc formalitas gaudens illa, aut à se ipsa, aut ab aliâ formalitate dicitur indistincta. Igitur indistinctio, à quâ vnumquodque ens euadit vnum, & in quâ subindè vnitas cuiusque entis consistit, ex illis est; quæ distinctionem remouent prioris generis, prout suppositione secunda expostum est; non verò ex illis, quæ remouent posterioris, vtpotè quæ etiam conueniunt multitudini, huc multis. Multa enim etiam quâ talia à seipsis sunt indistincta; non tamen sunt indistincta in se; sed potius distincta; & idè multa.

9 Suppono quincò, vnitatem, à quâ habet vnumquodque ens esse vnum, & posse sumi fundamentaliter, pro eo videlicet, quòd in se realiter est, & posse sumi formaliter; pro conceptu scilicet obiectiuo, quem habet in mente nostrâ obiectiuè, iuxta ordinarij modum, quem illam concipiendi habemus pro statu præsentis. Quo etiam pacto identitatem, & distinctionem entium in fundamentalem, & formalem diuisimus *suprà disp. 13*. His positis sic

Propositio 1.

10 Vnitas, quam vnum supra ens addit non est quidpiam posituum aut realiter, aut ex naturâ rei formaliter distinctum ab ente.

Primo: quia illud posituum non posset non esse etiam vnum, vt patet. Vel ergò tale esset per aliud pariter superadditum, & sic abiretur in infinitum: Quod plane est impossibile. Vel per seipsum, & sic idem ob eandem rationem de ente ipso venit dicendum; quò superadditum illud ad entis vnitatem non confert; atque adeo vnitas eius esse non potest. Secundo: quia, illo posituo præciso, adhuc manet ens in se indiuisum, & nullo modo multiplicatum: ergò tale posituum rursus redundat, nec vnitas entis potest esse.

11 Et quidem, quòd vnitas entis non sit aliquid posituum realiter ab ente distinctum, & ei superadditum apud omnes est certissimum, & prorsus in confesso. Quòd autem, neque sit aliquid posituum realiter identificatum cum ente, distinctum tamen ab illo, & ei superadditum formaliter ex naturâ rei, vt censent Scotistæ, satis, superque constat ex dictis à nobis contra eosdem *disp. 13, quest. 5*. vbi huiusmodi distinctionem formalem ex naturâ rei, tanquam penitus impossibilem multis rejicimus, in quo amplius non oportet morari.

Propositio 2.

12 Vnitas fundamentalis, à quâ vnumquodque ens est vnum à parte rei, & independentè à nostris conceptibus, nihilo prorsus differt ab ipso ente, seu ab eius essentia.

Quia, nec est aliquid posituum ipsi enti superadditum, iuxta *propos. 1*. neque est aliqua negatio realis adiuncta à parte rei ipsi enti, quâ ratione negationes à parte rei entibus posituis dici possunt adiungi consentaneè ad doctrinam traditam *disp. 9, quest. 3*. vt videbimus *propos. 3*. nec est aliquid coalescens ex ipso ente, & ex alio quopiam extrinseco, vt si distinctio fundamentalis, quia illud ab alio quopiam distinctum est; quia vnumquodque ens, vt sit vnum, non indiget consortio alterius, quemadmodum, vt ab altero distinctum sit, vt est notissimum. Relinquitur ergò, vt vnitas fundamentalis entis ab ipso ente, seu ab eius essentia nihilo prorsus differat à parte rei.

Propositio 3.

Vnitas formalis, quam vnum addit supra ens, seu potius supra subiectum, quod dicitur vnum, si sumatur pro indistinctione opposita distinctioni posituæ entis in se, negatio quædam est æquiuallenter quidem vera; sed formaliter ficta: Si verò, sumatur pro indistinctione, opposita distinctioni negatiuæ entis in se, formalitas est positua concepta per modum negationis; atque adeo secum ferens negationem rationis non fictam, sed supposititiam.

Hæc tota propositio integrè constat ex suppositionibus factis; quoniam vnitatem formalem, nus consistere in quadam indistinctione entis in se suppositione 1. statutum est: nimirum, in indistinctione, qua ens in se est indistinctum in plura talia, quale ipsum est, quâ ratione dicitur vnum, iuxta *supposit. 2*. huiusmodi autem indistinctionem entis in se, dicitur quidem ab indistinctione entis, vel à se, vel ab alio quopiam, iuxta *supposit. 4*. duplicem esse, alteram negantem distinctionem posituam: alteram negantem distinctionem negatiuam entis in se, constat ex *supposit. 3*. vbi etiam ex dictis alibi fusiùs statutum est: Primam in negatione quâdam consistere æquiuallenter quidem vera respectu nostri: formaliter tamen à nobis ficta. Secundam in identitate posituæ entis in se concepta per modum negationis sui contradictorij: atque adeo ferente secum quandam negationem rationis supposititiam. Liqueat ergo ex suppositionibus factis integra propositio.

Per quam quidem vnam quodammodo veniunt componendæ duæ commemoratæ, oppositæque Doctorum sententiæ, quarum altera in aliquo negatiuo, altera in aliquo posituo ponit vnitatem, quam vnum dicitur addere supra ens. Etenim S. Th. per negationem rationis, quam nos supposititiam vocamus, complet conceptum vnitatis, de quo non negat nihilominus; sed potius supponit esse quid posituum. Loquitur enim de vnitatis consistente in indistinctione opposita distinctioni negatiuæ entis in se; quæ nequit non esse quadam identitas entis in se, vt constat ex dictis; atque ita in *1. dist. 24. q. 1. art. 3. ad 1.* post verba recitata à nobis *suprà n. 5*. addit: *Vnde dico, quòd negatio ista, in qua perficitur ratio vnitatis, non est nisi negatio rationis tantum. Omnis enim respectus, qui est entis ad negationem, vel ad non ens, non est nisi rationis; unde relatio, qua refertur ens ad non ens, non est nisi tantum in ratione: Et similiter priuatio, qua de ente negatur non ens est in ratione tantum, vt priuatio priuationis, vel negatione negationis.* Quod etiam repetit in *respons. ad 2.* Cui sententiæ non refragantur Vazq. & sui: Facientur enim, id posituum, in quo vnitatem entis ponunt, concipi per modum negationis, quod ipsum est ferre secum negationem dictam rationis supposititiam. Soar. verò, & alij qui censent, in quadam negatione reali constituendam esse vnitatem, loquuntur de vnitatis consistente in indistinctione opposita distinctioni posituæ entis in se, quæ vnitas, quædam negatio est; æquiuallenter quidem realis; sed ficta formaliter, vt nos censemus.

Dixi autem in propositione, vnitatem potius subiecto, quod vnum dicitur, quam enti superaddi; quia ens, & vnum duo concreta metaphysica sunt vnicum tantum subiectum habentia; cui proinde amborum concretorum formæ superadduntur ad ipsa concreta componenda, vt constat ex generali doctrina

Et in traditâ disp. 9. q. 2. & 2. concreti autem secundi forma vnitae est.

16 Iam verò, ex dictis colligitur primò contra Petrum Hurtad. *supra*, vnitatem entis compositi nullatenus in vniione partium eius consistere, vt ipse putat: fieret enim inde, vt aggregatum, quorum partes non sunt vnica nullatenus posset dici vnum. Tum, vnitae entis compositi, & vnitae entis simplicis non essent eiusdem rationis; proindeque, quæ conueniunt in ratione entis, in ratione vnius non conueniunt. Tum denique, vnitae entis vniuersæ non esset indiuisio, siue indistinctio entis in se. Quæ omnia plane falsa esse, & contra omnes constat ex dictis.

17 Secundò colligitur, vnitatem, quæ transcendentalis, & passio entis appellatur, & vnitatem, quæ numerica, & principium numeri dici solet, eamdem solum differre, quatenus secunda supra primam addit respectum mensuræ ad mensuratum, & partis ad totum. Numerus quippe vnitae, seu potius vno mensuratur, ex pluribusque vnitatibus, seu potius ex pluribus vnīs compositus est. Verum autem ex solis vnīs quantis quantitate continuâ coalescat numerus, qui est species quantitatis discretæ, vt volunt aliqui Thomistæ; an potius ex quibusvis vnīs etiam non quantis, vt volunt alij suo loco à nobis dicetur. Videantur interim Soar. disp. 5. *Metaph.* & Vasq. 1. part. *disput.* 128. & 129. Quomodo verò differat transcendentalis vnitae ab vnitae singulari, quæ etiam dicitur numerica, iuxta illud Aristot. lib. 3. *Metaph.* text. 14. *Singulare dicimus, quod vnum numero est.* in sequentibus explicabitur.

18 Tertiò colligitur, inter prædicata, quæ passiones entis dicuntur priorem esse ratione nostrâ distinctionem, quam vnitatem, quâ prioritate id, quod negatur prius est conceptione nostrâ negatione, per quam negatur; siquidem, vnitae negationem distinctionis præ se fert in suo conceptu, pro vt explicatum est.

19 Quartò colligitur, vnum, & multa quodammodo contrariè, & quodammodo priuatiue, siue contradiçtorie opponi, pro vt videtur docere Aristot. lib. 10. *Metaph.* c. 5. fundamentaliter enim sumpta contrariè opponuntur; cum sint vt sic tam vnum, quam multa extrema quædam positiua, vt constat ex dictis; sumpta verò formaliter tanquam negatio quædam, & id, quod per illam negatur, opponenda veniunt, siquidem, vnitae, indistinctio, atque adeo negatio quædam est, siue remotio distinctionis entis in se. Qua ratione est satis, superque in superioribus explicatum.

20 Restat iam, vt pro secunda quæstionis parte dicamus, quotuplex sit vnum, & vnitae. Aristoteles lib. 5. *Metaph.* cap. 6. Vnum diuisit in vnum per se, & vnum per accidens, nonnullaque vtriusque exhibuit exempla. Ex quibus apparet, vnum per accidens ab Aristotele appellari quodvis concretum adiectiuum dicens in recto subiectum, & formam in obliquo, vt album, musicum, iustum, & similia: cum enim talis formæ talis subiecti accidens sit, quodcumque huic ab illâ prouenit per accidens dicitur ei conuenire; atque ita pro vt illam habens, quo pacto concretum est adiectiuum, ens per accidens esse dicitur, habereque essentiam per accidens, pro vt ex eodem Aristotele à nobis explicatum est *supra disput.* 9. quæst. 2. Vnde similiter factum est, vt vnum per accidens dicatur. Et hæc est genuina, Aristotelicæ appellatio entis, & vnius per accidens, quidquid nonnulli contradi-

cant; iuxta quam ens per se venit appellandum quidquid vel quidpiam simplex est, vel si est compositum non adiectiuè, sed substantiue capitur; sumptis videlicet omnibus partibus eius ex æquo, & directe, quo pacto, vult ens per se, essentiamque per se habere dicitur sicuti vidimus loco citato, quantumvis sit aggregatum coalescens ex pluribus casu, & fortuito concurrentibus; vel vt cumulus lapidum, ita etiam vnum per se dicendum est, quod planè significauit Aristoteles loco citato, dum in exemplum vnius per se attulit fascem vindulo colligatum, & ligna conglutinata visco; si verò, cuiuspiam nihilominus visum fuerit, aggregatum coalescens ex pluribus casu concurrentibus citra omnem naturalem, aut etiam moralem connexionem eo titulo vnum per accidens dici debere, non multum renuam: quia dissidium de solo modo loquendi est, quod, reintellectâ, parum interest.

Deinde, diuiditur vnum in simplex, & compositum. Simplex est, quod expers partibus, atque adeo penitus indiuisibile est. Compositum, quod ex partibus quoquo modo coalescit. Quod rursus, tot diuisionibus, quot totum diuidendum venit, de quibus *infra suo loco* nobis agendum est.

Præterea vnum aliud vnitae reali tale est, aliud vnitae rationis; vnitae autem rationis, tum suppositicia, tum etiam ficta potest esse iuxta doctrinam generalem datam *supra disput.* 12. & aliàs sæpè commemoratam: suppositicia autem vnitae, aut vniuersalitatis, aut collectionis, aut disunctionis esse potest iuxta doctrinam datam etiam *disp.* 2. quæst. 3. *consect.* 5. de quâ iterum redibit sermo *infra quæst.* 8.

Denique, vnum in vagum, & determinatum diuidi potest. Vagum dicitur, quod, cum sit vnum ex suo conceptu, per plura tamen disunctiue vagatur, de pluribusve disunctiue dicendum, siue verificandum venit: vt aliquis homo de Petro, vel Ioanne, vel Francisco, vel alio quouis, omnibus reliquis sub disunctione pariter recensitis. Vnde, vnitae constituens vnum vagum illa vnitae rationis est, quam disunctionis nuper diximus: quia à parte rei non datur quidpiam vagum, aut disunctiuum vt satis ex se notum est, & ex dictis *disput.* 10. satis conspicuum. Vnum autem determinatum est quodlibet aliud, quod non est vagum; atque adeo tum essentiam, tum vnitatem habet assignabilem determinatè, seu citra disunctionem.

QVÆSTIO II.

Quid sit multitudo, quid multa, & quotuplicia.

EX quæst. 1. constat, ea venire dicenda multa, quæ in se sunt distincta, siue inter se; quatenus talia, vel, vt definiunt alij cum Arist. lib. 10. *Metaph.* text. 9. ea quæ in se diuisa sunt, sumptâ nimirum diuisione pro distinctione, iuxta ibi notatâ. Etenim, cum vnum, & multa opposita sint, eo ipso, quo vnum est indistinctum in se, quatenus tale, pro vt explicauimus ibidem, consequens est, vt multa sint distincta in se quatenus talia; multitudo autem iuxta vulgatam huius nominis acceptionem, nihil est aliud ab aggregato multorum vt constat.

25 Sed dubitari hic solet primò: an ad rationem multitudinis, siue multorum, sit necessarium, quòd quoduis eorum sit in se vnum. Censeo, non esse: quia hoc ipso, quòd quauis extrema sint inter se distincta sunt multa, siue sit quoduis eorum vnum, siue etiam multa. Vnde multo minus necesse erit, quòd concipiatur vnum formaliter quoduis eorum extremorum, ex quibus multitudo coalescit. Potest enim vnumquodque concipi distinctum à reliquis; atque adeò cum illis faciens multa, quin concipiatur indistinctum in se; atque adeò formaliter vnum, vt satis ex se est notum.

26 Secundò dubitari solet: an in conceptu multitudinis, siue multorum aliqua negatio inuoluatur præter extrema positiua, quæ multa dicuntur? Affirmat Soar. *disp. 4. Met. sec. 6. & lib. 1. de Trinit. cap. 10.* cum aliis. Negat Vazq. *1. p. disp. 129.* etiam cum aliis. Ego eos compono dicens. Si per multitudinem, siue multa intelligamus distincta in se distinctione positiua, multitudo, & multa nullam negationem inuolunt; inuolunt tamen, si intelligamus distincta in se distinctione negatiua. Quid autem vtrique hæc distinctio sit, *num. 17.* tetigimus & latius explicuimus *suprà disp. 13. q. 1. & 2.* recognoscantur *ibi dicta.* Quòd si multitudinem concipiamus, significemusque per negationem vnitatis, vt fieri potest, dicentes, ea multa esse, quæ non sunt vnum (quoduis enim oppositorum citrà medium per negationem alterius exponi potest, & sæpè solet, vt *alibi dictum*) tunc in conceptu multitudinis negatio quadam vnitatis inuoluitur, vt constat. An autem talis negatio realis sit, vel potius rationis, eaque vel supposititia, vel ficta, ex dictis *q. præced.* facile quisque potest colligere. Id namque pendet ex naturâ vnitatis per eam negata, quam *ibi distinctè* explicuimus.

27 Tertiò dubitari solet: an vnitatis vnice, & determinatè sit passio entis; an potius vnitatis, vel pluralitatis sub distinctione, ommissis variis modis dicendi, suppono contra Vazq. *1. p. disp. 128. c. 3.* vni enti, & pluribus, quâ talibus, rationem communem entis dari non posse: quia vnum, & multa, quâ talia aut sunt ex suo conceptu dissimilia, aut saltem inæqualia, proindeque in vnum conceptum communem coire non possunt, iuxta dicenda *infra q. 8.* Id quod ipsa vocabula manifestant, nam *ens* significat vnum, *entia* autem multa; nec datur tertium significans conceptum communem. Quòd si infinitum esse: tum de vno, dum de multis dicitur; id sanè æquiuocè fit, significat enim vnum actum essendi, cum dicitur de vno subiecto, multos autem, cum dicitur de multis; nunquam autem quidpiam commune vni, & multis, propter rationem dictam. Hinc fit primò, vnitatem, vel pluralitatem sub distinctione non posse esse passionem entis præcipientis ab vno, & multis: quia tale ens non datur. Secundò, entis per nomen *ens* in singulari significati vnice, & determinatè esse passionem vnitatem. Tertiò, entium per nomen *entia* in plurali significatorum passionem esse pluralitatem, hoc est, distinctionem in se, à quâ habent talia entia esse plura formaliter, iuxta dicta.

28 Iam verò multa aut realiter, aut solùm per rationem talia esse possunt, multa realiter sunt, quæ inter se realiter distincta sunt: multa verò solùm per rationem, quæ solâ ratione sunt distincta inter se; quocirca multa per rationem tot diuisionibus diuidi possunt, quot distinctio rationis, de quibus iam actum est *suprà disp. 12. & 13.*

Multitudo autem alia est finita, alia infinita. Finita, quæ numerando successiue finiri potest: infinita, quæ secus; Vnde, multitudo finita, & numerus in idem recidunt: *numerus etenim est multitudo vno mensurabilis*, vt definit Arist. *lib. 10. Met. text. 21.* qualis est etiam omnis multitudo finita; vnum quippe aliquoties sumptum, ac successiue repetitum metiri potest quemuis numerum, quamuisque multitudinem finitam; cum tamen multitudo infinita ita mensurari vno non possit, cum sit omnino successiue; atque ideo numerus non est. Ex quo patet, multitudinem vniuersè sumptam quasi genus esse numeri, & multitudinis, quæ non est numerus, vt expresse Aristot. *loco citato.*

Aduerto, ad extremum huius quæstionis, tamen si negationes entium sint à parte rei merè nihil nostro modo eas concipiendi, & per quamdam æquiualentiam suam vnitatem, aut pluralitatem habere, vt suum esse habeant, iuxta doctrinam stabilitam *disp. 9. q. 3.* dicitur autem esse vna negatio, quæ vnius entis remotio est, plures autem, quæ plurium, vt ex dicendis amplius constabit.

QVÆSTIO III.

Quanam propositiones evidentes, aut alias certa, seu per se notæ, seu demonstratæ ex terminis huius disputationis in superioribus expositis eliciantur, tum inter se, tum cum terminis præcedentium collatis.

Dico, elici, quæ sequuntur.

Propositio 1.

Quod semel est vnum, semper, & necessariò est vnum, & quæ semel sunt plura, semper, & necessariò sunt plura.

Est evidens ex ipsis terminis; cum constet, vnitatem, & pluralitatem reales, de quibus solùm est sermo in propositione, ex prædicatis omnino necessariis esse subiectorum, quibus conueniunt, vt sunt identitas, & distinctio, in quibus fundantur.

Propositio 2.

Vnum, quâ ratione est vnum esse plura, aut plura, quâ ratione sunt plura esse vnum impossibile est.

Quia vnitatis, & pluralitatis sub eadem ratione penitus sunt oppositæ, vt constat, æquè, ac identitas, & distinctio: sic nec vnus homo potest esse plures homines, nec plures homines possunt esse vnus homo, &c. Habet autem propositio locum suâ seruata proportionem, tam in vnitatis, & pluralitate rationis, quàm in vnitatis, & pluralitate reali. Vtrique enim inuicem æquè opponuntur, vt etiam constat.

Propositio

Propositio 3.

- 34 Vnitas, & pluralitas rerum ad earum essentiam physicam spectat intrinsecè.
Sicut earum identitas, & distinctio, in quibus fundantur, iuxta *prop. 8. datam disput. 13. quæst. 3.* in quam hæc recidit.

Propositio 4.

- 35 Vbi quæ sunt res vna, vel plures, ibi esse unitatem, vel pluralitatem earum necesse est.
Sicut earum identitatem, & distinctionem, iuxta fundantur, iuxta *proposit. 9.* eiusdem quæstionis, recidit.

Propositio 5.

- 36 Quæ alicubi sunt vnum, aut multa, vbi quæque per se sint, erunt vnum, aut multa.
Hæc etiam recidit in *proposit. 10.* eiusdem quæstionis, eademque conclusoria habet, ac illa. Recognoscantur.

Propositio 6.

- 37 Vbi quæ sunt multa, ibi esse vnum necesse est, non tamen è conuerso.
Quia multitudo ex unitatibus componitur: vbi quæque autem est compositum, ibi esse aliquam eius partem omnino est necessarium; sed non vice versâ, vt est notum.

Propositio 7.

- 38 Multitudo cum unitate in se inclusa connexa est non mutuo, atque adeo posterior illa suâ naturâ in serie connexionis.
Prior pars propositionis ex præcedente, & ex se constat: quia multitudo sine unitate in se inclusa esse non potest: unitas verò, bene esse potest sine multitudine, nisi cum aliis unitatibus multitudinem componentibus sit connexa. Quod causale, siue accidentarium erit ad rem: posterior autem pars ex dictis *disp. 15.* manifesta est.

Propositio 8.

- 39 Vnum, & multa contrariè citra medium opposita sunt.
Quia plane sunt extrema opposita, iuxta *proposit. 2.* & non contradictoria, siquidem aliud alterius negatio non est. Sunt ergo opposita contrariè; Citra medium autem, quia impossibile est quidpiam esse, quin sit vnum, aut multa, atque hæc impræsentiarum sint satis; quia de terminis huius disputationis mixtis cum aliis plura iam in præcedentibus dicta sunt.

QVÆSTIO IV.

Quid sit vniuersale.

- 40 Quatuor potissimum modis solet vox vniuersale usurpari. Primò pro vniuersali in causando, quale est causa aut ad omnes; aut ad plerumque effectus concurrens, vt Deus, cœli, planetæ, & cætera huiusmodi. Secundò pro vniuersali in

significando, quale est vox ad plura significanda se extendens, vt istæ, *viuens, animal, homo,* & similes. Tertiò pro vniuersali in representando, quale est cognitio humana voci vniuersali respondens, & eadem plura, quæ talis vox significat, eodemque modo representans. Quartò denique pro vniuersali in prædicando, aut etiam in essendo, quale est conceptus obiectiuus per cognitionem vniuersalem cognitus, per vocemque vniuersalem significatus. Ergo in præsentī de vniuersali hoc quarto modo usurpato nobis sermo est.

Quod sic definit Aristoteles lib. 7. *Metaphysicæ*, 4. cap. 13. text. 45. *Hoc enim dicitur vniuersale, quod pluribus inesse natum est.* Et lib. 1. *Perihæm.* cap. 5. ita habet. *Dico autem vniuersale, quod de pluribus natum est prædicari, singulare verò, quod non ut homo quidem vniuersale est, Plato verò eorum, quæ singularia sunt.* Et lib. 1. *Post.* cap. 8. *Tamen verum est dicere necessariò, vnum esse de pluribus prædicandum.* Nam si id non sit vniuersale sanè non erit. *Esse igitur vnum quid oportet, idemque de pluribus non solum communi nomine prædicandum.* Et lib. 2. *Post.* cap. 1. *Loquens de vniuersali ait: Quod est vnum præter multa, quodque in omnibus illis vnum inest.* Denique lib. 1. *de part. animal.* cap. 4. dicit: *Quæ enim in pluribus insunt, hæc vniuersalia appellamus.* Ex quibus has duas definitiones vniuersalis desumunt Auctores communiter. *Vniuersale est vnum potens esse in pluribus. Vniuersale & vnum potens prædicari de pluribus.* Quarum primam essentialē, secundam descriptiuam dicunt, quia prius est in naturâ vniuersali posse esse in pluribus siue eis conuenire, quàm posse prædicari de pluribus; atque ita primum essentia, secundum verò proprietates vniuersalis reputatur.

Igitur vniuersale ita est vnum conueniens pluribus, vt formaliter, seu logicè idem reperiatur in singulis; tamen si realiter, seu physicè distinctum in singulis, multiplicatimve inueniatur. Hoc enim præ se ferunt verba Aristotelis, & experientia manifestat. Eundem quippe conceptum obiectiuum vendicat sibi in mente nostrâ, eademque subinde voce significatur animal abstractum ab homine, & bruto, atque in ipsis per eorum differentias contractum; tamen si animal hominis, & animal bruti sumpta seorsim tum ab se inuicem, tum ab animali communi vtrique realiter distincta sint. De quo plura in sequentibus. Itaque defectu unitatis aggregatum plurimum cum distinctione conceptuum non est vniuersale, etsi in plura ipsa diuisibile, seu multiplicabile sit. Defectu autem identitatis in singulis compositum physicum non est vniuersale, quia licet sit vnum, & multiplicabile in plura, nimirum in partes, ex quibus constat; non tamen ita vt maneat idem in singulis formaliter, seu logicè. Defectu denique multiplicationis in plura essentia diuina non est vniuersalis; tamen si vna sit, & conueniens pluribus, nempe tribus personis, eademque manens in singulis.

De quo vltimo puncto vide plura apud *Conimb.* 43. in *Præf. Porphyri.* quæst. 8. art. 4. vbi censent casu, quod eadem albedo in multis subiectis poneretur, tamen si essent multa alba sumpta adiectiuè, conceptum tamen albi etiam adiectiuè usurpatum, nequaquam fore vniuersale respectu talium subiectorum defectu multiplicationis formæ albedinis in eisdem. In hoc tamen mihi non placent, quia fat est ad vniuersalitatem concreti albi in casu dicto, quod illud ratione subiecti realiter sit multiplex.

tiplicatum, ut verè est in eis, de quibus est prædicabile, nempe in subiectis multis prædictis. Dummodo enim conceptus per rationem vnus re ipsa sit plura, vniuersalis vtrique erit, vnde cumque illi proveniat illa pluralitas.

- 44 Ex quibus manifestè apparet præter voces communes pluribus conceptus obiectiuos vniuersales per voces ipsas significatos, & à rebus indistinctos necessariò asserendos esse, ut perspicuè docet Aristoteles, tum suprà, tum aliis in locis, & cum eo S. Thom. cæterique omnes Scholastici contra quosdam paucos Nominales ponentes vniuersalitatem duntaxat in vocibus, in quorum sententià refellendà non immoror, utpote, quæ iam ab omnibus etiam Nominalibus, seu Nominalium quoad alia sectatoribus despecta profus est. Videatur Conimbr. in *Præf. Porphy. q. 1. art. 2.*

QVÆSTIO V.

Vtrum independenter ab operatione intellectus detur à parte rei vniuersale, aut aliqua unitas multis communis; atque adeo minor unitate numericà, quàm vnus est in se quodvis singulare?

- 45 Aristoteles lib. 1. *Metaphysicæ*, cap. 6. & lib. 7. cap. 8. & lib. 1. *ethic.* cap. 6. & alibi, cui consentiunt S. Thom. 1. *part. quæst. 25. art. 1. & quæst. 84. art. 1.* & alij Scholastici, Platoni adscribit quamdam sententià asserentem dari re ipsà ante intellectus operationem naturas vniuersales præsertim specificas separatas à singularibus, & eis communes, utpote à quarum participatione ipsa singularia habent esse. Tamen si ab hac sententià tanquam absurda, tantòque Philosopho indigna multi conantur variis modis vindicare Platonem, ut sunt Iamblic. Apoll. Euftra. S. Aug. & alij, de quo videantur Conimbr. in *Præf. Porphy. q. 1. art. 3.* Ouied. *contr. 3. Log. p. 2.* & alij.

- 46 Secunda sententià, quam multi Thomistæ attribunt Scoti in 2. *distinct. 3. q. 1.* & 7. *Metaphys. quæst. 18.* est, naturam pluribus communem formaliter ex naturà rei esse distinctam à differentiis eorum, formaliterque subinde ex naturà rei esse in se vnā ante intellectus operationem. Quo nihil videtur desiderari, quominus à parte rei independenter ab intellectu detur vniuersale. Cæterum Merino nobilis Scotista in *Logica cap. 1. de vniuers. disp. 2. quæst. 1.* multis contendit demonstrare longè abfuisse Scotum ab istà sententià; quod credo. Tamen si putem eam non longè abesse ab Scoti principiis. Nam ut distinctio formalis ex naturà rei secundum Scotum cum identitate reali extremorum potest componi; ita è conuerso identitas, siue unitas plurium formalis ex naturà rei cum eorum distinctione reali bene posset componi. Bene ergo dici posset in Scoti principiis naturam humanam in omnibus, & singulis hominibus existentem non solum esse distinctam formaliter ex naturà rei ab eorum differentiis numericis, tamen si sit cum illis idem realiter (quod fateatur Scotus) sed etiam esse in se vnā quid multis commune formaliter ex naturà rei, tamen si sit plura realiter. Sic-

que dari à parte rei vniuersale independenter ab intellectu operatione. Imò id tandem ab Scotistis necessariò fatendum esse, si volunt in suis principiis consequentiam seruare, latius probatum à nobis est suprà contra ipsos disputat. 13. *quæst. 5.* vbi de distinctione Scoticà. Quo iure noster Fonseca lib. 5. *Metaph.* insilens vestigiis Scoti plane fateatur naturam specificam in signo quodam antecedente sui contractionem per differentias numericas vniuersalem esse ante omnem intellectus operationem, quia in eo signo habet vnitatem multis communem, atque adeo aptitudinem vniuersalis propriam, ut in sit multis, & prædicetur de illis.

Sed verò Caiet. *cap. 4. de ente, & essentià, quæst. 6.* paulò aliter intelligit, & sequitur Scotum, ubi sup. Cum quo etiam sentiunt Scotistæ Rada *tom. 2. contr. 3.* Merin. *suprà disputat. 1. quæst. 3.* & alij. Dicunt itaque naturam specificam in signo ante contractionem per differentias numericas vnitatem quamdam negatiuam habere ante omnem intellectus operationem, in eo omnino consistentem, quòd talis natura pro tunc non est singularis; verum non esse vniuersalem, quia ad vniuersalitatem requiritur vnitas positiua.

Reliqui tamen omnes Doctores tam Theologi, quàm Philosophi vnanimiter asserunt cum sancto Thoma 1. *part. quæst. 29. artic. 7. & quæst. 83. art. 12.* Sæpèque alibi; ante operationem intellectus nullatenus dari vniuersale, aut vnitatem aliquam multis communem minorem vnitatem numericà.

Propositio 1.

Vniuersale illud Platoni adscriptum, de quo *num. 45.* omnino chimericum est.

Primò, quia natura illa realiter à singularibus separata, & illis communis ex vnà parte debet realiter esse ab illis distincta, quia ponitur realiter separata, aut separabilis ab ipsis: ex alià verò indistincta, quia ponitur communicabilis ipsis; siquidem natura specifica non aliter, quàm per identitatem communicatur indiuiduis. Quæ duo contradictoria sunt. Aut conuertendo. Natura specifica reperta in Petro realiter est idem cum ipso; ergo æquè repugnat eam, aut separabilem à Petro, aut aliis indiuiduis communem esse, atque repugnat Petrum aut à se ipso separabilem, aut aliis indiuiduis esse communem.

Secundò; aut illa natura realiter à singularibus separata est quid increatum, aut quid creatum? Si quid increatum erit Deus, & consequenter Deus erit quid vniuersale per cætera entia contrahibile. Quod est ridiculum. Si verò quid creatum, id nequit non esse quid singulare per singularem actionem factum, ut cætera entia creata. Chimerica ergo est vndaquaque dicta natura realiter vniuersalis. Hæc satis in re comperta.

Propositio 2.

Natura specifica in nullo signo potest habere ex natura rei vnitatem, quā reddatur vnā communis pluribus, atque adeo vniuersalis ante intellectus operationem.

Probat: quia natura specifica nulla omnino distinctione distinguitur ex naturà rei ante intellectus operationem à differentiis singularium, cum quibus realiter est idem, atque adeo in nullo signo potest ex naturà rei esse sine talibus differentiis, *prova*

propterea opus erat, ut esset in illo indiuisa, seu non multiplicata per illas, & consequenter una communis pluribus, ac pro signo alio multiplicabilis per differentias ipsas. Porro naturam specificam nullatenus distingui ex natura rei ante intellectus operationem a differentiis numericis singularium, cum quibus est realiter idem, *disp. 13. q. 3. citatis* monstratum est, ubi contra Scotistas affirmatum est probatum, chimericam omnino esse distinctionem ex natura rei formalem, quam ipsi ponunt inter formalitates identificatas realiter, quæ quidem clarius adhuc censetur impossibilis inter prædicata transcendentia, & formalitates, quas dicuntur transcendere, qualis est indiuiduationis respectu omnium formalitatum cuiuscumque indiuidui. Semel tamen admissa huiusmodi distinctione formali ex natura rei inter naturam specificam, & omnes indiuiduationes, cum quibus ea est idem realiter, consequenter ponit Fonseca naturam specificam unam, & communicabilem pluribus ante intellectus operationem in aliquo signo antecedente ipsas indiuiduationes, non quidem unitate reali (realiter enim talis natura semper est multiplex) sed unitate formali ex natura rei, quæ cum multiplicitate, & distinctione reali compatibilis censenda est, iuxta doctrinam Scoti, uti cum identitate reali comparatur distinctio formalis ex natura rei, ut *supra* dicebam. Quocirca dicta distinctione naturæ ab indiuiduationibus semel supposita, male impugnatur communiter opinio Fonsæ; modò tamen meum non est talibus impugnationibus repugnare; sed fuerit exhibuisse solidam subuertentem distinctionem Scoticam formalitatum, cui Fonsæ opinio subnititur.

Propositio 3.

52 Unitas negatiua, quam Caiet. & alij ponunt in natura specificâ ante intellectus operationem, etiam est impossibilis.

Quia supponit distinctionem formalem ex natura rei inter naturam specificam, & differentias singularium, cum quibus est idem, quam distinctionem esse chimericam statuimus. In quo amplius non oportet morari.

53 Quod si in natura specificâ nulla unitas est reddens illam vniuersalem ante intellectus operationem, neque in genericâ, neque in differentiali, neque in accidentalibus erit, ut constat. Nullumque subinde erit vniuersale, quod per intellectum non fiat, ut fert sententia communis pene omnium Doctorum.

QVÆSTIO VI.

Qualis sit unitas ab intellectu oriunda, quâ constituitur vniuersale? Qualis item aptitudo eius ad essendum in pluribus, & ad prædicandum de illis?

54 Suppono ut certum fere apud omnes contra Caiet. in opusculis de ente, & essen. cap. 4. q. 6. Scot. q. 3. vniuersalium, & Zumei 1. p. q. 13. art. 7. vniuersale nequaquam fieri per operationem aliquam intellectus agentis: quia intellectus agens non

est potentia cognoscitiua, sed productiua simul cum actu Phantasiae specierum intelligibilium, prope *supra disp. 1. q. 2. sub finem* expositum est: vniuersale autem solum per potentiam cognoscitiuam valentem concipere plura ut vnum effici potest; qualis dumtaxat est intellectus possibilis. Quo autem sensu dici possit intellectus agens abstrahere à materiâ obiecta, quorum species causat, ibidem etiam est declaratum. Supposito itaque, quod vniuersale, atque adeo unitas, quâ constituitur per intellectum efficitur, Quærimus, qualiter, & qualiter illud aptum euadat inesse pluribus, ac prædicari de illis.

Prima sententia est Nominalium, & Recentiorum non præscindentium obiectiue; qui censent tunc ab intellectu nostro effici vniuersale, quando ille vnicâ cognitione plura simul cognoscit, atque complectitur obiecta; adeo tamen confusè, ut eorum non discernat pluralitatem: perinde enim apparere ea plura per talem cognitionem, ac si essent vnum; non quidem, quod unitas aliqua ex parte eorum repræsentetur, sed quod ipsa eorum pluralitas repræsentatur confusè, totâ confusione se habente ex parte cognitionis. Vnde concludunt unitatem vniuersalis neutiquam esse quid cognitum per dictam cognitionem, aut ex parte obiecti se habente, sed esse cognitionem ipsam, à quâ dumtaxat plura illa confusè cognita extrinsecè denominantur vnum. Ita cum Nominalibus à se relatis Petr. Hurt. *disp. 5. Metaph. Arriag. disp. 6. Logica. Ouid. contr. 3. Logica. & alij. Qui* consequenter arbitrantur ab eadem cognitione, à quâ vniuersale habet esse vnum, habere quoque esse commune pluribus; atque adeo aptum inesse illis, ac prædicari de illis, citra omnem aliam formam superadditam realem, vel rationis.

Communior tamen tum Thomistarum, tum cæterorum, qui præcisiones obiectiuas aut expresse defendunt, aut indubitatè supponunt, sententia est, vniuersale per cognitionem fieri repræsentantem plura ut vnum unitate quadam rationis ex parte obiecti se habente; per ipsamque cognitionem cognitâ. Plerique tamen censent, aut certe supponunt, huiusmodi unitatem rationis, quâ vniuersale constituitur, fictitiâ esse, sicut sunt in sententiâ eorum omnia entia rationis. Plerique item arbitrantur eiusmodi cognitionem repræsentantem plura ut vnum eo ipso esse abstractiuam, seu præcisiuam conceptus obiectiui adunati à differentis singulorum, quibus ille conuenit; quasi nequeant plura sub vnico conceptu adunari nisi per cognitionem abstrahentem, seu præscindentem conceptum ipsum à differentiis singulorum. Quam abstractionem debere esse negatiuam nonnulli censent. Alij positiuam etiam admittunt, ut non minus idoneam ad vniuersale efficiendum. Tam verò aptitudo, quam vniuersale habet, ut sit in multis, & prædicetur de illis, ab omnibus pene Doctoribus huius factionis ponitur in respectu quodam rationis ipsius vniuersalis ad sua inferiora facta per cognitionem alteram comparatiuam. De quibus omnibus singillatim dicemus.

Propositio 1.

Vniuersale nullatenus constitui potest per cognitionem attingentem plura confusè absque aliâ unitate per ipsam cognitâ, & ex parte obiecti se habente, prope cum Nominalibus putant Recentiores nuper relati.

Probat ut

Probatur primò. Quia nisi plura appareant vnum cognoscens, non fit vniuersale, quantumvis ea per vnicam cognitionem tangantur, vt Aduersarij ipsi fatentur. Alioquin Deus, & alij intuentes per vnicam cognitionem plura vt plura tangentes, vniuersale compingerent, quod est absurdum. Sed impossibile est plura apparere vnum, nulla ipsorum apparente vnitate, siquidem vnum ex suo conceptu per vnitatem constituitur, vt notum est: ergo vt fiat vniuersale, aliqua vnitas plurium debet ex parte obiecti se habere distincta à cognitione, quâ fit, & per illam cognita, reddensque vnum plura ipsa, constituensque subinde cum illis ipsum vniuersale. Dicunt; vt plura appareant vnum sat esse, quod attingantur per cognitionem confusam non discernentem differentias. Sed contrâ. Aut ista confusio cognitionis in causâ est, vt plura cum vnitate appareant, aut secus? si primum, ergo ex parte obiecti talis cognitionis est vnitas. Si secundum. Ergo plura non apparent per illam vnum, quia nequeunt apparere vnum sine vnitate.

58 Aliter tamen probo plane per nullam cognitionem nostram quantumvis obscuram posse iuxta Aduersariorum sententiam plura apparere nobis vnum, prout ipsi necessarium putant ad faciendum vniuersale. Quoniam iuxta Aduersariorum sententiam, quidquid ab intellectu nostro cognoscitur, quantumvis obscurè, in se immediatè, non verò in substituto alieno attingitur per cognitionem: Ergo quidquid ab intellectu nostro cognoscitur, quantumvis obscurè, id ipsum omnino, & non aliud est in mente nostrâ obiectiue, quod est realiter in se. Est clarum; quia si res cognita aliud esset in mente nostrâ obiectiue ab eo, quod realiter est in se, hoc aliud loco rei, non verò res in se immediatè tangeretur per cognitionem, contra suppositionem, vt constat. Pergo. Ergo impossibile omnino est, vt ea, quæ in se re ipsâ sunt plura, obiectiue in mente nostrâ sint vnum, quantumvis obscurè cognoscantur, nam essent aliud in mente ab eo, quod sunt in se, vt est notissimum. Ergo, & vt nobis appareant vnum, quod est idem ac esse in mente nostrâ obiectiue vnum. Recognosce *proposit. 5. supra 9. 3. statutam, & proposit. 10 statutam disputat. 13. quest. 3.* Igitur iuxta Aduersariorum sententiam de modo cognoscendi nostro per nullam nostram cognitionem possunt plura apparere vnum, prout opus est, vt per illam vniuersale fiat, etiam in ipsorum sententiâ. Tota ergo eorum Philosophia, quod ad rem atinet, & sibi inconstans, & plane falsa est.

59 Sed dicit aliquis. Si duo alba in eodem loco penetrarentur, vnum ea apparerent oculis, etiam si in se, & per proprias species cognoscerentur ab ipsis: ergo bene possunt plura apparere vnum, quantumvis in se cognoscantur. Respondeo in casu penetrationis duorum alborum fore, vt ea non vnum, sed duo apparerent oculis, vt probat ratio facta. Visio tamen eorum in vno loco in causâ asset, vt falleretur intellectus putans ea vnum esse; id tamen non fieret absque interuentu vnus phantasmatis ab intellectu vtente iam specie alienâ subrogati pro vtroque. Quemadmodum vnum album visum simul in duobus locis oculis quidem vnum est, quia in se ab ipso cognitum: tamen, quia sub præsentia duplici, intellectui inde decepto sæpe duplex apparet, non in se quidem iam, sed in phantasmate duplici substituto, prout dicebamus *disp. 10. quest. 9.*

Secundo; si constituitur vnice vniuersale per vnitatem cognitionis, ab eaque solâ plura cognita denominari possunt vnum, quin vlla alia vnitas obiectiua interueniat, quoniam per vnicam cognitionem quantumvis claram plura attingantur, efficietur vniuersale; siquidem nec claritas detrahit, nec confusio addit aliquid vnitatis. Quod tamen contra omnes est. absurdum.

Tertiò; distinctio rationis, quâ ab intellectu distinguuntur. quæ sunt realiter indistincta, nullatenus potest consistere in distinctione reali, quâ distinguuntur inter se cognitiones, quibus illa tanguntur, vt contrâ eisdem Authores probaui *suprà dictâ disputatione 13. questione 9.* Ergo neque vnitas rationis, quâ ab intellectu adunantur, quæ realiter sunt distincta, in vnitate reali cognitionis, quâ cognoscuntur, potest vilo modo consistere.

Quartò; vniuersale ita debet esse vnum commune pluribus; vt idem formaliter, seu logicè repetitur in singulis, prout *suprà questione prima*, ex Aristotele, & experientia statuiamus; sed hoc cum sententiâ Aduersariorum constare non potest; quia neque plura confusè cognita repetiuntur in singulis, neque eadem cognitio confusa plurium potest ad singula terminari: Ergo cum sententiâ Aduersariorum vniuersale Aristotelicum, & verum non potest constare.

Quintò. Fundamentum necessarium, vt intellectus noster faciat vniuersale per adunationem plurium à suâ cognitione oriundam eorumdem plurium exacta similitudo est; vt fatentur omnes, & experientia manifestat, iuxta dicenda *infra questione octaua*. Ob id enim à pluribus, quæ inter se dissimilia apparent, qualia sunt differentiz omnes specificæ tum inter se, tum cum generibus comparatæ; & alia huiusmodi obiecta, conceptum eisdem communem, atque adeo vniuersalem neutiquam abstrahere possumus, aut efformare. Ergo cum Aduersariorum sententiâ neutiquam possunt componi vniuersalia saltem generica. Probo consequentiam. Nam in Aduersariorum sententiâ ea plura, ex quibus erat abstrahendum, seu compingendum vniuersale genericum, neutiquam possunt nobis apparere exactè similia; quandoquidem neque apparent nobis præcisâ, siue distincta obiectiue à suis differentiis, de quibus est certum apparere nobis dissimiles, neque apparent nobis in substituto alieno, sed in se ipsis, quo pacto certum est etiam esse dissimilia inter se. Itaque in Aduersariorum sententiâ animal hominis idem conceptus est obiectiuis, ac rationale; & animal bruti idem ac irrationale; homoque integer indiuisum, vt est in se est in mente nostrâ obiectiue, pariterque integrum brutum. Ergo eandem dissimilitudinem habent in mente nostrâ obiectiue animal hominis, & animal bruti, quam habent rationale, & irrationale, quamque re ipsâ inter se habent homo, & brutum: Ergo in sententiâ Aduersariorum nequaquam possumus defectu similitudinis requisitæ formare conceptum vniuersalem, atque genericum animalis communem homini, & bruto. Quod erat probandum. Recurre autem ad connotata similia, tutum non est, vt multis monstraui in simili *disp. 13. quest. 9.* Tum, quia sæpe numero prædicata generica non habent connotata similia. Tum, quia conceptus vniuersalis genericus non ex extrinsecis connotatis, sed ex prædicatis intrinsecis speciebus, & cum earum differentiis identificatis confluit, vt satis ex se notum est.

Sextò.

Disp. XVII. De vnitae & plural. rer. Quæst. VI. 37

Sexto. Ex dicendis circa sequentem hæc propositio confirmabitur.

Propositio 2.

64 Vnitas constituens vniuersale obiectiua est; ea nimirum, quam fortiuntur plura cognita, vt vnum ab vno phantasmate substituto, in quo ita cognoscuntur à nobis.

Hoc enim ipso, quod cuncta cognita à nobis per species alienas, non in se ipsis, sed in phantasmatibus sensibilibus, vt in quibuscumque substitutis representantur, prout latè monstrauimus *suprà disp. 2. q. 3.* vt ea, quæ re ipsa sunt vnum, cognita in pluribus phantasmatibus multiplicata nobis apparent, atque adeo inter se distincta, vel præcisè obiectiue; ita, quæ re ipsa sunt plura, cognita in vno phantasmate adunata nobis apparent, atque adeo obiectiue, quod est vniuersale.

65 Probat autem hæc propositio, primò ex perspicua coherentia, quam doctrina de modo nostro cognoscendi in substitutis alienis *q. illa 3. tradita* habet cum hoc puncto, & cum cæteris, quæ conueniunt.

66 Secundò, quia nisi in substitutis alienis cognosceremus, quæ cognoscimus per species alienas, nequaquam possemus facere vniuersale, vt dicta *q. 3. conf. 4.* statuimus, in superque modò probatur. Imprimis enim non possemus facere vniuersale extrinsecè constitutum per cognitionem absque illà vnitae rationis habente sed ex parte obiecti; eò quod tale vniuersale prorsus repugnat, vt satis constat ex dictis *proposit. 1.* sed neque possemus facere vniuersale constitutum vnitae obiectiua, quia nobis plura apparet vnum, quia cognoscentibus res in se ipsis, & non in substitutis alienis, vt nequeunt plura apparere ea, quæ sunt realiter vnum; proindeque nullam distinctionem rationis inter extrema identificata facere possunt, vt constat ex doctrinà tradita *disp. 13. q. 12.* ita nequeunt apparere vnum, quæ realiter sunt plura, nullaque proinde vnitae rationis possunt plura inter se distincta adunari. Cuius vtriusque ratio à priori est, quam in *eadem q. 12.* atque etiam nuper *proposit. 1.* exhibuimus, iuxta propositionem 5. haud dubiè euidenter *suprà q. 3.* statutam. Quia nimirum, quæ in se cognoscuntur, & non in substituto alieno, non possunt non esse apud cognoscentem, siue in eius mente obiectiue id, quod re ipsa sunt in se; atque ita non possunt esse obiectiue in mente cognoscentis plura, quæ in se realiter sunt vnum, neque vnum, quæ in se sunt plura. Ex quibus patet idcirco nobis plura apparere vnum, cum facimus vniuersale, quia ea à nobis non in se ipsis, sed in vno substituto phantasmate cognoscuntur, ac proinde vnitatem, quæ vniuersale à nobis factum in esse talis constituitur, aliam non esse ab eà, quam plura ipsa ab ipso phantasmate vno, in quo nobis apparent, obiectiue in mente nostra fortiuntur, vt dicimus in propositione.

67 Quæ tandem inde tertiò probatur, quia cum doctrinà eius bene coherent quæcumque de naturâ vniuersalis tum Aristoteles, tum alij plerique Philosophi, duce experientia, conceperunt. Sit primum. Vniuersale ita esse vnum commune pluribus, vt idem ipsum formaliter, seu logicè reperitur in singulis. Quod cum toto rigore euenit, dum intellectus noster idem phantasma sensibile subrogat ad concipiendum singula seorsim in statu contractionis, quod subrogat ad concipiendum omnia

Pharus Scientiarum, Tom. II.

simul in statu abstractionis. Inde enim fit, vt licet plura, ex quibus vniuersale compingitur, à singulis seorsim acceptis, & ipsa singula ab se inuicem realiter, & physice, & prout sunt in se, sint distincta, formaliter tamen; & logicè, & prout sunt in mente nostrâ obiectiue distincta non sint. Itaque animal hominis, & animal bruti tum ab se inuicem, tum ab animali communi vtrique, atque adeo complectente vtrumque, realiter, & physice in se ipsis distincta sunt; formaliter tamen, & logicè in phantasmate substituto, in quo nobis representantur, vnum, & idem esse solent, atque ita idem, & eodem modo nobis apparent, vt experientia monstrat, eodemque propter eam nomina significanda veniunt. Cæterum, quamquam plerumque hæc ita eueniant, nihil est, quod veteri conceptum vniuersalem sæpe multiplicari à nobis in inferioribus etiam formaliter, & logicè secundum numerum dumtaxat, subrogatis scilicet, pro singulis, ex quibus coalescit, phantasmatibus distinctis numerice, sed exactè similibus: quo pacto nomina etiam eis respondentia numerice distincta esse solent. His tamen etiam in casibus idem conceptus communis pluribus dicitur reperiri in singulis non rigorosâ identitate, sed latâ, qualis exacta similitudo appellari solet, eo quod fundamentum est promptum identitatis, quam nuncupamus formalem, seu logicam, seu obiectiuam.

Secundum, quod omnes communiter circa vniuersalis structuram censent, est, vt intellectus concipiat plura vt vnum, atque ita faciat vniuersale necessarium omnino esse, quod ea appareant illi exactè similia. Quod tamen cum sententiâ non præcipientium, saltem quoad vniuersalia generica componi non potest, vt nuper monstrauimus. Cum nostrâ verò coheret optimè, nam iuxta illam in singulis naturis specificis, quibus immediatè conuenit ratio generica, duas concipit intellectus nostræ rationes obiectiue præcisas; alteram exactè similem in omnibus à similitudine exactâ phantasmatum substitutorum, & consequenter adunabilem ad constituendum vniuersale genericum; alteram in omnibus dissimilem à dissimilitudine patitur subrogatorum phantasmatum; & consequenter differentialem, & non adunabilem. e. g. animal hominis, & animal leonis omnino similia appareat nobis à similitudine omnimodâ phantasmatum substitutorum, & ideo vtrumque adunamus ad compingendum animal vniuersale, quod hominis, & leonis est genus: cum tamen rationale hominis, & rugibile leonis dissimilia nobis appareant à dissimilitudine subrogatorum phantasmatum. Quod si homo, & leo secundum totum, quod sunt, & in se ipsis, vt Aduersarij putant, conciperentur, non possent non apparere dissimiles, quo in adunabiles prorsus essent sub vno conceptu vtrique communi, atque adeo vniuersale genericum penitus pessum iret. Ex quo patet ad faciendum vniuersale genericum omnino necessarium esse præcisionem, quâ ratio generica ex parte obiecti à differentiis præcindatur.

Tertium, quod de vniuersali dicunt communiter Philosophi, est. Vniuersale per abstractionem fieri, quâ natura multis communis à differentiis singulorum abstrahitur. Quod in sententiâ non præcipientium obiectiue locum non habet; bene tamen in nostrâ. Loquuntur enim Philosophi de abstractione propriè dictâ, quæ præcisio obiectiua est, vt nomen ipsum præse fert, eo quod per hanc,

D
v

ut implicatum, & regulariter sunt vniuersalia cuncta, & quaedam eorum nisi per illam non possunt fieri, tamen quaedam alia possunt per abstractionem minus propriam, quae non est praecisio obiectiua. Quod ut planè intelligatur, notandum est abstractionem dici vniuersè in hac materia cum actum intellectus, per quem ut vnum concipiuntur, quae re ipsa sunt plura; quae duplex est. Propria, & impropria. Propria, quae eam rationem obiectiua, formalitatemque, quam adunat, ex parte obiecti praescindit ab aliis rationibus: abstracta quippe propriè praescindere est. Impropria, quae adunat solum non praescindendo; sed completendo suo conceptu omnes rationes obiectiuas rerum adunatarum. Vnde adunatio potius pluri, quam abstractio dici deberet; cum tamen altera & adunatio sit, & abstractio. Quo iure satis fuerit dicere vniuersale per adunationem pluri a nobis fieri; hanc autem aut abstractiuam rationis adunatam ab aliis, aut non abstractiuam esse posse. Tamen plerumque de facto interdumque ex necessitate per abstractiuam adunationem vniuersale fiat. Etenim cum differentia individualis vltima aliud non sit à distinctione, quae vnumquodque individuorum ab aliis distinguitur, ut infra ostendemus, & hanc non respuat, sed potius supponat similitudinem exactam pluri, in qua fundatur vniuersale ex illis per adunationem compactum, iuxta dicta *num. preced.* conficitur plura quaeque individua omnino similia quoad totum, quod re ipsa sunt, nullà relicta formalitate, posse ab intellectu adunari, atque ita posse per adunationem non praecisiam, seu non abstractiuam vniuersale fieri. Quod eueniet, si intellectus noster pro eiusmodi pluribus individuis vnicum phantasma substituat in ordine ad cognoscendum totum, quod omnia illa, & singula re ipsa sunt; quo casu nulla interueniet praecisio, ut constat ex doctrinà traditâ *disp. 2. quasi. illa 3. citatâ*. Quod similiter euenire potest, dum vniuersale accidentale sumptum in concreto compingimus; cuius inferiora quoad totum, quod re ipsa citrà omnem praecisionem possumus adunare sub accidentali conceptu concretè sumpto, ut ex dicendis in sequentibus notum fiet. Regulariter tamen non videtur ita fieri à nobis vniuersale ex pluribus individuis, quantumvis omnino similibus, sed factà praecisione obiectiua eius rationis, quae adunatur à differentiis individualibus; eò quod dum intellectus vnicum phantasma substituit pro cognoscendis illis vno conceptu, regulariter non videtur tendere ex se vi principiorum, quibus mouetur, ad cognoscendum talitates, seu differentias individuales eorum, sed tantum rationem specificam; quo fit, ut hanc ab illis obiectiue praescindat, secundum doctrinam commemoratam nuper ex illâ quæstione tertia. Cuius consecutarium quantum omnino ad rem videndum est. Pariterque videtur philosophandum de vniuersali accidentali etiam concretè accepto, vti regulariter fit, iuxta dicenda infra suo loco. Quomodo autem vniuersale genericum sine obiectiua praecisione rationis genericæ à differentiali nisi per adunationem abstractiuam non possit fieri, ex dictis *num. preced.* constat. Similèque venit dicendum de vniuersali differentiali, de aliisque innominatis essentialibus ut condistinctis ab specifico, propter ex dicendis in sequentibus apparebit. Ex quibus omnibus palam est, quod proposuimus in

praesenti, nempe ut plurimum, & regulariter vniuersalia cuncta fieri à nobis per adunationem abstractiuam, & quaedam eorum nisi per illam non posse fieri. Tamen quaedam alia possunt per non abstractiuam.

Quartum, quod de vniuersali communiter existimatur, & mihi videtur verissimum, est, illud solum à cognoscentibus abstractiue, siue per species alienas, non item à cognoscentibus intuitiue, siue per species proprias effici posse. Quod sententia nostra praeter ceteris clare conspicitur quadrare. Si enim cognoscentes per species alienas, non in phantasmatis substitutis sed in ipsiusmodi immediatè attingent obiecta cognita, non aliter vniuersale, faceret quam cognoscendo, plura obscurè, ut cum Nominalibus censent Recentiores supra relati; cognoscere autem plura obscurè etiam cognoscentibus per proprias species potest citrà dubium competere, quare & hi quoque possent vniuersale facere contrà suppositam existimationem communem. Si tamen cognoscentes per species alienas in phantasmatis substitutis cognoscunt cuncta, ut nos censemus, atque adeo non aliter vniuersale faciunt, quam substituendo pro pluribus cognoscendis simul vnum phantasma; palam est nequaquam posse vniuersale facere, qui cognoscunt per proprias species; quia per proprias species nihil potest in substituto alieno cognosci; cum omnia cognoscantur in se, ut est notum.

Propositio 3.

Vnitatis constituens vniuersale vnitatis rationis est non ficta, sed supposita iuxta doctrinam supra statutam *disp. 2. q. 3. conclus. 7.*

Nam ut constat ex proposito *preced.* vnitatis constituens vniuersale alia non est ab vnitatis, quam plura cognita à nobis in vno phantasmate substituto ab vnitatis ipsius phantasmatis sortiri in mente nostrâ dicuntur, quatenus in illo nobis vnum apparent, atque ita in mente nostrâ obiectiue vnum quid sunt, tamen in re ipsa sint plura. Huiusmodi autem vnitatem ita esse vnitatem rationis, ut non fictitia sit, sed supposita, ex doctrinâ illius conclus. 7. latius expostâ *disp. 2. constat*, quae ad rem recolenda, non repetenda est.

Hinc collige vniuersale non consistere in illo phantasmate sensibili, seu spectro, seu idolo praecisè sumpto, quod intellectus noster subrogat pro pluribus à se cognoscendis, quando facit vniuersale, vti nonnulli malè intelligentes sententiam nostram supponunt; quia huiusmodi substitutum phantasma, sicut non est, quod absolute cognosci dicitur, dum pro absolute cognoscendis subrogatur, ut *q. illa 3. affatim explicuimus*; ita absolute praedicari, aut posse praedicari de pluribus dici non potest, propter ad vniuersale requiritur. Consistit ergo vniuersale in conceptu illo obiectiui: qui ex pluribus cognitis ut vnum obiectiue in mente nostrâ compingitur, dum plura ipsa in vno substituto phantasmate à nobis cognoscuntur. De quo conceptu obiectiui simpliciter, & absolute venit dicendum esse vnum quid commune pluribus, & praedicabile de illis, atque adeo vniuersale.

Quae autem contrà hanc, & praecedentes propositiones opponi possunt, abundè iam *q. 3. supra illâ citatâ* diluta sunt.

Propositio 4.

74 De potentia, quam vniuersale habet ad essendum in multis, & ad prædicandum de illis, perinde ac de aliis potentiis philosophandum est. Atque ita dicendum eam sumptam materialiter, & quasi physicè nihil prorsus differre à fundamentis, vnde habet vniuersale denominari potens aut esse in multis, aut prædicari de illis; sumptam verò formaliter, seu logicè respectum quemdam rationis esse non fictum, sed supposititium.

Pro cuius intelligentia notandum est pleraque potentias denominationes quasdam semiextrinsecas esse identificatas realiter partem cum subiecto, quod potens dicitur, partim cum possibilitate actus, partim cum aliis, quæ fundant eiusmodi denominationes. Quæ proinde sumptæ physicè, seu materialiter ab aggregato suorum fundamentorum non distinguuntur. Sumptæ verò logicè, seu formaliter actus quidam primi sunt ex conceptu suo, atque adeo respectus quidam inter subiectum, & terminum, iuxta doctrinam supra traditam disputat. 2. questione 4. & fufius disputat. 8. questione 2. & sequentibus. Sic potentia ignis ad comburendum realiter ab entitate ignis, & à possibilitate combustionis non differt. Formaliter tamen actus quidam primus est, quo ignis ad combustionem refertur concipitur, eò quod phantasma substitutum pro fundamentis talis actus è genere respectuorum est. Quocirca respectus huiusmodi respectus rationis est non fictus, sed supposititiuus, iuxta doctrinam sæpè citatam ex disp. 2. q. 3. atque ex disp. 11.

75 Similiter ergo potentia, quam habet vniuersale ad essendum in pluribus, materialiter, & quasi physicè nihil differt ab eo conceptu obiectiuo, in quo vniuersale posuimus, & à possibilitate actus essendi in pluribus: formaliter verò, siue logicè actus quidam primus est ex conceptu suo, atque adeo respectus rationis non fictus, sed supposititiuus, iuxta dicta. Pariterque philosophandum est de potentia, qua vniuersale potens est prædicari de pluribus quæquidem diuersa ab altera est utpote terminata ad diuersum actum. Actus quippe vniuersali competens essendi in multis, & actus prædicandi de illis diuersi sunt, ut iam expono.

76 Etenim actus prædicandi de multis denominatio semiextrinseca est, quæ natura vniuersalis passiuè dicitur prædicari de multis, putà prædicatione verà; cuius denominationis fundamenta sunt prædicatio actiua, siue mentalis consistens in iudicio intellectus, siue vocalis, quæ affirmatio vocalis est, & conuenientia realis quæ natura vniuersalis verè conuenit illis multis, de quibus prædicari dicitur. Qui quidem actus prædicationis passiuæ sumptus formaliter respectus rationis est non fictus, sed supposititiuus. Sicut & cæteri actus extrinsecè, aut semiextrinsecè denominantes iuxta generalem doctrinam datam locis citatis.

77 Actus verò essendi in multis vniuersali competens nequit consistere ut quidam censent, generatim acceptus in identitate reali naturæ vniuersalis cum multis, quia vniuersale accidentale significabile per verbum non identificatur realiter cum eis multis, relata ad quæ est vniuersale, & de quibus prædicabile est, ut cernitur in loquutione, cur Pharus Scientiarum, Tom. II.

su, & similibus prædicabilibus sic de multis. Petrus loquitur. Ioannes loquitur. Franciscus loquitur. Petrus currit. Ioannes currit. Franciscus currit, &c. Neque consistit, ut alij putant, in inclusione naturæ vniuersalis in multis, quia neque includitur in multis, respectu quorum vniuersale est, vniuersale accidentale prædictum, ut patet in exemplis datis. Consistit ergo in conuenientia, quæ omne vniuersale re ipsa conuenit eis multis, de quibus ut de subiectis prædicatur, siue per identitatem, siue per adhesionem, siue aliter eis conueniat. Perinde enim est posse vniuersale multis inesse, ac posse eis sic conuenire, ut verè de illis sit prædicabile.

Ita tamen vniuersale est potens esse in multis, 78 & prædicari de multis, ut licet formaliter, & logicè sumptum idem indiuisum possit, aut etiam soleat in singulis reperiri, iuxta dicta numero 67. physicè tamen, & materialiter acceptum non indiuisum, sed diuisum, seu distributum illis conueniat, pariterque proinde & eis inesse, & de eis prædicari possit, ut dicebamus questione 4. & omnes consentient communiter. Itaque animal commune homini, leoni, & equo, animal hominis, & animal leonis, & animal equi, quæ realiter inter se distinguuntur, complectitur in suo conceptu. Proindeque dum talis conceptus homini, leoni, & equo sigillatim tribuitur, sic distribuitur, seu diuiditur, ut homini animal hominis, leoni animal leonis, & equo animal equi solummodò tribuatur.

Supereft notandum duplex à multis dialecticis 79 distingui hic vniuersale consentaneè ad doctrinam traditam, Metaphysicum scilicet, & logicum. Vniuersale metaphysicum dicunt naturam abstractam à differentis inferiorum, ad vnumque subinde conceptum obiectiuum redactam: eò quod proprium Metaphysicorum est ita considerare naturas, de quibus disputant aut tractant. Vniuersale autem logicum vocant naturam communem, prout potentem formaliter inesse multis, & prædicari de illis; quia ad logicos spectat naturam multis communem ad sua inferiora comparare. Vnde concludunt vniuersale metaphysicum constitui præcisè per vnitatem rationis cadentem supra naturam re ipsa multiplicem. Vniuersale autem logicum addere insuper potentiam formalem, quæ expressè ea natura adunata concipitur potens inesse multis, aut etiam prædicari de illis. Cæterum his appellationibus non multum est hærendum. Nam & vnitatis rationis, quæ vniuersale metaphysicum constitui dicitur, vnitatis logica, siue secunda intentio logica nuncupatur, ipsumque vnum totum logicum ad distinctionem totius physici, atque etiam metaphysici iure optimo dicitur. De quo alibi.

Postremò obseruandum est: vniuersale, quodcumque illud sit, bifariam vsurpari posse. Primo adiectiuè, siue, ut alij dicunt, pro substituto, hoc est pro naturâ, ut subest vniuersalitati, siue ut eam connotans in obliquo. Secundò substantiuè, siue, ut dicunt alij, pro constituto: hoc est, pro composito dicente ex æquo & in recto naturam, & vniuersaliter. Id, quod omnibus concretis ex subiecto, & formâ commune est, ut iam non semel in superioribus dictum reliquimus, præsertim disputat. 2. questione 4. & disp. 9. q. 1. & 2.

Confectaria Præcedentis doctrinæ.

Confectarium 1.

- 81 In actuali contractione, quâ vniuersale contrahitur ad singula sua inferiora, siue per actualem prædicationem, siue per alium actum, non retinet eandem vniuersalitatem, quam antea in suo statu abstractionis, siue adunationis habebat.

Sententia est communis, & facis constans ex dictis. Indeque declarari amplius, & confirmari potest. Quia qui dicit *Petrus est homo*, non identificat cum Petro omnem humanitatem contentam sub conceptu vniuersali hominis; sed aliquam. Et, qui dicit, *Homo est animal*, non identificat cum homine omnem animalitatem, quam animal vniuersale complectebatur antea, sed aliquam; & in cæteris pariter. Alioquin omnes eiusmodi propositiones essent falsæ: quod est absurdum. Similiter, qui concipit hominem vt conuenientem soli Petro, aut animal vt conueniens soli homini, conceptus hominis, & animalis ampliores antea contrahit, vt iam non omnem humanitatem, & omnem animalitatem, quam antea, complectantur; sed aliquam; siquidem nec Petro omnis humanitas, nec homini omnis animalitas, sed aliqua solum re verâ conuenit. Non ergo in actuali contractione retinet vniuersale eandem vniuersalitatem quam in statu abstractionis, siue adunationis habebat.

- 82 Sed est aduertendum. Regulariter, & vt plurimum conceptum antea vniuersalem per actualem contractionem non manere determinatum, sicut est conceptus subiecti, de quo prædicantur, sed vagum, eoque modo indifferentem ad alia subiecta, sicut & vox, quâ significatur, indifferens est. Ita enim euenit cum dicimus. *Petrus est homo: Homo est animal*, qui est modus ordinarius contrahendi vniuersalia. Dico tamen regulariter, & vt plurimum, quia interdum euenit oppositum. Vt cum dicimus. *Petrus est hic homo: Homo est hoc animal*. Quam doctrinam latius expositam, & probatam reperies *suprà disp. 2. q. 3. confect. 4. circa medium*.

- 83 Quam autem vniuersalitatē habeat in actuali prædicatione conceptus, qui de subiecto vniuersali, seu distributo, seu non distributo prædicatur, *inferius disp. 18. vidimus*, ubi de terminorum suppositione sermo nobis sit.

Confectarium 2.

- 84 Vniuersale propriè dictum non est conceptus vagus complectens multa vagè, seu disunctione hoc est, vnum, vel aliud, vel aliud sub disunctione sed determinatus complectens multa determinatè.

Hoc confectarium contrâ Petr. Hurt. est, docentem, seu supponentem oppositum *disp. 5. Metaph. sec. 10. §. 157. & 175. sed illud tenent Ariag. in log. disp. 6. sec. 6. subs. 2. Ouid. controu. 3. log. pun. 8. & alij communiter*. Probatum autem, non vt probat Ouid. quia per actum vagè attingentem plura, hoc est, vnum, vel aliud, vel aliud sub disunctione necessariò debeant illa tangi vt distincta, non verò vt vnum. Hoc enim falsum est, quia dum intellectus noster in vnico substituto phantasmate vagè cognoscit multa, vnum vtique apparent illa, vt experientia monstrat; sed quia conceptus vagus, seu disunctiuus, qui per singula-

ria vagatur, quâ talis est, non reputatur vniuersalis in communi existimatione. Ob id enim hæc propositio, *aliquis homo currit*, non vniuersalis, sed de subiecto vniuersali, sed particularis, seu de subiecto particulari ab omnibus reputatur, & dicitur. Cuius ratio à priori est, quia conceptus vniuersalis multa debet in se complecti, quibus per quamdam sui distributionem communis sit, vt ex superioribus liquet. At conceptus vagus prædictus vnum dumtaxat ex multis complectitur in se re verâ; tamen, non determinatè; sed vagè, quo fit, vt ex illis omnibus quadamtenus communis sit non per distributionem, sed per disunctionem. Quo iure si quis illum vniuersalem minus propriè per analogiam ad alteri appellare voluerit, non multum reueniam. Hoc tamen pacto vniuersale vsurpatum eandem retinebit in actuali prædicatione vniuersalitatem, quam habebat antea; vt ex dictis *confect. 1. colligere* est.

Confectarium 3.

Vniuersale tum per abstractionem negatiuum, 85 tum etiam per positiuum effici potest.

Abtractio, siue præcisio negatiua appellatur, quâ cognoscitur vna rei formalitas, ignotis aliis, cum quibus illa est idem. Abtractio verò positua dicitur, quâ cognoscitur vna rei formalitas vt condistincta ab aliâ, vel aliis simul cognitis, cum quibus illa idem est. Ergo prior pars confectarij apud omnes est in confesso, qui præcisiones obiectiuas admittunt. (Qui enim negant impropriè solum, & abusiue dicere possunt; dicunt tamen per abstractionem negatiuum vniuersale fieri.) Et probatur, quia nihil verat cognosci à nobis animal, e. g. vt vnum, atque commune multis, ignotis penitus differentiis rationalis, & irrationalis, cum quibus illud re ipsa est idem, vt experientia docet. Quod est fieri à nobis vniuersale per abstractionem, seu præcisionem negatiuum.

Secunda verò pars confectarij non adeò est communis. Negant enim illam nonnulli putantes, hoc ipso, quod animal e. g. cognoscitur à nobis vt posituè condistinctum à rationalitate hominis, à rugilitate leonis & ab aliis huiusmodi differentiis non posse non concipi contractum per differentias ipsas, atque adeo non vniuersale, quod est per abstractionem positiuam vniuersale fieri non posse. Fallitur tamen, quia nihil prohibet concipere nos animal vt vnum, atque commune pluribus, quantumuis illud concipiamus posituè distinctum à differentiis singulorum. Cum enim animal hominis, & animal leonis, vt condistincta à rationali, & rugibili sint ex conceptu suo exactè similia, poterunt vtique vt sic condistincta à rationali, & rugibili sub vnico conceptu adunari, siue concipi vt vnum: Siquidem fundamentum adunationis plurium exacta eorum similitudo est. Quo fiet vt animal vnum commune pluribus appareat, simulque posituè distinctum à differentiis singulorum. Quod est per positiuam abstractionem vniuersale fieri.

Ex quo patet ad contractionem nature aliàs vniuersalis aufertem, & impediendam eius vniuersalitatem non satis esse, quod ea concipiatur vt posituè condistincta à differentiis inferiorum, in quibus ea reperitur, sed insuper esse necessarium, quod concipiatur in ipsis multiplicata, aut etiam determinata ad singula per coniunctionem: cum talibus differentiis, vt iam amplius declaro.

Confectarium 4.

88 In contractione vniuersalis ad sua inferiora duo regulariter interueniunt; Nempe & multiplicatio obiectiua eorum, quæ prius apparebant vnum; & coniunctio obiectiua eorundem cum differentiis ipsorum inferiorum, cum aliisve formalitatibus in illis repertis; interdum tamen primum inuenitur sine secundo.

Etenim tunc dicitur vniuersale contrahi ad sua inferiora, quando conceptus illis antea communis, eoque iure latius patens, quasi constringitur, seu coarctatur, atque limitatur in singulis. Id autem fit cum intellectus noster naturam antea vniuersalem multiplicatam, atque distinctam vti re ipsa est, concipit in suis inferioribus, atque adeo etiam coniunctam cum inferiorum differentiis, cum aliisve formalitatibus in eis repertis, quando ab illis fuerat abstracta, siue præcisâ, vti regulariter euenit. Quando enim natura re ipsa multiplex per adunationem non abstractiuam, seu non præcisam facta fuerat vniuersalis, & euenire potest interdum, iuxta doctrinam supra traditam n. 6. 9. tunc quidem ea per solam sui multiplicationem obiectiuam contrahenda venit citra omnem coniunctionem eius cum differentiis, formalitatibusve ab eâ præcisâ, quæ in tali casu nullæ sunt. Itaque contrahere vniuersale genericum ad suas species, nihil est aliud, quam concipere illud multiplicatum in illis, coniunctumque cum illarum differentiis specificis. Pariterque de vniuersali differenciali, de aliisque essentialibus innominatis philosophandum est, iuxta inferius dicenda. Contrahere autem vniuersale specificum ad sua individua similiter nihil est aliud regulariter, quam concipere illud multiplicatum in illis, coniunctumque cum illorum differentiis numericis. Interdum tamen dumtaxat est concipere illud in indiuiduis multiplicatum citra omnem coniunctionem cum differentiis. Tantumdemque venit dicendum de contractione vniuersalium accidentalium in concreto sumptorum, vt ex dicendis apparebit.

Confectarium 5.

89 Natura abstracta ab vno indiuiduo, siue à differentiâ eius numericâ non est vniuersalis, neque vnitatem habet mediam inter vnitatem vniuersalis, & vnitatem singularis. Si autem abstrahatur à multis, vt fieri potest, quamuis sint eorum aliqua impossibilia, vniuersalis erit.

Prima pars huius confectarij eatenus est contra Petr. Hutt. disp. 5. Metaph. sec. 9. & Smiglecius disp. 4. log. q. 4. quatenus asserunt naturam abstractam ab vno indiuiduo, eo ipso ab omnibus, & pro omnibus esse abstractam, & consequenter vniuersalem esse. Eam autem ferè omnes alij communiter tenere videntur, & probatur. Quia natura abstracta ab vno indiuiduo eius indiuidui propria est: ergo nequit esse aliis communis. Tum de eo dumtaxat indiuiduo est prædicabilis, quia cum eo solo est re ipsâ identificata: ergo non est vniuersalis. Natura quippè vniuersalis, & communis pluribus, & prædicabilis pluribus esse debet, vt constat. Confirmatur, & declaratur. Quia natura vniuersalis ita est vna ratione nostrâ, vt re ipsâ sit plures; inde enim habet esse communem pluribus, & prædicabilem de pluribus, vt ex superius dictis satis est notum: sed natura abstracta ab vno indiuiduo re ipsâ non est plures, sed vnica: Ergo.

90 Sed arguunt Aduersarij primò. Natura abstracta

Pharus Scientiarum, Tom. 11.

cta ab vno indiuiduo cognoscitur sine vlla singularitate: Ergo abstrahitur ab omni singularitate, quia abstrahi ab aliquo, & cognosci sine illo idem est in præsentia: Ergo natura abstracta ab vno indiuiduo, eo ipso est abstracta ab omnibus, atque adeo vniuersalis. Egregia æquiuocatio. Abstrahi vnum ab alio, pro vt ad præsentem rem attinet, non est vtrunque sine illo cognosci, sed cognosci sine illo suppositâ identitate reali amborum; alioquin, qui cognosceret integrum Petrum, nullo alio homine cognito, conceptum obiectiuum haberet abstractum à multis, & consequenter vniuersalem, quod est ridiculum. Igitur, qui abstrahit naturam ab vno indiuiduo, est eam absque vlla singularitate sicut & absque vilo alio integro indiuiduo cognoscit; non tamen abstrahit illam à pluribus abstractione ad rem pertinente, idonèaque ad faciendum vniuersale.

Deinde arguunt. Qui abstrahit naturam ab vno indiuiduo, non magis clarè cognoscit illud, quam reliqua similia: Ergo confundit illud cum aliis: Ergo conceptum habet confuso quodam modo abstractum ab omnibus, atque adeo communem omnibus, & prædicabilem de omnibus. Et confirmari potest; quia aliàs ad faciendum vniuersale omnibus indiuiduis commune, ab omnibus expressè facienda esset abstractio naturæ, quod videtur à praxi alienum, imò impossibile. Nemini enim possunt simul occurrere omnia indiuidua, vt ab illis naturam abstrahat.

Respondeo ad argumentum. Qui abstrahit naturam ab vno indiuiduo magis clarè cognoscere illud, quàm reliqua, quæ penitus ignorat; siquidem cognoscit illud quoad naturam cum præcisione à differentiâ, reliqua verò, quoad nihil cognoscit, vt supponimus. Et quamuis cognitio abstractiua naturæ vnius indiuidui à differentiâ eius confusa ob id quodammodo dici possit, sed non confusione confundente tale indiuiduum cum aliis, quæ pacto confundi dicuntur, quæ per eandem cognitionem, sed indistinctè, siue ignorat ipsorum distinctionem, attingitur. Vnde abstrahens naturam ab vno tantum indiuiduo non habet conceptum vllomodo abstractum ab omnibus abstractione de quâ hic tractamus; atque adeo neq. communem omnibus; nec prædicabilem de illis. Ad confirmationem respondeo: ad faciendum mediâ abstractione vniuersale commune omnibus indiuiduis ab omnibus omnino debere naturam abstrahi. Ad hoc tamen non requiritur, quod omnia distinctè occurrant menti abstrahentis; sed sufficere occurrant aliqua, aut etiam vnicum, vnde mens excitetur ad concipiendum vno conceptu tum eorum, illiusve, tum omnium illis similitum naturam cum præcisione à differentiis, quod non solum possibile, sed praxi consentaneum est. De quo iterum redibit sermo q. 8.

Quod si vniuersale specificum, vt tale sit, pluribus eger indiuiduis, ex quibus illud abstrahatur, siue adueniat; etiam vniuersale genericum egebit pluribus speciebus, & quodvis aliud vniuersale pluribus eorum inferiorum, respectu quorum vniuersale est.

Aduerto tamen Conimbr. in Pref. Porphy. q. 8. art. 3. vbi punctum hoc tractant, asserere concretum hoc creator, tamen si soli Deo conueniat, vniuersale esse, quia forma eius est creatio communis: sed mihi non placet, quia quidquid sit de formâ concreti, si illud in se nullomodo est multiplex, sed vnicum tantum, vndeunque ei proueniat vnitatis, & consequenter neque in mente nostrâ est vnum multis commune, atque adeo conueniens multis,

D 3 &

& prædicabile de illis, non potest esse vniuersale, vt ex definitione vniuersalis ab omnibus recepta constat.

95 Iam secunda pars consecrarij aliàs communis contra vnum, aut alterum est sentientem oppositum. Probatur tamen; quia omnis vnitas aut constituit vnum commune pluribus communitate vniuersalis, aut constituit vnum non ita pluribus commune; non enim datur medium, cum sint extrema contradictoriè opposita. Si primum; est vnitas vniuersalis. Si secundum; vnitas singularis: Ergo vnitas media repugnat: Ergo vnitas naturæ abstractæ ab vno indiuiduo non media, sed singularis vnitas est.

96 Dices, præscinditur à singularitate: Ergo non manet ex suo conceptu vnitas singularis. Distinguo antecedens. Præscinditur à singularitate formali: concedo: fundametalis, siue reali: nego: & nego consequentiam; quia vt aliquid dicatur vnum vnitate singularis, sat est sit illud indistinctum ex conceptu suo à singularitate fundametalis, siue reali; eo ipso, quod singularitas est prædicatis est transcendentibus omnes omnino formalitates cuiuscunque indiuidui, vt pluribus exponam inferius.

97 Denique tertia pars consecrarij contra Petr. Hurr. Qui licet loco citato teneat naturam ab vnicō indiuiduo abstractam vniuersalem esse, vt vidimus, requirit tamen ad id, vt talis naturæ plura indiuidua sint possibilia. Vnde *disp. 5. log. sect. 3.* enixè contendit casu, quod aliqua species vnum dumtaxat habeat indiuiduum possibile, vt de speciebus Angelorum censent Thomistæ, nequaquam posse talem speciem vniuersalem esse. Cuius sententiæ etiam sunt Rub. *cap. de specie, q. 4.* Arriag. *disp. 7. log. subf. 2.* & alij Recentiores: sententiam tamen nostram tenent communiter Thomistæ cum Caiet. *1. p. q. 13. art. 9. §. Aduerta hic, & cap. 3. de ente, & essentia, & cap. de specie dub. 3.* Pro eademque Conimb. in *Præf. Porphy. q. 8. art. 3.* referunt S. Th. Capr. Soncin. & alios. Qui cum doceant singulas Angelorum species vnicum tantum indiuiduum habere posse; censent nihilominus tales species vniuersales posse esse respectu talis indiuidui, & aliorum ratione nostrâ conceptibilia. Ratio autem huius sententiæ est, quia nihil est, quod vetet naturam chimericam aliquod ex conceptu suo obiectiuo prædicatum habere exactè simile, & æquale prædicato naturæ veræ, vt patet ex naturâ compactâ ex homine, & leone identificatis, quæ nequit non habere ex conceptu suo prædicatum hominis exactè simile, & æquale prædicato hominis veri: ergo neque erit quidpiam quod vetet prædicata illa exactè similia, & æqualia naturæ chimericæ, & naturæ veræ sub vnicō conceptu adunari ab intellectu nostro, siquidem ad huiusmodi adunationem præter exactam similitudinem, & æqualitatem prædicatorum nihil aliud requiritur, vt vel ipsa experientia ostendit, constabitque amplius ex dicendis *infra q. 8.* Talis igitur vnus conceptus talibus naturis veræ, & chimericæ communis erit, & prædicabilis de illis, vt pote ab ambabus abstractus, proindeque vniuersalis propriissimè, vt ex definitione constat.

98 Dices: vniuersale est potens esse in multis: Ergo debent illa multa esse posse, atque adeo esse possibilia, vt vniuersale re verâ sit potens esse in illis. Caue æquiuocationem. Distinguo antecedens: Vniuersale est potens esse in multis determinatè, & semper in statu auitolūtè existentiali, nego

antecedens; est potens esse in multis vel in statu existentiali, vel in statu quiditatio, ilque vel absolutis, vel conditionatis, iuxta diuersas materias vniuersalitatis, concedo; & nego consequentiam. Quia etiam chimeris in statu quiditatio, aut etiam existentiali conditionato conueniunt sua prædicata vniuersalia, hæcque proinde concipi possunt vt potentia illis inesse; atque de illis prædicari intra huiusmodi status, vt est notissimum.

Deinde obiici potest. Ens rationis dicitur ens per analogiam tantum ad ens reale: Ergo nequit dari conceptus vnus vniuersalis, & communis enti reali, & enti rationis: Hic etiam æquiuocatio cauenda est. In ente enim rationis ficto duplex venit ratio entis consideranda; nimirum ratio entis ficti, & ratio entis intentionalis. Prima ex parte obiecti se habet, peractumque fingentem cognoscitur, realisque est ex genere, siue ex conceptu suo, provt reale intentionali opponitur tamen si sepe non sit vera, quia sepe non est in se, vt concipitur. Secunda per actum fingentem non cognoscitur, ab eo tamen desumitur, quatenus obiectum medio illo intentionaliter, seu obiectiue dicitur esse, seu existere in mente cognoscentis, proindeque à potentia, quam habet ad sic intentionaliter existendum, ens intentionale, seu ens rationis appellatur, quæ ratio entis vera quidem est, non tamen realis, provt reale intentionali opponitur, sed intentionale, quia tale obiectum vere potest obiectiue existere in mente cognoscentis, tamen vere non possit existere in se à parte rei. De quo plura sunt dicta à nobis supra *disp. 12.* Itaque ens impossibile duplici titulo dicitur ens. Primo, quia verè est potens existere intentionaliter in mente illud cognoscentis, & hoc pacto analogicè tantum conuenit in solo nomine cum ente reali, quia potentia ad existendum intentionaliter, & potentia, ad existendum realiter non habent omnimodam similitudinem, vt in vnicam conceptum vniuersalem coire possint, sed aliqualem dumtaxat, quæ analogia dicitur. Secundo, vel quia verè est id, quod de suo est, ex suæ conceptu obiectiuo: vel quia tamen si fictitiè, etiam est suo conceptu obiectiuo potens realiter existere similiter ac verum ens, tale enim à fingente concipi potest. Atque ita in vtrâque ratione entis vnica, vniuersali, & vnicâ cum ente reali, & possibili potest conuenire. Pariterque in aliis rationibus obiectiuis, quæ præcisè spectatæ cum similitudine omnimodâ sunt in vtroque conceptibiles. Ex quo patet ad obiectiuenem. Quam quidem doctrinam, quia multi non animaduertunt, ideo conceptus vniuersales, vniocæque communes entibus realibus, & chimericis, abs iure tamen abnegantur.

Consecrarium 6.

Vniuersale, quod metaphysicum appellant, per 100 adunationem naturæ re ipsâ multiplicis seu abstractiuam, seu non abstractiuam fit. Vniuersale autem logicum insuper per comparisonem, quæ natura adunata potens concipitur inesse multis, aut etiam prædicari de illis.

Vtræque pars communis est, & ex dictis in superioribus satis conspicua. Quod dubitant hic aliqui, est: An comparatio, per quam fit vniuersale logicum, sit simplex aut composita; hoc est an sit apprehensio simplex, an potius iudicium? Et quidem non esse iudicium, quo natura vniuersalis de suis inferioribus affirmatur, certum est apud omnes

omnes, contra nescio quos tacito nomine citat Rub. q. 6. Quia per tale iudicium potius definit esse vniuersalis natura, vt vidimus confect. 1. solum ergo potest esse dubium de iudicio, quo indicatur natura vniuersalis potens esse in multis, aut prædicari de illis.

101 Dico vniuersè per nullum iudicium nostrum effici vniuersale, aut aliquid aliud ens rationis seu suppositum, seu fictum. Quia cum ad omne iudicium nostrum præsupponatur apprehensio simplex obiecti iudicati, vt supra disp. 2. q. 4. confect. 2. statum; quando aliquod iudicium nostrum circa aliquod ens rationis versatur, iam præsupponit illud factum per præuiam apprehensionem, atque adeo non facit, vt pluribus explicatum est supra disp. 1. 2. vbi vidimus etiam, quomodo propter eundem titulum, inter alios, per nullum actum voluntatis, alteriusve potentie appetitiue, vt præsupponentem cognitionem sui obiecti, aliquod ens rationis effici possit.

102 Quod autem neque à Deo, neque ab Angelis, neque ab alio quopiam cognoscente per species proprias possit vniuersale fieri ex dictis in disp. citata, atque etiam in præfate satis est notum.

Confectarium 7.

103 Potentia ad essendum in multis, quâ vniuersale logicum constitui dicitur, proprietates quædam est vniuersalis metaphysici, quemadmodum prædicabilitas, siue potentia vt prædicetur de multis, proprietates vniuersalis logici dici solet. Quæ subinde proprietates mediata erit vniuersalis metaphysici.

Ratio est; quia hoc ipso, quod natura per adunationem ex multis facta est vna, atque adeo vniuersalis metaphysicè, consequenter eadem potens inesse eisdem multis, siue eis conuenire, vt conuenit prædicatum subiecto. Ad quod rursum consequitur, vt possit prædicari de illis, quod est potentiam dictam ad essendum in multis esse immediatam proprietatem vniuersalis metaphysici, mediatam autem eiusdem potentiam, vt prædicetur de multis, quæ propter proprietates erit immediata vniuersalis logici, si hoc, vt ponimus, constituitur per illam ad essendum in multis.

Confectarium 8.

104 Eodem iure dicendum est proprietatem vniuersalis metaphysici esse subiectibilitatem respectu eorum, quæ de ipso possunt prædicari; atque adeo etiam præuiam potentiam, vt subit illis tanquam subiectum prædicato.

Ratio conspicua est; quia quidquid à nobis est conceptibile, quemadmodum confestim à nobis est prædicabile de illis, quibus conuenit, vt subiectis; ita confestim quoque à nobis est subiectibile illis, quibus conuenit vt prædicatis; atque ita sicut circa prædicationem concipi potest inesse illis, quibus conuenit vt subiectis; ita pariter circa prædicationem concipi poterit subesse illis, quibus conuenit vt prædicatis, vt est notissimum: sed vniuersale metaphysicum à nobis conceptibile est, vt constat. Ergo.

105 Solum dubitare quis poterit, quibusnam prædicatis sit subiectibile vniuersale. quorumnamve prædicatorum possit subiectum esse? Dico imprimis, prædicatione indirectâ iis omnibus subiectibile esse, de quibus prædicatione directâ prædicabile est: puta factis prædicationibus per verbum

substantium esse, vt semper fieri possunt, tamen si sæpe etiam possint fieri per alia verba iuxta doctrinam supra datam disp. 2. q. 4. confect. 1. Ratio est; quia cum verbum esse substantium significet identitatem extremorum, quæ non potest non mutua esse, quidquid prædicatur verè de aliquo, eidem verè quoque subiaci potest, saltem prædicatione indirectâ. Quam autem prædicationem directâ dicatur q. illa 4. citata confect. 4. exposuimus. Itaque, quia homo e. g. de Petro, Ioanne, Francisco &c. directè prædicabile est ita, *Petrus est homo: Ioannes est homo: Franciscus est homo: &c.* idcirco eisdem est indirectè subiectibilis sic, *Homo est Petrus: Homo est Ioannes: Homo est Franciscus, &c.* Facta nimirum hominis contractione, eiusque vniuersalitate amissâ in his indirectis prædicationibus æque ac in illis directis, iuxta doctrinam paulò ante confect. 1. statutam. Ex quo patet, quomodo non minus sit proprietas vniuersalis posse subiaci suis inferioribus indirectè, quam posse prædicari directè de illis.

Deinde prædicatione directâ iis omnibus prædicatis est subiectibile vniuersale, quæ illi directè conueniunt, quæ multa esse solent essentialia, & accidentalia. e. g. homini conuenit directè esse animal, esse rationale, esse admiratum, esse risibilem, esse diuersum à bruto, esse coloratum, esse quantum, esse relatum, esse alicubi, &c. quibus propter prædicationem directè est homo subiectibilis. Esse tamen hominem directè his prædicatis subiectibilem non est proprietas eius in quantum vniuersalis (sicut esse indirectè subiectibilem Petro, Ioanne, & Francisco, &c.) Sed in quantum hominis, eo quod per talem subiectibilitatem non est homo multiplicabilis in talia prædicata, (sicut per subiectibilitatem, quâ Petro, Ioanni, & Francisco, &c. subiaci potest) ob id enim quoduis hominis indiuiduum nullatenus vniuersale eisdem prædicatis, eodemque modo directè subiectibile est. De Petro enim, non minus quàm de homine est prædicabile directè esse animal, esse rationale, esse risibilem, &c.

Ex quibus patet ex eo, quod aliquid sit vnum directè subiectibile pluribus, non esse vniuersale nisi sit in eis pluribus multiplicabile, nam quoduis indiuiduum est vnum directè subiectibile pluribus, iis scilicet omnibus prædicatis, cuius subiectum esse potest, nec tamen est vniuersalis defectu multiplicationis in illis. Quemadmodum neque ex eo, quod aliquid sit vnum directè de pluribus prædicabile, & vniuersale, nisi sit multiplicabile in ipsis pluribus, vt patet in vnâ, indiuiduâque essentia Dei directè de tribus personis prædicabili, in vnâque albedine posita in pluribus subiectis, & prædicabili de illis.

Quod dubitari potest est. An sicut pleraque vniuersalia in quantum huiusmodi prædicabilia sunt directè de multis; eisdemque subinde indirectè subiectibilia, vt vidimus, aliquid sit possibile vniuersale, quod in quantum vniuersale, vice versâ, directè sit subiectibile multis, de eisdemque consequenter indirectè tantum prædicabile. Dico esse possibile. Tale enim est conceptus vniuersalis subiecti ad multa prædicata distincta inter se comparatus, quæ de illo possunt directè prædicari, mediâ eius multiplicatione, siue distributione, atque adeo contractione sic: *subiectum est album: subiectum est nigrum: subiectum est frigidum: subiectum est calidum, &c.* Quæ prædicationes directæ sunt, & de prædicatis distinctis. Quibus proinde subiectum

realiter multiplex, & per nostram rationem vnum per sui multiplicationem & contractionem directè subiectibile est, & indirectè prædicabile. Ita *Album est subiectum: Nigrum est subiectum: Frigidum est subiectum, &c.* Quo nihil desideratur, vt subiectum sic vsurpatum respectu talium prædicatorum vniuersale sit. Cui alia similia præterea absque dubio sunt possibilia, faciliq; possent excogitari.

Confectarium 9.

109 De vniuersalitate negationum, seu carentiarum rerum perinde philosophandum est suâ proportionem seruata, & per quamdam æquiualentiam, ac de vniuersalitate rerum ipsarum.

Nam licet negationes rerum nihil omnino sint positivè in se conceptibile, & adhæsiuè iudicabile, proindeque iudicium negatiuum rei non circa rei negationem per modum positionis, siue adhæsionis; sed circa rem ipsam per modum recessus, siue remotionis versetur, vt *suprà disput. 2. quest. 4. propos. 4.* statuimus, & latius *disput. 9. quest. 3.* Cæterum, quia, vt ibi etiam adnotauimus, nos in præsentia statu ad instar rerum in phantasmatibus substitutis negationes positivè concipimus, de eisq; vt sic positivè, & adhæsiuè per æquiualentiam quamdam iudicia ferimus; perinde enim est apud nos iudicare. *Negatio Petri existit*, ac iudicare. *Petrus non existit*. Hoc imprimis pacto per quamdam etiam æquiualentiam de negationibus rerum perinde, atque de rebus ipsis poterimus philosophari, quod ad earum vniuersalitatem, & singularitatem attinet. Sicut enim ex hoc, & illo, & illo homine abstrahimus, siue adunamus rationem hominis ipsis communem, & specificam; ita ex hac carentiâ hominis, & illâ, & illâ poterimus abstrahere, siue adunare rationem carentiæ hominis ipsis communem, & specificam. Et sicut ex homine, equo, & leone abstrahimus, & adunamus rationem animalis genericam; ita ex carentiis hominis, equi, & leonis poterimus abstrahere, & adunare rationem carentiæ animalis genericæ; & in cæteris pariter. Sicque per simplicem apprehensionem ante iudicij adhæsiui, seu positivi aduentum facimus vniuersalia negatiua, non aliter, ac positiua, iuxta dicta *confect. 6.*

110 Veruntamen, quia cum procedimus per iudicia negatiua rerum, quibus iudicia positiua negationum rerum æquivalent, nulla negatio obiectiua à nobis concipitur, quia per apprehensiones præuias dumtaxat apprehenduntur, ac proponuntur ipsæ res, in quas eadem iudicium tendit per modum recessus, seu remotionis; idcirco in huiusmodi casibus nullum vniuersale negatiuum in rigore formamus, quod se habeat ex parte obiecti; illud tamen per quamdam etiam æquiualentiam poterimus dici formare, quando conceptus positiuus per apprehensionem propositus, & per iudicium negatiuum remotionis vniuersalis est, talèque vniuersale negatiuum dicetur fieri, quale est conceptus ipse. Sic, qui iudicat nullum hominem existere, vniuersale negatiuum specificum, & qui iudicat nullum animal existere vniuersale negatiuum genericum, & qui iudicat nullum equum currere, vniuersale negatiuum accidentale dici poterant fabricari; & in cæteris pariter.

111 Recole alia, quæ *suprà* de vniuersali diximus *disputat. 2. quest. 3. in confectariis*, quibus amplius adhuc tibi innotescant natura, & affectiones eius.

Quæ autem hic à multis logicis de prædicationibus actualibus scribuntur, *suprà etiam disput. 2. questione 4. confectar. 3. & 4. reperies* expolita.

QVÆSTIO VII.

Quotuplex sit vniuersale?

Variis modis potest vniuersale diuidi. Celebris tamen ille est, quo diuiditur in quantum prædicabile penes diuersas habitudines, quas potest habere ad subiecta, de quibus prædicabile est. Diuiditur autem vt sic primâ diuisione in duo membra: Secunda verò in septem omnino venit exactè diuidendum, quidquid Porphy. & cæteri quique logici post ipsum diuiserint in quinque. Quæ rursus septem membra in alia plura possunt subdiuidi, & prorsus debent, vt in materia prædicabilium cum eâ distinctione, quâ par est, procedatur. Igitur,

Diuisio I.

Vniuersale vt prædicabile aliud essentiale, aliud¹¹² accidentale est.

Etenim, quod prædicatur de subiecto per verbum substantiuum *esse*, (vt omne vniuersale prædicari potest, iuxta doctrinam statutam *disputat. 2. quest. 4. confect. 1.*) aut nihil adicitur *suprà* subiectum, sed vel totum ipsum, vel partem aliquam eius repetit, aut adicitur aliquid *suprà* subiectum. Si primum. Prædicatum est subiecto essentiale. Si secundum, accidentale, sumpto vocabulo accidentis cum omni latitudine pro eo quod essentia adicitur quoquo modo; affectioque essentia vniuersè solet vocari. Essentia enim subiecti dicitur (sicut & cuiusvis alterius conceptus obiectiui siue simplicis, siue compositi) id totum, quod subiectum est ex suo conceptu adæquato siue id, quod subiectum in essentiali prædicatione adæquare subidentificat per actum essendi substantiuum, qualem significat vnicè verbum *esse* substantiuè vsurpatum: idque siue subiectum sit simplex, siue compositum vel physicè, vel metaphysicè. Quamquam enim vox *essentia* primè actum essendi substantiuum significat, quem verbum substantiuum *esse* significat tanquam nomen verbale eius; iam tamen non pro tali actu vsurpatur, sed pro conceptu medio ipso actu identificato subiecto, vt pluribus explicatum est *suprà disputat. 9. quest. 1. & 2.*

Vbi essentiam sic vniuersè sumptam in quatuor¹¹⁴ primùm membra diuisimus; nempe in essentiam physicam, metaphysicam, transcendentalem, & logicam. Deindeque quamvis earum in essentiam per se; & in essentiam per accidens. Essentia per se physica est totum, quod res physicè est ex æquo, & directè. Essentia verò physica per accidens concretum adiectiuum est physicum constans ex subiecto in recto, & actu, seu forma in obliquo distinctis physicè, quod obiectum seorsim à formâ etiam dicetur essentia per se physica talis concretæ. Essentia per se metaphysica est subiectum omnium actuum vnicuique rei convenientium, & solâ ratione nostrâ à tali subiecto distinctorum. Essentia verò metaphysica per accidens concretum adiectiuum metaphysicum erit coalescens ex tali subiecto in recto, & ex talibus actibus, aut aliquo eorum in obliquo. Essentia transcendentalis est, quæ non solum

solum rebus, sed etiam formalitatibus omnibus conuenit, etque per se, si totum suum conceptum dicat in recto. Per accidens autem, si partim in recto, & partim in obliquo. Denique essentiam logicam appellamus, quæ ex genere, & differentiâ composita est. De quibus vide plura loco citato. Hæc summam retuli, ut notem doctrinam præsentis diuisionis in quauis harum essentiarum habere locum, quia quæuis potest poni ex parte subiecti, repetitque ex parte prædicati aut sine additione, aut cum illâ. Itaque prædicatum, quod repetit totam subiecti essentiam quæcumque ex dictis sit, aut partem eius citra additionem essentiale dicitur. Quod autem ultra aliquid adiecit, accidentale.

Diuisio 2.

- 115 Vniuersale, seu prædicabile essentiale in quinque omnino: Accidentale uero in duo membra sequitur statim diuidendum diuisione immediatâ. Nam prædicatum, quod nihil adiecit subiecto, vel repetit totum ipsum subiectum siue sub eodem siue sub diuerso conceptu; vel partem subiecti dumtaxat: Si totum; est prædicatum specificum quo prædicatur tota essentia. Si partem; aut illa est per alteram contrahibilis, & sic est prædicatum genericum; aut est alterius contrahitiua, & sic est prædicatum differentiale; aut neque contrahibilis per alteram, nec contrahitiua alterius, & sic est prædicatum anonymum; aut simul est contrahibilis per alteram & contrahitiua alterius, & sic est prædicatum mixtum ex differentiâ, & genere. Quod etiam potest esse mixtum ex prædicato anonymo, & differentiâ, aut ex omnibus hisce tribus, ut paulo infra exponam. Hæc tamen omnes mixtiones sub vniquo nomine vnius prædicati mixti comprehendimus. En itaque quinque imprimis species prædicatorum essentialium, quæ ex diuisione adæquate propterea oportet factâ resultant. Dicuntur autem, & sunt essentialia, quia primum est tota essentia subiecti; reliqua partes intrinsecæ constitutionis eiusdem essentiae.
- 116 Prædicatum autem adiciens aliquid subiecto, aut est necessarium subiecto, quia hoc cum illo connexum est, & accidens inseparabile, seu potius passio subiecti appellari solet; vel certe ita id distinctionis gratia expedit appellare vniuersæ; aut est contingens subiecto, quia ita illi conuenit, ut possit non conuenire, & sic subiecti accidens separabile, seu potius subiecti accidens absolute dici solet, & debet, sumpto hoc vocabulo paulo strictius, quàm antea, pro additamento scilicet essentiae non necessario.

Diuisio 3.

- 117 Rursus quoduis ex quinque prædicatis essentialibus recensitis in duo membra est diuidendum. Quoduis autem ex duobus accidentalibus in alia duo immediatè: mediatè autem suo ordine in alia plura. Quando enim essentia subiecti est composita ex partibus seorsum de subiecto ipso prædicabilibus, uti plerumque fit, hæc compositio aut physica, siue realis, aut metaphysica, siue rationis esse potest, iuxta quam differentiam singula dictorum prædicatorum duo membra subeant. Atque ita prædicata, siue prædicabilia essentialia decem omnino sunt. Et quinque quidem metaphysica; quinque autem alia physica dici poterunt.

Iam uero tam passio subiecti, quàm accidens (quæ sunt duo commemorata prædicabilia accidentalitè) aut conuenit huic soli subiecto, & non aliis: & sic vel passio propria, siue proprietatis, vel accidens proprium subiecti est; aut conuenit in super aliis; & sic, vel passio communis, vel accidens commune dicitur. Eruntque quatuor huiusmodi prædicabilia; nimirum proprietatis; passio communis, accidens proprium, & accidens commune.

Quorum singula præterea in physica, & metaphysica sunt diuidenda; quatenus id, quod subiecto adieciunt, aut metaphysicè dumtaxat, seu per rationem nostram; aut physicè, & re ipsâ ipsi subiecto adiectum est. Quo pacto iam sunt octo.

Et quoniam id, quod physicè subiecto adieciunt, aut potest esse intrinsecum, siue ad hærens ipsi subiecto, aut extrinsecum, & à subiecto remotum; aut partim intrinsecum, partim extrinsecum, seu mixtum ex utroque, alia hinc octo pullulant prædicata, quibus accidentalitè physica duodecim sunt.

Similiter, quia, quod subiecto metaphysicè adieciunt, aut potest re ipsâ esse adæquatè idem cum ipso: aut inadæquatè dumtaxat, quatuor hinc etiam accrescunt prædicata accidentalibus metaphysicis, quibus ea sunt octo.

Itaque accidentalitè omnia viginti omnino sunt, iunctaque decem essentialibus triginta prædicata, seu prædicabilia conficiunt. Pluræque erunt, si accidentale necessarium subiecto, quod passionem vocamus, rursus multiplicetur, ut potest, penes necessitatis diuisionem in metaphysicam, physicam, & moralem superius explicatam à nobis disp. 11. Ex quibus prædicabilibus licet omnia accidentalitè ad duo priora, sub quibus continentur, reduci possint, & decem essentialia ad quinque. Ast ex his septem, quæ supersunt, nullum ad aliud congruè potest reduci; quia prædicabile anonymum sub nullo aliorum continetur; mixtum uero ex differentiâ & genere, et si partim ad genus, partim ad differentiam videntur spectare, quatenus utriusque exercet munus; sumptum tamen adæquatè, & indiuisim ad neutrum spectat, sed suam ut sic propriam constituit classem. Tantumdè quæ pariter de aliis mixtis dicendum est. De reliquis autem nullum est dubium, quin singula propriam classem constituent. Vnde plane concluditur Porphyrium, & Alseclas eius insufficiens hæcenus, & diminutè in quinque dumtaxat species prædicabile diuisisse.

Aduerto hic Porphyrium cap. de Proprio, & cum eo alios Logicos in quatuor membra Proprium diuidere. Nempe in illud, quod conuenit soli, non tamen omni, id est, soli alicui speciei, non tamen omnibus indiuiduis eius; & in illud, quod conuenit omni, non tamen soli: & in illud, quod conuenit omni, & soli, non tamen semper; & denique in illud, quod conuenit omni, & soli, & semper. Sed primum perperam diuisum huius diuisionis dicitur esse Proprium: quandoquidem aliquod membrum eius non quid proprium, sed quid commune dici debet, ut re uerè est; nimirum illud, quod non solum alicui speciei, sed & aliis conuenit. Deindè diuisio facta sub assumptis terminis manca est, & diminuta, defectu exactæ combinationis eorum: sunt namque membra, quæ resultant, omnino octo sic recensenda. Quod conuenit omni, soli, & semper. Quod conuenit omni, non tamen soli, nec semper. Quod conuenit omni, & soli, non tamen semper. Quod

Quod conuenit omni, & semper, non tamen soli. Quod conuenit soli, non tamen omni, nec semper. Quod conuenit soli, & semper, non tamen omni. Quod conuenit semper, non tamen omni, nec soli. Quod conuenit non tamen omni, nec soli, nec semper. En adæquatam diuisionem sub terminis datis; in eā tamen exponendā non immeror amplius, quia multa eius membra in eadem recidunt aliarum diuisionum. De cæteris autem, si quid fuerit notatu dignum, inferius notabo, cum de prædicabilibus accidentalibus in speciali sermo sit.

- 124 Ne autem exemplum desideres prædicabilis anonymi, sume concretum adiectiuum ex aliquā essentia per se metaphysicā, e. g. ex essentia metaphysicā entis ut sic, & ex duabus, aut pluribus eiusdem essentia proprietatibus, iuxta doctrinam concretorum, & essentiarum nuper propositam, & datam *supra disp. 1. quest. 4. & disput. 9. quest. 1 & 2.* De eoque prædica unam earum proprietatum pariter in concreto, eritque prædicatio essentialis, quia pars de toto: non generis; quia talis proprietas aliis essentis non est communis, alioquin non esset proprietas, ut ponimus: non differentia; quia in toto, de quo prædicatur, nulla alia ponitur pars aliis essentis communis, & contrahibilis per illam. Speciei autem esse non potest, quia non est totius essentia; sed partis, & multo minus passionis, aut accidentis, cum sit prædicatio essentialis. Erit igitur sexti prædicabilis anonymi, ut ponebamus.

- 125 Iam verò septimi prædicabilis mixti in homine imprimis habes exemplum. De quo tum animal, quam rationale simul ut genus, ut differentiāque prædicatur: ambōque propterea prædicabilia sunt mixta ex differentiā, & genere. Conuenit namque homo in esse rationalis ut sic cum Angelis, in esse animalis cum brutis: in coniuncto verò cum neutris: quo sit, ut ambo ea prædicata vicissim se se contrahant, & à se mutuo contrahantur; atque ita utrumque & munus differentia, & munus generis exerceat.

- 126 Pariterque prædicabile mixtum ex genere, & differentiā erit, si sit pars subiecti, in quo sint duæ aliæ partes, quarum alteram ipsum contrahat utpotè vniuersaliorem, & ab alterā contrahatur, utpotè minus vniuersali. Prædicabile autem mixtum ex genere, & prædicabili anonymo erit, si sit, pars subiecti habentis alias duas partes, alteram minus vniuersalem, & alteram æqualem ipsi. Mixtum, verò ex differentiā, & prædicato anonymo, si ex duabus aliis subiecti partibus, altera æqualis, & altera vniuersalior eo sit. Mixtum denique ex omnibus tribus, si subiectum alias duas partes habeat, quarum alteram illud contrahat, ab eāque contrahatur vicissim, cum alterāque sit æqualis. Vel si subiectum tres alias partes habeat, aliam magis, aliam minus vniuersalem, quam prædicatum ipsum, & aliam ipsi æqualem. Qui omnes casus possibiles sunt, ut consideranti patebit. Quandoquidem tam ex parte subiecti, quam ex parte prædicati pro libito ponere possumus qualibet formalitates rei, de quā sermonem inducimus, relictis aliis. Constat autem in vnāquāque re multas esse formalitates, quoad vniuersalitatem æquales, ut sunt omnes rei proprietates specificæ, atque etiam genericæ vicissim inter se comparatæ: & multas inæquales, ut sunt omnes subordinatæ in categoriā talis rei ab infimā specie usque ad supremum genus, & eorum pariter subordinatæ proprietates.

Quod si verò exempla itidem exoptas prædicabilium essentialium physicorum, quæ insuper addimus. Accipe imprimis concretum adiectiuum ex aliquā essentia physica, & ex passione communi, ex proprietatēque physica eiusdem essentia; de quo prædica passionem communem concretè similiter sumptam, eritque prædicatio generis. Deinde prædica proprietatem, & erit differentia; postmodum prædica totum concretum aut de ipsomet, aut de aliquo eius individuo, & erit prædicatio speciei. In primā quippe prædicatum est pars essentia subiecti aliis communis, contrahibilisque subinde per aliam eiusdem essentia partem; atque adeo genus, in secundā prædicatum est pars essentia subiecti propria, & aliam contrahens; atque adeo differentia. In tertiā prædicatum est tota essentia subiecti, atque adeo species. Vbi vides essentiam ex genere, & differentiā compositam, quæ tum inter se, tum ab essentia ipsā realiter distincta sunt secundum formas concretorum, quæ in obliquo capiuntur. Quod fors, si non videres, non crederes. Præterea, si accipias concretum ex essentia physica, & duabus physicis proprietatibus, de eoque singulas prædices seorsim, duo prædicata physica habebis eorum, quæ anonyma dicebamus.

Denique si sumas concretum ex essentia physica, & duabus passionibus communibus respectu diuersorum quolibet harum prædicata de toto concreto reddet prædicatum mixtum ex differentiā, & genere: illudque physicum: quemadmodum in exemplo hominis animal, & rationale mixta similiter prædicata sunt metaphysica. Aliasque pariter mixtiones facies ponendo in concreto ex parte subiecti passionis, & proprietates physicas mixtas cæteris modis.

Quæ omnia, ut clariùs appareant, adnotandum est primò. Cum dicimus prædicatum specificum repetere totum subiectum, seu totam essentiam subiecti, cætera autem prædicata essentialia partem eiusdem; aut intelligendum id est de subiecto vniuersali omnino indistincto à prædicato specifico, quale est natura specifica ex pluribus individuis adunata, vel etiam abstracta, aut si intelligitur etiam de subiecto individuali, de quo item prædicatum specificum, & cætera prædicata possunt, putandum non est sermonem esse de essentia subiecti individuali, quæ præter naturam specificam insuper includere solet in suo conceptu differentiam numericam, proindeque per prædicatum specificum integrè non repetitur; sed de essentia subiecti vniuersali, omnibusque individuis communi, quæ semper repetitur integrè per prædicatum specificum. Nam huius dumtaxat essentia, atque adeo etiam partium eius habetur impræsentiarum ratio, ubi sermo dumtaxat est de prædicatis, seu prædicabilibus vniuersalibus; non item de individualibus, de quibus agendum *infra suo loco.*

Secundò adnotandum est, ut pars essentialis physica verè prædicari possit de suo toto, in concreto, eoque adiectiuo sumi debere; quia, ut pars physica abstractè sumpta non est idem cum suo toto, ita de illo per verbum substantiuum *esse*, quod identitatem significat; verè prædicari non potest; bene tamen sumpta in concreto adiectiuo, cuius subiectum idem sit cum subiecto totius pariter adiectiuè sumpti. e. g. sume concretum adiectiuum ex subiecto dulci simul, & albo, ex eiusque albedine, & dulcedine; vocaque illud *dulce album.* Hæ propositiones erunt omnino falsæ.

falsa. Dulce album est albedo. Dulce album est dulcedo. Hæc tamen prorsus veræ. *Dulce album est dulce: Dulce album est album:* crûntque essentialia, quia pars de toto, & prædicabilis mixti, quia partium se mutuò contrahentium. Dulce album enim per esse album distinguitur ab omni dulci non albo, cum quo conuenit in esse dulce, & per esse dulce distinguitur ab omni albo non dulci, cum quo conuenit in esse album. Quo exemplo faciliè duci poteris ad alia excogitanda pro cæteris prædicabilibus phisicis essentialibus, quæ prædicantur, vt pars physica de toto physico. Suntque genus, differentia, & anonymum. Pars verò essentialis metaphisica abstractè sumpta verè prædicatur de suo toto in sensu reali, & identico; quia verè est idem cum suo toto realiter: vt tamen in sensu formali verè de illo prædicetur; in concreto, eoque adiectiuo accipi debet.

131 Pro quo tertio adnotandum. Tum aliquid prædicari verè de altero per verbum substantiuum esse in sensu reali, identico, & materiali, quando prædicatum, & subiectum realiter sunt idem. Tunc autem prædicari insuper in sensu formali, quando formaliter, seu obiectiuè in mente nostrâ insuper idem sunt. Per cætera autem verba adiectiua, tunc actus de subiecto prædicari formaliter, quando ei formalitati subiecti attribuitur, cui per se conuenit non solum à partec rei, sed etiam in mente nostrâ obiectiuè; tunc verò tantum materialiter, quando ei tribuitur, cui conuenit tantum à parte rei, non verò in mente nostrâ, vt pluribus explicatum est *suprà disp. 2. q. 4. cõsect. 4.*

Diuisio 4.

132 Hinc alia insuper resultat prædicatorum, seu prædicabilium diuisio.

Fit enim primò prædicationes essentialia, quibus pars metaphisica de toto metaphisico prædicatur, siue ea sit genus, siue differentia, siue prædicabile anonymum, siue mixtum, tum materiales, seu identicas, tum etiam formales esse posse; imò verò prædicatio, quæ totum metaphisicum de toto metaphisico est prædicabile, eandem subire potest fortunam, ob diuersos modos, quibus tale totum accipi potest substantiuè, vel adiectiuè. Quo quiniarius iste numerus prædicatorum essentialium iterum duplicatur: suntque proinde prædicabilia essentialia quindecim. E. g. Hæc prædicatio generis est formalis, *Homo est animal*, sicut & hæc differentia, seu potius prædicabilis mixti: *Homo est rationalis*, sumpro animali adiectiuè pro habente animalitatem, quæ est potentia ad sentiendum, & rationali similiter pro habente rationalitatem, quæ est potentia ad ratiocinandum; sumproque homine pariter adiectiuè pro habente simul animalitatem, & rationalitatem, vt sic enim dictæ prædicationes veræ sunt in sensu formali: Eo quòd id, quod in recto dicit homo, & id, quod in recto dicunt animal rationale, quodque dumtaxat identificat verbum est, idem est non solum realiter, sed etiam in mente nostrâ obiectiuè. Hæc verò prædicationes tantum sunt identicæ, & materiales, seu veræ in sensu identico, & materiali; *Homo est animalitas: Humanitas est animalitas: Homo est rationalitas: Humanitas est rationalitas*, eo quod subiectum, & prædicatum earum non sunt idem in mente nostrâ, etsi sint idem à parte rei. Cum tamen duæ priores nihilominus sint prædicationes generis, quia sunt partis de toto per aliam contra-

hibilis; Duæ autem posteriores prædicabilis mixti, quia pars de toto simul contrahibilis per alteram, & contractiuæ alterius. Tantumdemque venit dicendum de aliis duabus prædicationibus prædicati differentialis, & prædicati anonymi.

Simili modo prædicationes horum quatuor prædicabilium partialium tantum erunt veræ in sensu materiali, & identico, non item in formali, quando subiectum, & prædicatum ita sumantur in concreto, vt vel ambo substantiuè, vel alterutrum substantiuè, alterutrumque adiectiuè accipiantur: quia tunc etiam tantum erunt idem re ipsâ, non verò in mente nostrâ obiectiuè. Si verò subiectum sumatur in abstracto, & prædicatum in concreto, vt si dicas: *Humanitas est animal*, prædicatum ad accidentalialia spectabit, quia adiciet aliquid subiecto in eo non inclusum.

De prædicatione autem prædicati specifici metaphisici ad se vt subiectum comparati, vt si dicas: *Homo est homo*, dico tunc esse veram in sensu formali, quando subiectum, & prædicatum, aut simul substantiuè, aut simul adiectiuè vsurpantur, quia utroque casu erunt idem in mente nostrâ. Tunc autem esse veram in sensu identico siue materiali dumtaxat, quando subiectum sumitur adiectiuè, & prædicatum substantiuè, aut è conuerso: quia licet subiectum humanitatis, hoc est animalitatis, & rationalitatis, & compositum metaphisicum ex tali subiecto, & tali humanitate coalescens sint idem realiter non sunt tamen idem in mente nostrâ.

Quod si prædicatum specificum metaphisicum comparatur ad indiuiduum cum præcisione à differentia numerica; tunc de illo, quod ad rem attinet, sicut de aliis prædicatis partialibus philosophandum est, quia in tali casu prædicatum specificum pars etiam metaphisica est indiuidui. Adidit tamen cum præcisione à differentia; quia si absque illâ ad indiuiduum comperetur, vt potest contingere, iuxta doctrinam in superioribus traditam de adunatione possibili naturæ specificæ ex indiuiduis sine abstractione à differentiis, perinde erit ad propositum, ac si comparatur ad se.

Stat itaque quinque prædicabilia essentialia metaphisica tum in sensu formali, tum in identico solum, seu materiali prædicabilia esse, quando ea tum in concreto ex subiecto, & actu, seu formâ, tum in abstracto, aut iam substantiuè, iam adiectiuè sumi possunt, vti euenit in exemplis datis. Vnde infero, quando in abstracto solum, & substantiuè sumi possunt; vti euenit citra dubium, quando metaphisica compositio diuersarum formalitatum, seu partium peragitur in ipsis abstractis siue actibus, siue formis, tunc quidem eiusmodi prædicabilia in sensu dumtaxat identico, seu materiali prædicabilia esse, non item in formali. E. g. istæ prædicationes: *Apprehensio simplex est cognitio: Creatio est actio: Eductio est passio. Inducium est persuasio obiecti. Hæc creatio est creatio. Hoc iudicium est iudicium*, quarum duæ primæ sunt generis, duæ secundæ differentia, duæ tertiæ speciei; aliaque similes tum ad hæc, tum ad alia duo prædicabilia essentialia spectantes peractæ in huiusmodi actibus abstractè sumptis, in sensu identico dumtaxat, seu materiali veræ sunt; non item in formali, quia licet earum prædicatum, & subiectum sint idem realiter, in mente tamen nostrâ obiectiuè, atque adeo formaliter distincta sunt: ubi enim prorsus se habent vt pars, & totum, de quibus notum est inter se distingui. Excipe tamen

ab hac doctrinā prædicabile speciei ad se comparatum, aut ad indiuiduum sine præcisione à differentia numerica, quia tunc idem omnino conceptus, qui ponitur ex parte subiecti, ponitur ex parte prædicati, proindeque prædicatio in sensu formali vera erit, ut si dicas; *creatio est creatio*, vel *hac creatio est creatio*, signante particula, *Hac* non talitatem subiecti, quæ sit formalitas subiecto addita, neq. posita ex parte prædicati, ut signat in exemplis paulo antea positis, sed tantum maiorem expressionem prædicati, quod profus sit idem cum subiecto: utrumvis enim signare potest, iuxta diuersos modos, quibus prædicatum specificum contrahitur ad indiuidua, quando erat adunatum ex illis cum præcisione à differentiis, & quando sine tali præcisione, quod utrumque est possibile, ut constat ex doctrinā commemoratā nuper, & latius traditā in superioribus.

136 Ex his inferitur primò prædicabilia essentialia metaphysica, quæ iam in abstracto, iam in concreto, & si in concreto, iam adiectiuè, iam substantiuè sumi possunt, tum formaliter, tum solum identicè prædicari posse cum veritate, iuxta modum; quo accepta fuerint respectuè ad subiectum. Prædicabilia verò essentialia metaphysica, quæ solum in abstracto sumi possunt, ut sunt, quæ conueniunt actibus, quos significant verba, sumptis abstractè, dumtaxat posse prædicari cum veritate in sensu identico, vno excepto casu, quando prædicatum, & subiectum idem conceptus sunt adæquatè.

137 Secundo inferitur prædicabilia essentialia physica in sensu solum formali prædicari cum veritate; in sensu verò purè identico minimè. Supponitur enim ea à parte rei distingui à subiecto (eo namque iure dicuntur physica) quoties metaphysica in mente nostrā, & non re ipsā distinguuntur. Quo in physicis locum non habet prædicatio identica, sicut habet in metaphysicis.

138 Venio iam ad prædicabilia accidentalia, quæ omnia tam physica, quam metaphysica tum in sensu formali, tum in sensu solum materiali prædicari possunt; iuxta doctrinam statutam num. 131. Si enim prædicatio fiat per verbum substantiuum esse, tunc erit formalis, siue vera in sensu formali, quando prædicatum, & subiectum non solum re ipsā, sed insuper in mente nostrā sunt idem quantum ad id, quod directè dicunt, quodque solum identificat verbum esse, ut, *Homo est albus: Album est dulce: Petrus est currens*, quæ sunt prædicationes de prædicato accidentali physico. *Animal est homo. Animal est rationale. Rationale est animal*, quæ sunt de prædicato accidentali metaphysico. Tunc verò prædicatio tantum erit identica, seu materialis, in sensu identico solum, seu materiali vera, quando prædicatum, & subiectum in se à parte rei idem sunt, secus in mente nostrā, uti euenit in his de prædicato metaphysicè accidentalibus. *Animalitas est rationalitas. Animalitas est animal. Rationalitas est animal? Actio est passio*, & similibus. Si autem prædicatio fiat per alia quæuis verba adiectiuā; tunc erit vera in sensu formali, quando prædicatum ei subiecti formalitati attribuitur, cui per se conuenit non solum à parte rei, sed etiam in mente nostrā obiectiuè, ut in his: *Rationale ratiocinatur: Animal sentit: Voluntas Dei vult*. Tunc verò in sensu solum materiali, quando prædicatum ei subiecti formalitati tribuitur, cui tantum à parte rei conuenit; non verò in mente nostrā, ut si dicas. *Animal ratiocinatur: Ra-*

tionale sentit: Intellectus Dei vult, &c. Perquam diuisionem integer numerus suprā positus prædicabilium accidentalium duplicatur.

Diuisio 5.

Aliter pones diuersitatem aliam prædicationis directæ, & indirectæ, multa saltem ex recensitis prædicabilibus in duo membra diuidi possunt.

Etenim omne subiectum verè prædicatur, sed indirectè de concreto adiectiuo seu physico, seu metaphysico coalescente ex ipsomet subiecto in recto, ex actuque, seu formā in obliquo, ut, *Currens est homo: Rationale est subiectum rationalitatis, &c.* Quæ prædicatio, cum semper sit partis de toto, erit essentialis, atque adeo vel generis, vel differentia, vel prædicabilis anonymi, vel mixti, iuxta diuersitatem terminorum prædicationem componentium. Deinde omne vniuersale inferius indirectè prædicatur de vniuersali superiori, ut, *Animal est homo: Album est equus*. Quæ prædicatio, cum semper sit totius de parte, erit accidentalis ratione eius, quod adicit prædicatum subiecto; atque adeo vel erit passionis propriæ, aut communis, physica, aut metaphysica, &c. vel accidentis proprii similiter, aut communis physici, aut metaphysici, &c. iuxta diuersitatem terminorum prædicationem integrantium. Ex quo patet, quomodo multa saltem prædictorum prædicabilium iterum duplicentur. Quid si eorum rursus faceremus mixtionem penes mixtionem prædicationum indirectæ, & directæ cum prædicationibus formali, & materiali? Sed has mixtiones, ne prolixus videat, aliorum considerationi remitto.

Diuisio 6.

Deinde prædicabile vniuersale ratione materiae in substantiale, & accidentale diuidi potest, accepto nunc *accidentale* aliter, quam hucusque.

Pro quo sciendum est. Ens immediatè diuidi in substantiam, & accidens. Substantia dicitur ens per se stans, per seque substantia aliis entibus physicè sibi accrescentibus, siue accidentibus. Quæ ob id accidentia dicuntur, & ab Aristotele lib. *Prædicam. cap. 4.* in nouem genera diuisa sunt, nempe in quantitatem; relationem, qualitatem, &c. post præmissum substantia genus, quod decem prædicamentorum est primum. De quibus suo loco. Hinc bifariam sumi solet accidens. Primò pro ente physicè superueniente substantia, quod accidens prædicamentale appellari solet. Secundo pro conceptu seu physicè, seu metaphysicè superadiecto subiecto per prædicationem. Quod accidens prædicabile dici consuevit, & de quo nos in superioribus habemus egimus. Ex quibus patet accidens prædicabile latius, quam prædicamentale patere; nam omne accidens prædicamentale est etiam accidens prædicabile, sed non è conuerso, cum saepe sit accidens prædicabile quid substantiale contrapositum prædicamentali accidenti. Et quamuis nomen *substantia* ut implurimum pro prædicamentali nuper exposita usurpetur; Interdum tamen solet sumi pro essentia, quæ latius patet, cum & accidentibus conueniat.

Igitur in præfenti diuisione vniuersale substantiale dicimus, cuius materia substantia prædicamentalis est, ut homo, animal, &c. Accidentale verò; cuius materia accidens est prædicamentale.

vt actio, relatio, &c. Concretum autem, cuius subiectum est substantia, & forma accedens, vt album, legens &c. aut accidentale etiam, sumptâ denominatione à formâ significatâ expressè, aut potius mixtum dici poterit. Quæ quidem diuisio per omnia, & singula prædicabilia in superioribus recensita vagatur, eorumque subinde numerum duplicat.

Diuisio 7.

142 Amplius, vniuersale in incomplexum, & complexum diuidi potest.

Incomplexum dicitur, quod vno conceptu concipitur, & vnâ voce significatur, vt *homo*: complexum, quod pluribus, vt *animal rationale*. Quâ item diuisione cuncta hactenus numerata prædicabilia iterum duplicantur.

Diuisio 8.

143 Præterea vniuersale aliud positium est, aliud negatiuum.

Et positium quidem in primis competunt omnes huiusque propositæ diuisiones. De negatiuo autem, quo pacto ad instar positium suâ proportionem seruata philosophandum sit, quæst. 6. præc. conf. 9. docuimus.

Restat tamen nunc adnotandum primò aliqua esse prædicata positia re verâ, quæ nihilominus per aliquas negationes concipiuntur, & explicantur à nobis; proptereaque, quod ad rem attinet, ea inter prædicata positia censenda sunt e. g. distinctio inter Petrum, & Paulum prædicatum positium eorum est, positium solum conceptibile à cognoscantibus per species proprias, quod tamen nos per negationem identitatis sæpe concipimus, & explicamus, aut negatiue iudicando, & dicendo. *Petrus non est Paulus*, aut positium indicando, & dicendo: *Petrus caret identitate cum Paulo*. Quocirca huiusmodi negatio distinctio negatiua vocari solet, prope supra. disp. 13. q. 2. expolimus. Similiter immortalitas Dei apud intuentes, & re verâ quid positium est nullatenus ab eis iudicabile negatiue. A nobis tamen per negationem mortalitatis est iudicabile, aut dicentibus. *Deus non est mortalis*; aut dicentibus *Deus caret mortalitate*. Tantumdemque venit dicendum de aliis plerisque Dei attributis, quæ negatiua nuncupantur, & de similibus aliorum entium prædicatis. Vnde sola negatio rerum non existentium prædicatum negatiuum; atque adeo vniuersale negatiuum est, quia de solis rebus non existentibus iudicant negatiue intuentes earum remouendo existentiam: neque alia iudicia negatiua præterquam remouentia existentiam rerum non existentium habere possunt, sicut nos, eo quod ceteros conceptus chimericos; quos nos per cetera quæque nostra iudicia negatiua, & verâ remouemus, ipsi concipere non possunt, vt pluribus explicatum est supra disp. 11. Quo fit, vt sola negatio rerum non existentium speciale sit verificatum iudiciorum negatiuorum; quæ talium rerum existentiam remouent, ab omni positio distinctum: (quo pacto, quod prorsus est nihil verificatum iudicij, & ab omni positio distinctum dici potest, de quo loco citato) verificatiua enim ceterorum nostrorum iudiciorum negatiuorum, quibus remouentur à nobis chimeræ ab intuentibus non conceptibiles; verâ aliqua, & positia entitates sunt, vt ibidem tradidimus.

Pharus Scientiarum, Tom. II.

Propterea dico solam negationem existentie rerum, quæ verè non existunt, prædicatum negatiuum, atque adeo vniuersale negatiuum censendum esse.

Secundò cum vniuersale negatiuum ex parte materiæ prorsus sit nihil, vt supponimus, loquendo cum toto rigore, nec prædicabile essentiale, nec prædicabile accidentale; atque adeo nec prædicabile vllomodo poterit esse, quia, quod nihil est, nec essentia, nec accedens alicuius potest esse in rigore. Per quamdam tamen æquivalentiam, seruataque proportionem conceptuum positiuorum, quos remouet, tum prædicabile essentiale, tum prædicabile accidentale poterit dici; tum omnes ferè diuisiones prædicabilis positium huiusque expolitas subire. Sic hæ prædicaciones essentiales, seu de prædicato essentiali venient dicendæ. *Negatio hominis est negatio animalis*: *Negatio hominis est negatio rationalis*. *Hæc negatio hominis, seu negatio Petri est negatio hominis*. Primaque dicitur prædicatio generis, secunda differentie, tertia speciei, pariterque censendum de cæteris. Tum hæ propositiones de prædicato accidentali dicendæ sunt. *Lapis non intelligit, seu caret intellectu*: *Homo non currit*. *Substantia non inhaeret subiecto*. Quarum prima passionis communis, secunda accidentis communis, tertia proprietatis censenda est, & sic de aliis: vniuersaliter enim quoribus subiectum est positium, & prædicatum negatiuum nequit hoc non esse illi accidentale; quia essentia intrinsecâ conceptus positium nihil negatiuum esse potest.

Hinc tertio si subiectum sit mixtum ex positio, & negatiuo, prædicatum simplex seu positium, seu negatiuum, aut pars essentia subiecti, aut eius accedens esse poterit, non verò tota essentia: prædicatum verò mixtum etiam tota essentia esse poterit, vt satis ex dictis est notum. De subiecto autem negatiuo prædicatum negatiuum tum essentialiter, vt vidimus, tum etiam accidentaliter dici poterit, quia bene potest vna negatio alteri accedere; prædicatum verò positium aut mixtum nō poterit esse essentiale, sed accidentale tantum, vt etiam est notum; quinimò inter accidentalialia nec passio nec proprietas necessitate metaphysicâ tali subiecto annexa esse poterit, quia nulla negatio cum aliquo positio est metaphysicè connexa, vt supra disp. 14. q. 4. ostensum est.

Diuisio 9.

Insuper vniuersale, seu prædicabile aliud transcendens est; aliud non transcendens.

Transcendens dicitur, quod de omnibus, & singulis formalitatibus, seu partibus, tum metaphysicis, tum physicis earum rerum, quibus conuenit, prædicatur formaliter, vt ens, verum, bonum, &c. Non transcendens autem, quod non ita prædicatur de omnibus, vt animal, rationale, homo, &c. De quibus plura inferius.

Diuisio 10.

Denique prædicabile seu prædicatum aliud dicitur primæ intentionis; aliud secundæ intentionis.

Prædicata secundæ intentionis ea accidentalialia dicuntur, quæ rebus proueniunt ab actibus nostri intellectus, quibus illæ aut cognoscuntur, aut sunt cognoscibiles, vt esse subiectum, esse prædicatum, esse genus, esse speciem, & huiusmodi alia. Prædicata verò primæ intentionis appellantur cætera cuncta præter ista.

E Diuisio.

Diuisio 11.

148 Postremo vniuersale in quantum subiectum, aut prædicatum vniuersè in categorema, & syncategorema diuidi potest.

Categorema dicitur, quod ratione sui est prædicatum, aut subiectum; atque ita per se solum prædicari potest, aut subiici. Syncategorema verò, quod solum ratione alterius est tale; atque ita nisi adiunctum alteri nec potest prædicari, nec subiici. De quibus iterum erit sermo *disp. 18*. Modò solum aduerto omne significatum verbi categorema esse, & vniuersum quicquid aut ex parte subiecti, aut ex parte prædicati in recto siue directè sumitur, concipitur ab intellectu. Cætera verò omnia, quæ in obliquo, siue indirectè, siue ex connotato, vt dicunt, sumuntur, seu concipiuntur ab intellectu, aut ex parte prædicati, aut ex parte subiecti syncategoremata sunt. Vnde ad horum pertinent classis formæ omnium concretorum adiectiuorum, vt potè, quæ in obliquo semper sumuntur. Sunt autem tanti momenti huiusmodi syncategoremata, vt tota diuersitas prædicationum accidentalium, & essentialium ab eorum adiectione dependeat, aut remotione, vt ex dictis, & ex dicendis in decursu apparebit.

149 Porro inter omnia prædicata vniuersalia, quæ recensimus, duo sunt, quæ in scientiis humanis potissimum obtinent locum, nempe proprietas, & passio communis. Eoenim tendunt præcipue scientiarum discursus, vt passionem tam propriam quam communes rerum, de quibus in illis agitur, deprehendant: mediâ videlicet connexionem, quæ res ipsæ proximè, vel remotè cum talibus passionibus connectantur. Connexio quippè rerum in vniuersum fundamentum vnicum est, cui nitiitur humanus discursus, vt aliàs explicui *suprà*, inferiusque explicabo. Cæterum quia connexiorum, siue essentialium cum prædicatis sibi accrescentibus, siue accidentibus triplex esse potest, metaphysica, physica, & moralis, iuxta diuisionem traditam *suprà disp. 2. q. 5.* & latius *disp. 14.* tot modis prædicatum accidentale potest esse passio subiecti: nimirum aut metaphysicè, aut physicè, aut moraliter ei annexa, seu necessaria, hoc est, vel omnimodâ necessitate, vel naturali, vel morali.

150 Ecce quot diuisionibus (præter alias aut minus viles, aut dandas alibi quas omittimus) prædicabile vniuersale diuidi potest, atque debet. Quibus ferè omnibus itidem prædicabile singulare diuidemus inferius, vt videant Logici, quam diuinitè prædicabile in vniuersum diuiserint hæc ænus.

151 Hoc vnum ad extremum aduertimus. Quâ ratione de vniuersali vt prædicabili philosophari sumus, eadem de vniuersali vt subiicibili, suâ feruât proportionem philosophari posse. Quod etiam logici tacuerunt. Etenim non minus est proprietas logica vniuersalis metaphysici posse subiici multis seu esse subiectum multorum, quam posse prædicari de multis, seu esse multorum prædicatum. Et primò quoduis vniuersale in omnibus est subiicibile prædicatione indirectâ, de quibus prædicabile est prædicatione directâ per verbum substantiuum esse factâ, vt constat. Deinde omnia vniuersalia de multis indirectè prædicabilia, iuxta dicta *suprà diuis. 5.* eisdem erunt directè subiicibilia, vt etiam est notum. Præterea multa saltem vniuersalia de multis prædicabilia directè, multis

quoque ab illis diuersis erunt subiicibilia etiam directè. Exempli gratia homo est directè prædicabilis de Petro, Ioanne, Francisco &c. idemque homo directè est subiicibilis albo, nigro, iusto, &c. Esse autem diuersas denominationes logicas, imò & oppositas relatiuè, & consequenter diuersas vniuersalis proprietates prædicabilitatem, & subiicibilitatem indubitatum est; siquidem planè est munus diuersum logicum in quouis obiectiuo conceptu esse illum prædicatum, ac esse subiectum prædicationis.

Abstineo tamen nihilominus à diuidendo species in varia membra vniuersale vt subiicibile, quemadmodum diuisi illud vt prædicabile, quia diuisiones inde oriundæ in iam datas recidunt. Velenim subiectum in suo conceptu aliquid amplius dicit, quam prædicatum, vel nihil amplius dicit? Si dicit amplius, prædicatio erit partis de toto, atque adeo essentialis, eademque, quas supra dedimus, prædicationis essentialis partis de toto diuisiones subiicit. Si nihil amplius dicit. Aut iuste dicit integrum prædicatum, & erit prædicatio speciei. Aut dicit minus, quam prædicatum, & erit prædicatio prædicati accidentalis (vt potè addentis aliquid subiecto) toties, ac supra, eodemque modo diuidenda. Etenim denominatio essentialis, & accidentalis, aliæque sub illis contentæ prædicationibus conuenientes, à prædicato potius respectu subiecti, quam à subiecto respectu prædicati sumuntur.

QVÆSTIO VIII.

Quod fundamentum requiratur ex parte obiectorum ad faciendum vniuersale?

Supponimus ex dictis *suprà q. 5.* ad faciendum vniuersale omnino esse requisitum ex parte intellectus, quod hic per species alienas, atque adeo in substitutis alienis ea cognoscat, ex quibus vniuersale faciendum est; nam per species proprias nequaquam possunt plura concipi vt vnum, propterea ad vniuersale requiritur, vt ibi monstrauimus. Quod verò insuper ex parte obiectorum sit requisitum, modò inquirimus.

Conueniant omnes Philosophi, atque indubitè supponunt ad faciendum vniuersale ex multis sub vnicò conceptu adunatis, necessarium omnino esse, quod ea inter se similia sint. Ob id enim multæ differentia specificæ vt tales in vnum conceptum coire nequeunt, quia inter se dissimiles sunt, atque adeo ita sunt ex propriis conceptibus, quo species differunt, vt nullatenus esse possint, in quo conueniunt. Qualis verò, & quantà, & quâ de causâ requisita ista similitudo sit, quâ multa in vniuersale adunanda similia esse debent; & an loco similitudinis, aut præter illum eorundem sufficiat, aut insuper requiratur æqualitas, vel aliud genus conuenientia, seu concordantia, nemo, quem viderim, ex professo examinavit, aut explicuit.

Pro exactâ explicatione suppono primò tribus modis, quod ad rem attinet, posse duo quauis, aut plura extrema vicissim inter se comparari. Primò vt distincta, vel indistincta; secundò vt similia, vel dissimilia; tertio vt æqualia, vel inæqualia. Ad hæc enim tria capita reuocantur omnes diuersitates, vt *suprà disp. 16.* explicatum est. Distincta

Disp. XVII. De vnitatem, & plur. rer. Quæst. VIII. 51

ta dicuntur, quorum vnum non est alterum: indistincta, quorum vnum est alterum. Similia dicuntur, quorum vnum est sicut alterum: dissimilia, quorum vnum non est sicut alterum. Aequalia dicuntur, quorum vnum tantum est, quantum alterum: Inæqualia, quorum vnum maius, aut minus est altero. De quibus *disp. 13. & 16.* plura scripta relinquitur; quæ ad rem recolenda.

156 Suppono secundò, quæ aequalia sunt, dissimilia esse posse, vt patet in triangulo, & quadrato inter se æqualibus; & quæ similia sunt, posse esse inæqualia, vt patet in duobus quadratis inæqualibus. Posse autem, quæ sunt similia, esse etiam aequalia, & quæ dissimilia inæqualia, indubitatum est: sicut & cuncta extrema ista, quæ talia distincta inter se debere esse: eo quod idem sibi neque æquale, neque simile, loquendo strictè, dici potest, multoq; minus potest esse sibi inæquale, vel dissimile. De quibus etiam plura sunt dicta *disp. 16.*

Suppono tertio, distinctionem eorum conceptuum esse, qui in indiuisibili consistunt, atque adeo non suscipiunt magis, & minus, vt dici solet: eo quod nullà quantitate, aut physicà, aut metaphysicà præditi sunt. Neque enim vnum ab altero magis aut minus distingui dicitur, sed vel distingui, vel non distingui simpliciter eo genere distinctionis, de quo sermo est. Tantumdemque dicendum est de æqualitate; quia neque vnum magis, aut minus æquale alteri venit dicendum, sed, vel æquale simpliciter, vel inæquale. Nec secus de similitudine philosophandum esset, nisi vsus obtinisset, vt ea etiam similia dicantur, quæ non omnino talia sunt, sed aliquid dissimilitudinis admixtum habent. Quemadmodum enim ea solum dicuntur æqualia, quorum alterum tantum omnino quantum alterum est, alterumque proinde ab altero nihilo exceditur; atque adeo nihil inæqualitatis admixtum habent. Ita etiam eademtaxat in rigore similia erant appellanda, quorum alterum omnino sicut alterum est, neque aliquid dissimilitudinis admixtum habent. Supposito tamen vsu opposito, duplex, claritatis gratiâ, similitudo distingui poterit. Altera dicitur similitudo exacta, seu pura, & hæc in indiuisibili consistit, sicut æqualitas. Altera dicitur similitudo temperata seu mixta, & hæc eo maior, aut minor erit, quod minor, aut maior fuerit opposita dissimilitudo, quâ metaphysicè temperari concipitur ad eum modum, quo calor, & frigus vicissim temperantur physicè: dissimilitudinem enim quemadmodum inæqualitatem, magis, & minus suscipere indubitatum est: De quo etiam diximus *disp. 16.*

158 Suppono quarto, nulla esse entia, siue entium conceptus, quæ non sint inter se re ipsâ, vel distincta, vel indistincta, atque etiam vel similia, vel dissimilia. Cum tamen multi conceptus entium re verâ neque æquales, neque inæquales sint inter se, quia nullam quantitatem aut physicam, aut metaphysicam habent, de eorumque subinde genere sunt, qui dicuntur non suscipere magis, aut minus. Aequalitas quippe, vel inæqualitas solius quantitatis; atque adeo eorum dumtaxat, quæ quantitatem aliquam habent, proprietas est. Cum tamen distinctio, vel indistinctio, similitudoque vel dissimilitudo omnium conceptuum cogitabilem, atque inter se comparabilem passio communis sit; verum de his latius est actum *disputatione decimasexta citatâ.*

Pharus Scientiarum, Tom. II.

Suppono quintò; vt ea quæ sunt in se distincta, in mente nostrâ obiectiue possunt esse idem, & vice versâ, quæ sunt idem, distincta, ita pariter, quæ in se sunt dissimilia vel inæqualia in mente nostrâ obiectiue similia, vel aequalia esse posse: & è conuerso inæqualia, vel dissimilia, quæ aequalia, vel similia in se. Nam vt ea, quæ in se sunt distincta, ab vno eodemque substituto phantasmate, in quo concipiuntur à nobis, vnum, & idem, euadunt in mente nostrâ obiectiue: & quæ in se sunt idem, à distinctis phantasmatibus euadunt distincta, vt satis in superioribus expositum est; ita pariter ea, quæ in se sunt dissimilia, vel inæqualia, à similibus, vel æqualibus phantasmatibus, in quibus à nobis concipi possunt, similia, vel aequalia in mente nostrâ obiectiue possunt euadere, sicut è contra dissimilia, vel inæqualia, à dissimilibus, vel inæqualibus phantasmatibus, ea, quæ in se similia, vel aequalia sunt. His positis

Propositio 1.

Vt aliqua plura sub vno conceptu cunctis communi, atque adeo vniuersali adunentur, exactè, & purè inter se similia debent à nobis concipi.

Talia enim concipi debent, qualia opus est, vt ille conceptus communis idemmet logicè acceptus reperitur in singulis, prout experientia monstrat; subrogato scilicet per quamdam repetitionem pro singulis sumptis diuisum, aut eodem prorsus phantasmate, quod pro omnibus sumptis simul, aut phantasmatibus prorsus similibus, soloque numero differentibus iuxta doctrinam datam *suprà num. 67.* Quod absque exactâ, & purâ similitudine obiectiua singulorum non potest fieri, vt satis ex se notum est. Id, quod etiam impositio vocum ostendit; siquidem, eadem repetitâ voce, tum conceptum commune, tum singula, quæ sub illo adunantur, in quæque subinde ille multiplicatur, significamus. Vna enim vox *animal*, exempli gratia, nunc animal commune multis speciebus, nunc animal cuiusque speciei, nunc animal cuiusque indiuidui prorsus immutata significat. Quod signum est ea cuncta animalia obiectiua, prout per vocem significantur, exactè, & purè similia esse. Et sane iuxta consensum commune, & phrasim omnium, ea, ex quibus vniuersale consurgit, eandem rationem, eundemve conceptum ipsius vniuersalis participant: hoc autem citra exactam eorundem similitudinem, quoad dictam rationem, seu conceptum non posset fieri, vt constat: nam, quo pacto dici posset eadem in singulis ratio, quæ exactè, & omnino similis non esset in singulis? Itaque existimatio communis, & modus loquendi omnium in hac materiâ satis, superque demonstrant propositionem nostram.

Propositio 2.

Ea, ex quibus ratio, seu conceptus vniuersalis abstrahitur, siue adunatur, in se ipsis à parte rei ratio sunt exactè, & purè similia. Talem tamen debent habere similitudinem, qualis requiritur, vt à nostro intellectu purè similia concipiantur, quoad eam rationem, seu conceptum, in quo adunantur.

Prior pars propositionis constat imprimis in speciebus, ex quibus ratio genericè concepta à nobis in singulis purè, & exactè similis abstrahitur, siue adunatur. Species enim à parte rei dissimiles inter

E x se

se sunt, ut cernere est in homine, equo, leone, & ceteris speciebus animalis. Nec dici potest eas à parte rei esse similes in ratione animalis, dissimiles autem in rationibus differentialibus singularum propriis; siquidem ratio animalis in singulis, & ratio differentialis vnum quid sunt à parte rei, & idem omnino. Proindeque homo, leo, equus &c. non aliter, quam integrè, & indiuisim possunt comparari re ipsà, & ante nostras præcisiones tanquam similes, aut dissimiles, ut sic autem constat esse dissimiles. Quo fit, ut animal hominis, animal leonis, & animale qui non minus sint dissimilia à parte rei inter se, quam sunt homo, leo, & equus cum quibus sunt idem. Deinde id ipsum apparet in plerisque indiuiduis ex quibus ratio specifica dicitur abstrahi, siue adunari, quæ in singulis conceptione nostrâ purè, & exactè similis est. Cum tamen ipsa indiuidua à parte rei cum quibus ea ratio specifica prorsus est idem, non adeo sint inter se similia, ut cernere est in hominibus, de quibus satis ex se apparet non adeo esse inter se similes, ut sunt duo circuli, aut duo ova, &c. Iam verò de aliis inferioribus, ex quibus vniuersale differentialiale, cæteraque essentialia abstrahuntur, siue adunantur, idem omnino dicendum venit, ut consideranti patebit. Nec aliter res se habet ut plurimum in vniuersalibus accidentalibus cuiusvis generis, & iis ex quibus illa abstrahuntur, siue adunantur, ut videre licet in conceptu vniuersali sapientis simili omnino per conceptionem nostram in omnibus, de quibus dicitur; cum tamen eorum sapientia re ipsâ non adeo sint similes inter se. In cæterisque huiusmodi pariter.

161 Dixi autem in istâ parte propositionis tunc esse à parte rei exactè similia ea, ex quibus conceptus vniuersalis abstrahitur, siue adunatur; quia aliquando exactè ea similia sunt, ut patet in pluribus circulis, in pluribusque quadratis omnino similibus, quæ sub conceptu circuli, quadrati que communi illis adunantur, & in pluribus candoribus, aut coloribus etiam similibus omnino, qui adunantur pariter sub vno conceptu candoris, aut coloris illis communi in aliisque huiusmodi.

162 Venio iam ad secundam partem propositionis, quam ut declarem, & simul probem, noto primò conceptus obiectiue ab intellectu nostro adunabiles plerumque esse respectiuos ad extrinsecum connotatum: quia plerumque vel sunt actus, quos significant verba, vel concreta ex talibus actibus, & ex eorum subiectis coalescentia. Constat autem ex sæpe in superioribus dictis huiusmodi actus conceptus respectiuos esse ad subiectum, & terminum. Oportet ergo ut tales conceptus adunari possint, quod inter se exactè similes concipiuntur non solum quoad suas intrinsecas essentias, sed etiam quoad sua extrinseca connotata. Nam aliàs in vnum conceptum multis communem nequibunt coire, ut paulò *inferius in hac q. Consect. 3.* monstrabo. Ex quo patet non solum res, ex quibus conceptus isti sumuntur, sed etiam res, ex quibus sumuntur eorum connotata eam inter se similitudinem habere debere, quæ satis sit ut dicti conceptus quoad intrinsecum, & extrinsecum exactè similes concipiuntur ab intellectu nostro.

163 Secundo noto, intellectum nostrum ea quam habet, vi præcisua formalitatum, tunc à rebus in se non exactè similibus conceptus quosuis aut respectiuos, aut absolutos exactè similes contrahere, quando de singulis earum iudicat, aut iudicanda apprehendit aliqua prædicta præ aliis, in quibus

tales res conspirant, præbentibus fundamenta ad talia iudicia ad talese apprehensiones rebus ipsis qualibet ratione conceptis, quando prædicata iudicanda ex se sunt vniuersalissima; vel aliqua experimentalis notitia, quando prædicata iudicanda ex se sunt magis specialia. Et quoniam nulla sunt entia adeo à parte rei dissimilia, ut aliquam similitudinem admixtam non habeant, nulla sunt, ex quibus intellectus suâ, quam habet, vi iudicatiua, & præcisua non abstrahat prædicata simillima utique in phantasmaticis substitutis, in quibus ea iudicat quasi extrahendo, & separando in huiusmodi prædicatis talium entium similitudinem ab eorumdem dissimilitudine, cum quâ veluti immixta re ipsâ erat. e. g. Apprehendit intellectus Angelum, statimque ex terminis iudicat illum esse idem secum, à cæterisque rebus distinctum, esse bonum, esse vnum, esse verum, &c. Postmodum apprehendit lapidem, de illoque pariter eadem prædicata, siue exactè similia iudicat. Quo facto in promptu iam est concipere sub vno conceptu bonitatem communem Angelo, & lapidi; similitergue identitatem, distinctionem, veritatem, vnitatem, &c. Ecce quomodo Angelus, & lapis, qui à parte rei sunt tam dissimiles, in mente nostrâ obiectiue aliquas formalitates habent purè, & exactè similes ratione substitutorum phantasmatum, in quibus cognoscuntur; ex quibus proinde conceptus vniuersalis compingi potest, prout dictum est.

Hæc de prædicatis ex se vniuersalissimis enitum. 164 Quæ enim specialiora sunt, maiorem similitudinem entitativam debent habere à partere rei, ut ab intellectu nostro cum exactâ, & purâ similitudine concipi possint; eoque maiorem, quod magis specialia fuerint, tamen exactè similia à partere rei esse non debeant, nisi quando absque vllâ præcisione à differentiis dissimilibus, sed tantum à differentiis inæqualibus, aut merè inter se distinctis ab intellectu nostro sunt concipienda aut seorsim, aut sub vno vniuersali conceptu, iuxta dicenda latius *infra q. 12.* Tunc enim nisi in se sint exactè similia, talia ab intellectu nequibunt concipi, & consequenter nec dictis modis sub vno conceptu adunari. Quia intellectus noster nequit concipere purè similia, & consequenter nec sub vno conceptu vniuersali completi ut talia ea, quæ in se re verâ aliquam dissimilitudinem habent, nisi præcindendo à tali dissimilitudine, hoc est, à prædicatis differentialibus, vnde illa à nobis provenire concipitur. Explicemus cuncta paulatim per varia exempla.

Concipit intellectus noster circulum, & quadratum extrema inter se re ipsâ satis dissimilia; moxque ab vnoquoque præcindit rationem figuræ plenæ, quasi separans eis conceptibus similitudinem, quam circulus, & quadratum habent à dissimilitudine eorum, quæ relinquuntur in differentiis, talemque subinde rationem prout à differentiis præcisam exactè similem apprehendit in quadrato, & in circulo, quo fit, ut in promptu sit eam sub vno conceptu adunari. Rursus concipit intellectus quadratum, & triangulum rectilineum, quæ duo magis similia sunt re ipsâ, quam quadratum, & circulus. Proindeque in iis aliquid amplius similitudinis habet intellectus noster, quod præcindat à dissimilitudine; sicque in huiusmodi extremis non solum rationem figuræ planæ, ut in præcedentibus, sed rationem figuræ planæ rectilineæ, eamque purè, &

Disp. XVII. De vnitare & plural. rer. Quæst. VIII. 53

& exactè similem, sub vnoque conceptu adunabilem præscindit à residuis talium extremorum differentis. Pergit dein intellectus, & concipit triangulum amblygonium, qualis dicitur, quivnum angulum obtusum, & duos acutos habet, & triangulum oxigonium, qui acutos habet omnes tres angulos. In quibus extremis longè similibus quam prædicta, rationem iam trianguli omnino similem à differentis abstrahit, vt supra; quæ ratio est figuræ rectilineæ habentis omnino tres angulos, & tria latera.

166 Hoc pacto concipiens intellectus noster duas lucas non omnino similes, ab earum differentis præscindit rationes lucis omnino similes, & adunabiles. Tantundemque præstat dum hominum, & brutorum sensationes animaduertens, quæ quidem non nihil à parte rei dissimilitudinis habent, præscindens ab eâ, rationem sensationis abstrahit in omnibus omnino similem; arque adeo etiam adunabilem sub vno conceptu. In alijsq; huiusmodi pariter.

167 Denique concipit intellectus noster duos circulos eiusdem materiæ, vbi cum nihil habent dissimilitudinis, quod suâ præcisione fecerant, aut concipiendo eos exactè similes, & æquales, quando re ipsâ tales sunt, quoad totum etiam, quod sunt, citrà omnem præcisionem adunat. Aut rationem circuli pariter prorsus similem à differentis inæqualitatibus, si sunt circuli inæquales, à purisve singularitatibus, si sunt æquales, abstrahit, abstractamque etiam adunat, iuxta doctrinam statutam supra n. 69. Est namque singularitas pura, seu differentia purè numerica, quæ citrà omnem dissimilitudinem, arque inæqualitatem distinguit indiuidua, vt explicabimus inferius q. 12.

168 Pati ratione quando conceptus adunati sunt respectui ab ipsis connotatis extrinsecis, quæ tales terminant respectus, solget adunatio inchoati. E. g. videt quis plures illuminationes à pluribus agentibus oriundas exactè similes, statimque inde in promptu habet plures potentias illuminatiuas exactè similes in ipsis agentibus ab eorum differentis abstrahere; quæ subinde illuminationibus adunatis sub vno, & communi conceptu illuminationis, sub vno pariter, & communi conceptu potentia illuminationis iunguntur. Similiter quia sensationes hominis, & brutorum exactè similes concipiuntur à nobis in ratione sensationis, vt paulò antè notabamus, proclive est, vt principium sentiendi exactè quoque simile nobis appareat in homine, & singulis brutis, & consequenter etiam vnum illis commune; atque ita homo, & omnia bruta conueniant in ratione animalis, hoc est, potentis sentire, vt sententur omnes. Pariterque in similibus euenit.

Propositio 3.

169 Vt aliqua plura sub vno conceptu cunctis ipsis communia, atque adeo vniuersalia adunentur, non solum purè, & exactè inter se similia, vt statuimus proposit. 1. Sed etiam æqualia debent à nobis concipi, æqualitate videlicet phantasmatis substitutoris.

Quia eadem rationes ibi adductæ, quæ pro omni modo similitudine faciunt, pariter faciunt pro æqualitate, vt consideranti patebit. Itaque sicut ratio trianguli conueniens triangulis dissimilibus omnino similis abstrahitur intellectu nostro in omnibus illis à dissimilitudine ipsorum. Sic ratio triangulicōueniens triangulis inæqualibus omnino æqualis abstrahitur intellectu nostro in omnibus illis ab ipsorum inæqualitate. Pariterq; dicendum de cæteris.

Pharus Scientiarum, Tom. I I.

Vbi nota; etsi aliqua à parte rei nec sint inter se æqualia, nec inæqualia, eo quod nullam quantitatem aut physicam, aut metaphysicam habent, iuxta supposit. 4. datam. n. 158. At in mente nostrâ obiectiue non posse non cuncta aut æqualia, aut inæqualia esse, hoc ipso, quod non in se ipsis, sed in substitutis corporeis quantisque, atque adeo vel æqualibus, vel inæqualibus concipiuntur.

Propositio 4.

170 Ea, ex quibus ratio vniuersalis abstrahitur, siue adunatur, rarè in seipsis à parte rei sunt æqualia physice, aut metaphysice, concipiuntur tamen ab intellectu nostro æqualia in phantasmatis substitutis cum præcisione ab inæqualitate, quam in se habent, idoneaque euadunt vt sic, vt sub vno vniuersali conceptu adunentur.

Hæc propositio eodem pacto ac secunda venit explicanda, & probanda; quia, quod ad rem attinet, de æqualitate, & inæqualitate perinde philosophandum est hic, atque ibi philosophati sumus de similitudine, & dissimilitudine. Quare accommodentur ad rem præsentem, quæ ibi diximus, proportionem seruata, ne diutius frustra immoremur. Præferimus, quia de his plura iterum infra q. 12. dicenda sunt.

171 Duo tamen mihi occurrunt hic animaduertenda. Primum est. Bifariam posse cognosci à nobis duo quæpiam, vel plura extrema inter se similia, aut æqualia. Primò similitudine, aut æqualitate logicâ, quam participant à phantasmatis substitutis, in quibus à nobis cognoscuntur. Secundò similitudine, aut æqualitate physica, quam ipsa habent in se. Vt priori modo cognoscantur, seu potius talia appareant, nullatenus posteriori modo cognosci debent: alioquin quando extrema non sunt in se exactè similia, & æqualia, talia apparere nobis non possent nisi delusis, & deceptis, contra superius statuta. Sed fat est vt intellectus subroget phantasmata similia, & æqualia pro dictis extremis cognoscendis quoad alios conceptus præscindendo à similitudine, & æqualitate, quam ipsa habent, aut non habent in se. Et hoc pacto vt plurimum, & fere semper cognoscuntur à nobis ea, ex quibus per adunationem fiunt vniuersalia. Vt vero posteriori modo similia, aut æqualia appareant, seu potius cognoscantur aliqua extrema, eò debet tendere intellectus, vt illorum similitudinem, vel æqualitatem cognoscat in phantasmatis substitutis, quemadmodum ad cognoscendum quosuis alios rerum conceptus, siue formalitates se gerit. Similitudo siquidem, & æqualitas quædam sunt rerum formalitates, sicut distinctio, identitas, vnitatis, bonitas, & cætera huiusmodi. Cæterum, vt plures similitudines, vel æqualitates rerum (tantundemque de dissimilitudinibus, atque inæqualitatibus cense) in conceptum vniuersalem coire possint, exactè inter se similes, & æquales debet euadere in phantasmatis substitutis, quæadmodum cætera obiecta, ex quibus vniuersalia fiunt; quia de omnibus, quod ad rem attinet, eadè ratio est, vt constat.

172 Alterum animaduertendum est, vt intellectus faciat vniuersale non opus esse, quod prius distinctè, & expressè concipiat exactè inter se similia, & æqualia, aut omnia, aut multa eorum, ex quibus conceptus vniuersalis per adunationem est compingendus, tamen si id ita sæpe eueniat de facto; sed satis esse, (quod sæpe etiam de facto euenit) vt vno dumtaxat, aut altero eorum expressè conceptu, pro illo, & cæteris, quæ eundem conceptum, seu prorsus similem habuerint, concipiendis, quæcumque illa

Ante, vnicum intellectus phantasma subroget. Ita enim fiet, ut omnia sub vno conceptu in tali phantasmate adueniant; quo nihil desideratur; ut talis conceptus respectu omnium vniuersalis sit.

Restat modò, ut ex doctrinâ huius questionis aliqua confectaria eliciamus, quæ veluti regulæ quædam sint ad faciendam, & dignoscendam conceptum vniuersalem adunationem.

Confectarium 1.

- 174 Quæ in se sunt physicè exactè similia, & æqualia, taliæque à nobis seorsim apprehenduntur, citra omnem præcisionem obiectiuam possunt à nobis sub vno conceptu adunari.

Ita se habent plures circuli, & plura quadrata æqualia, plures calores, & plures candores æquè intensi, & alia huiusmodi. Ratio autem confectarij ex dictis est clara, quia in ordine ad adunationem, ad id solum præcisio requiritur, quòd extrema adunanda exactè nobis appareant similia, & æqualia; in casu autem confectarij talia nobis apparent absque vllâ præcisione.

Confectarium 2.

- 175 Ut concreta ex subiecto, & actu, siue ex subiecto, & formâ exactè similia, & æqualia nobis appareant, prout opus est, ut in vnum conceptum coeant cunctis communem, fat est, quòd eorum actus, siue formæ tales nobis appareant; quantumvis eorû subiecta inter se dissimilia, aut etiam inæqualia sint.

Ratio est, quia huiusmodi concretorum subiecta connaturaliter concipiuntur à nobis valde obscure, & confusè, nempe quasi obuoluta, & contexta actibus, siue formis, quæ concipiuntur clarè, & expresse, prout *suprà disp. 2. q. 4. conf. 3.* notauimus, quo fit, ut talium subiectorum diuersitas non discernatur, atque ita concretorum adunationi non obster. Id, quod vel ipsa experientiâ est manifestum; iuxta quam constat omnia calida exactè nobis apparere similia, & æqualia ab exactâ similitudine, æqualitatèque calorum, quidquid sit de diuersitate subiectorum. Paritèrque omnia existentia à similitudine, & æqualitate actuum existendi: omnia bona à similitudine, æqualitatèque bonitatum, &c. etiam quando subiecta horum concretorum quod totum, quod sunt, concipiuntur, & non quoad vnâ solam formalitatem in omnibus similem, iuxta *disp. 2. q. 3. conf. 5. & q. 4. conf. 3. citato.*

- 176 Vnde sequitur, quando concreta sunt physica, contingere posse, ut ea citrà omnem metaphysicam præcisionem adunabilia sint, quantumvis habeant dissimilitudinis physicæ ex parte subiectorum, si tamen formæ exactè similes, & æquales physicè sint, & ut in se sunt concipiuntur, qualia essent plura calida exactè similia, & æqualia, tam quoad intensionem, quàm, quoad extensionem caloris quorum subiecta alia essent lignea, alia lapidea, alia ferrea, & alia aliarum materierum.

- 177 Hoc tamen casu excepto, quæcumque physicè aliquam inter se dissimilitudinem habent, in vnum conceptum cunctis communem coire nequeunt, nisi interueniat obiectiua præcisio, quæ conceptum adunatum ab omni differentiarum dissimilitudine exuat, iuxta superius dicta.

Confectarium 3.

- 178 Ut actus, quos significat verba, in vnicum con-

ceptum communem sumpti in abstracto coire possint, non satis est eos quoad intrinsecum suum conceptum exactè similes apparere; sed insuper est necessarium ut talia appareant, tum eorum termini, tum subiecta, quæ tanquam connotata à se distincta suo pte conceptu respiciunt.

Hoc etiam constat experientiâ, & ratione probatur; quia tales actus non possunt concipi absque talibus connotatis, ut potè qui respectus quidam ad illa sunt. Ergo nec possunt adunari, ni talia etiam connotata adueniant, quod sine horum exactâ similitudine, iuxta dicta non potest fieri. Probo consequentiam. Quia si adunarentur omnes actus, non adunatis connotatis, omnia hæc simul, distinctèque, & ut plura, sicut in se ipsa sunt, deberent cognosci; quod tamen impossibile est, quia sunt infinita, aut innumera; & nos non possumus simul innumeras cognitiones habere, quales nobis sunt necessariæ ad cognoscenda innumera distinctè, & ut plura, iuxta doctrinam statutam *disp. 2. q. 3. Conf. 2.* Deinde ille conceptus, sub quo essent adunati omnes actus, ad ea innumera connotata distinctè cognita ita terminari conciperetur, iuxta modum nostrum connaturalem intelligendi, quasi singuli actus particulares in illo contenti ad ipsa omnia connotata terminarentur, quod tamen est mendacium ab abstractentibus alienum, iuxta Logicorum essatum. Si enim concipias conceptum vniuersalem cognitionis quatuor obiectorum, is vti que contrahendus venit ad hanc cognitionem quatuor obiectorum, & ad illam etiam quatuor obiectorum, & ad aliam quatuor obiectorum, &c. Paritèrque si concipias conceptum vniuersalem vnionis materiæ ad quatuor, aut plures formas, & alios huiusmodi. Stet ergo quatuor cognitiones exactè similes, quarum vnæquæque vnum tantum habet obiectum, sub vno conceptum cognitionis venire non posse, nisi simul sub vno conceptum obiecti veniant ipsa quatuor obiecta.

Et confirmari potest. Quoniam eo ipso, quod actus sine subiecto, & termino concipi nequit, hæc tria vnicum adæquatum obiectum complectunt, quod vti que ut aliis ternariis huiusmodi exactè sit simile, omnes suas partes omnibus partibus aliorum, singulas singulis, prout correspondent, debet habere exactè similes, ut est notissimum. Cum igitur cætera quæque obiecta absque tali similitudine non sint adunabilia, ut constat ex dictis; neque hæc absque illâ adunabilia erunt. Quod est non posse actus similes sub vnicum conceptum cadere, nisi & eorum subiecta cadant sub vnicum conceptum, & eorum termini pariter.

Et quoniam actus bene possunt esse inter se similes, tum physicè, tum in mente nostrâ obiectiue, tamen tum eorum termini, tum eorum subiecta inter se dissimilia sint, ut *suprà disp. 13. quæst. 9. Conf. 6.* statuimus. & latius rursus *disp. 16. quæst. 4.* dum talis subiectorum, aut terminorum dissimilitudo retinetur, tales actus, quantumvis intrinsecè similes, non erunt adunabiles, obstat namque dissimilitudo subiectorum, aut terminorum, à quâ dissimilis extrinsecè, & ipsi actus dici possunt. Cæterum ut est intellectus noster promptissimus ad adunanda quælibet alia obiecta, quantumvis inter se dissimilia sub aliquo conceptu ipsis communi, abstractendo scilicet ab illis aliquem actum in cunctis similem, moxque cuncta ipsa superuultu tali actu concretè concipiendo, iuxta doctrinam *conf. 2.* (sic enim adunamus faciliè lapidem, hominem, arborem, & alia obiecta dissimilia

diffimilia sub conceptibus existentis, potentis existere, distincti, veri, boni, &c.) Ita quoque promissimè potest, & solet terminos, subiectaque diffimilia actuum similium sub aliquo conceptu ipsis communi adunare, ut & actus ipsos sub proprio eorum conceptu queat adunare, & adunet. Si quando autem alij conceptus communes subiectis, aut terminis desint, ad manum est ipse conceptus subiecti, in quo conueniunt omnia subiecta quatenus talia, & ipse conceptus termini, in quo conueniunt omnes termini, quatenus tales. Subiici enim actui formaliter alius actus est intermedius, in quo concretè assimilantur omnia subiecta pariterque terminata actum formaliter alius actus est intermedius, in quo concretè assimilantur omnes termini, iuxta doctrinam statutam q. illa 9. citatâ.

Confectarium 4.

181 Adunationi actuum similium sumptorum in concreto dissimilitudo subiectorum non obstat. Obstat tamen dissimilitudo terminorum.

Prior pars ex *consect. 2.* constat: Ibi enim statui-mus per actus in concreto positos ita eorum subiecta congegi, ut horum dissimilitudo non discernatur; atque adeo neque obstat, quominus ipsa concreta appareant exactè similia, & consequenter adunabilia, quando sunt actus exactè similes. Posterior autem pars inde apparet, quod termini actus per actus quantumvis sumptos in concreto non conteguntur; sed semper concipiuntur distinctè, ut patet in horum actuum, seu concretorum terminis legens lectionem, videns parietem, cognoscens obiectum, potens existere, distinctum ab homine, &c. consequenter in aliis omnibus. Hinc autem fit, quando termini actuum similium sunt inter se dissimiles, æquè apparere inter se dissimiles, siue actus in concreto sumantur, siue in abstracto, atque adeo æquè non adunabiles tum ipsi, tum actus defectu adunationis ipsorum, nisi sub aliquo conceptu ipsis communi adunentur, ut faciliè possunt ipsorum dissimilitudine præcisâ, & correctâ, iuxta doctrinam *consect. 3.*

Confectarium 5.

182 Actus intrinsecè dissimiles, quâ tales non sunt adunabiles, quantumvis eorum termini, subiectaque adunabilia sint. Possunt tamen faciliè adunari, sicut & alia obiecta sub aliquo conceptu concreto eorum dissimilitudinem obuolvente, & tegente. Abstractè tamen, manenteque intra sphaeram actuum non sunt vllatenus adæquatè adunabiles; sed merè inadæquatè dumtaxat quoad aliquas formalitates sui.

Prima pars *consectarij* ex dictis est nota, neque vllâ nouâ eger explicatione; secunda etiam constat ex dictis: quia sicuti alia quæque obiecta diffimilia possunt adunari in ratione entis, boni, veri, distincti, &c. ita & actus dissimiles. Hoc tamen casu quasi egrediuntur ab sphaerâ actuum, cum fiant subiecta aliorum actuum similium, quibus superinduti apparent similes iuxta dicta. Tum hæc ratione quadamtenus adæquatè adunari possunt, præsertim quando conceptus, sub quo adunantur, transcendens est, hoc ipso, quod sub illo torum, quod re ipsâ sunt, potest obuolui, id exigentibus principiis, quæ mouent, siue determinant ad talem adunationem, & conceptiones

præuias faciendas, iuxta doctrinam datam *suprà disputat. 2. quæstione 3. præsertim consec. 5. & disp. 13. quæst. 9.*

Ceterum quando actus dissimiles non ut subiecta aliorum; sed secundum se considerantur, quo pacto intrâ propriam actuum sphaeram contineri censentur, in nullo sensu possunt adæquatè adunari, quia ut sic dissimiles apparent; possunt tamen præscindi ab illis vna, vel plures formalitates inter se similes, quæ adunari poterunt. Ita enim in actibus cognitionis physicè dissimilibus formalitates actus, cognitionis, iudicij abstractiui, vel intuitiui similes, & adunatas passim concipimus cum præcisione à differentis, in quibus dissimilitudo tota relinquitur, iuxta superius dicta. Quo tertia pars *consectarij* satis, superque explicata manet.

Confectarium 6.

Quæ dicta sunt in totâ hæc quæstione de adunatione plurium sub vno conceptu vniuersali, & illis communi, eodem pacto locum habent, siue ea plura talia sint physicè, & realiter, siue tantum metaphysicè, & per rationem nostram.

Itaque quemadmodum plures res inter se distinctæ realiter, ita & plures formalitates eiusdem rei, aut etiam plurium distinctæ solum per rationem, si sint inter se dissimiles, quâ tales adunari non possunt. Possunt tamen sub ratione, siue formalitate aliquâ in omnibus reperta simili in vnum conceptum communem omnibus, atque adeo vniuersalem coire, prout est in *superioribus* explicatum. Si omnipotentia Dei, æternitas, immensitas, infinitudo, & cætera diuina attributa, secundum conceptus peculiare singulorum non sunt adunabilia, quia tales conceptus sunt inter se dissimiles; bene tamen secundum conceptus in cunctis similes, atque adeo cunctis communes, ut sunt conceptus entis à se, diuini attributi, distincti à creaturâ, boni, veri, &c. Pariterque de pluribus aliis formalitatibus aut eiusdem, aut plurium rerum philosophandum est.

Vnde colligitur primò adunationem plurium sub vno conceptu vniuersali cunctis communi semper habere locum, quando ea plura similia apparent, prout ad talem adunationem requiritur, iuxta superius dicta. Siue ita appareant similia ex vi primorum conceptuum, quos de ipsis formamus, siue ex vi secundorum cadentium super primos quasi reflexè, dum alia phantasmata substituta pro primis conceptibus subrogamus, siue ex vi tertiorum, & ita deinceps, iuxta doctrinam datam *suprà disp. 2. quæst. 3. & disputat. 13. quæst. 9.* de modo, quo intellectus noster subrogat substituta phantasmata non solum immediatè pro rebus cognoscendis; sed etiam mediatè pro cognoscendis conceptibus earum per alia substituta phantasmata iam prius formatis.

Ex quo colligitur secundo: quia, ut ibi nota-bam, & ego mihi experiri videor, sæpe per ipsum phantasma vocis, aut prolata, aut scriptæ aliquod obiectum significantis solemus concipere obiectum ipsum, sæpe utique fieri, ut sub vnum conceptum per tale phantasma formatum omnia obiecta adunemus, quæ per talem vocem significantur, quantumvis ea sint inter se dissimilia, ut sunt, quando vox est æquiuoce: neque hoc à doctrinâ datâ exorbitat; quia omnia ea obiecta in hoc, quod est per talem vocem significati, similia sunt, ut

neque sub vnico vocis phantasmate comprehenduntur instar aliorum concretorum similium à similitudine actuum, quibus eorum conteguntur subiecta, iuxta doctrinam datam. Neque propterea censenda est tolli vocis æquiuocatio in casu proposito. Quoniam licet verè ea esset vniuoca, si tantum significaret dicta plura obiecta prout similia, & adunata in sui phantasmate substituto pro illis; quia tamen primariò, & principalius significat illa prout dissimilia secundum præuios, & proprios singulorum conceptus, suam retinet æquiuocationem, vt amplius constabit ex dicendis *infra q. 22.* vbi ex principiis hic factis facillimè diiudicabimus, quid de æquiuocis, vniuocis, & analogis sentiendum sit.

Confectarium 7.

- 187 Huc vsque loquuti sumus in hac quaestione de adunatione plurium sub vno conceptu vniuersali, quæ eo ipso est adunatio vniuersalitatis. Nunc breuiter ex dictis deducimus de adunatione disunctionis pariter philosophandum esse, de adunatione verò collectionis paulò aliter.

Itaque suppositis naturis, & differentiis horum trium generum adunationis plurium in vno conceptu, quas *disp. 2. q. 3. confect. 5.* explicauimus. Dico primò, sub vno conceptu obiectiuo vago, qualem significant hi termini, *aliquis homo, aliquis leo, aliquis lapis*, & similes: formaturque quando pro pluribus disiunctiue cognoscendis vnicum phantasma sensibile substituit intellectus noster; plura dissimilia, quæ talia adunari non posse, quia de huiusmodi conceptu vago perinde, quod ad rem attinet, ac de conceptu vniuersali philosophandum venit, vt ex dictis in hac quaestione præsertim *proposit. 1.* satis clarè colligitur. Cum quo stat, quando plura disiunctiue à nobis cognoscuntur non sub vno conceptu vago, vt in casu proposito; sed sub pluribus saltem partialibus, quales respondent istis terminis: *homo*, vel *Angelus*, vel *lapis*, &c. eorum dissimilitudinem, quantumvis expresse conceptam nihil obstat. Circa quod recolantur dicta *suprà disp. 10. q. 1.*

- 188 Dico secundò. Adunationem collectionis, (quæ fit subrogando vnum phantasma, ita pro multis collectiue, vt non subrogetur pro singulis distributiue, nec illis possit singularim accommodari) bis faciam euenire posse. Primò si phantasma subrogatum pro multis ea cuncta capiat in suâ extensione distinctè, ita vt singulis singulæ partes extensionis phantasmatis corresponsdeant, iuxta doctrinam de extensione phantasmatum datam *disp. 1. q. 2. & 3. & disp. 2. q. 3.* Quo casu talium multorum dissimilitudo nihil obstat, quominus ea sub talem vnicum conceptum cadere possint, imò verò sub illo expresse dissimilia apparebunt. Ita fit, quando multa corpora dissimilia vnumquodque in suo loco distinctè nobis representantur, & simul vni eo totali conceptu, ita tamen extenso, vt singula illa singulis partibus ipsius conceptus corresponsdeant. Secundo modo euenit dicta adunatio, quando phantasma subrogatum pro multis ea cuncta in suâ extensione non capit, ob idque aut pleraque, aut etiam omnia quasi obuoluta, & contexta, ac veluti penetrata refert, ad eum modum, quo in conceptu communi cuiusvis concreti quasi contexta per formam, & obuoluta, ac veluti penetrata concipiuntur omnia subiecta, iuxta superius dicta. Vt enim phantasma cuiusvis particularis formæ ve-

luti circumducitur suprà suum subiectum, illudque contegit, dum concretum ex subiecto, & formâ constitatur, vt notauimus *disp. 2. quest. 4. confect. 3.* indeque fit vt concreta ex formis similibus sub vnum conceptum vniuersalem venire possint. Ita in casu nostro phantasma subrogatum pro collectione multorum instar tegumentum quoddam extensum, quo illa obuoluntur, apprehenditur. Quocirca phantasma proprium multitudinis tanquam cuiusdam formæ multorum est. Vnde ex hoc modo adunandi multa sub vno conceptu collectiuo sequitur primò talium multorum dissimilitudinem huic adunationi nihil obstat, vt non obstat dissimilitudo subiectorum, vt adunentur sub eadem formâ. Secundo huiusmodi conceptum collectionum singulis in eo contentis nequaquam posse conuenire; sed tantum eorum collectioni, in quo differt à conceptu vniuersali, & à conceptu vago. Tertiò semel ita adunato vario aggregato multorum, ita ea in ratione multitudinis posse similia euadere, vt in vnicum conceptum vniuersalem multitudinis coire valeant; ita vsitè verum multa aggregata in ratione multitudinis, siue in ratione aggregati vniuocè conuenire posse.

Porrò, quidquid de similitudine, & dissimilitudine multorum diximus in ordine ad eorum adunationem, eodem pacto locum habet circa eorumdem æqualitatem, & inæqualitatem, vt satis constat ex dictis in totâ hac quaestione.

Ad cuius extremum ex dictis etiam in eâ breuiter resoluenda venit quaestio, quam aliqui hic solent extendere. Num scilicet vniuersale in communi vniuocum sit, atque adeo genus respectu omnium vniuersalium, siue prædicabilium? Dico vno verbo vniuocum esse. Tum, quia vt tale ab Aristotele, ab aliisque Philosophis circa vllam disinctionem definitione vnicâ definitur, quod proprium vniuocorum est; tum, quia omnia vniuersalia exactè similia, & æqualia concipiuntur à nobis quoad rationem vniuersalis præcisè sumptam, quoad illamque proinde sub vno conceptu vniuersalis adunantur. Quo nihil deest, quominus talis conceptus vniuocè dicatur de omnibus, iuxta doctrinam vniuocorum tradendam *infra quaest. 22.* Quod si est vniuocum, & genus erit, de quo nullus dubitat, quia aliter, quàm vt genus ad vniuersalia specialia non potest comparari, vt constat. Contrà hoc tamen quædam sophismata fieri solent pro ingeniis tyronum exercendis inde desumpta, quod vniuersale in communi per denominationem quasi reflexam generis, & consequenter vniuersalis sibi superuenientis genus quoddam indiuiduum efficiatur. Quo fit, vt vno modo acceptum superius sit respectu generis, quod est vna specierum eius, & altero modo acceptum superius sit respectu ipsius generis, & consequenter respectu sui. Tum vno modo acceptum essentialiter est vniuersale. Altero autem accidentaliter est tale. Tum vno modo genus generis, aliorumque vniuersalium est. Altero quoddam est ipsius generis indiuiduum. Quod indicasse satis sit pro dictis sophismatibus dilucidis. Videantur Conimbricenses in *Præf. Porphyrii. quaestione septima.* Rub. *quaestione septima.* & alij Recentiores.

QVÆSTIO IX.

*Quid sit particulare correlatiuum vniuersalis:
& quod simplex?*

191 **T**Ria sunt nomina, quæ ob vicinatem sæpè confusionem inducunt, sæpèque etiam pro eodem accipi solent, *indivduum, singulare, & particulare*. Ex quibus duo priora semper sumuntur pro eo, quod numericè est vnum, distinctumque à cæteris; atque adeo non vniuersale iuxta dicendam *quæstione decima*. Tamen *indivduum* expressius dicat vnitatem numericam, quæ quædam est indivisio in plura. Singulare autem distinctionem à cæteris. Particulare verò etiam pro eodem significato sæpè vsurpetur, frequentius tamen solet vsurpari à Philosophis pro eo, quod vniuersali subiicitur, siue sit etiam vniuersale, qualis est species subiecta generi, siue non sit, vt *indivduum* subiectum speciei, vt cum sancto Thoma in 1. *Post. lect.* 12. testantur Conimbr. in *Præf. Porphyrii* q. 8. art. 1.

192 Itaque Particulare strictè, & specialiter sumptum, quo pacto est correlatiuum vniuersalis, est id, quod vniuersali subiicitur, seu, cui vniuersale conuenit, & de quo prædicatur. Vnde illud in duo membra venit diuidendum. Aliud enim est particulare vniuersale, siue commune pluribus, qualia sunt subiecta immediata generis, nimirum species. Aliud est particulare singulare, seu multis non commune, qualia sunt subiecta immediata speciei, nimirum individia, & cætera huiusmodi.

193 Igitur Particulare physicè sumptum nihilo differt à rebus ipsis, quæ per iudicia nostra, & prædicationes vniuersali subiiciuntur. Sumptum verò logicè perinde ac vniuersale logicum tanquam correlatiuum eius venit constituendum, vt bene docent Conimbr. *ubi supra*. Atque ita sicut vniuersale logicum est, quod potest esse in multis, seu eis conuenire, atque prædicari de illis, prout in superioribus exposuimus, ita Particulare logicum (quale dicitur quodvis eorum multorum, ad quæ refertur vniuersale) id erit, quod potest subesse vniuersali, vt subiectum, cui illud conuenit, eidemque subinde subiici potest, vt subiectum, de quo illud prædicatur. In quo amplius non oportet morari.

194 Disputant tamen Conimbr. *quæst. citatâ, art. 2.* An particulare vniuersali subiectum ita debeat esse vnum per se, vt non sit aggregatum plurium physicè distinctorum. Affirmantque debere esse talia particularia subiecta vniuersalibus, seu prædicabilibus essentialibus, secus, quæ prædicabilibus accidentalibus subiiciuntur, tamen addant & hæc quoque plerumque talia esse de facto. Quo iure negant hominem in communi de albo, & nigro vniuersaliter, vniuocèque prædicari, quia prædicatio est essentialis, albumque, & nigrum non habent vnitatem per se, cum quodvis eorum dumtaxat sit vnum per accidens, vt potè complexum quoddam ex subiecto, & accidente. Tantumdemque censent de similibus.

195 Ego verò cum Recentioribus ab eisdem Conimbr. suppresso nomine relatis oppositum censeo. Quia vnitatis, quam ipsi exposcunt in subiectis vniuersalium essentialium impertinens est, vt hæc tanquam vera vniuersalia vniuersaliter, vniuocèque prædicentur de illis. Quid enim interest particularia esse complexa compositiue physicè ex parti-

bus, vt detur vnicus conceptus eis essentialis, eisque communis, & prædicabilis de ipsis? Quo nihil deest quominus illo respectu horum verè vniuersale sit, & vniuocum. Quocirca dico prædicationes, quibus homo in communi de albo, & nigro est prædicabilis, etsi indirectè sint, verè esse prædicationes de prædicato vniuersali, & vniuoco. Sunt autem essentialis, quia partis de toto, & generis, seu potius prædicabilis mixti, quia partis de toto per aliam mutuo contrahibilis: prædicabilis inquam, mixti, non metaphysici, sed physici; iuxta doctrinam stabilitam, *quæst. 7.* patetque de similibus philosophandum est.

Hæc de particulari strictè, & specialiter sumptum pro pro subiecto vniuersali sint satis. Sequitur vt de singulari, seu indivduo sub illo contento tractemus. Sed prius adnotandum est propositionem particularem dici à Logicis eam, cuius subiectum est terminus singularis vagus, qui etiam terminus particularis appellatur. Vnde nomen *particulare* bifariam, & quidem æquiuocè, vsurpat; primò pro subiecto vniuersali quodcumque illud sit. Secundò pro termino singulari vago, à quo etiam propositio, cuius subiectum est talis terminus, particularis dicitur.

QVÆSTIO X.

Quid sit singulare seu indivduum?

Bifariam solet vsurpari indivduum. Physicè videlicet, seu primò intentionaliter, vt aiunt, & logicè, seu secundò intentionaliter. Et priori quidem modo acceptum sic definitur à sancto Thoma 1. *parte, quæst. 29. art. 4. in corp.* *Indivduum autem est, quod est in se indistinctum, ab aliis verò distinctum.* Ex Porphyrio autem in sua *Isagoge cap. de specie* aliter sic definitur solet. *Est id, cuius collectio proprietatum in altero reperiri non potest.* Ex quibus duabus definitionibus priori omnino bene intellectæ standum est, ita nimirum vt per indistinctionem in se non quævis vnitatis, sed solum numerica intelligatur, iuxta illud Aristot. *lib. 3. Metaphysica, text. 14.* *Numero enim vnum dicere, aut singulare nihil differt; ita enim singulare dicimus, quod vnum numero est; vniuersale, quod in his.* Posterior enim definitio vel sub collectione proprietatum cuiusque indiuidui comprehendit eius numericam vnitatem, & distinctionem ab aliis, vel non comprehendit? Si comprehendit, superflue cæteras proprietates commemorat quandoquidem per vnitatem, numericam, & distinctionem ab aliis sufficienter explicatur natura indiuidui, vt videbitur. Si non comprehendit, non definit omne indivduum vniuersè, quia multa sunt quæ nullam habent proprietatem, per quam discriminentur ab aliis præter distinctionem ab eisdem. Et quidem per hanc definitionem Porphyrij non omnia indiuidua, sed aliqua solum definiti, communis expositorum sententia est, vt notant Conimbr. in *Porphyrii Isagog. cap. de specie, quæst. 3. art. 1.*

Itaque singulare, seu indivduum dicimus id, quod vnum numericè est, & ab aliis distinctum. Per particulam *vnum* conuenit indivduum cum vniuersali, à quo differt per particulam *numericè*. Vnitatis quippe indiuidui numerica est, id est, constituens vnum non commune multis, cum tamen vnitatis

vnitas vniuersalis, vniuersalis fit, id est, constituens vnum multis commune. Per particulam autem *ab aliis distinctum* differt vnūquodque indiuiduum à reliquis omnibus. Vltimata enim rerum differentia, & simplicissima omnium, & sine quā nulla alia differentia potest constare, distinctio est, quā inuicem inter se distinguuntur; siquidem omnis alia differentia, aut per dissimilitudinem, aut per inæqualitatem constituenda venit, vt ex dictis *disp. 16.* constat, atque etiam ex hīc dicendis constabit: dissimilia autem, aut inæqualia esse non possunt, nisi, quæ sunt distincta, vt est notum. Cū tamen distincta esse possint, quæ nec dissimilia sunt, neque inæqualia, nullamque aliam subinde differentiam inter se habent præter distinctionem; & hæc necessariò sunt solo numero differentia, atque adeo indiuidua.

199 Dices. Pleraque indiuidua præter vnitatem numericam, & distinctionem ab aliis habent alias proprietates, quibus in quantum indiuidua discriminantur, vt potè in quibus aut dissimilia, aut inæqualia sunt, vt cernere est in hominibus; in brutis, in plantis eiusdem speciei, &c. Ergo male definitur indiuiduum per solam vnitatem numericam, & distinctionem ab aliis. Omisso modò antecedente, de quo *infra quæst. 14.* nego consequentiam. Primò, quia non debet defini vnum quodque per omnes suas proprietates, sicut est definitur per vnā ex primis, & notissimis, iuxta doctrinam tradendam *infra disputat. 25.* qualis in indiuiduo est vnitas numerica, & distinctio ab aliis. Secundò, quia multa sunt etiam indiuidua, quæ vt talia nullam aliam proprietatem habent præter vnitatem numericam, & distinctionem ab aliis, vt patet in circulis, & quadratis, aliisque huiusmodi figuris omnino similibus, æqualibusque, & eiusdem materiæ, in coloribus eiusdem speciei intensis, & extensis æqualiter: in partibus omnino homogeneis, æqualibusque multorum compositorum, &c. Per vnitatem ergo numericam, & distinctionem ab aliis solam debet defini indiuiduum, vt omnibus indiuiduis definitio communis sit. De quo vide dicenda *in super q. 12.*

200 Iam verò indiuiduum logicè sumptum, siue secundò intentionaliter duabus definitionibus desumptis ex Porphy. *cap. de specie* solet communiter defini. Prima in quantum prædicatum, seu prædicabile; secunda in quantum, subiectum seu subiicibile, sic: *Indiuiduum est, quod de vno solo prædicatur. Indiuiduum est, quod subiicitur speciei.* Quot tamen modis indiuiduum de vno solo sit prædicabile. Quomodo etiam non soli speciei, sed etiam generi, cæterisque prædicabilibus vniuersalibus, multisque aliis singularibus sit subiicibile, ex dicendis *quæst. seq.* constabit.

Q V Æ S T I O X I.

Quotuplex sit singulare, seu indiuiduum?

201 I Ndiuiduum physicè, seu primò intentionaliter sumptum tot modis diuidi posse, quot diuiditur ens, indubitatum est. Atque ita aliud est indiuiduum substantiale; aliud accidentale. Substantiale autem aliud spirituale; aliud corporeum. Corporeum rursus aliud viuens; aliud non viuens, &c. Accidentale similiter aliud est quantitatis; aliud relationis; aliud actionis; aliud passionis, &c. In quo

non opus est morari. Videantur diuisiones entis, *suprà disp. 9.* indicatæ.

202 Diuidunt præterea impræsentiarum indiuiduum physicè sumptum in vagum, & determinatum, sed hæc diuisio non est indiuiduorum propria, nam & conceptibus vniuersalibus conuenire potest, vt potè qui à nobis etiam concipi possunt vel determinatè, vel vagè, siue sub disiunctione. Tota quippe discretio conceptus vagi à determinato à nostro modo concipiendi promanat, quoniam à parte rei nihil omnino vagum est, sed cuncta omnino determinata sunt, determinatèque assignabilia, siue demonstrabilia non solum quoad esse, de quo nemo dubitat, sed etiam quoad respici in se, siue tangi per aliquem actum, siue respectum, vt nos censemus, & latè ostendimus *suprà disp. 10.* Quo iure etiam censemus, eos solum, qui res cognoscunt per species alienas, siue in alienis substitutis posse conceptus vagos formare, siue aliquid vagè concipere: non item eos, qui cognoscunt per species proprias tætis obiectis in se ipsis, atque adeo prout in se sunt vt *suprà iam disp. 2. q. 3.* tetigimus & latius *disp. 10.* citatè explicauimus. Vbi de his plura.

203 Aliter tamen diuidendum est indiuiduum primò intentionaliter sumptum in completum, & incompletum. Indiuiduum completum dicitur quodlibet integrum cuiusvis speciei indiuiduum, prout iacet à parte rei. Vt hic homo, hæc aqua integra, hæc albedo. Incompletum autem, quod est pars indiuidui completi aut physica, vt hæc pars aquæ, hæc pars albedinis, aut metaphysica, vt hæc formalitas huius hominis, scilicet hoc viuens, hoc animal, hoc rationale, &c.

204 Iam verò indiuiduum logicè, seu secundò intentionaliter sumptum, nimirum in quantum prædicabile, aut subiicibile eodem venit ordine diuidendum, quo vniuersale pariter in quantum huiusmodi *q. 7.* diuisum est. Tamen non tot diuisiones, quot vniuersale patitur.

205 Imprimis enim prædicabile indiuiduum aliud essentialè, aliud accidentale est subiecto, de quo prædicatur. Nam vel nihil adiciit *suprà* subiectum ipsum, & sic est prædicabile essentialè, vel aliquid adiciit, & sic accidentale est.

206 Deinde prædicabile indiuiduum essentialè nihil subiecto adiciens, aut repetit totum subiectum, aut partem subiecti dumtaxat. Si totum prædicabile indiuiduum essentialè totale poterit dici. Si autem partem; partiale, nam pro his nomina propria non habemus. Pars autem, quam respicit partiale, per aliam contrahibilis esse nequit, cū sit indiuidua vt supponimus, vnique dumtaxat subiecto, non pluribus conueniens (in quo prædicabile indiuiduum partiale à prædicabili vniuersali partiali discriminatur). Potest tamen esse aut contractiua alterius, aut non contractiua. Si contractiua; erit prædicabile indiuiduum differentiale, siue differentia indiuidualis. Si verò non contractiua; erit prædicabile indiuiduum innominatum. Quale erit vtrique, si sumas concretum indiuiduale adiectiuum, coalescens præcisè ex subiecto, & ex duabus proprietatibus indiuidui vt formis; de eoque alteram eorum proprietatum prædices pariter in concreto, vt dicebamus in simili *q. citatè* de prædicabili vniuersali innominato. Vnde vides prædicabilia indiuidua essentialia tria hæcenus esse; quia tamen duo partialia aut metaphysicè, aut physicè talia esse possunt, exunt omnino quinque. Cū talia prædicabilia vniuersalia essentialia formaliaque & directa sint decem, quinque metaphysica,

Disp. XVII. De vnitare & plural. rer. Quæst. XII. 59

sica, & quinque physica, vt in eadem quæstione monstratum est.

107 Iam prædicabile indiuiduum accidentale adiciens aliquid subiecto, aut est subiecto necessarium, quia hoc cum illo connexum est, aut est subiecto contingens, quia hoc sine illo potest esse: si necessarium; passio propria, siue proprietas subiecti erit. Si verò contingens; accidens proprium. (Hic enim non habet locum diuisio passionis, & accidentis in proprium & commune, sicut in prædicabili vniuersali, cum sermo sit de indiuiduali pluribus non communi.) Ambo autem prædicabilia hæc aut metaphysica, aut physica possunt esse: quatenus id, quod subiecto adiungitur, aut metaphysicè dumtaxat, seu per rationem nostram, aut physicè, & re ipsâ ipsi subiecto adiectum est. Quod prædicabilia indiuidua accidentalia quatuor habent sunt. Rursus verò physica, aut intrinseca, siue adherentia subiecto, aut ei extrinseca, aut mixta ex utroque esse possunt. Metaphysica autem aut adæquatè, aut inadæquatè dumtaxat ipsi subiecto identificata. Quo cuncta iam sunt decem.

108 Quorum præterea prædicabilium indiuiduum tam accidentalium, quàm essentialium pleraque alias diuisiones subire possunt penes diuersos modos prædicationis formales, vel materiales, seu identitæ, directæque, vel indirectæ. Ac demum prædicabile indiuiduum, quemadmodum prædicabile vniuersale, aut substantiale, aut accidentale, aut complexum, aut incomplexum, aut positium, aut negatiuum, aut categorematicum, aut syncategorematicum esse potest. Quas omnes diuisiones non opus est in præsentis distinctis persequi. Recognoscatur tota ea quæstio 7. citata, vbi latè sunt expostitæ in simili; vnde hæc cum proportionem transferri poterunt. Indidemque licebit etiam colligere, quomodò etiam subicibilibus respectu eorum, quæ de ipso prædicabilia sunt, affectio quædam logica est indiuidui. Et quot præterea modis illud in quantum subicibile possit diuidi. Sat fuerit hic prædicta attingisse, vt iterum pateat, quàm diminitutè hucusque Logici processerint in diuisione prædicabilium, atque subicibilium. Cum tamen hæc plurimi inter sit ad ipsam logicam, sicut & ad quamlibet scientiam intet est diuisio exacta materię eius.

QVÆSTIO XII.

An dari possit vna ratio communis indiuiduis?

109 Conueniunt omnes indiuiduis logicè, seu secundò intentionaliter sumptis vnā rationem communem dabilem esse, de factoque dari: omnia quippe indiuidua planè conspirant in hoc, quod est esse prædicabilia de vno, & subicibilia speciei, cum enim in his accidentibus similia sint, quantumvis seorsim ab illis sint inter se diuersa, bene poterit ex concretis, quæ ex talibus accidentibus, tanquam ex formis, ex ipsisque indiuiduis physicis, tanquam ex subiectis resultant, ratio quædam vna, & communis abstrahi, siue adunari, quemadmodum ex quibusvis aliis concretis formarum inter se similium, quantumvis subiecta sint diuersa, abstrahitur, siue adunatur, vt ex omnibus albis, ex omnibus nigris, ex omnibus cali-

dis, &c. iuxta doctrinam vniuersalem statutam, quæstione 8.

Controuersia igitur solùm est; an possit dari vna ratio communis indiuiduis physicè, seu primò intentionaliter sumptis, in quantum indiuidua sunt. Quod addo, quia certum est ab indiuiduis absolutè spectatis abstrahi rationem communem specificam genericam, &c. Omnis quippe ratio vniuersalis ab indiuiduis desumitur immediatè, aut mediatè, quandoquidem à parte rei cuncta entia sunt indiuidua, cum nullum à parte rei sit vniuersale, vt supra quæst. 5. statutum est. Sed difficultas est, an dari possit ratio communis indiuiduis vt indiuiduis, siue vt constitutis, & differentibus per differentias indiuiduales. Negant Caiet. cap. de specie, ibidemque Albertus, Sorus, Tolerus, Louanienses, & alij. Quibus subscribit Fonseca lib. 5. Metaph. cap. 6. quæst. 5. sect. 4. & cap. 228. quæst. 11. sect. 3. Affirmant tamen Rub. cap. de specie, quæst. 6. Soar. disp. 5. Metaph. sect. 2. num. 18. & seqq. & disp. 6. sect. 8. num. 13. & 14. Petr. Hurtad. disp. 5. Log. sect. 7. Arriag. disp. 7. Log. sect. 4. sub. 2. & alij Recentiores communiter.

Propositio 1.

Quoties plura indiuidua in aliquâ proprietate (vltia vnitatem numericam, & distinctionem ab aliis) eorum, quæ non censentur variare speciem, sunt similia, aut æqualia, ab eis prout talem proprietatem habentibus optimè potest abstrahi ratio communis.

Sic à pluribus lineis palmaribus ratio vna lineæ palmatis, à pluribus calidis in quarto gradu ratio vna calidi vt quatuor; à pluribus actionibus eiusdem numero principij, & termini ratio vna actionis talis principij, & termini; à pluribus hominibus complexione biliosis ratio vna hominis biliosi, & à pluribus pituitosis ratio vna hominis pituitosi abstrahi potest, à cæterisque huiusmodi pauciter. Probatur facile, quia talia indiuidua quoad talem proprietatem exactè similia, & æqualia concipiuntur à nobis æquè, ac quoad rationem specificam, & genericam, quoad aliasque formalitates ipsis communes, vt ex se testante experientiâ satis apparet; aliundèque abstractâ formalitate talis proprietatis relinquitur in eis alius conceptus, quo indiuidualiter distinguantur, nimirum distinctio vniuscuiusque ab aliis, aut etiam vnitatis numerica: ergo non est vnde repugnet eiusmodi proprietatem à nobis concipi vt vnā, atque communem talibus indiuiduis, de factoque citra dubium ita concipitur. Quocirca existimo propositioni præsentis neminem posse dissentire.

Solùm potest controuersia esse, cur huiusmodi proprietates dicantur non variare speciem, itaque vt lineæ palmares specie diuersæ dicantur à lineis pedalibus, & calores vt quatuor à caloribus vt sex, & actiones eiusdem agentis, & termini ab actionibus plurium agentium, & plurium terminorum prorsus similia, & pituitosi hominis à biliosis, & cætera huiusmodi. Dico quia imprimis solùm reputantur communiter, dicunturque absolute loquendo specie diuersa ea, quæ rigorosè, & propriè sunt dissimilia; non item, quæ in æqualia sunt quocunque genere in æqualitatis. Vnde illud natum est vulgare proloquium; *magis, & minus non variant speciem*. Lineæ autem palmares lineis pedalibus non sunt dissimiles, sed in æquales; Similiter

militer calores vt quatuor caloribus vt sex non sunt dissimiles, sed inæquales; actiones etiam eiusdem principij, vel termini actionibus plurimum, quando omnia similia sunt, non quidem dissimiles, sed inæquales extrinsecè veniunt dicendæ. Etenim dissimilitudo, & inæqualitas, sicut similitudo, & æqualitas affectiones rerum valde inter se diuersæ sunt, vt satis constat ex dictis q. 8. & latius traditis *suprà disp. 16.* tamen interdum ab aliquibus loquentibus improprie soleant confundi. Ex quibus dissimilitudo diuersitatem, similitudo vnitatem specificam ita absolute dictam faciunt, non verò itidem inæqualitas, & æqualitas. Deinde, quia neque omnia, quæ proprie inter se sunt dissimilia, specie diuersa censentur, sed ea dumtaxat, quorum dissimilitudo notabilis, & non exigui momenti est, quæ enim parum dissimilitudinis habent ad eandem reuocantur speciem, quia parum pro nihilo reputatur, sic omnes homines eiusdem speciei censentur, cum tamen haud dubie plerique eorū aliquā inter se dissimilitudinē non solum accidentalem, sed etiam substantialem habeant. Tantūdemque uenit in leonibus, equis, & aliis speciebus animalis, in quibus saltē mares, & feminas esse inter se dissimiles substantialiter nō videtur negabile.

213 Quæ cū ita sint, duplex, claritatis gratia, quod ad rem attinet distingui poterit species, quarum altera simpliciter talis dicatur, altera cum addito, nempe logica, ita quidem, vt ea solum, quæ sunt dissimilia notabiliter, simpliciter, & absolute dicantur specie differre: ea verò differre specie tantum logicā, quæ aut tantum sunt inter se inæqualia, non item dissimilia, aut valde exigua inter se dissimilitudinem habent. Quo fiet, vt species simpliciter dicta genus quoddam logicum sit comparatione specierum logicarum contentarum sub illā. Eaque dumtaxat dicentur differre solum numericè, quæ nullam inter se inæqualitatem, aut dissimilitudinem habent. De quo iterum redibit sermo q. 14.

Propositio 2.

214 Ratio indistincti in se, siue vnus numericè vna, & communis concipi potest omnibus quibusque indiuiduis siue eiusdem, siue diuersarum specierum.

Ita Authores *suprà num. 210.* relati pro parte affirmatiuā. Et probatur. Quia in hoc, quod est esse in se indistinctum, siue vnum numericè quodvis indiuiduum concipi potest, de factoque à nobis concipitur exactè simile, aut etiam æquale cuius alteri, vt experientia manifestat. Ergo nihil est, quod veter qualibet omnino indiuidua in ratione indistincti in se numericè concipi à nobis adunata, iuxta doctrinam statutam *quæst. 8.* Et confirmari potest; quia distincta in se in ratione talium exactè similia, & æqualia, atque adeo sub vno conceptu communi adunata possunt à nobis concipi, iuxta dicendā *propos. 3.* Ergo idem est dicendum de indistinctis in se, quæ talibus; siquidem indistinctio negatio quædam est distinctionis. Et certum est negationes habituum sub vno conceptu adunabilium à nobis, sub vno itidem conceptu à nobis adunabiles esse. Et quidem cum de vnitate, & vno in communi agimus vtrumque definientes, & diuidentes, non videtur negabile habere nos in mente obiectiue quosdam conceptus, siue rationes vniuersales, pluribusque communes, nimirum rationem vnitatis communem omnibus vnitatibus, rationemque vnus communem omnibus vnīs. Tantūdem ergo euenire censendum procul dubio est cum de vnitate numericā, de vno

que per illam constituto in communi tractamus.

Sed rogabit hic aliquis, quo differat vnitas, quæ ponitur passio entis, ab vnitate numericā, in qua conueniunt indiuidua? Respondeo in eo differre, quod vnitas passio entis conuenit entibus in quantum entia sunt, vnitas verò numerica conuenit entibus in quantum talibus numericè, quod est conuenire illis in quantum indiuiduis. Vnde sicut ratio entis non solum indiuiduis, sed etiam speciebus, & generibus entium communis est, ita ratio vnus, quæ ponitur passio entis, non solum vnīs numericè, sed etiam vnīs specificè, genericeque communis est; cum verò ratio vnus numericè sequens entium talitates numericas solis vnīs numericè, hoc est indiuiduis entibus sit communis.

Deinde rogabit hic aliquis. An conceptus vnitatis, siue vnus numericè communis omnibus indiuiduis, & per rationem nostram vnus, & consequenter vniuersalis respectu illorum, ad aliquam vniuersalem speciem ex recensitis *suprà q. 7.* pertineat, an alia quædam pro eo illis addenda sit. Tum, quæ ratione, & per quas differentias talis conceptus ad indiuidua contrahatur? Respondeo, quod ad hæc attinet, perinde de conceptu vnitatis, siue vnus numericè, ac de conceptu distinctionis, siue distincti etiam indiuiduis communi philosophandum esse, prout explicabimus *proposition. seq.*

Propositio 3.

Ratio distincti ab alio quopiam, siue ab omnibus aliis vna, & communis concipi potest omnibus quibusque indiuiduis siue eiusdem, siue diuersarum specierum.

Ita etiam tenent Doctores pro parte affirmatiuā citati *n. 210.* Et probatur ferè vt præcedens. Quia in hoc, quod est distingui ab aliis exactè simile, & æquale cæteris concipitur à nobis quodlibet indiuiduum cum fundamento in re, non minus, quam in hoc, quod est esse ens, esse bonum, esse verum, &c. Ergo non est cur nequeamus adunare cuncta indiuidua in rationibus entis, boni, & veri. Confirmat id communis omnium existimatio, qui de distinctione sumptæ vniuersè, tanquam de conceptu vno, communique omnibus distinctionibus, atque adeo vniuersali respectu earum loquuntur, & philosophantur, eam definitione vnica definientes, in pluraque membra diuidentes, non secus ac diuidentur alij conceptus vniuersales. Si enim ratio vna distinctionis communis omnibus distinctionibus dabilis est, nequit non esse quoque dabilis ratio vna distincti communis omnibus distinctis, qualia sunt indiuidua omnia. Quandoquidem quotiescunque formæ sub vno conceptu communi sunt adunabiles in abstracto, & in concreto tali abstracto correspondente sunt adunabiles, vt est notissimum. Constat autem distinctionem, & distinctum, non aliter, quam vt abstractum, & concretum sibi inuicem correspondentia differre.

Quod si distinctionis vniuersalissimè sumptæ, quo pacto inter passionem entis censetur cum in abstracto, cum in concreto acceptæ vna, & communis ratio datur, etiam distinctionis propriæ indiuiduorum, quæ talium acceptæ similiter haud dubie dabitur, quia vtriusque eadem, quod ad rem attinet, fortuna procul dubio est. Differunt autem distinctione propriā indiuiduorum quæ talium: quia per illam non solum entia numerica, sed etiam specifica, & generica distinguuntur ab omnibus aliis. Per hanc verò tantum numerica.

Obiici

219 Obiici tamen potest primò contra propositionem. Distinctio quâ hic homo distinguitur ab aliis omnibus indiuiduis omnium specierum; & distinctio, quâ hic equus distinguitur pariter ab omnibus aliis omnium specierum indiuiduis, & cætera huiusmodi distinctiones non possunt apparere nobis exactè similes, ut potè, quæ non possunt non concipi à nobis relatè ad aggregata entium inter se dissimilia qualia sūt aggregatum omnium indiuiduorum præter hunc hominem, & aggregatum omnium indiuiduorum præter hunc equum, quæ ut minimum dissimilia euadunt ab homine in vno & ab equo in altero inclusio, & cætera eiusmodi aggregata. Igitur nec possumus tales distinctiones sub vno conceptu adunare. Nego antecedens. Ad probationem dico, aggregata indiuiduorum cæterorum, à quibus vnumquodque indiuiduum distingui concipimus, etsi re ipsâ sint inter se dissimilia, à nobis tamen similia concipi posse duobus modis. Primò si concipiamus contenta in illis non secundum rationes peculiare, secundum quas apud nos etiam sunt dissimilia, sed secundum rationem aliquam cunctis communem, qualis est ratio entis, ratio vnius, ratio distincti &c. secundum quam cuncta nobis exactè inter se similia apparent, etiam quando concipiuntur singularizata singularitate incompletâ, vti concipiuntur hoc ens, hoc vnum, hoc distinctum &c. Quo pacto prædicta aggregata exactè, quoque inter se similia apparebunt, nihilque subinde desiderabitur, quominus distinctiones quorumvis indiuiduorum relatè ad illa exactè similes appareant. Secundò aggregata dicta similia nobis apparebunt, tamen si quoad totum, quod re ipsâ sunt, concipiuntur, si concipiuntur, ut sæpius fit, confusè quidem, seu implicitè, quoad ea omnia, ex quibus coalescunt, & explicitè, seu distinctè solum quoad rationem aggregati, seu multitudinis, in quâ tanquam in quâdam formâ apud nos exactè similia, & conuenientia sunt. Quotiescunque enim formæ sunt similes concreta ex talibus formis, & ex quibusvis subiectis quantumvis inter se dissimilibus coalescentia similia apparent nobis, eo quod talia subiecta, quasi concreta talibus formis, atque adeo confusè representatis formis ipsi, explicitè implicitè repræsentantur, iuxta doctrinam commemoratam quæst. 8.

220 Quod si indiuidua diuersarum specierum in rationem distincti ab omnibus aliis coire possunt modis dictis, tamen si aggregata reliquorum, à quibus vnumquodque eorum distinctum concipitur, re ipsâ inter se sint dissimilia, multò meliùs indiuidua eiusdem speciei in rationem distincti ab aliis talis speciei poterunt coire, tamen si aggregata similia reliquorum, à quibus vnumquodque eorum distinctum concipitur in eo re ipsâ determinentur, quod non ex omnibus eisdem indiuiduis coalescant, aggregatum siquidem omnium hominum, à quibus distinguitur Petrus, non includit ipsum Petrum, quem tamen includit aggregatum omnium hominum, à quibus distinguitur Ioannes: & in cæteris pariter.

221 Secundò contra propositionem communiter solet opponi. Distinctio quâ vnumquodque indiuiduum distinguitur ab aliis, est id quo vltimò constituitur in ratione indiuidui, & ab aliis determinatur: ergo in huiusmodi distinctionibus non possunt conuenire indiuidua, alioquin aliæ rationes dandæ essent in illis, quibus vltimò constituerentur, & inter se differrent, procederetque in in-

Pharus Scientiarum, Tom. II.

finitum (quod est absurdum.) Quia in quibusvis datis possent eodem titulo, ac in distinctionibus dici conuenire indiuidua. Siquidem in hoc, quod est differre inuicem semper eodem titulo dici possunt conceptibilia à nobis exactè similia.

Qui non præcindunt obiectiue, faciliè ab argumentum isto se excutunt; censent enim in vniuersum rationem communem, quæcumque sit, non aliter per differentias contrahi, quàm concipiendo distinctè, & per modum plurium, atque ad id ut inter se differentia, siue diuersa eadem omnino obiecta, quæ priùs concepta fuerant confusè, & per modum vnius. Esse enim omnino idem ex parte obiecti rationem communem, & differentias, solumque ex parte actus distingui penes diuersos modos quibus idem ipsum concipitur. Quo cessat infinitus processus, totaque vis argumenti facti. Cæterum; quàm falsa non præcindentium doctrina sit, satis superque in superioribus monstratum est.

Vnum nihilominus simile, quod ad rem attinet nos quoque, qui præcidentes sumus, admittimus in quodam casu, pro ut supra iam q. 8. atque etiam alibi notauimus; nempe quando aliqua plura exactè sunt inter se similia, & æqualia, benè posse nos adunare illa sub vno conceptu; quoad totum, quod sunt citra præcisionem à differentis, seu distinctionibus, quibus differunt, subrogato scilicet pro eis omnibus vno phantasmate in ordine ad cognoscendum totum, quod sunt. Quo casu contractio talis conceptus communis ad sua inferiora non aliter fiet, quàm concipiendo ut plura eadem, quæ concepta fuerant ut vnum; atque adeo argumentum factum vim non habebit. Verum; quia doctrina propositionis nostræ, quam ipsum impugnatur, vniuersalior est; nec de ratione communi solis indiuiduis similibus, & æqualibus, sed de ratione communi omnibus omnino indiuiduis, quantumvis inter se dissimilibus, & inæqualibus agit.

Aliter ad illud vniuersaliterque respondeo Inbens admittens, amplectensque cum P. Soar. disp. 5. Metaph. sec. 2. n. 18. & aliis processum in infinitum possibilem huiusmodi præcisionum, seu abstractionum conceptus, seu rationis communis à differentiis. In præcisionibus quippe formalitatum transcendentium de facto etiam sæpe progredimur, semperque pro arbitrio cum fundamento in rebus ipsi progredi possumus sine fine, ut supra iam disp. 13. q. 10. sæpèque alibi notauimus, iterum notaturi infra q. 20. Nec vllum fert secum incommodum progressionem infinitam non quidem caregorematicè, sed tantum syncategorematicè in obiectiuis præcisionibus ab intellectu nostro factis admittere, ut egregiè dixit Soar. quandoquidem in aliis materiis necessariò debeat admitti, passimque ab omnibus admittuntur. Vide ad rem dicta, & dicenda locis citatis.

Itaque postquam intellectus noster rationem distincti communem omnibus indiuiduis abstraxit, relictis in singulis eorum talitatibus ab eâ ratione præcis, quibus inter se differant; quia quælibet rursus huiusmodi talitatum ex proprio conceptu fundamentaliter est ab aliis distincta, atque adeo fundamentum nobis præbet, ut distincta ab aliis formaliter concipiatur, rursus item in huiusmodi talitatibus, & consequenter in indiuiduis ratione ipsarum conceptus alius, seu ratio distincti communis omnibus, aliæque talitates singulorum propriæ veniunt à nobis præcindentæ. Tantumdemque in his talitatibus præstare possumus ad eandem rationem

F &

& sic deinceps sine fine. Quæ quidem omnes talitates semper sunt inter se dissimiles, & inæquales ex conceptu suo, quoniam individua, quibus conveniunt dissimilia sunt, & inæqualia. Relinquitur enim in illis ab intellectu nostro tota dissimilitudo, & inæqualitas huiusmodi individuum, dum ab illis rationem adunabilem, atque communem omnibus abstrahit, quæ eo ipso non potest non in omnibus apparere omnino similis, & æqualis ut ex dictis in superioribus satis est notum. Quando verò individua omnino sunt inter se similia, & æqualia in ipsisque ratio communis à talitatibus præscinditur obiectivè, ut potest, & solet, tamen etiam citrà omnem præcisionem quoad totum, quòd sunt talia individua adunari possint, ut diximus. Tunc quidem dictæ talitates non possunt non ex conceptu suo esse inter se omnino similes, & æquales, quia in individuis quibus conveniunt, nihil dissimilitudinis, aut inæqualitatis est, ut supponimus. Quocirca talitates istæ non aliter discriminabuntur vicissim, quam per distinctionem, quæ qualibet ab aliis distinguitur, conceptum videlicet singulariter citrà omnem adunationem. Quemadmodum autem de talitatibus distinctionis philosophati sumus, ita etiam de talitatibus unitatis, aliarumque quarumque rationum, quæ individuis possunt esse communes, philosophandum est. Quælibet enim ratio communis individuis talitatem sibi correspondentem ab illis præcisam potest, & solet habere, quæ immediate contrahi, & individuari, seu singularizari concipitur, ut attendenti ad experientiam satis constabit, & ex dicendis §. 13. amplius patebit.

226 Porro quia quævis omnino talitates dissimiles inter se, aut inæquales, quales sunt semper, quæ individuis inter se dissimilibus, aut inæqualibus conveniunt, in hoc ipso, quod est esse dissimiles, aut inæquales, similes, & æquales concipi possunt, pariterque subinde similia, & æqualia individua ipsa in eo, quod est ea dissimilia, aut inæqualia esse (quidquid refrageret Arriaga *suprà* citatus) idcirco à quibusvis talitatibus inter se dissimilibus, aut inæqualibus, atque adeo inter se diversis, seu differentibus (diversa quippe, seu differentia dici solent in univèrsum tum dissimilia, tum inæqualia, tum etiam distincta, ut aliàs dictum) & consequenter ab individuis per eas constitutis ut talibus, ratio in super, seu conceptus communis, dissimilis, aut inæqualis diversique proinde, seu differentis abstrahi potest, relictis, præcisisque à tali conceptu aliis talitatibus, quibus rursus ipsa individua discriminantur, quæque itidem inter se dissimilia, aut inæqualia erunt, aptæque proinde ut ab illis ratio alia communis dissimilis, aut inæqualis abstrahi possit, relictis aliis talitatibus pariter inter se dissimilibus, aut inæqualibus, & ita deinceps sine fine. Etenim ut quævis alia extrema quantumvis inter se dissimilia, & inæqualia conveniunt in multis rationibus sibi communibus, & consequenter conceptis à nobis in eorum singulis exactè similibus, & æqualibus cum præcisione à differentiis, ubi tota ipsorum extremorum dissimilitudo, & inæqualitas cōceptione nostra relinquitur, iuxta *superius* dicta. Quo pacto cuncta conveniunt in ratione entis, boni, veri, distincti, unius &c. Ita ipsæ dissimilitudines, & inæqualitates quantumvis sunt inter se dissimiles, & inæquales, optimè possunt convenire in ratione dissimilitudinis, & inæqualitatis, atque adeo in ratione diversitatis seu differentie concepta à nobis in singulis exactè simili, & æquali cum præcisione

à differentiis. Nec est cur hoc negaverit Arriaga; si quidem non aliter de dissimilitudine, inæqualitate, diversitate in communi passim tractamus, quam de distinctione, unitate, bonitateque in communi, &c.

Ex his deducitur discrimen repertum inter talitates individuum dissimilium, aut inæqualium, & talitates individuum omnino æqualium, & similiarum. Illæ enim singulatim conceptæ non solum faciunt differre individua, atque etiam inter se differunt, quatenus sunt distincta, sed etiam quatenus sunt dissimiles, aut inæquales inter se. Quotitulum sumptæ adæquatè sub vno conceptum communem cadere nequeunt, tamen ab illis abstrahi possit conceptus communis, relictis aliis talitatibus, ut dictum est. Hæ verò singulatim conceptæ solum differre faciunt sua individua, atque etiam inter se differunt, quatenus inter se sunt distincta. Proindeque sumptæ adæquatè sub vno conceptu communi, atque adeo non singulatim concipi possunt, prout etiam in superioribus dictum est.

Iam verò, quod isti conceptus communes ab individuis abstracti modo explicato univèrsales propriè sint, ut sæpe posuimus, non est cur in dubium vertatur, quandoquidem quivis eorum unum quid est aptum inesse pluribus, atque prædicari de illis, perinde ac cætera univèrsalia. Solum est dubitabile ad quam speciem univèrsalis pertineant ex recensitis *suprà* quæst. 7. Caiet. apud Rubium citatum *suprà* censuit pro huiusmodi conceptibus aliam speciem univèrsalis, prædicabilis ponendam esse præter commemoratas *loco citato*. Ipse tamen Rub. illos reducit ad prædicabile speciei. Arriaga autem paritèr ad prædicabile speciei, paritèr ad prædicabile proprii asserit pertinere.

Ego verò assero primò contra Caiet. novam speciem univèrsalis præter eas, quas recensuimus *quæst. cit.* excogitabilem non esse pro istis conceptibus: quia omnium possibilitium facta est ibi distinctio adæquata.

Secundò assero contra Arriag. impossibile esse, ut unum, & idem prædicatum ad prædicabile essentiale, quale est prædicabile speciei, & ad prædicabile accidentale, quale est prædicabile proprii simul pertineat respectivè ad idem subiectum. Nam, vel addit aliquid *suprà* ipsum subiectum, & ita pertinet ad prædicabile accidentale, vel non addit, & ita pertinet ad essentiale. Constat autem impossibile esse, ut simul addat, & non addat.

Tertiò assero, ut discernatur ad quod univèrsale, seu prædicabile pertineat ratio communis abstracta ab individuis, considerare oportere, quid ponatur ex parte subiecti de quo ea prædicatur. Si enim ex parte subiecti ipsa ratio ponatur cum talitate, seu differentia individuali singulatim concepta ut talis, ut cum dicimus. *Hoc individuum est individuum. Hoc unum est unum. Hoc distinctum est distinctum* &c. tunc prædicatio pertinebit ad speciem, quia erit prædicatio de tota essentia communi, seu univèrsali subiecti. Si verò ex parte subiecti ponatur tota eius realitas, nullà formalitate exclusâ, ut solet poni cum dicimus. *Petrus est individuum; Ioannes est individuum* &c. tunc prædicatio spectabit ad genus, quia erit prædicatio de parte essentiae communis subiecti per aliam partem contrahibili. Constat enim rationem unius, & distincti ab omnibus aliis, ex quibus ratio individui omnibus communis coalescit, per rationes hominis, animalis, viventis &c. quæ minus univèrsales sunt, & Petri, Ianni, &c. contrahibile esse. Si autè ratio ab individuis abstracta ex parte subiecti ponatur cum aliâ ratione univèrsaliore

quam contrahat, ad prædicabile differentie spectabit. Si cum alia sibi æquali ad prædicabile anony-
mum. Si cum aliqua mixtione earum ad mixtum,
iuxta doctrinam supra traditam q. 7. Si denique
dicta ratio abstracta non includatur in subiecto, ac-
cidentaliter dicitur de illorūque ita vel spectabit ad
prædicabile propriū, ut si dicas: *Hoc ens est individuum*,
id est *unum*, & *distinctum ab aliis*, vel ad prædicabile
passionis communis, ut si dicas *Hic homo est in-*
dividuum, non includendo in conceptu hominis
rationes formales vnius & distincti ab aliis, sed tan-
tū prædicata entis, substantialis, corporei, viven-
tis, sensibilibus, rationalis. Etenim quemvis vniuersa-
lem conceptum ad varias species vniuersalis ex nu-
meratis à nobis q. 11. citatā spectare posse pro
varietate subiectorum, ad quæ comparatur, indubi-
tabile est, ut ex ibidem etiam dictis licet colligere, &
ex dicendis in sequentibus amplius contabit. Ex
quibus patet, quid veritatis, aut falsitatis habeat
quod ad præsens attinet punctum sententia Rubij.

232 Vnum ex dictis colligo, ut hæc prædicatio *Pet-*
rus est homo ad prædicabile speciei pertineat, si ex
parte subiecti, ut fieri solet, ponatur tota Petri rea-
litas cum omnibus suis formalitatibus, ex parte
quoque prædicati omnes ex se communes poni de-
bere, & quantum numero est formalitas, seu ratio in-
dividui, ita ut subiecto talitas dumtaxat addatur,
seu differentia individualis, ut talis, quæ vulgò Pe-
treitas dici solet. Alioquin si vel vnica formalitas ex
communibus inclusa in subiecto non includatur in
prædicato non erit prædicatio de tota essentia com-
muni subiecti, atque adeo neque speciei, sed de parte
essentie communis, & consequenter vel generis,
vel differentie, vel prædicabilis anonymi, vel alicui-
us mixti. Vnde quando in conceptu hominis ratio
communis individui, aliaque, quæ passiones entis
dicuntur, formaliter non includuntur, ut sæpe fit,
animusque est hominem prædicare de Petro, tanquā
speciem de individuo, neque in conceptu Petri in-
cluduntur, quod sepe etiam vsu venit. Tunc enim
pro eadem accipimus istas duas propositiones. *Pet-*
rus est homo. Hic homo est homo; constat autem sub-
iectum secundæ dumtaxat addere talitatem, seu dif-
ferentiam individualementalem, quam ecceitatem
dicunt supra conceptum prædicati. Tantumdemque
propterea contingit subiecto primæ.

233 Aduerto tandem quæcumque in præsentī quæ-
stione diximus perinde in indiuiduis incompletis,
atque in indiuiduis completis suā proportionem fer-
uatā locum habere: quia de vtriusque quod ad rem
attinet, eadem philosophia est, in quo non est opus
morari. Et hæc de indiuiduis modo sunt satis. Per-
gamus iam ad reliqua. De naturā namque indiuidui
vagi, de quā multi hic agunt, à nobis hic agendum
non est. Tum quia hoc quod est, concipi vagè, seu
distinctiue non est indiuiduorum proprium, sed
commune etiam vniuersalibus, vti iam notauimus
supra q. 11. Tum quia de conceptibus vagis, seu dis-
tinctiuis in vniuersum satis superque à nobis est
dictum disp. 1. c. Vnde quæcumque de indiuiduo va-
go hic dici possunt faciliè quisque colliget.

QVÆSTIO XIII.

Quid sit genus, quod simplex, & quale?

Postquā de obiecto vniuersali, & particulari gene-
ratim acceperis in præcedentibus quæstionibus
Pharus Scientiarum, Tom. II.

actum est, de eisdem speciatim sumptis ab hac quæ-
stione incipimus agere. Porro obiectum vniuersale
propter prædicabile q. 7. diuisum. Primum quidem
in prædicabile essentiale, & prædicabile accidentale.
Deinde essentiale in prædicabile generis, prædica-
bile speciei prædicabile differentie, prædicabile ano-
nymum, & prædicabile mixtum. Accidentale verò
in prædicabile accidentis inseparabilis, quod passio
dicitur, eaq; in cōmune, & propriā rursus diuiditur,
& prædicabile accidentis separabilis, quod accidens
venit dicendū, strictius vsurpato hoc vocabulo, simi-
literq; rursus diuiditur in commune, & propriū. De
hisce igitur septem obiectis prædicabilibus vniuer-
salibus suo ordine, quo morem logicis geramus, per
tōtā quæstiones speciatim nobis agendū est. De ob-
iectis namq; particularibus, & singularibus nihil re-
stat specialius dicendū præter iam dicta in præcedē-
tibus, & quæ in sequentibus tagemus. Incipimus autē
in hac quæstione à genere, siue à prædicabili generis,
de quo quærimus; quid sit & quod simplex, & quale?

Et circa primam quidem quæstionis partē, omis-
sitis variis acceptionibus huius nominis *genus*, quæ
apud Calepinum videri possunt. Genus, quod ad re
attinet, sic definitur à Porphyrio in sua Hag. c. 1. *Genus*
est, quod de pluribus differentibus specie in eo quod quid
est prædicatur. Siue, ut exponunt Conimb. ibi, & alij
Genus est, quod de pluribus specie differentibus in qua-
stione, quid est, prædicatur. Quasi dicant essentialiter
prædicatur. Per quæstionem enim, quid est, subiecti
essentia aut totalis, aut partialis inquiritur.

Multi impræsentiarum vexantur in defendendis
hæc, & aliis definitionibus prædicabilium traditis à
Porphyrio, in illisque componendis, & explicandis,
ut sint exactæ, addentes etiam nonnumquam eis
particulas aliquas, quas in suo Autore non habent,
quasi hoc sit defendere Autorem, & non potius eum
tacitè reprobare, quod tales particulas omiserit. Sed
certè non est cur in accommodandis definitionibus
Porphyrii èrpus teramus, in eisq; cum suo Auctore
defendendis tantopere solliciti simus. Qui enim in di-
uidendis, recensendisve prædicabilibus adæquatè, &
propter scientia postulat manifestè deceptus est, ut
supra q. 7. demonstrauimus; cur in eisdem exactè, &
propter scientia postulat definiendis non poruit deci-
pi? Imò de facto fuit deceptus haud dubiè: siquidē
definitiones, quas tradidit neque discernunt ab aliis
sua definita, neque illa sufficienter declarant.

In primis enim genus non solum prædicatur in
eo quod quid, seu essentialiter de pluribus differen-
tibus specie, sed etiam de pluribus differentibus
numero. Imò genera superiora etiam prædicantur
de pluribus differentibus genere. Vnde species non
differt à genere per prædicari in eo quod quid de
pluribus differentibus numero, per quod dumtaxat
definit eam Porphyrius c. 2. Nec satis est dicere spe-
ciem prædicari de solis differentibus numero; cum
tamen genus insuper prædicetur de differentibus
specie, aut etiam genere. Primum, quia id Porphyrius
debuisset exprimere. Secundò, quia esso prædicabile
generis, & prædicabile speciei per id inter se distin-
guantur; at ab aliis prædicabilibus non distinguan-
tur. nam prædicabile mixtum tum de pluribus dif-
ferentibus specie, tum de pluribus differentibus nu-
mero prædicatur, in eoque proinde conuenit cum
genere. Anonymū autem, & differentia, quæ vniuer-
salia de solis differentibus numero prædicantur, in
quo cōueniūt cū specie, quæ omnia ex dicēdis pate-
bunt. Deinde per prædicari in eo quod quid seu esse-
ntialiter genus, & species nō distinguuntur à differentia.
Falsū enim est hæc prædicari in quale quid, ut docet
F 2 Porphyrius

Porphyrus *cap. 3.* sunt namque isti termini repugnantes, siquidem predicari in quale proprium est predicarum accidentalium additum aliquid subiecto, atque adeo illud quodammodo qualificatum; predicari autem in quid proprium essentialium nihil subiecto addentium; sed illud constitutum intrinsicè, qualiter constituit differentia. Quæ subinde absolute dicenda est in eo quod quid, seu essentialiter predicari. Quod omnibus prædicabilibus essentialibus commune est. Id, quod directe tradidit nobis Arist. *l. 1. Post. text. 21.* docens utraque partem definitionis, nempe genus, & differentiam prædicari in quid; & clarius *l. 7. Topic. c. 2. loco 31.* dicens. *In eo quod quid est genus, & differentia prædicantur.* Nec refert differentiam adungi generi, ut in quale dicatur prædicari: quia non adiungitur illi ut subiecto, sed ut comparti, cum quâ constituit speciem. Alioquin prædicari in quale quid aliis etiam prædicabilibus, quæ sunt subiectorum partes, conuenit, atque ita definitio differentia, quo sensu traditur à Porphyrio, aliunde etiam vitiosa erit, quia conuenit aliis à definito, nimirum prædicabili mixto, & anonymo, aut etiam prædicabili generis, quæ omnia ut partes prædicantur suorum subiectorum, aliisque proinde eorumdem partibus adiunguntur. Accedit, quod in definiendo genus per speciem *cap. 1. & rursum cap. 2.* speciem ut subicibilem circum vitiosum fecit Porphyrius, ut Arriaga notat in *log. disp. 7. sect. 2.*

238 Igitur genus per prædicabilitatem sic venit exactè definiendum. *Genus est prædicabile de multis, ut pars essentia eorum communis per aliam partem contrahibilis non contractiva.* Per particulam prædicabile conuenit genus cum aliis omnibus prædicabilibus, seu prædicatis. Per particulam de multis differt ab individuo prædicabili tantum de uno conuenitque cum cæteris prædicabilibus vniuersalibus. Per particulam ut pars essentia eorum differt à prædicabilibus accidentalibus, quæ essentia iam constitutæ accrescunt; & conuenit cum cæteris essentialibus etiam cū specie, quæ pars quoque est essentia singularis vniuersalisque individui, de quo prædicatur simul cum diffentiā individuali constituens ipsum. Per particulam communis differt genus ab specie, quæ non est pars, sed tota essentia individui communis, & conuenit cum aliis tribus, quæ ut partes etiam prædicantur essentialibus communis. Per particulam per aliam partem contrahibilis differt genus à prædicabili differentia, & à prædicabili anonymo quæ ut partes non contrahibiles prædicantur, sed primum ut pars contractiva: secundum ut pars alius quoad vniuersalitatem equalis, atque adeo nec contractiva, nec contrahibilis. Adiuncta autem particula non contractiva differt deum genus à prædicabili mixto, quæ ut pars contrahibilis simul, & contractiva prædicatur.

239 Hic solent pro tyronibus obici quædam sophismata, quibus probari videtur genus non posse defini. Videlicet quia definitio debet constare genere, & differentia, & generis non datur genus, nam abiret in infinitum. Tum quia sola species est definibilis utpotè, quæ sola constat genere, & differentia, genus autem non est species. His tamen facile occurret, qui animaduertit diuersis modis sumi posse genus, & speciem, ut *suprà q. 8. sine* de genere, & vniuersali dicebam in simili. Generis quippe in communi formaliter sumpti non datur aliud genus formaliter sumptum, quia ipsum ut sic complectitur omnia genera formaliter sumpta: datur tamen aliud genus sumptum materialiter, cum sit

ipsum species quædam materialis, siue essentia denominabilis species, quæ eo ipso duobus constat prædicatis intrinsicis, per quæ est definibilis, quorum alterum genus est materiale, siue denominabile genus: alterum differentia materialis, siue denominabile differentia. Per quæ satis patet, quo pacto diluenda sint sophismata indicata, & similia.

Ceterum supposita iam exacta definitione generis, quoniam genus concretum quoddam est coalescens ex natura, quæ denominatur genus, tanquam ex materia, & ex secundâ intentione generis (ut vocant Logici) tanquam ex forma. Dubitatur hic primò quidnam per definitionem generis definiatur: Natura ne, an secunda intentio, an concretum ex utroque? Caiet. in *opusc. de ente, & essentia. cap. 4.* censuit defini secundam intentionem. Nec defuit, qui diceret solam defini naturam, quam sententiam aliqui tribuunt Scoto sed S. Th. *opusc. de ente, & essentia. cap. 4.* Sor. in *cap. de genere q. vnic. Toler. quæst. 1. Rub. quæst. 2.* cum Iauel. Venet. & aliis, Petr. *disp. 4. sec. 1.* Arriag. *disp. 7. sec. 1.* & communiter Recentiores merito docent defini concretum; quia genus nec est natura, nec secunda intentio seorsum, sed concretum ex utraque. Verum, quia tale concretum tum adiectiue tum substantiue sumi potest. Si sumatur adiectiue sumpto subiecto in recto, & formâ in obliquo, pariter definitio est sumenda. Si autem sumatur substantiue sumptis subiecto, & formâ, in recto, similiter sumenda est definitio. In quo non est, cur amplius moremur. Videantur dicenda infra *disp. 25. de definitione in vniuersum.*

Secundò dubitatur. An definitio generis data per prædicabilitatem de pluribus sit essentialis, an descripta? Esse essentialem docuit Scot. *quæst. 14. & 15. vniuers. & Caiet. in cap. de gen. quæst. 1.* Esse verò descriptiuam docet S. Thom. *opusc. 84. tract. 1. cap. 2. & 3.* Sor. in *cap. de genere q. vnic. Toler. quæst. 2.* Conimb. *quæst. 1. art. 2.* Rub. q. 3. cum plura Amoen. Albert. Villalp. Merca, & aliis. Ego assero si ex parte definiti capiatur genus pro primo vniuersali logico ut tali, sicuti communiter capi solet, prædicta, definitio descriptiua erit, utpote data per proprietatem definiti: quippè esse prædicabile de pluribus proprietas est vniuersalis logici, prout diximus *q. 6. sect. 7.* Quocirca definitio essentialis generis ita sumpti hæc erit iuxta dicta ibi. *Genus est, quod potest esse in multis ut pars essentia eorum communis per aliam partem contrahibilis, non contractiva.* Si verò ex parte definiti capiatur genus pro primo prædicabili ut tali, sicuti capi potest, prædicta definitio essentialis erit. Quippe esse prædicabile de pluribus essentia ipsa est prædicabilis de pluribus, quatenus talis, ut est notissimum. Vide quæ *infra disp. 15. cit.* dicimus vniuersè de definitione essentiali, & descriptiua.

Tertiò dubitatur; an genus de speciebus ut totum, an ut pars prædicetur? Sor. in *cap. de gen. quæst. vnic. Rub. quæst. 3. & Soar. disp. 15. Metaph. sec. 11. n. 16.* dicunt genus ut totum potentiale de suis speciebus prædicari. Caiet. verò *cap. de gen. Venet. cap. de spec. Petr. Hurt. disp. 4. log. sec. 1.* Arriag. *disp. 7. sect. 1.* & communiter Recentiores ut partem prædicari censent.

Pro resolutione suppono ut certum apud omnes genus bifariam comparari ad suas species. Primò ut partem vniuersalisque earum, quatenus natura generica simul cum naturâ differentiali naturam vniuersalisque speciei componit; ut animal, & rationale componit hominem; animal, &

hinni

hinnibile equum, &c. Secundò ut totum quoddam vniuersale seu logicum (quod potentiale appellant) quatenus suã vniuersalitate quodammodo complectitur omnes suas species, seu potius eas illarum formalitates, ex quibus adunatis fit genus. Dicitur autem genus, sicut & quoduis aliud vniuersale, totum potentiale, non verò totum actuale respectu suorum inferiorum non quidem, ut explicant Soar. & Rub. quia differentias eorum confusè in suo conceptu contineat (hoc enim falsum est, siquidem à talibus differentiis prius præcisum est, & abstractum) sed quia ex formalitatibus eorum, ex quibus coalescit, non per compositionem, & quasi vniionem, sed per adunationem, & identitatem coalescit. Tales enim formalitates non compingunt vniuersale per sui actuale compositionem, ut sic enim intra ipsum aliquomodo retinent suam pluralitatem, ut retinent qualibet aliæ partes actu componentes suum totum; sed per quamdam identitatem, ac veluti conuersionem suæ pluralitatis in vnitatem. Fieri quippe vniuersale ex talibus formalitatibus aliud non est, quam eas per intellectum fieri vnum; cum re ipsa sint plura. Quo inprimis fit, ut nec dictæ formalitates sint partes actuales vniuersalis, nec vniuersale respectu earum sit totum actuale. Deinde, ut vniuersale respectu ipsarum formalitatum totum potentiale, & illæ respectu vniuersalis partes potentiales idcirco dicantur, quia vniuersale in eas est multiplicabile, perinde ac si partes sui essent, non quidem per propriam sui diuisionem (qualiter tota actualia in suas partes multiplicantur) sed per quamdam conuersionem sue vnitatis in earum pluralitatem, quæ euenit, cum vniuersale contrahitur ad sua inferiora. Etenim hoc ipso, quod aliquod vnum est in plura multiplicabile si non actu, & formaliter, potentia tamen & virtualiter censetur ex illis compositum, ob idque iure respectu illorum totum potentiale appellatur. Et hæc est haud dubie ipsissima ratio cur præci Philosophi vniuersale totum potentiale vocant respectu particularium, ex quibus coalescit. In quâ profecto vestigandâ, & reddendâ non parum sunt implicati Recentiores, ut quisquam eorum scripta legens animaduertet.

244 Ex quibus collige primò genus non tam respectu specierum quam respectu formalitatum earum, per quarum adunationem fit, totum potentiale dicendum esse, e. g. Animal non tam respectu hominis, leonis, equi &c. quam respectu animalis hominis, & animalis leonis, & animalis equi &c. dicendum est totum potentiale; quia genus animalis has tantum partes suarum specierum ab earum differentis præcisas adunat, non integras ipsas species, ut ex dictis in superioribus, præsertim q. 8. conspicuum est. Idemque est de cæteris vniuersalibus, quæ non tam respectu suorum inferiorum adæquatur, propterea ipsa iacent, sumptorum, quam respectu formalitatum, siue rationum eorum, quæ adunant, tota potentialia dicenda sunt.

245 Secundò collige conceptum collectivum ex pluribus collectivè in mètre nostrâ adunatis resultantem, iuxta doctrinam datam *supr. disp. 2. q. 3. conf. 3. & in hac disp. q. 8. conf. 7.* in eo à conceptu vniuersali differre, quod non totum potentiale sicut ille, sed totum actuale dici debet. Tum quia sæpe ea omnia, quæ in tali conceptu adunantur, etiam in mente nostrâ obiectivè retinent suam pluralitatem in pluralitate partium phantasmatis extensi, in quo cognoscuntur. Atque ita per quamdam solum compositionem euadunt vnum. Tum quia licet nõ

Pharus Scientiarum, Tom. 11.

omnia retineant, aut etiam omnia confundantur, vel quia extensio phantasmatis ea omnia distinctè non capit, vel aliâ de causâ, censentur tamen retinere, quia adunatio collectiua ex propriâ naturâ adunatio compositionis siue vniionis obiectiua est; Cum tamè adunatio vniuersalitatis adunatio cuiusdâ identitatis obiectiua, atque suppositiua sit, ut ex dictis tum *hic*, tum *loc. cit.* satis superque nqum est.

His positis dico ad dubitationem. Genus non vt 246 totum potentiale, sed vt partem actualem dicendum esse prædicari, quia genus in actuali prædicatione non retinet vniuersalitatem, quâ antea habebat, ut constat ex dictis *suprà q. 6. conf. 1.* Si quis tamen voluerit dicere prædicationem generis prædicationem totius potetialis propter totalitatem potentialem, quam prædicatum ante actualem prædicationem habebat, ut propter vniuersalitatem, & genericitatem, quam pariter habebat antea, dicitur prædicatio vniuersalis, & prædicatio generis; non multum tenuam (quæ loquutio cæteris etiam prædicabilibus conueniet) dummodo non negetur genus & partem actualem, talemque partem prædicari de suis inferioribus, in quo stat eius constitutum, ac distinctiū ab aliis prædicabilibus, propterea ex datâ definitione constat

Dices pars nequit prædicari de toto verè, aut ab- 247 solutè, si sit distincta à toto realiter, aut saltem in sensu formali, si sit distincta solâ ratione. Ergo genus non potest prædicari vt pars de suis inferioribus. Distinguo antecedens. Pars nequit prædicari de toto verè &c. sumpta in abstracto, aut in concreto substantiuo concedo. Sumpta in concreto adiectiuo nego, & nego consequentiam. De quo vide iam dicta *suprà q. 7. diuis. 3. &c.* quæ iterum paulo *infra præsentis in q. dicemus.*

Quartò dubitatur. An in omnibus entibus, atque etiã 248 non entibus conceptus generici inueniri queant, qui denominationis generis apta materia sint, & qualiter? Conimb. *in cap. de genere q. 2.* sentiunt primò tales cõceptus in negationibus reperiri nõ posse dicuntque sententiã hanc esse Arist. S. Th. & omnium grauium Authorum. Arist. quidem *l. 4. Top. text. 67. & lib. 1. de partibus animal. c. 3.* S. Th. autè *in 2. dist. 28. q. 1. art. 1. & 12. q. 7. 2. art. 6.* Addunt tamen reperiri præterquam in entibus realibus, in entibus rationis propriis, secus in figmentis impossibilibus. Nonnulli apud Ariag. *suprà subs. 2.* supponentes dictos conceptus in entibus rationis dari putant genus in communi non esse vniocum sed analogum respectu generum entium realium, & entium rationis. Ipse verò Ariag. idem supponens vniocum esse asseuerat, sicut & Hurt. *suprà sec. 2.*

Dico primò intra quoduis genus conceptibilem 249 à nobis dari posse rationes genericas específicas, differentiales &c. quia intra quoduis genus possumus concipere essentias integras cõmunes per differentias numericas contrahibiles, quæ erunt species; ratiõnes partiales essentia cõmunes alias cõtrahibiles tantum, & alias contractiuas, quæ erunt genera, & differentie. Pariterque censendū est de cæteris prædicabilibus. Ex quo infero, quo pacto negationes ad instar entium à nobis cõceptibiles sūt in phantasmatis substitutis, eodè posse illas rationes genericas, differentiales, específicas, & alias habere, atque ita denominationes generis, speciei, differentie, aliorumque prædicabilium subire. Tamen si secundum se, cum nihil prius sint, neque vllâ essentiam in se conceptibilem habeant, nec genera, nec species, nec quidpiã aliud esse possint. Quod solum volunt Arist. & S. Th. Recole, quæ diximus *suprà q. 7. diuis. 8.* Tunc demque

consendum est de iis chymis, quæ tantum per species alienas, atque adeo in substitutis alienis sunt conceptibiles, cum tamen nullam essentiam in se immediatè, atque adeo per proprias species conceptibilem habeant, iuxta doctrinam datam *suprà disp. 11.* & sæpe alibi tactam in superioribus. Cætera verò impossibilia in se immediatè conceptibilia ab inventibus, & quælibet huiusmodi generis entia rationis sine limitatione datà dicenda sunt rationes genericas, específicas, differentiales, aliorumque prædicabilium habere posse, non minus, quam quævis entia realia, de quibus non est dubium.

250 Dico secundò. Genus in communi uniuocè conuenit omnibus omnino generibus, quantumuis ea diuersam materiam, siue realem siue rationis, siue veram, siue fictam habeant. Nam quoties forma, quam dicunt explicite concreta, in omnibus est prorsus similis, atque adeo conueniens uniuocè sub vnâ ratione communi; concreta ipsa pariter talia euadunt, quidquid sit de diuersitate materiæ, siue subiecti, quod concreta includunt implicite, vt *suprà q. 8.* statuimus, & iterum *infra q. 18.* dicemus. Sed forma generis, quod quoddam concretum est, vt constat ex dictis, in omnibus omnino generibus, quantumuis quoad materiam diuersis est prorsus similis, vt est notissimum; ergo & omnia omnino genera vt talia, quantumuis quoad materiam diuersa, prorsus quoque similia sunt, atque adeo uniuocè conuenientia in conceptu communi generis.

251 Iam verò circa secundam partem questionis primò venit diuidendum genus in physicum, & metaphysicum. Secundò in prædicabile formaliter, & prædicabile identicè, seu materialiter de suis inferioribus. Tertiò in prædicabile directè, & prædicabile indirectè de illis. Quartò in substantiale, & accidentale, id est, habens pro materiâ substantiam aut accidentem prædicamentale. Quintò in complexum, & còplexum. Sextò in positium, & negatiuum. Quæ diuisiones sufficienter sunt iam expostæ, atque explicatæ à nobis vniuersaliter *suprà q. 7.* sunt enim còmunes generi, & aliis prædicabilibus. Recognoscatur ibi dicta, & generi speciatim accommodentur.

Deinde diuiditur genus in supremum, infimum, 252 & inmedium. Quæ diuisio duo supponit. Primum, idque certissimum, est dari ordines quosdam seu series generum, in quibus alia sint superiora, & alia inferiora. Dicuntur autem superiora, quæ magis sunt vniuersalia, quia extenduntur ad plura, in inferioribusque includuntur contrahenda per differentias eorum. Inferiora autem vocantur, quæ minus sunt vniuersalia, quia ad pauciora extenduntur, & in se superiora continent, illaque per proprias contrahunt differentias, e.g. hæc series generum est *substantia, corpus, viuens, animal, brutum*. In quâ *substantia* genus est superius, quàm *corpus*, quia vniuersalius illo, in illòque inclusum, & contractum. Substantia quippe ad omnes substantias etiam spirituales extenditur. *Corpus* verò dūtaxat ad substantias corporeas. Similiter *corpus* genus superius est, quàm *viuens*, & *viuens*, quàm *animal*; & *animal*, quàm *brutum*, ob eandem rationem. Et consequenter propter eandem vice versâ *brutum* genus inferius est, quàm *animal*, & *animal* inferius, quàm *viuens*, & *viuens*, quàm *corpus*, & *corpus* quàm *substantia*. Secundum, quod supponit diuisio non adeo certum est, nempe vnamquamque generum seriem vndequeque finitam esse, duobusque extremis generibus terminatam, supero, & infero. Ex quibus illud supremum, hoc infimum, & quæ interiacent, intermedia dicuntur. Sed an hæc suppositio vniuersaliter sit

vera, & quâ ratione suo loco determinabimus;

Vnum aduerto circa seriem generum propositam, id, quod est genus prædicabile respectu inferiorum, speciem esse subiectibilem respectu superiorum, atque etiam prædicabilem respectu propriorum indiuiduorum, quæ in eâ serie non ponuntur, vnde omnis series generum etiam est series specierum, iuxta aliam considerationem, quatum infima species erit, quæ sub genere infimo collocatur, vt in proposita serie *leo*, vel *equus*, vel quævis alia species contenta sub genere *brutum*. Sub quâ immediatè veniunt collocanda indiuidua, vt *hic*, vel *ille*, vel *alter leo*. Genus autem supremum feriei, etsi non sit species subiectibilis respectu superioris generis, quod non datur; est tamen species prædicabilis respectu indiuiduorum propriorum. Quæ omnia ex dicendis in sequentibus amplius constabunt.

Denique circa tertiam questionis partem hæc, 254 quæ sequuntur, restant notanda. Primum. Genus de indiuiduis specierum, seu inferiorum mediatur, & vt genus, de indiuiduis verò propriis immediatè, & vt species prædicabile est. e.g. *Brutum* mediatur, & vt genus prædicatur de hoc, & illo, & alio leone, immediatè verò, & vt species de hoc, & illo, & alio Bruto, *viuens* mediatur, & vt genus prædicatur de hoc, & illo, & alio animali, tum de hoc, & illo, & alio bruto, atque etiam de hoc, & illo, & alio leone. Immediatè autem, & vt species de hoc, & illo, & alio viuentem; & in cæteris pariter. Dicitur autem genus de indiuiduis inferiorum specierum prædicari mediatur, non quia necessariū sit, quod genus prius prædicetur de specie, vt possit de indiuiduis eius postmodum prædicari, sed quia in serie prædicabilium inter genus, & indiuidua specierum inferiorum, ipsæ species sunt intermedia. Vt genus autem prædicatur de huiusmodi indiuiduis, quia prædicatur de illis vt pars essentia eorum communis per aliam partem contrahibilis, & non contractiua, quæ est prædicatio propria generis, vt ex definitione generis tradita constat. De propriis autem indiuiduis genus vt species, & immediatè prædicatur, quia prædicatur vt tota essentia communis eorum, quæ est propria prædicatio speciei, & consequenter absque interuentu alius prædicari.

255 Posse autem conceptum genericum, sicut & quælibet liberalium vniuersalem per differentias indiuiduales sibi proprias, & immediatas contrahi ad constitutendum cum talibus differentiis præcisè indiuidua sibi immediata, de quibus prædicatur, vt species, indubitabile est. Differentia quippe indiuidualis in distinctione ab aliis consistens conceptus quidam est transcendens, atque adeo immediatè committans omnes omnino formalitates cuiusvis entis indiuidui. In Petro enim e.g. non solum reperitur hic homo, sed etiam hoc rationale, hoc animal, hoc viuens, hæc substantia &c. diuisa videlicet per nostrum rationem non solum eius humanitatem in tot formalitates partiales, sed etiam eius talitatem in tot talitates partiales. Vt ergo immemores prorsus cæterarum formalitatum cum suis talitatibus huius hominis, huius leonis, huius equi, &c. & concipientes præcisè hoc animal singulari huius hominis, & hoc animal huius leonis, & hoc animal huius equi, &c. exactè similia, & aqualia, ex eis vt sic immediatè possumus adunare conceptum animalis ipsis còmunem, idque vel cum præcisione à propriis eorumdè talitatibus, vel sine illa iuxta doctrinam sæpe datam in superioribus, præsertim q. 8. ita pariter vice versâ conceptum animalis aliis vniuersalem immediatè contrahere possumus ad hoc animal huius hominis, & ad hoc animal

animal huius leonis, & ad hoc huius equi, &c. de
cuique ut sic predicare illa, ponendo supra prædica-
tum ex parte subiecti solas talitates partiales talium
animalium singularium conceptas. Quæ prædicatio
subinde erit prædicatio speciei, utpote prædica-
tio totius essentia communis subiecti. Tantum-
demque est de aliis quibuscumque formalitatibus uni-
uersalibus, quia omnes, ut dixi, de propriis, &
immediatis indiuiduis immediatè, & ut species
prædicabiles sunt.

256 Hinc sequitur primò: Naturam genericam ad in-
diuidua incompleta sibi propria, & immediata con-
trahi, vel per coniunctionem sui cum talitatibus
partialibus talium indiuiduorum, quando ab illis
fuerat præcisa, vel per distinctas conceptiones hu-
iusmodi singulorum indiuiduorum ut talium, quan-
do illa citra præcisionem talitatum quoad integrum
vnicuique conceptum adunata fuerant, iuxta do-
ctrinam nuper commemoratam. Ad indiuidua ve-
rò completa suarum specierum contrahitur tum
vno ex dictis modis, quod attinet ad indiuidua
propria incompleta in illis tanquam eorum partes
inclusa, tum insuper per coniunctionem sui cum
cæteris formalitatibus in se non inclusis indiuiduo-
rum completorum. Secundo sequitur etiam quan-
do natura generica contrahitur ad proprias species
cum suâ vniuersalitate sumptis, aut posse ad illas
contrahi per coniunctionem cum differentiis spe-
cificis singularum, à quibus ea fuerat præcisa, ut
regulariter contingit, aut abque vllâ memoriâ hu-
iusmodi differentiarum per talitates singularum spe-
cierum speciatim conceptas, consistentesque in di-
stinctione transcendenti, quâ natura generica repe-
ta in vnâ specie à repetitis in reliquis est distincta.
Itaque conceptus genericus bruti non solum est
contrahibilis ad leonem per rugibilitatem, quæ est
eius differentia specifica, sed etiam per talitatem à
rugibilitate præcisam, quâ brutum leonis re ipsâ à
bruto equi, & ab aliis aliarum bruti specierum di-
stinctum est. Per istam autem talitatem bifariam
potest fieri contractio, quemadmodum de talita-
te indiuiduorum incompletorum est dictum: nimi-
rum, aut coniungendo illi naturam genericam,
quando ab eâ quoque, & non solum à differentiâ
specificâ fuerat præcisa, aut illam distincte, & spe-
ciatim multiplicatam concipiendo in singulis
speciebus.

257 Secundum notandum: Vniuersale à pluribus
speciebus abstractum tum genus, tum prædica-
bile mixtum potest esse respectu diuersarum. Ita
enim animal abstractum ab homine, leone, equo,
&c. respectu leonis, & equi est genus, quia pars
eorum contrahibilis, & non contractiua; respectu
verò hominis, & si, quæ sunt alia species huius-
modi, prædicabile mixtum est, quia pars earum
contrahibilis simul, & contractiua, ut dicebamus
suprà q. 7. & iterum infrâ dicemus q. 17.

258 Tercium notandum contra Arriagam *disputatione*
septima Logica, sectione 1. subs. 3. Si natura, quæ mo-
do est generica, in vnica tantum reperiretur specie,
tunc respectu talis speciei non esset genus, quia non
esset prædicabilis de illâ ut pars essentia eius com-
munis per aliam contrahibilis. Neque esset spe-
cies, quia non esset prædicabilis de illâ; aut de in-
diuiduis eius ut tota essentia eorum communis. Es-
set ergo prædicabile anonymum: quia prædica-
bilis ut pars nec contractibilis per aliam, nec contra-
ctiua aliis. Quod prædicabile quia Arriaga non
nouit, quasi coactus recurrat ad speciem dicens ad
illam spectaturam prædicationem casus nostri, quia

implicitè saltem esset prædicatio totius essentia,
eo ipso, quod esset prædicatio partis æqualis in
vniuersalitate alteri, & inferentis eam. Non ta-
men bene. Primò, quia pro distinguendis prædi-
cabilibus, dumtaxat attenduntur conceptus eorum
expliciti; alioquin prædicabile differentia omnino
relegandum esset, quandoquidem multò certius est
dum prædicatur species, implicitè prædicari diffe-
rentiam, quam prædicandam fore implicitè totam
essentiam in casu, quem versamus. Secundo, quia
sequeretur ex doctrinâ Arriagæ à medio tollendam
esse prædicabile proprii, omnemque humanum dif-
ferentiam ad vestigandas proprietates rerum, ut no-
ua ipsarum prædicata superuacaneum esse; siqui-
dem sola prædicatio speciei, aut differentia eius
implicita prædicatio esset omnium proprietatum,
respectu quarum species cum suâ differentia tum
æqualis, tum illatiua est.

QVÆSTIO XIV.

Quid sit species, quotuplex, & qualis?

Circa primam quæstionis partem, omisis aliis 259
accceptionibus nominis *species* apud Calepi-
num videndis, pro specie dumtaxat logicâ mo-
dò illud accipimus, quam Porphyrius in sua *Isa-*
goge, cap. 2. sequentibus definitionibus definiuit.
Species dicitur, quæ sub assignato genere est. Species
est, quæ subiicitur generi, & de quâ genus in eo quod
quid est prædicatur. Species est, quæ de pluribus dif-
ferentibus numero in eo quod quid est prædicatur. Per
quam vltimam species prædicabilis, per reliquas
species subiicibilis definitur. Quæ quidem sub no-
men *species* æquiuocè cadunt.

Cæterum quia in componendis, & explican- 260
dis definitionibus Porphyrij morari non expedit,
ut notauimus q. 13. speciem vniuersalem, seu præ-
dicabilem, de quâ potissimum hîc agitur, sic nos
censemus definiendam. *Species est prædicabilis de*
multis, ut tota essentia eorum communis. Per parti-
culas *prædicabilis de multis* conuenit species cum
cæteris prædicabilibus vniuersalibus. Per reliquas
differt ab eisdem; ab essentialibus quidem, quia
cætera præter speciem prædicantur ut pars essentia;
ab accidentalibus autem, quia illa ut quid essen-
tia superadditum, siue ut quid essentia superad-
dientia prædicantur. Quomodo autem hæc defi-
nitio respectu speciei ut vniuersalis sit descripti-
ua (& quam species ut sic essentialem habeat) re-
spectu verò eius ut prædicabilis sit essentialis, ex
dictis de genere q. 13. notum est. Quemadmodum,
quæ etiam ratione species totum quoddam Logi-
cum, seu potentiale dici possit, & quomodo in om-
nibus entibus, & non entibus conceptibilibus à
nobis reperiri queat.

Iam cum esse speciem subiicibilem generi, ni- 261
hil sit aliud, quàm posse eam esse subiectum ge-
neris; nescio profecto cur Porphyrius, & assecla
de solo subiecto generis sermonem in præsentem in-
troduxerint, nihil dicentis de subiectis cæterorum
prædicabilium. Etenim ut species est subiicibilis
generi, sic indiuidua speciei, & generi subiicibi-
lia sunt; & genus inferius superiori, & differentia
inferior generi: necnon quævis essentia omnibus
suis passionibus, proprietatibus, & accidentibus
subiicibilis est. Demum omnia prædicabilia om-
nibus sunt subiicibilia prædicatione indirectâ, de
quibus

quibus predicatione directâ prædicabilia sunt. De quo nos satis iam diximus generatim q. 7. circa finem. Vnde faciliè erit unicuique colligere, quid sit subiicitilitas speciei, & quomodo illa diuersa affectio logica sit à prædicabilitate, imò ei opposita relatiuè. Esse quippe conceptum aliquem subiicitibilem alteri nihil est aliud, quam posse esse subiectum prædicationis eius; recognoscantur ibi dicta.

262 Hoc speciatim aduerto modò, specierum subiicitibilium continuatam seriem dari, in quâ vna suprema, alia infima, & cetera intermedia sunt, vt constat ex dictis *suprà* q. 13. Quæ etiam series dici potest earundem vt prædicabilium, nisi, quòd cetera præter infimam non sunt prædicabiles vt species de iis, quæ supponuntur in eadem serie, cum de illis prædicentur vt genera, sed de propriis, atque incompletis indiuiduis, quæ veluti ad latus seriei ponuntur: recole dicta q. cit. Voco autem intermedias eas species, quæ inter infimam, & supremam ponuntur in serie, non verò subalternas, vt valgius vocat, perperam enim per tale nomen illæ ab extremis discernuntur. Nam & infima æquali iure potest subalterna appellari, quandoquidem locum habet sub alterâ, sicut quæuis aliarum.

263 Circa secundam quæstionis partem, species prædicabilis tot modis diuidenda venit, quot genus q. præced. diuisum est, nimirum in phylicam, & metaphysicam: in prædicabilem formaliter, & prædicabilem identicè, in prædicabilem directè, & prædicabilem indirectè: in substantialem, & accidentalem; in incomplexam, & complexam. In positiuamque, & negatiuam. Prout vniuersè, latèque explicatum est *suprà* q. 7. Quarum diuisionum nonnullæ speciei etiam subiicitibili possunt aptari.

264 Deinde diuidenda est species, vt *suprà* diuisimus illam q. 12. *proposit.* 1. In speciem simpliciter dictam, & speciem logicam. Speciem simpliciter dictam appellamus eam, quæ ex conceptu suo notabiliter est dissimilis aliis speciebus, quæ cum illâ, sub eodem genere collocantur, vt sunt sub gene bruti leo, & equus; sub genere coloris albedo, & nigredo; sub genere lineæ recta, & circularis; sub genere actionis illuminatio & calefactio, &c. Speciem autem logicam dicimus eam, quæ ex suo conceptu aut non est dissimilis, sed tantum inæqualis aliis, quæ cum illâ sub eadem specie simpliciter dicta ponuntur, aut parum eis dissimilis est; vt sunt sub specie leonis leo naturâ velox, & leo naturâ tardus; sub specie albedinis albedo vt quatuor, & albedo vt sex; sub specie lineæ rectæ palmaris, & pedalis; sub specie illuminationis, quæ nascitur ab eodem numero luminoso, & quæ nascitur à distinctis omnino similibus, &c. Itaque leo, & equus simpliciter propterea dicuntur specie differre; atque adeo genere solum conuenire. Leo verò naturâ velox, & leo naturâ tardus, etsi simpliciter dicantur esse eiusdem speciei, seu conuenire specie, propter aliqualem tamen dissimilitudinem, quam quoad naturam habent, specie logicâ differre dicendi sunt. Potest quippe dari ratio communis omnibus naturâ velocibus, quæ nullatenus sit cõmunis naturâ tardis. Similiter illuminatio, & calefactio specie simpliciter differunt. Illuminatio verò huius numero luminoso, & illuminatio distincti solum numericè etsi simpliciter dicantur eiusdem speciei, differre nihilominus dicendæ sunt specie logicâ, quia potest abstrahi ratio communis illuminationibus nascentibus ab hoc numero luminoso, quæ nascentibus ab aliis solum numericè ab eo distinctis communis non sit.

Pariterque de aliis exemplis ratiocinandum est: recognosce doctrinam traditam loco citato. Porro diuino hæc, etsi potissimum conueniat speciei prædicabili, suo etiam modo potest aptari speciei subiicitibili.

Denique circa tertiam quæstionis partem dubitari solet primò. An species vnicum tantum habens indiuiduum possibile, quales in sententiâ Thomistarum sunt species Angelorum, possit vniuersalis esse? Respondeo cum communi non posse si ab eo tantum indiuiduo ratio specifica abstrahatur, quia vt sic talis ratio nec communis multis, nec prædicabilis de multis poterit esse, prout ad vniuersalitatem requiritur. Possè tamen si ratio specifica abstrahatur, vt me iudice, fieri potest, cum ab eo indiuiduo possibili, tum ab aliis chimericis illi quoad talem rationem prorsus similibus ex suis conceptibus obiectiuis. De quo latè iam egimus *suprà* q. 6. *consect.* 5. videatur. Sed dato, quòd talis natura nullomodo possit vniuersalis esse, vt multi opinantur; cur, inquires, appellatur species? Dico, quia differt ab aliis vt inter se differunt species citra dubium vniuersales, & prædicabiles de multis, generique perinde atque illæ subiicitibilis est. Iamque propterea quiddam ceteris omnibus est dissimile notabiliter, specie ab illis differre dicitur, quantumuis ponatur illud subire non posse rationem speciei prædicabilis. Ita enim Deus specie dicitur differre à reliquis entibus, & Personalitates diuina specie inter se differre censentur communiter. Neque obstat earum æqualitas, quidquid contradicat Petri. Hurt. *disp.* 5. *log. sect.* 2. vt contra eum docet Arriaga. *disp.* 7. *log. sect.* 3. *subf.* 1. Quia bene possunt specie differre extrema omnino æqualia, si sint notabiliter dissimilia, vt patet in triangulo, & quadrato prorsus æqualibus, &c.

Hinc nascitur secunda dubitatio. An scilicet ratio personæ diuinæ communis tribus diuinis Personis sit genus comparatione earum. (idemque est dubium de ratione Angeli communi Michaeli, & Gabrieli, suppositâ sententiâ Thomistica de eorum diuersitate specifica). Affirmat Arriaga *suprà*, sed fallitur. Quia supposito, quod conceptus Patris generis non potest esse vniuersalis, & consequenter Pater nullum alium conceptum habet, qui possit aliis logicè esse communis præter conceptum Personæ diuinæ, vt Arriaga ipse supponit. Hæc prædicatio *Pater est Persona diuina* non est prædicatio partis, sed totius essentiae logicè communis subiecti, atque adeo non est prædicatio generis, sed speciei. Altera secundum meam sententiam euenit, nam cum putem conceptum Patris vniuersalem posse esse respectu Patris veri, & fictitij; & consequenter præter conceptum Personæ diuinæ conceptum insuper differentialem Patris esse aliis logicè commune, apud me prædicatio hæc, *Pater est persona diuina*, prædicatio generis est, cum sit prædicatio non totius, sed partis essentiae logicè communis subiecti per aliam partem contrahibilis, & non contrahitur.

Tertiò dubitatur. An prædicatio, quâ definitio essentialis composita ex genere, & differentia prædicatur de definito, sit prædicatio speciei? Negat Arriaga *suprà*, sed ego distinguo. Si enim partes talis definitionis indiuisim, seu collectivè sumantur, vnica erit prædicatio, eaque speciei, quia totius essentiae communis subiecti. Si verò sumantur distributivè, seu diuisim, duæ erunt prædicationes duorum prædicatorum de eodem subiecto, altera generis, & altera differentiae.

Quartò

268 Quartò dubitatur. An idem conceptus vniuersalis respectu aliquorum inferiorum possit esse genus, & respectu aliorum species? Dico posse. Nam animal, e. g. genus est respectu leonis & equi, species autem respectu huius, & illius animalis, quæ indiuidua eius sunt immediata, & incompleta iuxta dicta *quæst.* 13. ab omnique leone, & equo ponuntur distincta. Eundem quippe conceptum vniuersalem ad multas, variæque species vniuersalis posse spectare, iuxta diuersitatem inferiorum, ad quæ ut subiecta est comparabile *supra quæstione* 12. notauimus; sapèque insuper tangemus, & est certissimum.

269 Quintò dubitatur. An totum genus in vnicâ specie, & tota species in vnicò indiuiduo reperiri queat? Affirmant communiter Thomistæ; negant communiter Nominales, & affectæ. Ego utroque compono dicens conceptum genericum, ut animal, integrum formaliter, & logicè in quâvis specie reperiri. Integrum verò materialiter, & phylicè minime. Quia formaliter, & logicè idem conceptus est in se, & in singulis speciebus, sicut materialiter, & phylicè, ut constat ex doctrinâ traditâ *supra quæst.* 6. *proposit.* 2. quæ ad rem recognoscenda est, non repetenda. An verò conceptus genericus proit à differentis præcisus æqualis perfectionis sit in omnibus, & singulis speciebus ita, quod tota harum inæqualitas à differentis solis nascatur, ex dicendis *suo loco* constabit, ubi de perfectione formalitatem in vniuersum differemus. Hac satis de specie. Quod autem hic de indiuiduo tractati sollet, iam est tractatum à nobis in præcedentibus quæstionibus.

QVÆSTIO XV.

Quid sit differentia, quatuorplex, & qualis?

270 Circa primam quæstionis partem *differentia* propriâ suâ significatione actum differendi significat, quâ vnumquodque ab alio, aut etiam à se ipso differre dicitur: cum ipsius verbi *differre* verbale sit. Iam tamen non pro tali actu, sed pro fundamento, seu formâ, vnde ille nascitur, siue desumitur usurpatur. Quo pacto accepta differentia alia essentialis est; alia accidentalis. Essentialis, quæ intrinsicè constituit essentiam eius, quod differt. Accidental, quæ essentia differentis iam adæquatè constituit extrinsecè accrescit; vnumquodque enim non solum per essentiam, sed etiam per accidentia adiuncta dicitur ab aliis differre. Accidental autem differentia alia est communis; alia propria. Communis dicitur, quæ pluribus conuenit essentis, atque adeo illis omnibus communis est. propria verò, quæ vni dumtaxat essentia conuenit, atque ita eius solius est propria. Quæ utraque rursus in inseparabilem, seu necessariò annexam essentia, & separabilem, seu contingentem essentia diuidi potest. Et differentia quidem communis inseparabilis ipsa est essentia passio communis; separabilis autem commune accidens. Sicuti differentia propria inseparabilis ipsa est essentia proprietas; separabilis autem accidens proprium, iuxta diuisionem factam à nobis *supra quæst.* 7. accidentis prædicabilis latissimè sumpti, de quâ iterum edidit sermo *quæst.* 18. Vnde per species differentiam accidentalem tot insuper modis diuidi posse, quot accidens prædicabile, siue prædicabi-

le accidentale insuper etiam *quæst.* 7. citatâ diuisionem est.

Adhæc. Differentia tam accidental, quàm essentialis, iuxta diuisionem etiam prædicabilem ibidem traditam in physicam, & metaphysicam diuidenda est; ita, quod differentia physica dicatur, quæ realiter est distincta ab ente, quod facit differre: metaphysica autem, quæ à tali ente per rationem tantum distincta est; siue, quia est pars aut realiter, aut per rationem componens essentiam talis entis, quando est differentia essentialis: siue, quia est accidens aut realiter, aut per rationem adiunctum eiusmodi essentia, quando est accidental. Cæterum in præsentis quæstione potissimum agendum est nobis de differentia essentiali, quam Porphyrius, & eius affectæ propriissimam appellant. Diuidunt namque primâ diuisione differentiam in communem, propriam, & propriissimam, vocantes propriissimam essentialem, & comprehendentes accidentales sub propriâ, & communem; minus tamen bene, quàm oporteret, terminos istos applicantes, ac subdiuidentes, ut legenti textum Porphyrij post nostras diuisiones præuisas non obscure apparebit.

Vtrum autem differentia essentialis, & accidental, siue differentia communis, & propria, & propriissima vniuocè, vel analogicè tantum sub nomine differentia cadant, quæstio est, quam latè exagitant Logici, alij primum, alij secundum affirmantes, ut videre est apud Conimbricenses *cap. de specie, quæstione* 1. *artic.* 2. & apud Rub. *ibidem quæst.* 2. Ego summam dico primò; si forma, quæ differentia dicuntur, entitatiuè, seu materialiter accipiantur, sicque acceptæ differentia appellentur, eas quidem in tali nomine analogicè tantum, aut æquiuocè conuenire; quia ut sic nullatenus habent similitudinem sufficientem, ut in vnum conceptum sibi vniuersalem, & vniuocum per tale nomen significandum coire possint, cum alia sint substantia, alia accidentia, alia huius, alia alterius essentia, siue conceptus obiectiui, in quo Conimb. & Rub. & omnes conspirant. Si verò huiusmodi, formæ formaliter proit facientes differre sub nomine differentia cadant (ut re verâ de facto cadunt; siquidem ab actu, seu munere, quod exercent faciendi, ut res, quibus conueniunt ab aliis differant, differentia nomen sortita sunt.) Dico secundò. Adhuc ut sic differentiam essentialem, & accidentalem in nomine differentia analogicè conuenire. Accidentales verò inter se comparatas in nomine differentia accidental vniuocè. Primum probo; quia munus, seu actus faciendi differre competens differentia essentiali dissimilis est ex suo conceptu actui faciendi differre competenti differentia accidental; proindeque huiusmodi actus in vnum conceptum vniuersalem sibi, & vniuocum coire non possunt; & consequenter nec differentia essentialis, & differentia accidental proit denominata per ipsos. Esse autem prædictos actus ex suo conceptu dissimiles inde conspicitur, quia differentia essentialis differre facit ut pars intrinsicè constituens essentiam, quam facit differre. Accidental verò differre facit ut accidens extrinsecè adiunctum essentia, quam facit differre. Pars autem ad totum, & accidens ad subiectum non possunt non diuersimodè comparari; atque adeo diuersimodè concipi quoad ipsum actum faciendi differre, siue discriminandi totum ipsum, & subiectum ab aliis. Secundum autem probo oppositâ ratione,

ratione, quia nimirum omnia accidentia eodem modo sunt comparabilia ad subiectum, ut satis est notum, quandoquidem in hoc omnia conspirant, quod est esse subiecto adiuncta, siue illi accidentia. Atque adeo eodem modo sunt à nobis conceptibilia quoad actum, seu munus discriminandi subiectum, cui competant à cæteris, quæ non habent illa. Igitur in vnum conceptum discriminantis suum subiectum à cæteris coire possunt, qui subinde vniuocè significandus venit per voces *differentia accidentalis*, de factoque per illas significabitur.

273 Quærent deinde hîc Logici. An munus, siue actus faciendi differre conueniens cuilibet ex dictis differentiis sit in eis aliquid reale, vel potius aliquid rationis? Omisissis variis opinionibus, dico huiusmodi actum sumptum formaliter aliquid rationis esse non fictum, sed supposititium, iuxta diuisionem entis rationis *suprà disp. 2. q. 3. commemoratam*, & *disp. 12. latius expositam*. Sumptum verò fundamentaliter, siue pro fundamentis, vnde desumitur, quid reale esse, quod omnibus denominationibus semiextrinsecis, e quorum genere est iste actus, commune est, ut *locis citatis* notauimus. Est autem hæc doctrina vera, siue differentia, cui actus faciendi differre conuenit, realiter distincta sit ab eo, quod facit differre, ut euenit, quando est differentia, physica; siue tantum distincta sit per rationem, ut quando est metaphysica. Nam & huiusmodi distinctio rationis ad entia rationis supposititia pertinet, non ad facta, ut explicauimus ibidem.

274 Aduertunt præterea in præsentem nonnulli Recentiores hoc esse obseruandum discrimen inter differentia, & diuersa. Quod differentia, ut talia dicantur, in aliquo sui conueniunt debent, & per aliud discriminari. Diuersa verò illa dicenda veniunt, quæ setoris discrepant inter se. Verum huius obseruatio discriminis parum in vfu communi videtur esse, iuxta quem pro eisdem indiscriminatis solent usurpari hæc vocabula; quæcumque enim quouis modo, discriminantur inter se, tum differentia, tum diuersa vocari solent. Dicuntur autem ut plurimum aut differentia, aut diuersa quæcumque siue se totis, siue per aliquid tantum sui vel sunt inter se dissimilia, vel inæqualia, vel utrumque. Quæ verò circa omnem dissimilitudinem, atque inæqualitatem distincta tantum inuicem sunt, tamen si neque ita frequenter, neque ita propriè, interdum etiam diuersa, & differentia nuncupantur.

275 Venio iam ad agendum speciatim de differentiâ essentiali tertiæ prædicabilium essentialium de quo potissimum est quæstio præsens, constitutiva, quæ sub nomine *differentia* absolute, & sine addito pronunciatum intelligenda venit. In quâ quidem tria munera considerari possunt. Primum diuidere genus, siue illud ad propriam speciem contrahere. Secundum constituere speciem faciendo ut illa ab aliis speciebus discriminetur. Tercium posse prædicari de omnibus, de quibus species ipsa prædicabilis est. Igitur omisissis definitionibus Porphyrij propter rationem datam *q. 13. differentia*, quod attinet ad primum munus, sic potest definiti. *Differentia est diuisiva generis, & contractiva ad suas species*. Quod attinet verò ad secundum sic. *Differentia est, quæ constituens speciem, illam à cæteris discriminat, siue differre facit*. Quod attinet ad tertium sic. *Differentia est prædicabilis de multis ut pars essentia eorum communis alterius partis contractiva, & non contrahibilis*. Quatum definitionum duæ priores satis patent ex dictis nuper. Circa posteriorem foris aduerto, per illam particulam eius

prædicabilis de multis conuenire differentiam cum cæteris prædicabilibus vniuersalibus. Per illam autem *ut pars essentia eorum communis* differt ab omnibus accidentalibus, & ab essentiali speciei, conuenit tamen cum essentialibus generis, anonymo, & mixto; à quibus differt per definitionis residuum.

Conuenit autem hæc definitio omnibus differentiis, quæ in serie prædicabilium etiam considerantur subordinatæ, quatenus constituunt species subordinatas in tali serie. Omnes namque ab infima vsque ad supremam prædicabiles sunt de multis ut partes essentia eorum communis aliarum partium contractivæ, & non contrahibiles. Nisi, quod infima solum est ita prædicabilis de multis differentibus numero. Cæteræ verò (sicut & species, quas constituunt, quæ ipsæ etiam sunt genera) tum de pluribus differentibus specie, tum de pluribus differentibus numero ita prædicabiles sunt, e.g. rugibile, quæ est differentia infima constituens infimam speciem leonis, præter quam de ipsâ specie, de quâ prædicatur, ut de æquali solum est prædicabile ut de inferioribus prædicatione differentia de hoc, & illo, & alio leone, quæ sunt indiuidua immediata talis speciei. Sensibile verò, quæ est differentia intermedia constituens animal præterquam de animali ipso ut de æquali, ut de inferioribus est prædicabile prædicatione differentia tum de leone, equo, & cæteris animalis speciebus; tum de hoc, & illo leone, de hoc, & illo equo, & cæteris omnibus indiuiduis specierum ipsarum. Dico, prædicatione differentia: nam de propriis, & incompletis indiuiduis, quauis differentia est insuper prædicabilis ut species, quod omnibus prædicabilibus commune est, ut constat ex doctrinâ tradita *q. 1*. Sic sensibile prædicatur de hoc, & illo sensibili, rugibile de hoc, & illo rugibili, &c. Adde cæteras omnes differentias præter vnam infimam non solum esse prædicabiles prædicatione differentia de speciebus se inferioribus, & de indiuiduis completis speciei infimæ, sed insuper de indiuiduis incompletis tum reliquarum specierum se inferiorum, tum eius, quam vnaquæque constituit, e.g. vegetatiuum, quod est differentia constituens viuens, præterquam de viuentis ipso, ut de æquali, ut de inferioribus est prædicabile, prædicatione differentia non solum de animali, bruto, & leone, quæ sunt species ipso inferiores, & de indiuiduis completis leonis, sed etiam de hoc, & illo viuentis de hoc, & illo animali, de hoc, & illo bruto, &c. quæ sunt indiuidua incompleta speciei, quam vegetatiuum ipsum constituit, & reliquarum ab infima ipso inferiorum. De his quippe omnibus est prædicabile vegetatiuum ut pars essentia eorum communis alterius contractiva, & non contrahibilis.

Sed rogabis. An prædicatio, quâ vnaquæque differentia de specie, quam constituit, prædicatur ut de subiecto sibi æquali quoad vniuersalitatem prædicatio differentia dicenda sit spectans ad hoc prædicabile tertium, vel secus? Respondet certum esse eatenus dici debere prædicationem differentia ad hoc tertium prædicabile pertinentem, quatenus est prædicatio partis essentia communis subiecti contractivæ alterius partis, & non contrahibilis. Vtrum verò dicenda sit prædicatio differentia ut vniuersalis etiam respectu talis subiecti, vel ut æqualis ipsi, quæstio erit de modo loquendi arbitrio, & parui momenti. Ego arbitror quoduis prædicabile de multis vniuersale dici posse, imò & debere

debere non solum comparatione inferiorum, sed etiam comparatione aequalium, de quibus eodem modo prædicabile est, quia etiam aequalia intrant aggregatum eorum multorum, in quibus illud ut in subiectis potest inesse, & de quibus, ut de subiectis est prædicabile, quod ipsum est etiam respectu aequalium esse illud vniuersale. Prædicatio ergo differentie de specie, quam constituit, non solum differentia spectans ad tertium prædicabile, sed differentia ut vniuersalis dicenda prædicatio est. Quo eodem iure prædicatio, quæ species prædicatur de se ipsa, ut si dicas *homo est homo*, vel *animal est animal*, & prædicatio speciei, & speciei ut vniuersalis dici potest, & debet. Pariterque dicendum de prædicatione, quæ prædicabile anonymum de toto, quod constituit, tanquam de aequali prædicatur.

278 Iam verò ut ad secundam quæstionis partem accedam, vnum aduerto compendij gratiā. Quæcumque circa definitionem primi, & secundi prædicabilis, generis scilicet & speciei, circa eorumque essentias 9. 13. & 14. aut resoluendo propositas ibi dubitationes, aut alio titulo adnotauimus. Pariter, proportionem seruata circa definitionem tertij, quod est differentia ut prædicabilis, & circa essentiam eius habere locum. Quocirca illa ad rem præsentem recognoscenda à legente, & applicanda sunt, ne in eisdem rescribendis operam, & tempus teramus.

279 Ergo circa secundam partem quæstionis eisdem diuisionibus est diuidenda differentia, quibus 9. 13. & 14. & 9. 7. genus, & speciem prædicabilia essentialia generatim diuisimus; videlicet in differentiam physicam, & metaphysicam; in prædicabilem formaliter, & prædicabilem identice. In prædicabilem directè, & prædicabilem indirectè. In substantialem, & accidentalem prædicabiliter. In incomplexam, & complexam. In positiuam, & negatiuam; ac denique in luptemam, intermediam, & infimam secundum seriem prædicabilium ipsis differentiis constitutorum, qualia sunt genera, & species. Vide huiusmodi diuisiones locis citatis explicatas. Addeque insuper differentiam specificam in differentiam speciei simpliciter dicta, & differentiam speciei logica diuidi posse, iuxta diuisionem harum specierum factam 9. 14.

280 Tandem circa tertiam partem quæstionis dubitatur primò: utrum differentie superiores in inferioribus includantur formaliter, de eisdemque formaliter prædicentur? Prima sententia affirmat, pro qua Rub. c. de differentia 9. 5. refert. Soncin. Sor. & Cantar. Secunda negat; pro qua sunt ipse Rub. cum Scot. Capreol. Tolet. Merc. & Fonsc. à se relatis. Necnon quoad primam eius partem, Petr. Hurt. disp. 6. log. sect. 3. & alij Recentiores. Idem tenet absolute Arriag. disp. 8. log. sec. 1. subf. 1. Addit tamen iuxta sententiam præscindendum obiectiue; quam ipse non sequitur, necessario dicendum esse genus superius, & consequenter differentiam constitutiuam eius non posse non includi formaliter in differentia inferiori, quoties genus respectu huius transcendens est, quale esse putat genus viuents respectu differentie inferioris animalis, videlicet sensibilitatis, utpote, quæ ex conceptu suo vitale quid est, & alia huiusmodi. Existimat enim nullatenus posse apud præscindentes obiectiue à prædicatis transcendentes differentias præscindi.

281 Ego assero primò nullam omnino differentiam inferiorem includere in suo conceptu genus superius, aut differentiam superiorem constitutiuam

eius, esto genus superius transcendens prædicatum sit respectu differentie inferioris; quod, nam possibile sit, inferius suo loco decernam. Id mihi interim certum, genus viuents tale non esse respectu differentie animalis; quia genus viuents tantum dicit vitam vegetatiuam animalibus, & plantis communem, non item vitam sensitiuam animalium propriam. Ratio à priori assertionis est, quia differentia inferior ille præcisè conceptus est, quem species inferior addit supra integrum genus superius; repugnat autem id, quod supra integrum genus additur, imbibere in se genus ipsum, aut aliquid eius. Clarius species aliquid amplius dicit in suo conceptu præter totum genus, ut constat: ergo in eo alio, quod dicit, non includitur genus; alioquin in eo præter totum genus maneret aliquid generis, quod repugnat aperte. Sed illud aliud, quod præter totum genus dicit species, est quod vocamus differentiam. Ergo. Quomodo autem differentia quantumvis ponatur esse genus prædicatum transcendens, ab eo nihilominus sit præscindibilis obiectiue ex dictis disp. 13. 9. 10. constat, ampliusque constabit ex dicendis 9. 10.

Secundò assero. Licet differentia superior in inferiori non includatur formaliter, formaliter nihilominus de illa prædicabilem esse, si utraque in concreto capiatur; quia ad prædicationem formalem concretorum talis inclusio necessaria non est, sed tantum quòd prædicatum, & subiectum quoad id, quod dicant in recto, quodque dumtaxat identificant verbum est substantiuum non solum à parte rei, sed etiam in mente nostra obiectiue sint idem. Quod euenit in nostro casu. Itaque hæc prædicationes formales sunt, siue veræ in sensu formali. *Rugibile est sensibile, Rugibile est animal, &c.* De quo vide plura dicta vniuersè supra disp. 2. quæstione 4. conclus. 4.

282 Secundò dubitant aliqui. Vtrum differentia inferior ex duabus, aut pluribus differentiis infimis partialibus coalescere possit? Respondeo posse. Si enim ex parte subiecti, de quo genus est prædicandum, sumantur simul cum specie constante differentia simplici alie eius proprietates, subiectum ex omnibus compositum, species erit subiicibilis constans iam differentia composita ex pluribus formalitatibus. Pone enim per vocem *leo* significari non solum has duas formalitates *animal rugibile*, sed insuper has duas *voracissimum, audacissimum*, quas pono esse proprietates leonis. Tum quid hæc prædicatio *leo est animal* prædicatio generis erit de specie, cuius differentia ex tribus illis formalitatibus erit composita *rugibile, voracissimum, audacissimum*. Quæ doctrina verissima est non solum quando species ex duobus generibus non subordinatis coalescit, in quo deceptus est Arriaga supra subf. 2. sed etiam quando vnicum tantum huiusmodi generum habet, ut satis, superque apparet ex regula datâ. Quin imò contra Arriagam ipsum in trepidè dicendum est, quando aliqua species ex duobus generibus non subordinatis coalescit, neque aliud illa prædicatum includit in suo conceptu, ut plerumque fit, tunc talia genera vicissim se se contrahere ad talem speciem. Atque adeo eam nullâ differentia, nulloque genere constare, quæ purè sint genus, & differentia, & ad prædicabile generis, & prædicabile differentie pertineant; sed duobus prædicatis mixtis ad aliud diuersum prædicabile pertinentibus, quod hæcenus prætermiserunt Logici, ut ex doctrinâ à nobis traditâ 9. 7. & sæpè in superioribus tractâ satis superque constat. Exemplum

plum habemus in homine, qui iuxta communem omnium consensum hæc duo prædicata dumtaxat claudit in suo conceptu. *animal rationale*; & tamen in primo conuenit cum brutis, in secundo cum Angelis, in coniuncto amborum cum neutris, quod est illum nullâ purâ differentiâ nulloque puro genere constare; sed duobus prædicatis spectantibus ad prædicabile mixtum.

284 Tercio solet hic dubitari. An compositio ex genere, & differentiâ sit realis, vel tantum rationis? Communis sententia eam ponit tantum rationis, contra Scotistas ponentes illam formalem ex naturâ rei. Ego communi sententiæ assentior, si sermo sit de genere, & differentiâ metaphysicis, quia hæc prædicata tantum per rationem distinguuntur (vtrum verò distinctione ex parte obiecti, an ex parte nostrorum actuum se habente, pertinet ad celebrem controuersiam de præcisione formalitatum, de quâ nos *suprà disputat. 13. quest. 9.*) si verò sermo sit de differentiâ, & genere physicis, dico compositionem ex illis realem esse, sicut distinctio eorum realis est; de quo etiam satis est iam à nobis dictum *quest. 7.*

285 Quarto dubitatur. Quid sibi velit illud commune effatum ducens originem ex Aristotele *lib. 8. Metaphysica, cap. ult. Genus sumitur à materiâ, & differentiâ à formâ.* Respondeo non aliud quidem, quam genus respectu differentiæ se habere, sicut se habet materia respectu formæ. Quemadmodum enim materia ex suo conceptu indifferens est, atque in potentiâ ad constituendas varias essentias per coniunctionem cum variis formis, & per talem determinatam formam ad talem determinatam essentiam actu constituendam determinatur. Ita genus ex suo conceptu indifferens est pariter, & in potentiâ ad constituendas varias essentias per coniunctionem cum variis differentiis, per talemque differentiam determinatam ad talem essentiam determinatam actu constituendam determinatur. Nec aliud voluit Aristot. *loco citato*, vt legenti textum palam erit. Quidquid nonnulli aliter prædictum effatum videntur.

286 Quinto denique dubitant hic nonnulli, an differentia ex conceptu suo semper sit perfectior, quam genus? Alij affirmant, alique negant, vt videre est apud Rub. *suprà q. 6.* Ego verò resolutionem huius dubij in suum locum remitto. Vbi de perfectione formalitatum vniuersè tractandum est.

287 Porro, quæ de differentiâ vniuersali in totâ istâ quæstione diximus, differentiæ quoque indiuiduali, suâ seruata proportionem, bonâ ex parte conueniunt, facileque ei vnusquisque poterit illa accommodare, si prius bene perspectam habeat doctrinam de indiuiduis, quam dedimus *suprà quest. 10. 11. & 12.*

QVÆSTIO XVI.

Quid sit prædicabile anonymum? quotuplex?
& quale?

288 Dico, Est prædicabile de multis vt pars essentia eorum communis per alteram partem non contrahibilis, nec contractiua alterius. Per illam particulam prædicabilis de multis conuenit cum alijs prædicabilibus vniuersalibus. Per illam, vt pars essentia eorum communis differt ab specie, & à prædicabilibus accidentalibus. Per reliquam differt à

genere, & differentiâ, & prædicabile mixto.

Esse autem hoc prædicabile propterea à cæteris conditionibus possibile ex dictis *q. 7. satis constat*; si enim ex parte subiecti prædicationis ponatur concretum ex essentia aliqua metaphysicâ, & ex duabus proprietatibus eius, de eoque altera tantum talium proprietatum prædicetur, prædicatio erit partis de toto nec contrahibilis per alteram, nec contractiua alterius ad nullamque propterea prædicabile præterquam ad hoc pertinebit, vt dicebamus *ibi*.

Dices. Ille essentia ex parte subiecti posita non potest non includere in suo conceptu aliud prædicatum saltem ex transcendentalibus se, & suis proprietatibus vniuersalibus; ergo prædicatio vnus dictarum proprietatum de subiecto includente dictam essentiam, prædicatio differentia erit, quâ ipsum subiectum, ipsaque essentia ab alijs differant, cum quibus in tali prædicato se vniuersaliori conueniunt. Prædicabile ergo anonymum præter tria essentialia chymericum est. Nego antecedens, primo, quia si essentia metaphysica pro exemplo posita sit conceptus vniuersalissimus omnium, qualis est conceptus entis, nullum poterit prædicatum habere se, & suis proprietatibus superius, vt constat. Quo cessat obiectio. Secundo, quia quæcumque talis essentia sit, cum præcisione ab omni prædicato etiâ transcendentali se superiore poterit concipi, vt constabit ex dicendis *infra q. 20.* sicque cæcòpta affectaque, solis duabus suis proprietatibus pro subiecto poni prædicationis alterius earum. Quo iterum cessat obiectio. Sed esto, sume quamvis essentiam logicam ex genere, & differentiâ compositam, planèque proinde includentem prædicatum superius se, iungeque illi proprietatem æqualem ipsi. Si enim de concreto ex his tribus prædices ipsam essentiam logicam tanquam vnicum prædicatum sumptis videlicet eius duabus partibus indiuisum; prædicatio vtriusque huius prædicabilis erit, neque ad aliud spectare poterit, vt si de concreto ex homine, & risibili prædices esse hominem, erit quippe prædicatio partis de toto alteri parti æqualis, atque adeo nec contrahibilem per illam, nec contractiuam eius. Ex quibus satis superque apparet hoc quartum prædicabile anonymum non solum possibile, sed inexcusabile esse.

Iam circa secundam quæstionis partem, eisdem illud diuisionibus diuidendum venit, quibus alia prædicabilia essentialia diuisa sunt, tum generatim *q. 7.* tum speciatim *q. 13. 14. & 19.* quas non opus est toties repetere. Recognoscantur *ibi*.

Circa tertiam verò quæstionis partem nihil occurrat, quod ad huius prædicabilis intelligentiam sit necessarium adnotare præter dicta iam circa prædicabilia generis, speciei, & differentiæ in præcedentibus quæstionibus, quæ etiam huic prædicabili communia sunt, & quæ generatim de omnibus diximus *q. 7. sæpè citata.*

QVÆSTIO XVII.

Quid sit prædicabile mixtum, quotuplex,
& quale?

Dico. Est prædicabile de multis vt pars essentia eorum communis per aliam partem contrahibilis simul, & contractiua alius. Per particulam prædicabile de multis conuenit hoc prædicabile cum cæteris prædicabilibus vniuersalibus. Per particulam, vt pars essentia eorum communis differt ab

ab accidentalibus, & ab specie. Per residuum autem differt à genere, & differentiâ, & anonymo. Debere autem hoc prædicabile constitui diuersum à cæteris omnibus, inde manifestè conuincitur, quod re verâ à cæteris omnibus specificè distinctum est. Et primum distingui specificè à prædicabili specie, & ab omnibus prædicabilibus accidentalibus non est dubitabile, vt patet. Deinde distingui itidem specificè ab iis essentialibus, ex quorum mixtione dicitur fieri, probatur aperte: quia tam in rebus physicis, quàm metaphysicis, quàm logicis, quoties essentia aliqua coalescit ex partibus diuersis inter se specificè, non potest non illa à singulis suarum partium specificè diuersa esse, vt est notissimum; indeque constat, quia quoties partes sunt inter se dissimiles, totum non potest non esse dissimile cuius earum, quia non potest non comparari ad quamvis vt continens dissimilitudinem quâ reliquæ sunt dissimiles illi; sed prædicabile, de quo agimus, essentia quædam est coalescens ex mixtione prædicabilium specificè inter se distinctorum; igitur ab eorum singulis ex quorum mixtione coalescit, specificè distinctum est.

Nº Tantumdemque venit dicendum de cæteris prædicabilibus mixtis relatè ad prædicabilia simplicia, ex quorum mixtione coalescunt. Ex quibus apparet hoc prædicabile necessariò ponendum esse distinctum à cæteris omnibus.

294 Circa secundam partem quæstionis. Prædicabile mixtum primò diuiditur, quemadmodum & alia essentialia, in metaphysicum & physicum. In prædicabile formaliter, & prædicabile identicè. In prædicabile directè, & prædicabile indirectè. In substantiale, & accidentale. In incomplexum & complexum. In posituumque, & negatiuum, prout generatim quæstione septima explicatum est.

295 Deinde speciatim diuiditur in mixtum ex genere, & differentiâ; in mixtum ex genere, & anonymo. In mixtum ex differentiâ, & anonymo. In mixtumque ex omnibus tribus prout etiam loco citato notatum est.

296 Et quidem mixtio ex genere, & differentiâ bifariam potest euenire. Primò si subiectum huius prædicabilis ex duabus partibus ipso vniuersalioribus, & non subordinatis coalescat, quæ se se mutuo contrahant, vt contingit in homine composito ex animali, & rationali; animal enim, in quo homo conuenit cum brutis, contrahitur per rationale; & rationale, in quo homo conuenit cum Angelis, vicissim contrahitur per animal; atque ita vtrumque est prædicabile mixtum ex genere, & differentiâ, quatenus vtrumque pars est subiecti per alteram contrahibilis, sicuti genus, alteriusque item contractiuum, sicuti differentiâ. Secundo modo mixtio ex genere, & differentiâ contingit quando subiectum tres partes habet, quantum vna aliam residuum contrahit, & ab alia contrahitur. Illa enim simul erit contrahibilis, & contractiuum, tamen respectu partium diuersarum; atque adeo tum generis, tum differentiâ prædicata in se complectetur. Sic prædicatur differentiâ intermedia præcisè sumpta de specie inferiori, vt sensibile de leone; est enim pars contractiuum generis superioris, vt viuens, & contrahibilis per differentiationem inferiorem, vt per rugibile, quæ etiam partes sunt metaphysicæ inferioris speciei, vt leonis.

297 Mixtio autem ex genere, & prædicabili anonymo

nymo tunc contingit, quando subiectum prædicationis tres partes habet, duas quidem tertiâ vniuersaliores, æquales tamen inter se; ita enim quæuis illarum respectu tertiæ se inferioris contrahibilis erit, respectu autem alterius sibi æqualis nec contrahibilis, nec contractiuum, proinde quæ prædicata generis, & prædicabilis anonymi participabit, sic prædicabuntur genus, & aliqua eius proprietates de specie inferiori, si talis proprietates simul cum specie ex parte subiecti ponatur, vt si ponamus hanc vocem *leo* non solum animal rugibile, sed insuper loco motuum (quæ proprietates est animalis) significare. Istæ prædicationes *leo est animal*, *leo est loco motuus* ad istam speciem prædicabilis mixti spectabunt, quia vtræque erit partis de toto per aliam partem ipsius totius contrahibilis, & respectu aliis nec contrahibilis, nec contractiuum.

Tertia mixtio ex differentiâ, & prædicabili anonymo accidit ob rationem inuersam, quando subiectum prædicationis tres partes habet, duas quidem inferiores tertiâ, & inter se æquales. Quo pacto differentiâ constitutiva speciei, eiusdemque speciei proprietates sumptæ seorsim prædicabuntur de complexo ex ipsâ specie, & tali proprietate: vtriusque enim prædicatio erit partis de toto contractiuum respectu aliis, & respectu aliis, nec contractiuum nec contrahibilis, subindeque pertinet ad prædicabile mixtum ex differentiâ, & anonymo, modo iam explicato.

Denique mixtio ex genere, differentiâ, & anonymo simul fiet, vel si subiectum prædicationis tres partes habeat, duas quidem mutuo se contrahentes & tertiâ alterutri æqualem; vel si subiectum habeat quatuor partes, duas æquales inter se; tertiâ his duabus superiorem, & quartam eisdem inferiorem. Qui casus faciliè cuique ex dictis intelligendi exemplisque comprobandi veniunt.

Præterea prædicabile mixtum in infimum, supremum, & intermedium diuidi potest; quia etiam ex prædicabilibus mixtis, aut solis, aut cum aliis interpositis series potest ordinata compingi, vbi aliquod eorum infimum, aliud supremum, & cætera intermedia sunt, vt facile erit vnicuique colligere ex dictis.

Tandem circa tertiam quæstionis partem solam occurrit adnotandum, quod iam in superioribus tetigi. Eundem scilicet conceptum vniuersalem respectu aliquorum ex iis, de quibus prædicari potest, posse esse prædicabile mixtum; cum tamen respectu aliorum aut genus, aut differentiâ, aut speciei, aut aliud prædicabile sit. Eundem enim vniuersalem conceptum ad varias species prædicabilium spectare posse penes diuersitatem subiectorum, ad quæ comparatur, iam etiam in superioribus diximus, & est certissimum. Animal quippè e. g. respectu hominis, aliorumque excogitabilium animalium huiusmodi prædicabile mixtum est ex differentiâ, & genere. respectu leonis, & equi est genus, respectu huius & illius animalis est species respectu complexorum ex ipso animali, & aliqua proprietate eiusdem est anonymum; respectu complexorum ex aliqua ipsius proprietate, & aliqua specie inferiori eiusdem est mixtum ex genere, & anonymo; respectu viuents, atque etiam respectu rationalis est accidens, &c. In quo amplius non oportet morari.

QVÆSTIO XVIII.

Quid sit propria passio, siue proprietas. Quid item passio communis. Quotplex. Et qualis.

³⁰² **E**gimus in quinque questionibus præcedentibus de prædicabilibus essentialibus. Restat ut in hac, & sequente agamus de accidentalibus.

³⁰³ Dicimus autem prædicabile accidentale (sumpto latè hoc vocabulo) id, quod aliquid subiecto adicitur seu physicè, seu metaphysicè. Quid enim alicui conceptui adicitur, id iure optimo accidens eius, hoc nomine latè accepto, appellatur. Accidens autem ita sumptum imprimis aliud inseparabile est, aliud separabile. Inseparabile dicitur, quod subiecto convenit necessariò; eo quod subiectum cum illo connexum est, atque adeo sine illo esse non potest. Separabile autem appellatur, quod contingenter subiecto convenit; eo quod subiectum cum illo connexum non est, proindeque sine illo esse potest. Porro accidens inseparabile passionem subiecti, seu eius essentia distinctionis gratià appellamus. Separabile autem accidens absolute, strictius usurpato hoc nomine, dici solet, & debet. Deinde passio in propriam, & communem; accidentemque similiter in proprium, & commune dividitur. Passio propria, siue proprietas subiecti, seu essentia est, quæ tali subiecto, seu essentia, non item aliis convenit. Passio verò communis, quæ insuper convenit aliis. Accidens pariter subiecti proprium nuncupatur, quod illi duntaxat, non verò & aliis convenit: commune autem, quod, & aliis. Quæ quidem quatuor membra plures alias divisiones patiuntur, quas *suprà* dedimus q. 7. deincepsque iterum tangemus. In præsentem ergo questionem de accidenti inseparabili, atque adeo de passione communi; & propriâ tractandum nobis est.

³⁰⁴ Sed prænotare oportet primò; præter accidens eo titulo inseparabile, atque necessarium subiecto, quod ipsum subiectum cum illo suapte naturâ connexum est; quale est, quod appellamus passionem subiecti; aliud dari accidens inseparabile, & necessarium subiecto alio diverso titulo, nimirum titulo necessitatis, quàm accidens ipsum habet essendi, ita ut deficere non possit. Quo fit, ut subiectum sine illo non possit esse, tametsi cum, illo suâ naturâ nullatenus connexum sit. Igitur, quia genus istud inseparabilitatis prædicari, quasi casuale est subiecto, subindeque nihil confert ad scientiam; ideo accidens sic à subiecto inseparabile nequitiam sub nomen passionis, aut communis, aut propriæ cadet, uti accidens inseparabile priori modo, sed tantum sub nomine accidentis absolute dicti, quale vocamus accidens separabile. Est quippe separabile reputandum in ordine ad scientiam eo ipso, quod non ex merito subiecti, sed aliunde veluti à casu inseparabile est.

³⁰⁵ Secundò oportet prænotare; hæc duo prædicabilia potissimum sibi vindicare locum in scientiis humanis discursivis, quæ totæ in investigandis, & sciendis passionibus, & proprietati-

bus rerum distentæ sunt. Quocirca in illis exponendis accuratius mihi est incumbendum, quàm hactenus incubuerunt Logici, qui Porphyrium sequuti in tradendis proprio, & accidente, quæ solum ipsi ponunt prædicabilia accidentalia, minus profecto exactè, & magis confusè, quàm opereretur, processerunt. Quare in eorum assertis referendis, & refellendis non immorabor, sed, quid res habeat explicare conabor, quantum ad præsens attinet institutum. Iungo autem in eadem questione passionem communem, & proprietatem; tum quia in plerisque sunt similes; tum maxime, quia sæpe in dicendis necesse erit unam alteri comparare.

Igitur quoad primam questionis partem, bifariam possunt considerari passio communis, & proprietas. Primò secundum se. Secundò ut universales, seu prædicabiles de multis. Priori modo sumpta proprietas nihil est aliud, quàm prædicatum quoddam essentia adiectum, siue aliquid essentia adiciens, ipsique conveniens *vice*, & necessario. Dico essentia adiectum, siue aliquid essentia adiciens, quia proprietas sumpta per modum actus significati per verbum, vel per nomen verbale conceptus est essentia adiectus, ut posse ridere, seu potentia ad ridendum; seu quod idem est risibilitas, quæ essentia hominis adicitur. Sumpta verò per modum concreti, siue in concreto conceptus est aliquid essentia adiciens, ut potens ridere, seu risibile, quod essentia hominis, quam dicit confusè, ipsam potentiam ad ridendum, seu risibilitatem adicit, quam dicit expressè, ut ex doctrinâ concretorum, & abstractorum sæpe in superioribus traditâ notum est. Convenit autem proprietas essentia, cuius est proprietas, *vice*, quia aliis essentis non est communis, in quo à passione communi differt, & convenit necessario: quia essentia cum illa suâ naturâ connexa est, eoque titulo sine illa consistere nequit, in quo differt ab accidente absolute dicto, quod essentia convenit contingenter, eo quod hæc cum illo non est connexa, eoque tunc sine illo bene existere potest.

Quæ omnia de passione communi pariter dicta sunt, solâ particula *vice* ex eius definitione sublatâ. Itaque passio communis dicto priori modo accepta nihil est aliud, quàm prædicatum quoddam essentia adiectum, siue aliquid essentia adiciens, ipsique conveniens necessario non tamen *vice*; quia & aliis convenit essentis, in quo solo differt à proprietate, conveniens in cæteris cum illâ. Nomine autem essentia, cui passio, seu propria, seu communis adicitur, quævis omnino essentia venit intelligenda siue specifica, siue generica, siue metaphysica, siue per se, siue per accidens, &c. iuxta divisiones essentia traditas *disputatione nona*, *questione secunda*, omnes enim habeat suas passiones, & proprietates, ut ex dicendis apparebit.

Sumpta verò posteriori modo proprietas, sic definienda venit. *Proprietas est prædicabilis de multis ut quid adiectum, siue adiciens aliquid eorum essentia communi vice, & necessario.* Per illam definitionis partem prædicabilis de multis convenit proprietas cum reliquis omnibus prædicabilibus universalibus. Per illam autem, ut quid adiectum, siue adiciens aliquid eorum essentia imprimis differt proprietas à prædicabilibus essentialibus, deinde significantur duo modi, quibus illa prædicabilis est, nempe per modum actus signi

significati per verbum, vel etiam per nomen abstractum, ut si dicas: *Petrus potest ridere*, vel *Petrus est risibilis*. Et per modum concreti, siue in concreto, ut si dicas: *Petrus est risibilis*. Priori enim modo prædicatum totum adicitur subiecto; posteriori aliquid tantum sui subiecto adicitur, cum & subiectum in se inuoluat, iuxta dicta nuperimè. Quod amplius paulò post explicabitur. Per particulam verò *communis* datur intelligi, proprietatem solum esse talem respectu essentiarum communis inferiorum; nam respectu essentiarum peculiarium eorum non est nisi passio communis, e. g. *risibile* proprietas est Petri, Ioannis, &c. in quantum sunt homines, at in quantum sunt Petrus, Ioannes, &c. vniuersalesque est passio communis. Similiter *loco motuum* proprietas est hominis, leonis, &c. in quantum sunt animalia. At in quantum sunt homo, leo, &c. passio communis est cuiusvis eorum. Denique per particulam *vnice* differt proprietas à passione communi, quæ non soli essentia communi eorum, de quibus ut talis est prædicabilis, sed & aliis essentis etiam communibus aliorum conuenit. Postremo per particulam *necessario* differt proprietas ab accidente, quod non necessarium, sed contingenter modo dicto prædicabile est. Difficultates autem, quæ in hanc definitionem moueri possent, in simili sunt expeditæ *supra* q. 13.

309 Iam verò passio communis ut prædicabilis eodem modo definienda, atque explicanda est: ac proprietas vnica ex definitione demptæ particulæ *vnice*. Itaque *passio communis est prædicabilis de multis ut quid adiectum, siue adiciens aliquid eorum essentia communi necessario, non tamen vnice*: Quia pariter est item prædicabilis de multis aliis aliam diuersam essentiam communem habentibus; In quo differt à proprietate conspirans in reliquis cum illâ. Exemplo sit *locomotuum* ut prædicabile de Petro, Ioanne, Francisco, &c. Quod itidem de hoc, & illo, & alio leone, &c. diuersam ac illi essentiam communem habentibus pariter prædicabile est.

310 Hic quærent aliqui: an passio tum propria, tum communis dicenda sit vniuersalis non solum respectu inferiorum, de quibus ut talis est prædicabilis, sed etiam respectu essentia sibi æqualis, cuius primario est passio propria, aut communis; sed quæstio est de modo loquendi, & parui momenti, quam *supra* quæstione decima-quinta, agens de differentiâ vniuersaliter resoluimus. Vide dicta ibi, & huc applica, quia de differentiâ, & passione eadem, quod ad rem attinet, ratio est.

311 Circa secundam quæstionis partem. Primò tam passio communis, quam proprietas in physicam, & metaphysicam diuidenda est. Physica dicitur, quæ realiter est distincta ab essentia, cuius proprietas est, aut passio communis. Metaphysica verò, quæ tantum per rationem nostram distinguitur ab huiusmodi essentia. Secundo diuidenda est tum passio communis, tum proprietas penes diuersitatem connexionis, quâ essentia cum illâ connectitur, in annexam essentia ipsi necessitate metaphysicâ: in annexam necessitate physicâ, & in annexam necessitate morali. Essentia quippe cum proprietate, aut connexionem metaphysicâ, aut physicâ, aut morali connecti potest. Quid verò sit connexio metaphysica, & quid physica, & quid morali, necessitatibusque ex eis oriun-

Pharus Scientiarum, Tom. II.

dæ, & quomodo in prima, secunda, & tertiâ tertiâque in secunda, sed non vice versâ includantur, superius diximus *disputatione secunda, quæstione quinta, & disputatione octaua, quæstione secunda*, ex dictisque etiam *disputatione decima-quarta* constat. Terriò proprietas, & passio communis physica in intrinsecam essentia per adhesionem, & extrinsecam, siue essentia non adhaerentem, & in mixtam ex utroque siue partim tali modo intrinsecam, & partim extrinsecam potest diuidi. Similiterque metaphysica in intrinsecam per identitatem, siue adequatè identificatam cum essentia re ipsa, & semiextrinsecam, siue identificatam inadæquatè, quia partim identificatur essentia, & partim ab eâ distincta est. Quartò diuidi potest passio tum communis, tum propria in prædicabilem formaliter, & prædicabilem materialiter. Tum in substantialem, & accidentalem prædicamentaliter: in incomplexam, & complexam; in positivam, & negatiuam. Recognosce has diuisiones vniuersales datas *supra* q. 7.

Quintò denique utraque passio communis scilicet, & propria ipectatim est diuidenda in immediatam, & mediatam comparatione essentia. Immediata dicitur ea, cum quâ immediatè essentia connexa est. Mediata autem, cum quâ essentia mediata, siue mediâ aliâ passione propria, aut communi, mediis pluribus connectitur. Esse enim essentiam quamlibet cum quibusdam suarum passionum, & proprietatum immediatè, & cum plerisque non immediatè, sed mediata, siue mediâ aliis connexam; & consequenter ab ipsâ essentia, ut à radice, siue fonte varias series proprietatum, & passionum communium ordinatim connexarum procedere; in quibus alia propinquiores essentia, & alia remotiores sunt, indubitabile omnino est. Ob id enim in scientiis humanis, cognitâ essentia, passim dubitatur de proprietatibus, aut passionibus communibus; quia connexio essentia cum illis utpote mediata non se prodit donec discursu facto, & saepe, longissimo, alia quæ intermedia sunt interueniant. Ob id in Mathematicis disciplinis, aliisque scientiis demonstratiuis, pleraque propositiones demonstrari non possunt nisi per alias prius demonstratas, quæ propinquiores sunt principiis, adeò ut sæpenuerò ad aliquam propositionem ex remotioribus demonstrandam, & sciendam milliana propositionum demonstratarum necessariò debeant præsciri. Demum longitudo ratiocinationum, siue discursuum, quibus ad aliquid ostendendum, siue probandum saepe indigemus, à longitudine seriei proprietatum, aut passionum communium suo ordine connexarum, in quâ illud suum locum habet, ducit originem. Etenim si A eatenus solum connectitur cum D, quatenus connectitur cum B connecto cum D, & B eatenus etiam duntaxat connectitur cum D, quatenus connectitur cum C connecto cum D, impossibile erit scire A non posse esse sine D vi connexionis quam cum eo habet, nisi præsciatur A non posse esse sine B, & B non posse esse sine C, & C non posse esse sine D. Pariterque non poterit sciri, B non posse esse sine D, nisi præsciatur B non posse esse sine C, & C non posse esse sine D, ut est notissimum. Tantundemque in cæteris huiusmodi seriebus proprietatum, aut passionum communium euenit. De quo plura dicenda *infra* disp. 22.

Modò pro tertiâ quæstionis parte consecutaria quædam ex dictis sunt colligenda scitu digna, & necessaria ad ea, quæ *disp. 22. cit. de scientia humana tractanda* sunt.

Confectarium 1.

314 Passio seu propria, seu communis tum per verbum adiectivum, tum per substantivum, semper tamen adiectivè est prædicabilis de sua essentia, siue de suo subiecto.

Hoc confectarium omni prædicabili accidentali commune est. In eoque prædicabile accidentale differt ab essentiali. Essentiale enim nec per verbum adiectivum, nec adiectivè per substantivum, sed substantivè dumtaxat est prædicabile. Quæ omnia, ut explicem, prænoto, quod alias iam non semel notavi. Nimirum solum verbum *esse* propter significat actum essendi substantivum, seu identitatem, verbum substantivum vocatur; cetera verò cuncta verba, & ipsum verbum *esse* prout actum existendi significat, dici verba adiectiva, eo quod actus significari per cetera omnia verba & per verbum *esse* sumptum pro *existere*, essentis subiectorum, quorum sunt actus adiciuntur saltem ratione nostra. Actus verò essendi substantivus, etsi sit itidem per nostram rationem distinctus à subiecto, cuius est actus; quia tamen est ex conceptu suo ipsum exercitum essendi id, quod tale subiectum est, talis subiecti essentia non censetur adiectus, sed potius quasi constituens illam. Ob idque verbum talem actum significans non adiectivum, sed substantivum, seu quasi essentialium venit dicendum; pro eodem namque usurpari solent essentia, & substantia. De quo vide pluradicta *supra disp. 9.* Hinc etiam fit, ut quoties prædicatio fit per verbum adiectivum, solus actus significatus, per verbum, non item terminus eius sit prædicatum. Quoties verò per verbum substantivum fit, & actus, & terminus eius prædicatum constituunt; e.g. in hac prædicatione *Petrus legit lectionem* solus actus legendi, non item lectio dicitur prædicari de Petro. In hac verò *Petrus est legens* non solus actus essendi legens, sed ipsum legens dicitur prædicari. De quo vide, quæ *supra* diximus *disp. 2. questione quarta, confectario primo*. Unde rursus efficitur, si prædicatio per verbum adiectivum fiat, ut *homo legit, homo potest ridere*, &c. non posse non prædicatum dici adiectivè de subiecto, atque adeo accidentale prædicabile esse, quia non potest non prædicatum subiecti essentia adiectum esse. Si verò prædicatio per verbum substantivum fiat, utrumque potest evenire; & quod prædicatum sit accidentale subiecto, ut potest adiciens aliquid eius essentia, ut, cum dicimus *homo est legens: homo est risibilis*, &c. & quod sit essentialis; ut potest, nihil subiecti essentia adiciens, sed vel ipsam integram, vel aliquam eius partem repetens, ut cum dicimus *homo est homo: homo est animal: album est album*, &c. Ex quibus confectarium propositum satis superque manet conspicuum.

Confectarium 2.

315 Quævis omnino essentia innumeras, imò infinitas passiones tum proprias, tum communes habet scibiles ab intellectu humano.

Nam tot fere habet circa omne dubium, quot sunt possibiles comparationes, quibus ea cum omnibus aliis essentis, seu terminis obiectivis possibilibus, & impossibilibus siue realiter, siue formaliter à se diversis est comparabilis omni facta combinatione. Nulla enim est huiusmodi comparatio, unde aliqua passio propria, aut communis essentia

comparata non pullulet. Constat autem comparationes, combinationesque istas infinitas esse; quandoquidem termini excogitabiles, possibiles, & impossibiles siue realiter siue formaliter à quavis essentia diversi infiniti sunt, ut nullus negat; nosque suo loco ostendimus. Quod autem ex quavis comparatione vniuscuiusque essentia cum alio quopiam aliqua passio propria, aut communis essentia comparata pullulet, facile demonstrari potest.

Quod ut præstem, suppono primò duos illos ³¹⁶ modos considerandi, siue cognoscendi vnumquodque quoad quid est, & quoad an est, seu prout in statu quidditativo, & prout in statu existentiali, de quibus mentionem fecimus *supra disp. 2. q. 3.* & latius egimus *disp. 10.* Suppono secundo, id dici comparari ad aliud, quod cum respectu ad illud concipitur. Suppono tertio omnem respectum actum esse significabilem per verbum, aut certe per modum actus concipi posse; respicere quippe aliud, aut ad illud referri actus quidam sunt, ut apparet. Suppono quarto ubicumque intervenit actus, ibi materiam idoneam obiectumve idoneum esse, iudicii humani affirmativi, aut negativi, ut constat ex doctrinâ datâ *disp. 2. questione 3.* & saepe alias repetitâ. Materia autem apta iudicii affirmativi, vel negativi, apta quoque materia questionis est; quia quicquid sub questionem cadit, id utique vel affirmabile, vel negabile est, & converso, ut est notissimum. Unde manifestè concluditur, ubi est materia idonea comparationis, ibi materiam esse idoneam questionis.

His positis demonstro iam ex quavis comparatione vniuscuiusque essentia cum alio quopiam passionem aliquam communem, aut propriam talis essentia resultare. Quoniam eadè comparatione mox circa materiam eandem sequitur questio; nimirum an essentia ita se habeat ad illud, ad quod comparatur, ut concipitur, vel secus; cumque in omni questione nequeat non esse verum alterutrum ex extremis contradictionis, non potest non essentia, quæ est subiectum questionis, alterutrum convenire re verâ; sed non convenit ei ut prædicatum essentialis, quia per prædicationem essentialis non subicitur essentia cuiuspiam à se adæquate diverso, uti supponimus subici in casu proposito, sed vel sibi toti, vel parti sui, prout ex dictis in superioribus satis est notum. Ergo convenit ei ut prædicatum accidentale. Pergo. Aut huiusmodi prædicatum seu positiuum, seu negativum conveniens essentia, est ipsi necessario annexum, & sic passio quoque erit eius communis, aut propria; aut est ipsi contingens; accidentis proinde eius vel proprium, vel commune; & sic nequit non habere ipsa essentia aliud prædicatum annexum sibi, & necessarium (quod subinde passio sit eius propria, aut communis) capacitaris videlicet, & indifferentia ad utrumvis contradictionis extremum sibi contingens. Concluditurque ex quavis omnino comparatione vniuscuiusque essentia cum alio quopiam passionem aliquam communem, aut propriam talis essentia resultare, quod erat demonstrandum. Et consequenter vnamquamque essentiam, quæ infinitas comparationes cum infinitis aliis terminis potest subire: infinitas eo ipso passionum tum proprias, tum communes habere ^{ab}

ab intellectu humano se habiles, ut Confectarium nostrum fert. Huiusmodi autem passionem seu communes, seu proprias interdum sunt adæquate intrinsecæ, siue identificatæ realiter cum essentia, tamen à nobis sine respectu ad aliud quiddam concipi nequeant. Interdum sunt adæquate extrinsecæ, siue distinctæ realiter ab essentia. Plerumque tamen sunt semixtrinsecæ; quia partim cum essentia, & partim cum alio termino ad quem ea comparatur, sunt realiter identificatæ. Quo casu, si essentia non est connexa cum tali termino non erunt ipsi annexæ absolute, sed ex hypothesi ipsius termini; proindeque veluti conditionatæ ex parte eiusdem termini erunt.

Confectarium 3.

318 Eadem essentia multas proprietates, multasque passionem communes sibi immediatas potest habere, & sæpe solet, à quibus multæ, & diuersæ series mediarum ordinatum connexarum incipiunt.

Quod possit, ex terminis patet: quia ex terminis est euidenter possibile eandem essentiam cum multis proprietatibus, atque passionibus communibus immediatè connexam esse. Quod sæpe solet, ipsa experientia monstrat; nam sæpe ex terminis ipsis citra discursum de eadem essentia tum multas proprietates, tum multas passionem communes iudicamus, & prædicamus. Quod utique non possemus præstare nisi tales proprietates, atque passionem tali essentia immediatæ essent ob immediatam connexionem essentia cum ipsis. Et quidem, cum sit incredibile ex infinitis proprietatibus, aut passionibus communibus, quas vnâqueque essentia habet, iuxta *confectarium secundum*, præter vnâ, vel alteram cæteras omnes esse mediatas, credendum procul dubio est, multas earum esse immediatas.

Confectarium 4.

319 Series proprietatum, passionumque communium suo ordine connexarum ex quâvis essentia prodeuntes in infinitum extenduntur, & prorsus interminabiles sunt. Tum series huiusmodi ex quolibet suorum graduum in plures ramos patet infinite extensos distrahi potest, & sæpe solet.

Prior pars huius *confectarij* valde notandi sic demonstratur à priori. Quævis omnino passio propria, aut communis earum, quæ componunt, siue constituunt quamlibet dictarum serierum, imprimis quædam etiam essentia est; quia nihil est excogitabile; quod suam essentiam per identitatem non habeat, quodque subinde essentia non sit, ut constat. Deinde cum infinitis aliis terminis est comparabilis, ut est notissimum. Præterea infinitas eo ipso alias passionem communes tum proprias, tum communes habet, iuxta doctrinam *confectarij secundum*. Ergo vltima quamvis passionem communem, aut propriam cuiuslibet dictarum serierum non solum datur alia passio propria, aut communis, quod ad intentum factis esset, sed alia dantur infinitæ. Ergo quælibet dictarum serierum in infinitum extenditur absque vilo procul termino. Vel aliter ab absurdo. Si in aliquâ dictarum serierum aliqua daretur passio propria, aut communis, quæ esset

Pharus Scientiarum, Tom. II.

set vltima, in quâ talis series terminaretur, seu finiretur, ea utique nullam aliam sui passionem propriam, aut communem haberet. Ergo cum ea nequeat non esse quædam essentia, iuxta dicta nuperrimè, aliqua iam daretur essentia nullam habens passionem. Cum tamen quævis omnino essentia infinitas habeat, ut *Confectar. 2.* monstratum est. Quod est contradictio. Porro id, quod est passio alicuius passionis, essentia quoque, cuius est hæc passio, passionem esse magis mediatam, aut saltem ipsam constituere, propterea in demonstratione factâ supponimus, indubitabile est. Nam omne id, cum quo essentia ut cum distincto à se connectitur, ad aliquam eius passionem non potest non spectare. Constat autem quamvis essentiam cum passionem suâ passionis ut cum distincto à se connecti. Hinc, quia risibile est passio admiratiui, & admiratiuum est passio hominis, risibile quoque passio hominis est, &c.

Iam posterior pars huius *confectarij* facit. 320 Ie ex dictis demonstratur. Etenim passionem propriam, aut communes componentes prædictas series, atque adeo constituentes gradus earum, cum sint etiam essentia quædam, multas alias passionem sibi immediatas habere possunt, & sæpe solent, à quibus series mediarum incipiunt iuxta doctrinam *Confectarij tertij*. Igitur fieri potest, & sæpe fit, ut ex quouis gradu, seu (quod idem est) ex quâvis passione earum, quæ ipsas series componunt, quæ eo usque vnica series fuerat, plures deinceps series sit, quod ipsum est, talem seriem, ex tali gradu in plures ramos distrahi, propterea dicimus in *Confectario*, hoc est, in plures series incipientes ab vna, & cum ipsâ continuatæ, quæ eo ipso tanquam quidam rami se habent. Huiusmodi autem ramos esse infinite extensos ipsummet est, quod argumenta facta pro prior parte *Confectarij* demonstrant.

Ex quibus iam se incipit prodere, quàm sit 321 immensa amplitudo humanarum scientiarum, quamque sine termino ab intellectu humano in quâvis materia noua in dies veritates sint inuenibiles, & deprehensibiles errores antea putati veritates, &c. propterea *infra disputatione vigesima secunda* ex fundamentis modò iactis ex professo demonstrandum, & ponderandum est.

Aduerte tamen hic. Quoties aliqua series passionum nata ex essentia vltique ad certum gradum sui vna, & simplex procedit; ex illo tamen deinceps procedit dissecata in plures, absolute dici debere plures ibi series passionum esse, sed, quæ segmentum quoddam habent commune, nempe eam partem, quæ inter essentiam, & gradum, à quo incipit talis pluralitas posita est. Vniuersaliter enim tot series simplices passionum sunt comparandæ in quâvis essentia, quor sunt virgularum ab illa tanquam à radice nascentium. Ex quo patet (suppositâ doctrinâ traditâ) eas aut plane innumeras, aut infinitas esse, tamen si principio propè essentiam, à quâ egrediuntur, pauca quædam incipiant.

Confectarium 5.

Series passionum ab essentia egredientium, aut 323 ex solis passionibus propriæ, seu proprietatibus, aut ex solis passionibus communibus, aut ex utriusque possunt coalescere.

Sermo est de seriebus simplicibus, quæ ab essentia nascentibus in infinitum porriguntur, iuxta doctrinam statutam *consect. 4.* Tum sermo esse potest, aut de passionibus propriis, & communibus, quæ tales sunt comparatione essentia radicalis, à quâ incipit tota series; aut de passionibus propriis, & communibus, quæ tales sunt comparatione essentia prævia immediatè ad vnamquamque, quæ essentia radicalis antecedentis passio quoque est propria, aut communis.

324 Et primum, quod sit possibilis series simplex ex solis proprietatibus essentia radicalis constans est certum; quia certum est nihil ob stare, quominus proprietatis immediatæ talis essentia alia immediata proprietas detur, & huius alia, & ita deinceps sine fine (quæ omnes subinde præter primam mediata proprietates erunt talis essentia) quandoquidem omnes huiusmodi proprietates essentia quædam sunt, & euidenter est possibile omnes, & singulas essentias in aliquâ serie constitutas aliquam proprietatem habere. An verò necessarium est, ut omnis essentia in vniuersum aliquam proprietatem habeat, sub dubium potest cadere, quia non ita apparet ex terminis.

325 Dico esse necessarium, quia nulla est essentia excogitabilis, quæ cum aliis terminis comparata aliquam denominationem subire nequeat aut intrinsecam fundatam in suâ speciali naturâ, tum in aliis terminis, ad quos comparatur, quæ denominatio eo ipso talis essentia proprietates erit; quia ei soli essentia, & non aliis conueniet necessariò, ut constat. Sed nulla est essentia excogitabilis, quæ cū innumeris, imò cū infinitis terminis nō sit comparabilis; ut satis ex se, & ex dictis constat. Ergo.

Hinc sequitur primò necessarium esse, ut quæuis essentia aliquam proprietatem sibi immediatam habeat. Demonstratio sic: necessarium est, ut quæuis essentia aliquam proprietatem habeat, iuxta argumentum n. præced. Vel ergo ea est immediata; & iam habeo intentum; vel est mediata, & hæc nequit non supponere immediatam. Ergo. Quod autem proprietas mediata essentia supponat necessariò immediatam, est clarum; quia necessariò supponit medium immediatum essentia, per quod, seu ratione cuius, conueniat ipsi essentia: sed hoc nequit esse accidens separabile, nec passio communis (cū sit separabile, quod ratione alicuius separabilis essentia conuenit, & aliis commune, quod conuenit ratione alicuius aliis communis: proprietas autem nec separabilis, nec aliis communis esse possit, ut constat): ergo necessariò est proprietas: omnis ergo proprietas mediata essentia necessariò supponit immediatam quod erat probandum. Ex quo etiam patet, quando medium, per quod proprietas mediata essentia conuenit, pars quædam seriei est constans ex pluribus prædicatis suo ordine interpositis, non posse non hæc omnia, & singula proprietates essentia esse, quia proprietas mediata per nullum prædicatum intermedium potest essentia conuenire, quod non sit etiam proprietas eius, ut probat ratio facta, & consequenter quæcumque essentiam versus supponit in serie suâ necessariò sunt proprietates talis essentia.

327 Vnde sequitur secundo. Non solum possibile, sed necessarium etiam esse, ut ex quauis essentia aliqua series porrigatur in infinitum constans ex solis proprietatibus talis essentia, quia necesse est ex n. præced. ut omnis essentia aliquam proprietatem sibi immediatam habeat: ergo si essentia A ha-

bet proprietatem B, proprietates B, cū sit etiam quædam essentia, habebit proprietatem C, & C ob eandem rationem proprietatem D, & ita deinceps sine fine. Quæ omnes proprietates erunt essentia, A. Quia, quod est proprietates proprietatis alicuius essentia, nequit non esse etiam proprietates magis mediata talis essentia, ut ex dictis *consect. 4.* colligitur, ad remque demonstrari potest. Quia, quod est proprietates proprietatis essentia, eo ipso, quod necessariò, & insolidum conuenit proprietati immediatæ, nequit non etiam necessariò, & insolidum mediata conuenire essentia, ut satis ex se est notum. Quod est illud talis essentia proprietatem mediatam esse. Ex quo patet, id, quod est proprietates proprietatis essentia, passionem communem ipsius essentia esse non posse. Sicut nec vice versâ passio communis esse potest proprietatis propinquois essentia id; quod in eadem serie ipsius essentia proprietates remotior est.

Iam verò, quod sit possibilis series simplex ex solis passionibus communibus essentia radicalis constans inde probatur; quia nihil est, quod veter passionis communis immediatæ alicuius radicalis essentia dari aliam passionem communem, & huius aliam & ita deinceps sine fine. Quo casu series simplex in infinitum extensa ex solis passionibus communibus talis essentia radicalis coalescat.

Sed dubitari potest, an sit necesse in vniuersum, quod ex quauis essentia aliqua series porrigatur ex solis passionibus communibus talis essentia constans, sicut necesse est, ut porrigatur constans ex solis proprietatibus, prout demonstrauimus. Dico esse necesse, dummodo essentia non sit ex conceptibus vniuersalissimis, quibus superior aliquis conceptus non datur. Quod ut ostendam suppono tantum omnino certum id, quod est passio continens cuiusvis essentia, eo ipso esse proprietatem prædicati superioris, a quo adeo communis aliis in eâ essentia necessariò repertione cuius illi conuenit talis passio. In eo quippe differunt vniuersæ passio propria, & communis, quod propriam ratione sui communem verò ratione prædicati necessariò se superioris vendicat sibi essentia, proindeque propria ab essentia ipsâ, communis verò præcisè ab eo prædicato necessariò ipsi, & aliis communibus trahunt originem. Sic quia *risibile* proprietas est hominis, *locomotivum* verò passio communis eius, verum est hominem ideo esse risibilem, quia est animal rationale, quod est ipsa essentia eius. Ideo verò esse *locomotivum* præcisè, quia est animal, quod est prædicatum necessarium, superiusque eiusdem essentia, ipsi, & aliis commune. Quod est, *risibile* conuenire hominiratione essentia eius, *locomotivum* verò ratione prædicati necessariò ipsi, & aliis communis. Et quoniam nequit *locomotivum* conuenire homini, quia est animal, siue ratione animalis ei superioris, quin conueniat ipsi animali, quia animal est, siue ratione essentia eius. Constat hoc ipso, quod *locomotivum* est passio communis hominis ipsi conueniens, quia est animal, non posse non *locomotivum* ipsum ipsius animalis passionem propriam, seu proprietatem esse. Ex quo patet in vniuersum prorsus esse impossibile, ut id, quod est passio communis alicuius essentia, passio propria non sit alterius, quæ sit prædicatum necessarium, superiusque respectu illius, & convertendo patet impossibile esse, ut id, quod est passio propria alicuius essentia, non sit passio communis alterius eâ inferioris, ut prædicato necessariò. Quod addo, ut prædicatum superius contingens excludam. Nam, quod huius

huic conuenit ut proprietates similem contingentiam fert secum respectu subiecti inferioris, proindeque titulo proprietatis talis prædicati superioris, talis subiecti inferioris passio communis esse non potest.

330 Hoc posito, sic assumptum ostendo. Ex eo, quod est necessarium quamuis essentiam aliquam proprietatem habere necessarium efficitur ex quauis essentia aliquam seriem solarum proprietatum protendi in infinitum, sed etiam est necessarium quamuis essentiam aliquam habere passionem communem, nisi ea conceptus sit vniuersalissimus: ergo pariter est necessarium ex quauis essentia, nisi ea conceptus sit vniuersalissimus, aliquam seriem in infinitum protendi solarum passionum communium. Maior est euident ex discursu facta à n. Consequentia est bona, quia discursus ipse eundem profus locum habet in passionibus communibus; atque in propriis, ut applicanti notum fiet. Probo ergo minorem: quia sicut ex comparatione cum aliis terminis, cum quibus circa dubium est comparabilis, nequit non subire quauis essentia aliquam denominationem, aut intrinsecam, aut semiextrinsecam fundatam aut in se tota solum, aut in se tota simul, & in iis terminis; quæ eo ipso erit eius proprietas, ut dicto n. statutum est. Ita etiam ex comparatione cum aliis terminis nequit non subire quauis essentia aliquam denominationem aut intrinsecam, aut semiextrinsecam fundatam aut in solo prædicato & sibi necessario, & se superiore, atque adeo sibi, & essentia aliis communibus aut in tali prædicato simul & in terminis ipsis; quæ denominatio subinde passio communis talis essentia erit, ut ex suppositione facta constat.

331 Vel aliter assumptum propositum ex dictis sic monstrari potest. Necessè est, quod ex omni essentia aliqua series porrigatur solarum proprietatum, prout n. statutum est. Ergo, & quod porrigatur ex essentia, quod est prædicatum tum necessarium, tum superius alterius essentia; sed series proprietatum conueniens essentia ita altera superioris nequit non esse series passionum communium respectu ipsius essentia inferioris: siquidem omnis proprietas essentia, quæ prædicatum est necessarium, superiusque alterius essentia, nequit non esse passio communis eiusdem essentia inferioris, iuxta doctrinam suppositionis factæ n. Igitur necesse est, quod ex omni essentia inferiori alteri ut prædicato necessario aliqua series porrigatur solarum passionum communium, & consequenter, quod ex omni essentia absolute, præterquam ex consistente in conceptu vniuersalissimo; quod erat probandum. Solus quippe talis conceptus non est inferior altera essentia ut prædicato necessario.

332 Excipio autem essentiam conceptus vniuersalissimi huiusmodi, quia tali essentia nulla conuenire potest passio communis (necum series infinita communium passionum) eo ipso, quod nullum habet prædicatum se superius, & necessarium, ut ponimus, ratione cuius ei conueniat. Quod est valde notandum. Conceptus quippe vniuersalissimi omnium nihil habent necessarium sibi, & aliis commune; proindeque nec potest aliquid necessarium eis conuenire, quod ipsis, & aliis commune sit, prout requiritur ad passionem communem, iuxta dicenda paulo explicatius infra numero...

Denique, quod sit possibilis series simplex sese in infinitum extendens tum ex passionibus propriis, tum ex communibus essentia radicalis conflata, est clarum: quia nihil vetat seriem conflata ex solis passionibus propriis usque ad certum sui gradum pergere, indeque continuari cum serie infinita conflata ex solis communibus, cum eaque componere vnicam seriem simplicem, cuius pars ex solis propriis, pars verò ex solis communibus passionibus essentia radicalis conflet. Tamen pars constans ex propriis ex eodem gradu per aliam lineam continetur itidem cum alia parte etiam porrecta in infinitum, quæ ex solis pariter propriis passionibus coalescens sit, cum eaque similiter componat alteram seriem simplicem.

Imò necessarium esse, quod ex quauis (exceptis vniuersalissimis) aliqua huiusmodi series mixta in infinitum porrigatur, ex dictis in superioribus patet. Sume enim essentiam A, sitque series ex solis proprietatibus constans, & essentia A necessaria, iuxta doctrinam traditam B, C, D, E, F, G, &c. sine fine. Deinde sume essentiam G, sitque series constans ex solis passionibus communibus, & essentia G necessaria etiam, iuxta doctrinam H, I, L, M, N, O, &c. sine fine. Certe integra series continuata, compositaque ex illa parte prioris A, B, C, D, E, F, G, & ex integrâ posteriore G, H, I, L, M, N, O, &c. nequibit non necessaria esse eidem essentia A, nam priorem partem eius necessariam supponimus, secunda verò hoc ipso, quod necessaria ponitur essentia G, quæ necessaria est essentia A, non potest non eidem quoque essentia A esse necessaria, ut est notum. Necesse ergo est, quod essentia A, & consequenter ex quauis alia (exceptis vniuersalissimis) aliqua series porrigatur in infinitum coalescens partim ex propriis, partim ex communibus passionibus talis essentia. Quod erat probandum.

Addo tamen non esse possibilem seriem ex passionibus propriis, & communibus essentia radicalis compositam alio compositionis genere ab assignato, quale esset, si prior serie pars ex communibus, posterior ex propriis passionibus essentia radicalis constaret, aut intermiscendo post aliquas communes aliqua propria passiones eiusdem essentia sequerentur, rursusque aliqua alia communes; Dein alia propria, & sic deinceps; series, inquam, hisce modis composita non est possibilis. Quia, quod essentia conuenit mediâ aliquâ passione communi, nequit esse proprietas talis essentia; tamen comparatione passionis communis intermedia proprietas sit, sed passio communis pariter talis essentia erit. Vnde quoties à passione communi essentia radicalis incipit series, nequeunt non cuncta prædicata sequentia esse quoque passiones communes comparatione talis essentia, etiam si cuncta sint proprietates comparatione ipsius passionis communis, à quâ incipit series. Tum in serie à proprietatibus incipiente nequeunt non eadem de causâ à primâ passione communi occurrente cuncta, quæ deinceps sequuntur, passiones communes euadere comparatione radicalis essentia. Quæ omnia ex superius dictis satis, superque constant. Poterit tamen series quouis ex modis prædictis esse composita ex passionibus communibus, & propriis, quæ tales sint non comparatione solius essentia radicalis; sed vnaquæque comparatione essentia se propinquius antecedente:

G 4 Apponamus

Apponamus exemplum. Sit series A, B, C, D, E, F, G, H, I, L, M, N, O, &c. Dico eo ipso, quod B, C, sint passionibus communes comparatione essentiae A, non posse non cetera, quae sequuntur, esse quoque passionibus communes comparatione eiusdem essentiae A. Nihilominus tamen D, E, proprietates sunt comparatione essentiae C, & F, G, passionibus communes comparatione essentiae E; rursumque H, I, proprietates comparatione essentiae G, & iterum L, M, passionibus communes comparatione essentiae I, ac tandem N, O, proprietates respectu essentiae M, &c.

336 Esse autem non solum possibile, sed necessarium etiam, quod ex quavis essentia (vniuersalissimis exceptis) aliqua series porrigatur composita quouis compositionis genere, tum ex propriis, tum ex communibus passionibus, quae tales sunt non comparatione radicalis essentiae, sed vnaquaeque comparatione essentiae sibi propinquioris antecederet, non minus est certum, quam praeterita. Facileque ab vnoquoque ex illis poterit demonstrari, ne nos diutius hic moremur.

Confectarium 6.

337 Non solum possibile, sed necessarium est, ut ex quavis omnino essentia aliqua saltem series solarum proprietatum in infinitum porrigatur.

Tum etiam necessarium est, ut ex quavis essentia (si excipias vniuersalissimas) aliqua saltem series pariter porrigatur solarum passionum communium. Necnon aliqua coalescens ex proprietatibus, & ex passionibus communibus ipsius essentiae. Ac demum aliqua, vel plures compositae quouis compositionis genere ex passionibus communibus, & proprietatibus, quarum vnaquaeque talis sit non comparatione praedictae essentiae radicalis, sed comparatione alius essentiae se propinquius antecederentis.

Hoc confectarium per doctrinam adductam circa praecedens est demonstratum, neque alia eget demonstratione.

Confectarium 7.

338 Passio non propterea est communis, aut definit esse propria, quod pluribus essentis conueniat spectantibus ad eandem seriem, sed tantum, quod conueniat pluribus spectantibus ad diuersas.

Aditio praecedentibus hoc confectarium aliis notissimum, ne quis offendar in definitionibus datis passionis communis, & propriae. Itaque in serie ista essentiarum, A, B, C, D, E, ubi essentia radicalis est A, & ceterae proprietates eius ab ipsa suo ordine prodeuntes, ipsive suo ordine conuenientes, proprietates, E non propterea definit esse proprietates, aut est passio communis, quia pluribus essentis, iisque inter se diuersis conuenit, nimirum immediate essentiae D, mediate essentiae C, & magis remote aliis duabus B, A, sunt namque essentiae, etsi inter se diuersae subordinatae tamen, eandemque seriem connexionis continuo quodam tramite componentes; & ut passio aliqua sit communis, non vero propria, requiritur, quod essentiae diuersae, quibus ea conuenit, non sint inter se subordinatae in eadem serie connexionis, sed disparatae se habentes, quoad attinet ad eiusmodi seriem. Hoc enim sensu est recipienda, uti recipitur ab omnibus, definitio superius tradita passionis communis.

Confectarium 8.

Passio propria cum quidditate eius essentiae, cuius est propria, connexa est, Passio vero communis cum quidditate eius essentiae, cuius est communis, non item.

Ratio prioris partis est; quia cum passio propria suo prope conceptu sit quid conueniens essentiae, cuius propria est, & non aliis; suo prope conceptu postulat ut talis essentia sit id ipsum, quod est, & non aliud, ut constet. Hoc autem ipsum est talem passionem cum quidditate talis essentiae connexam esse. Ratio autem posterioris partis est, quia cum passio communis ita sit quid conueniens essentiae, cuius est passio communis, ut etiam sit quid conueniens aliis, non postulat ex suo conceptu ut talis essentia sit id ipsum, quod est, & non aliud. Possit enim ei conuenire, etsi esset aliud ab eo, quod est. Quod ipsum est talem passionem cum quidditate talis essentiae connexam non esse.

Hinc colligitur primo essentiam, & proprietatem intra statum quidditatum, in quo metaphysicae omnes scientiae procedunt, mutuum connexionem habere: essentiam vero, & passionem communem non item.

Secundo colligitur intra statum quidditatum per proprietatem prius cognitam venire posse in cognitionem essentiae, & ac per essentiam prius cognitam in cognitionem proprietatis; non vero pariter per passionem communem prius cognitam.

Tertio colligitur intra statum quidditatum possibile esse seriem circularem proprietatum, non item passionum communium aut mixtam. Est autem series circularis, quae incipiens ab essentia in ipsam essentiam reuertitur, & tunc contingit, quando aliqua proprietates, cum qua essentia remote connectitur, proxime cum essentia ipsa connexa est, ut citra dubium est possibile; tamen eadem cum alia etiam proprietate proxime connectatur, & haec cum alia, & sic deinceps. Sicque series conclusio circulo cum essentia inde progrediatur ulterius, & in directum, aut etiam veluti obiter faciendo alios huiusmodi circulos sine fine extendatur. Iuxta doctrinam statutam Conf. 4. Est autem huiusmodi circulus possibile in serie proprietatum, sed in serie passionum communium, aut in serie mixta ex utrisque, ob mutuum connexionem, quam proprietates potest habere cum essentia, cum qua nequit mutuo connecti, ut diximus, passio communis; aliis non esset passio communis, sed propria talis essentiae, contra suppositionem.

Sed dubitari hic potest, an etiam intra statum existentialem, in quo procedant scientiae physicae, ita sint essentiae, & proprietates mutuo connexae, ut neutra sine altera possit existere. Dico plerumque esse, non tamen semper: quia fieri potest, ut sola quidditas proprietatis, non vero existentia terminet connexionem essentiae, & e converso; eo quod aut proprietates secundum solum esse quidditatum, non vero secundum existentialem est essentia proprietatis, aut essentia secundum solum esse quidditatum, non vero existentialem subiectum proprietatis est, exempli gratia, posito, quod vera sit sententia communis de connexionem causae creatae cum possibilitate effectus, effectus secundum esse possibile tantum, non vero secundum existentialem est proprietates essentiae causa terminans connexionem eius, aut ad illam pertinet, E contra vero essentia

Disp. XVII. De vnit. & plur. rer. Quæst. XVIII. 81

essentia creaturæ secundum esse quidditativum tantum habet pro proprietate cognitionem creatoris de tali esse, cuiusque connexionem terminat.

Confectarium 9.

344 Quo ordine comparantur passiones seu proprietates seu communes tum cum essentia radicali, tum inter se secundum seriem connexionis; eodem etiam comparantur secundum seriem prioritatis.

Est dicere. Essentia radicalis prior est immediate eâ passione, cum quâ connectitur immediate, mediate autem prior est aliis, cum quibus mediate connectitur, eoque aut magis, aut minus mediatâ, siue remota prioritate, quò magis, aut minus mediatâ, siue remota connectio est. Similiterque quælibet passio ex constituentibus seriem prior est immediate eâ, cum quâ immediate connexa est, posteriorque immediate, vel essentia, vel assa passione, quæ immediate cum ipsâ connectitur; mediate autem prior est iis, cum quibus mediate connectitur, posteriorque iis, quæ cum ipsâ connectitur mediate, idque cò magis, aut minus mediatâ prioritate, & posterioritate, quò magis, aut minus mediatâ est connexio, quam habet, aut terminat.

345 Sed dubitandum venit, cuius sit generis hæc prioritas, & posterioritas. An respectiva ad tertium, quæ tantum est maior, aut minor propinquitas ad tale tertium: an absoluta ab illo, quæ simpliciter est prioritas, & posterioritas? Quod si absoluta. An temporis, an originis, an inconnexionis non mutæ, an dignitatis? Hisce enim modis vnum prius, aut posterius altero dici potest, idque aut ex suâ natura, aut ex accidente, ut fuscè tradidimus *supra disp. 15.*

346 Dico. Prioritas, quæ essentia suis passionibus, & ex his aliæ aliis prioribus dicuntur (tantumdem de posterioritate correlativa cense) non est dumtaxat maior propinquitas ad tertium. Constat enim essentiam passionibus, & ex his aliis aliis non respectivè ad tertium aliquod, sed absolute ab illo dici priores. Nec est prioritas temporis, cum sit notissimum essentiam, & eius passiones plerumque saltem non pertinere ad diversa tempora. Nec est inconnexionis non mutæ, quia hoc genere prioritatis tantum dicitur prius alio, quod cum illo non est connexum, illius tamen terminat connexionem, quo pacto conceptus magis universales minus universalius prioribus sunt. Constat autem essentiam connexionem esse cum passionibus, & ex his aliis cum aliis, respectu quarum nihilominus priores dicuntur; non ergo genere isto prioritatis, sed alio tales appellantur. Relinquitur ergo, ut essentia suis passionibus, & ex his aliæ aliis suo ordine prioritate quâdam originis, aut etiam dignitatis priores dicantur. Originis, inquam, non physice, sed metaphysice, quia raro physice passiones, & nunquam metaphysice nascuntur physice ab essentia.

347 Itaque essentia prioritate quâdam originis metaphysicæ, quæ origo tantum rationis est fundata in ipsis rebus, dicitur prior suis passionibus, & ex passionibus aliæ aliis; quia nos veluti causam, fontem, seu radicem passionum concipimus essentiam, ex passionibus autem alias concipimus veluti principium aliarum, quod prodiens à radicali essentia proximè, vel remotè, aut per se, aut simul cum essentia ipsâ dat illis esse. Quo enim fundamento ex parte rerum se habente ducitur intellectus noster supposito modo intelligendi, quem habet pro hoc statu ad distinguendas suâ ratione pas-

siones inter se, & ab essentia, ad easque concipiendas cum talibus naturis præ aliis, siue cum talibus conceptibus obiectivis potius, quam cum aliis; eodem ducitur pariter ad concipiendas omnes illas tanquam ex essentia oriundas, aliasque ex aliis, atque adeo cum quodam ordine prioritas, atque posterioritatis originis. Iam verò ut ordine etiam dignitatis principium solet præcedere principatum: ita etiam essentia suas passiones, & ex passionibus aliæ solent alias præcedere.

Ex his colligitur primò. Quoties plures passiones aut proprietates, aut communes pertinent ad eundem gradum serie directæ connexionis, & ad eundem etiam serie originis censendas esse pertinere; atque ita non prioritatem, nec posterioritatem, sed simultaneitatem habere inter se invicem comparatas. Pertinent autem ad eundem gradum serie directæ connexionis, quæ ab essentia radicali æquè distant, eo quod vel ipsa essentia, vel passio immediate illas præcedens cum illis omnibus immediate connexa est: tunc enim illæ omnes simul censentur nasci ab essentia, aut ab eâ passione, quin inter se comparatæ invicem aliquem ordinem causalitatis habeant; uti quando plures effectus simul ab eadem causâ nascuntur, nullo eorum concurrente vilo modo ad existentiam reliquorum.

Secundò colligitur. Si solus ordo connexionis attendetur, nec essentia proprietatibus, nec proprietates essentia priores essent, sed omnes essent simultaneæ, passiones verò communes priores essentia dicendæ essent. Quia iuxta hunc ordinem præcisè id solum dicitur prius alio, quod cum illo non est connexum; eius tamen terminat connexionem, quâ ratione passiones communes cum essentia, cuius sunt tales, comparantur. Simul autem esse dicuntur, quæ mutuo connectuntur, quo pacto essentia, & proprietates se habent, prout *Confect. 8.* explicatum est. Cæterum, quia prioritas originis semper prævalet contra prioritatem inconnexionis non mutæ, eamque veluti absorbet, & extinguit, quando concurrunt, iuxta dicta *loco citato*, ut cernere est in coniuncto actionis, & termini, ubi simpliciter actio dicitur prior termino prioritate originis, tamen terminus inconnexionem habeat non mutuum comparatione actionis; idcirco in nostro proposito essentia simpliciter venit dicenda prior suis passionibus communibus prioritate originis metaphysicæ, tamen tales passiones inconnexionem habeant non mutuum comparatione essentia.

Hinc tertio colligitur: quando plures passiones ad eundem gradum serie directæ connexionis pertinent, nullaque proinde earum est prior alterâ, sed omnes simul secundum originem, iuxta dicta *num...* bene posse aliquam earum, aut plures esse aliis priores secundum inconnexionem non mutuum; possunt namque ipsæ comparatæ inter se seriem quandam connexionis obliquam constitutere intra eum gradum directæ, iuxta quam etiam eæ erunt simul, quæ mutuo inter se connexæ fuerint; eæ autem ordinem prioris, & posterioris habebunt, quæ habuerint connexionem non mutuum.

Quartò colligitur. Si de prioritate solum physica, & realique sermo sit, inter essentiam tantum physicam, & eius physicas passiones, interque ipsas passiones posse esse ordinem prioris, & posterioris, idque vel originis, aut etiam dignitatis, quando intercedit causalitas, vel inconnexionis non mutue

mutuæ, si quando causalitas desit, iuxta doctrinam datam. Inter essentiam tamen metaphysicam, & passiones eius cum ipsâ identificatas realiter adæquatæ, aut inadæquatæ, ordo prioritatis physice dari non potest: quia talis ordo physicam postulat distinctionem eius, quod prius dicitur, ab eo, quod dicitur posterius, ut est notissimum; atque ita tales passiones & essentia loquendo physice simultaneæ dicuntur simultaneitate identitatis, saltem inadæquatæ.

352 Quinto colligitur, quo iure dicatur demonstratio à priori; cum per unam passionem aut physice, aut metaphysice priorem, alteram posteriorem illâ demonstramus de essentia. A posteriori autem, cum vice versâ. Tertiumque proinde membrum demonstrationis à simultaneo adstrui debere pro casu quod demonstretur una passio per alteram ad eundem seriei gradum spectantem, eique proinde simultaneam, iuxta dicta *n... & n...* Quin imò si de priori, aut posteriori physice sermo sit, nulla demonstratio passionis metaphysice erit à priori, aut à posteriori; sed omnes à simultaneo, ut constat ex dictis.

353 Sexto colligitur demonstratione à posteriori omnem passionem propriam per aliam se posteriorem demonstrabilem esse, omnem verò passionem communem non item. Etenim passio per quam alia est demonstrabilis, cum illâ est connexa, ut est notum. Omnis autem passio propria cum omni priori se est connexa, non verò itidem omnis passio communis, ut satis superque constat ex dictis. Potest tamen fieri, & sæpe fit, ut passio communis posterior cum priore mutuò connexa sit, proindeque respectu eius sit passio propria, tamen si ambæ comparatione essentia anterioris sint passiones communes, ut ex dictis *Consect. 9.* liquidum est; quo casu prior earum passionum per posteriorem à posteriori demonstrabilis erit.

Consectarium 10.

354 Essentia metaphysica rei per duas passiones sibi immediatas alteram communem, alteram propriam frequenter ita solet exponi, ut non tam subiectum earum, quod proprie est metaphysica essentia, quam concretum ex subiecto, & illis resultans absolute talis rei essentia dicatur.

355 Sit nobis pro exemplo *leo*, cuius essentia in eo dicitur absolute consistere, quod sit animal rugibile, id est, potens sentire, & potens rugire, cum tamen essentia metaphysica eius subiectum sit potentia ad sentiendum, & potentia ad rugiendum, quarum prima passio communis, secunda autem passio propria talis subiecti est, idemque evenit in similibus. Iure tamen concretum ex subiecto, & passionibus propria, & communi, essentia etiam rei absolute appellatur; tum quia eiusmodi metaphysica subiecta, nisi per actus aut primos, aut secundos, cuiusmodi sunt ex suo conceptu eorum passiones, neque dignosci à nobis, neque notificari possunt (ut potest, quæ non per se, sed tantum per huiusmodi actus sub iudicium nostrum, subque enunciationem externam cadere possunt, ut ex dictis *disp. 2. q. 4.* & sæpe aliàs de modo nostro iudicandi compertum est) atque adeò loco quidditatis eorum concretum ex ipsis, ex dictisque passionibus est. Tum etiam quia inde factum est ut tale concretum essentia rei logica composita ex genere, & differentia veniat dicenda. Quocirca dicere solent logici primam rei proprietatem loco differentia-

eius poni, eodemque iure possent dicere poni loco generis primam rei passionem communem. Itaque in leone potens sentire, quod est animal, genus eius est; potens autem rugire, quod est rugibile, differentia; ex quibus duobus componitur essentia eius logica: Cum tamen essentia eius metaphysica subiectum sit talium concretorum, cuius subiecti passio communis est forma Prioris, & passio propria forma posterioris.

Hæc quadrant essentia metaphysicis atque logicis concretorum metaphysicorum. Essentia enim metaphysica actuum, siue formarum in abstracto aliter solent explicari, ut videbimus *disp. 25.* sicut & aliter ex genere, & differentia essentia logicæ componi iuxta *ibi* dicenda: Vide etiam, si placeat, quæ de rerum essentia diximus *disp. 9.* Et hæc factis modò de passione propria, & communi.

Hoc vnum restat advertendum. Quæcumque de passione propria, & communi essentia vniuersalis in hac quæstione dicta sunt, etiam habere locum, suâ seruata proportionem, in passione propria, & communi essentia singularis cuiusvis individui. Singula quippe individua suam propriam, & singularem essentiam habent; atque adeò etiam suas singulares proprietates, & passiones communes. De quibus proinde eodem pacto, suâ seruata proportionem, atque de proprietatibus, & passionibus communibus essentiarum vniuersalium, philosophandum est.

QVÆSTIO XIX.

Quid sit accidens proprium. Quid commune? Quomplex &, quale?

Sermo est de accidente sumpto specialiter ut *34* contraponitur passioni. Quod ex Porphyrio, *cap. de accident.* sic vulgò solet definiti, *Accidens est, quod adest, & abest præter subiecti corruptionem.* Verum definitio hæc aut insufficiens est, aut obscura. Nam accidens hominis est corrumpi, seu desinere esse; & tamen non adest præter subiecti corruptionem, aliæque plura sunt huiusmodi. Quare in hac, & in aliis Porphyrianis definitionibus, aut etiam assertionibus explicandis, & defendendis non est cur immoremur, ut sæpe noram.

Ergò circa primam quæstionis partem duobus *35* modis accipi possunt accidens proprium, & commune. Primo secundum se. Secundo ut vniuersalia, siue prædicabilia. Priori modo sumptum accidens proprium sic potest definiti. *Est prædicatum quoddam essentie adiectum, siue aliquid essentie adiciens, ipsique conueniens vnicè, & contingenter.* Accidens verò commune sic. *Est prædicatum quoddam essentie adiectum, siue aliquid essentie adiciens, ipsique conueniens contingenter, non tamen vnicè.* Eisdem definitionibus dedimus *suprà. q. 18.* & explicuimus pro passione propria, & communi, mutarè dumtaxat particulam *contingenter* in particulam *necessario*. Quare in eis iterum explicandis non est cur immoremur; recognoscantur dicta *ibi*, & huc applicentur, hæc solum differentia adnotatæ, quod passio, de qua *ibi*, necessariò; accidens verò, de quo hic, contingenter essentia conuenit, eo quod essentia suo præceptu, & naturâ cum passione connexa est, cum accidente verò non item.

Sumptum verò posteriori modo accidens proprium ita est definiendum. *Est prædicabile de multis ut quid*

quid adiectum, siue adiciens aliquid eorum essentia communi vnicè, & contingenter. Accidens autem commune ita. Est prædicabile de multis adiectum, siue adiciens aliquid eorum essentia communi contingenter, non tamen vnicè. Quarum etiam definitionum explicatio pariter ex loco citato petenda est, notatà solum differentiâ necessitatis, & contingentia nuperrimè expositâ.

361 Quomodo autem accidens seu proprium, seu commune tum essentia specificâ, tum genericâ, tum physicâ, tum metaphysicâ &c possit accidens esse. Necnon, quo pacto illud non solum de subiectis inferioribus, sed etiam de essentia sibi equali, cuius est accidens, sit prædicabile, ex loco item citato petendum est. In hisce namque omnibus passio, & accidens prorsus conspirant.

362 Circa secundam quæstionis partem. Primò diuiditur accidens tum commune, tum proprium in physicum, & metaphysicum. Physicum est, quod physicè adicitur essentia, cuius est accidens. Metaphysicum, quod tantum per nostram rationem. Secundò, accidens physicum in intrinsecum per adhesionem, & extrinsecum, siue essentia non adherens, & mixtum ex utroque diuidi potest. Pariterque metaphysicum in intrinsecum per identitatem, siue ad quædam identitatum cum suo subiecto re ipsâ & semiextrinsecum, siue identitatum inadquæ, quia ex parte idem cum subiecto, ex parteque distinctum ab illo est. Exemplum primi membri sit vnio contingens extremo vnito; exemplum secundi vnio contingens obiecto vnito; exemplum tertij obligatio vera desumpta tum à præcepto extrinsecum superioris, tum à cognitione intrinsecâ subditi obligari; exemplum quarti, existentia contingens Petro; exemplum denique quinti coexistentia Petri cum Ioanne. Tertio diuidi potest accidens tum proprium, tum commune in prædicabile formaliter, & prædicabile materialiter. Tum in substantiale, & accidentale prædicamentali. Tum in incomplexum, & complexum. In posituum, & negatum &c. Recognosce has diuisiones traditas pro passione q. 18. & vniuersalius, falsiusque supra quæst. 7.

363 Circa tertiam partem quæstionis. Hic disputant aliqui, an de conceptu accidentis sit inherere, seu adherere subiecto vel actualiter, vel aptitudinaliter? Sed quæstio hæc, si in eâ sit sermo de inherentiâ, seu adherentiâ reali, solum potest habere locum circa accidens prædicamentale physicum substantia physicâ contrapositum. De quo alibi agit. Non circa accidens prædicabile de quo agimus modo; & de quo est certum sapè tale esse, vt nequeat physicè adherere subiecto, quia vel extrinsecum illi, vel identitatum est physicè. Nihilominus accidenti prædicabili, dum concipitur per modum actus, vt sæpe solet, & semper potest, ex proprio conceptu conuenit actualiter adherere subiecto, cuius actus concipitur, seu illud intrinsecè tangere adherentiâ scilicet, seu attingentiâ aut reali, aut rationis, iuxta diuersam actus naturam; id enim est de conceptu actus in vniuersum, vt constat ex doctrinâ traditâ supra disp. 8. q. 1. Quod propterea passioni etiam prædicabili, cæterisque quodammodo prædicabilibus commune est.

Hoc posito superest vt ex dictis quædam conclusaria eliciamus.

Confectarium 1.

364 Idem prædicatum sub diuersis considerationibus

potest esse passio, atque etiam accidens comparatione eiusdem subiecti.

Si enim sit metaphysicè tantum contingens comparatione subiecti, physicè tamen ipsi annexum, vt fieri potest, erit quidem passio quatenus physicam connexionem talis subiecti terminat: accidens autem quatenus non terminat metaphysicam. Similiterque poterit esse passio prout terminans connexionem moralem, & accidens prout non terminans physicam, nec metaphysicam. Vnde accidens in tria membra, quod ad rem attinet, diuidi poterit: nempe in accidens subiecto contingens metaphysicè, in contingens physicè, & in contingens moraliter, ita vt cōtingēs moraliter physicè quoque, & metaphysicè contingens sit, & contingens physicè etiâ metaphysicè sit contingens, sed non vice versâ.

Confectarium 2.

Id, quod est accidens contingens comparatione cuiusque essentia, non potest non esse etiâ contingens comparatione omnium passionū talis essentia.

Si enim alicui ex passionibus necessariò esse annexum, & ipsi quoque essentia mediâ illâ necessariò esset annexum, atque adeo ei non contingens contra suppositionem. Essentia quippe non potest non connecti cum omni eo, cum quo connectitur aliqua passio eius, vt potè cum omni sua passione connexa, iuxta doctrinam statutam q. 1.

Confectarium 3.

Id, quod est accidens contingens comparatione alicuius passionis essentia, non eo ipso comparatione essentia contingens est.

Est certum. Quia passio propria vt accidens contingens comparatur ad passionem communem eiusdem essentia, siquidem hæc sine illâ in alia essentia, cui est communis, esse potest, & tamen passio propria cōparatione essentia nullatenus cōtingens est.

Confectarium 4.

Tamen si accidens ex essentia demonstrari non possit: nihil verat essentiam ex accidente demonstrabilem esse. Et quoad quiditatem quidem semper ex prædicato accidentali sibi proprio, quâ tali essentia demonstrabilis est.

Prior pars confectarij inde constat; quia essentia cum accidente connexa non est; solum autem demonstrari potest ex aliquo, quod eius terminat connexionem. Secunda autem pars confectarij inde probatur; quia nihil verat accidens cum essentia connecti etiam prout existente, quo casu essentia etiam quoad existentiam ex accidente demonstrabilis erit. Tertia denique pars ostenditur; quia prædicatum accidentale, quâ tale, quando essentia est proprium, suo apte conceptu est prædicatum ipsi conueniens, & non aliis; hoc autem stare non potest absque eo, quod ipsa id ipsum sit, quod est, & non aliud, vt ex se constat, & ex dictis q. 18. conf. 8. Hoc autem idem est, ac eiusmodi prædicatum, quâ tale, cum eo quod talis essentia sit id, quod est, atque adeo cum quiditate eius connexum esse. Vnde confectum sit talem essentiam quoad quiditatem ex tali prædicato accidentali demonstrabilem esse, vt patet ex dictis.

QVÆSTIO XX.

An dentur predicabilia, seu predicata aliqua transcendētia; & quā ratione illa transcendunt, Et quo pacto sint discernenda à non transcendētibz.

368 **Q**uamvis predicabilia, prædicatave transcendētia ad aliqua capita ex recensitis, & explicatis in præcedentibus quæstionibus tandem sint referenda: quia tamen speciales aliquas difficultates habent non alienas ab instituto disputationis præsentis. Oportuit de illis in hac, & sequentibus quæstionibus speciatim tractare.

369 Porro prædicatum transcendens id vniuersè solet appellari, quod reperitur in omnibus, & singulis formalitatibus eius rei, cui conuenit siue cōueniat in super aliis rebus, siue non item. Vnde triplex genus prædicatorum transcendētiū iuxta hanc cōmunem transcendētiæ acceptionem distingui potest. Alia enim sunt propria alicuius rei singularis, cuius tamen omnem omnino formalitatem transcendunt, vt sunt in Deo æternitas, immensitas, & similia. Alia conueniunt pluribus rebus, quarum omnes formalitates transcendunt, non tamen omnibus, vt sunt prædicatum accidentis, prædicatum substantiæ, & cætera huiusmodi. Alia denique conueniunt omnibus rebus, earumque formalitates transcendunt, vt sunt ens vniuersalissimè sumptum, & eius passiones.

370 Igitur Scotus in 1. dist. 3. quæst. 3. & dist. 8. quæst. 2. & in 2. dist. 3. quæst. 6. docet ens non includi in differentiis, naque in modis intrinsecis, quibus ad decem genera prædicamentorum Aristotelis determinatur, neque in suis propriis passionibus de quibus sentit esse positius, & reales formalitates, vt videre est in 2. dist. 3. quæst. 2. Tantumdemque subinde censet de cæteris huiusce generis prædicatis, quæ communiter transcendētia appellantur. Quo iure multi putant, Scotum ealium prædicatorum omnem transcendētiā negare quasi aliud genus transcendētiæ non detur præterquam per inclusionem prædicati transcendētis in illis formalitatibus; quas transcendere dicitur. Scotum sequuntur omnes Scotistæ, & quidam alij. Communis autem reliquorum sententia absolute pronunciat ens cuncta transcendere vsque ad vltimas differentias, tantumdemque censet de cæteris huius generis prædicatis Ita S. Thom. lib. 1. contra Gent. cap. 25. & quæst. 21. de verit. art. 1. & alibi. Fonseca lib. 4. Metaph. cap. 2. quæst. 3. Soar. plures alios referens dist. 2. Metaph. sec. 5. num. 16. Petr. Hurt. dist. 2. Metaph. sec. 4. Fran. Alfo. in log. dist. 13. sec. 6. Ouedo contr. 1. Metaph. pun. 4. Qui censet sententiam hanc locum habere, & veram esse in quauis opinione seu præscindente, seu non præscindente obiectiue. Arriaga verò dist. 11. log. sec. 3. subf. 3. solum existimat esse veram apud Præscindentes. In opinione verò non Præscindentiū, quam ipse sequitur, putat dicendum, ens non magis transcendere differentias; quam animal, aut quoduis aliud prædicatum superius. Vnde concedit num. 37, nulla esse prædicata transcendētia in rigore, quamuis ens, & similia ob suam maximam vniuersalitatem transcendētia appellari possint.

371 Pro exactâ resolutione quæstionis suppono primò, duobus titulis dici posse aliquod prædicatum

transcendens. Primò, quia transcendit omnes, & singulas partes metaphysicas entis, cui conuenit, quales sunt formalitates eius solâ ratione nostrâ distinctæ, & hæc est communis, & magis vîitata transcendētia vsurpatio. Secundo, quia transcendit omnes & singulas partes physicas entis, cui conuenit, quando illud physicè est compositum ex partibus realiter inter se distinctis. Quæ transcendētiæ vsurpatio minus quidem est vîitata, sed non minore fortitan iure ibi postulat vsum.

Secundo suppono vtramvis dictam transcendētiā tribus modis factam exogitari posse. Primò per inclusionem prædicati transcendētis in subiectis, quæ transcendere dicitur. Secundo per adiectionem ad alia subiecta. Tertiò per identitatem cum illis. Et quoniam huiusmodi inclusio, adiectio, & identitas vel physica potest esse, vel metaphysica: ideo transcendētia vniuersè sumpta in physicam, & metaphysicam diuidenda venit, ita, quod illud prædicatum dicatur transcendere physicè, quod siue per inclusionem, siue per adiectionem, siue per identitatem physicam, & realem transcendit illud verò metaphysicè, quod transcendit per inclusionem, adiectionem, aut identitatem metaphysicam, hoc est, oriundam à ratione nostrâ, seu modo concipiendi, idque, siue subiecta, quæ talia prædicata transcendunt, sint partes physicae, siue sint partes metaphysicae illius, aut illo eorum entium, quibus ea conueniunt.

Tertiò suppono, quoduis prædicatum, quouis ex dictis modis transcendens aut in concreto, aut in abstracto considerari posse, vel sumi. Quid autem concretum sit, quid abstractum satis superque a nobis est in superioribus explicatum.

Quarto suppono eos, qui censent non posse dari in transcendētibz conceptum commune ab inferioribus abstractum, vt sunt Caiet. Valq. & alij infra referendi quæst. 21. re verâ, & propiè loquendo transcendētiā prædicatorum negare, quia solum admittunt transcendētiā nominum, non item conceptum significatorum per nomina, sine quibus nomina ipsa prædicata transcendētia propriè dici non possunt, quia non tam nomina, quam conceptus per illa significati dicuntur propriè prædicata, & de ratione prædicati transcendētis est, vt vnum cum sit, omnibus, & singulis partibus, siue formalitatibus entis, quod transcendit conueniat. Quæ vnitas in transcendētiâ metaphysicâ de quâ commemorati Auctores loquuntur; imò, & in plerisque reliquarum, quas noster censuimus, alia ab vnitate vniuersalitatis esse non potest, vt ex dicendis apparebit. Itaque, qui solum nomen transcendētiū faciunt commune, in re plus negant prædicatorum transcendētiā, quam Scotistæ; nam hi solum transcendētiā metaphysicam per inclusionem negant; non alias citra dubium possibiles, vt etiam ex dicendis constabit. Stet igitur in præsentī quæstione de prædicatis transcendētibz, quæ verè talia sunt, nempe de conceptibus obiectiuis per nomina significatis sermonem esse: hi enim sunt, qui in communi, & propriâ vocabuli acceptione prædicata transcendētia dicendi veniunt. His positis procedamus ad resolutionem quæstionis per singula transcendētiæ recensita membra diuisim.

Propositio 1.

Multoties transcendit prædicatum omnes omnino partes compositi physici per physicam identitatem.

Ut patet in omnibus compositis ex partibus homogeneis, quæ prædicata habent eo ipso sibi, & omnibus suis partibus per physicam identitatem communia. Ita prædicatum albedinis contractum ad totam albedinem, & ad omnes partes eius, de omnibus, & singulis verificatur per physicam identitatem, quia & tota albedo, & qualibet pars physice, & realiter est albedo.

Propositio 2.

376 Multoties etiam transcendit prædicatum omnes partes compositi physici per physicam adiectionem.

Quoties videlicet aliquod accidens homogeneum omnibus, & singulis partibus subiecti aliquid conuenit physice, ita transcendit albedo omnes, & singulas partes quantitatis; cui inhæret, quia de omnibus, & singulis prædicatur verè, siue per modum actus, siue in concreto; omnes quippe albescent siue sunt albae per albedinem sibi adiectam.

Propositio 3.

377 Stando in sententiâ satis communi de compositione continui ex partibus in infinitum diuisibilibus; atque adeo unitis per infinita indiuisibilia, prædicatum datur transcendens per inclusionem physicam omnes, & singulas partes compositi physici. Negato verò ut impossibili huiusmodi compositionis genere, tale prædicatum transcendens impossibile est.

Secunda pars propositionis ostenditur: quia si partes compositi physici non sunt diuisibiles in infinitum, partes, à quibus primò incipit compositio eius, & in quas vltimò illud resoluibile est, indiuisibiles erunt, ut constat; & consequenter incapaces, ut in ipsis aliquid per inclusionem physicam includatur, ut etiam est notum: ergo repugnat prædicatum transcendens per inclusionem physicam omnes, & singulas partes talis compositi.

378 Prima etiam pars propositionis conspicua est: quia prædicatum vnionis in omnibus omnino, & singulis partibus compositi reperitur physice inclusum stando in eâ sententiâ: quia nulla est omnino compositi pars, quæ physice non componatur ex aliis mediâ aliquâ vnione, quæque subinde vnionem aliquam physice non includat in se. Suppono itaque vniones, quæ tales, iuxta dictam compositionem sub nomen partium non venire. Si enim venirent, cum illæ sint indiuisibiles, inepreque subinde ad quidpiam physice includendum, fieret utique iuxta doctrinam numero præced. ut neque in sententiâ dictâ esset possibile prædicatum per physicam inclusionem transcendens omnes omnino partes compositi physici. Loquor etiam de prædicato non formaliter, sed fundamentaliter sumpto: nam loquendo formaliter secundum nostrum modum concipiendi, & iudicandi, prædicatum, de quo tractamus, non conuenit subiecto per inclusionem physicam; sed per adiectionem metaphysicam, quia concipitur per modum actus, ut constat ex vniuersali doctrinâ dictâ disp. 2. q. 4. & disp. 8. q. 1. Quod tamen ad institutum præsens parum interest, aut nihil.

379 Fateor quidem ex huiusmodi transcendentia, quâ prædicatum vnionis per inclusionem physicam transcendere dicimus omnes omnino partes
Pharus Scientiarum, Tom. II.

continui, suppositâ dictâ sententiâ, vnum ex potissimis argumentis desumi, quibus sententia ipsa, quam supponimus, impugnetur. Sic enim argui potest. Et pono iuxta sententiam dictam nihil aliud esse in hoc calamo præter partes, & vniones, quibus illæ vniuntur; nam licet sint etiam aliqua indiuisibilia terminatiua ea ad argumentum faciendum nihil interfunt; proindeque suppono ea non esse; & sic argumentum efformo. Vel præter omnes omnino vniones huius calami restat insuper in illo aliquid aliud, vel nihil restat? Si nihil, calamus ex solis vnionibus coalescet, contra suppositionem. Si aliquid: id in se nullam includit vnionem, etiam contra suppositionem: quia præter omnes omnino vniones nulla restare potest vnio, ut constat: restaret autem, si in eo quod præter omnes restat, aliqua vnio includeretur. Confirmatur primò. Pone iudicium circa dubium possibile de existentia omnium omnino vnionum huius calami præscindens ab omni alio obiecto. Tum sic: aut posito tali iudicio ignoratur aliquid de calamo, aut nihil? Si nihil, ergo calamus solis vnionibus constat. Si aliquid: id nullam vnionem claudat necesse est; quia si id, quod profus manet incognitum per tale iudicium, clauderet aliquam vnionem, hæc simul esset cognita, & incognita per tale iudicium, quæ sunt contradictoria. Confirmatur secundo. Aut collectio omnium vnionum calami est idem adæquatè cum calamo, & sic iterum calamus constabit solis vnionibus: aut solum in adæquatè; & sic erit in calamo aliquid, à quo adæquatè distinguatur talis collectio vnionum, quod subinde pars erit carens omni vnione, contra suppositionem. Repugnat enim distinguere aliquid ab alio adæquatè, quin distinguatur adæquatè ab aliquo contento in illo: nam distinctio, & identitas inadæquata necessariò est includentis ab incluso, ut constat: inclusum autem nullam aliam habet identitatem cum includente præteream, quam habet secum: ergo præter hanc quidquid distinctionis restat, adæquata distinctio est: ergo quidquid est in includente præter inclusum ab ipso incluso necessariò distinguitur adæquatè.

Hæc argumenta, & alia huiusmodi, me quidem iudice, satis vrgentia non meam propositionem impugnant, quæ hypothetica est, sed sententiam in eâ suppositam, quæ mihi quidem difficillima est intellectu, nisi in aliquo bono sensu dicatur continuum ita esse diuisibile in infinitum, ut partes, quas de facto habet, non actu sed potestate solum sint infinitæ. Id quod expressit Arist. lib. 8. Physic. cap. 8. text. 68. sæpèque alibi, & cum eo S. Th. variis in locis. Ita enim fiet, ut tandem sit confitendum continuum ex partibus physice indiuisibilibus esse compositum, atque ita impossibile esse prædicatum transcendens omnem partem compositi per inclusionem physicam, iuxta secundam partem propositionis nostræ. Cæterum hic locus non est resoluendi hanc difficultatem de compositione continui; præstabo id, Deo dante, suo loco. Ob id conditionatè tantum loquutus sum in propositione.

Propositio 4.

Per identitatem metaphysicam bene potest aliquod prædicatum transcendere partes compositi physici omnino similes, & æquales. Reliquas verò minimè.

H Sermo

Sermo est de identitate metaphysicā adæquatā, nam, quæ inadæquata est, sub aliud membrum cadit diuisionis superius factæ, nempe sub inelusionem. Est autem identitas metaphysica ea, quæ conceptus obiectiui nostri intellectus formaliter, seu per rationem nostram identificari dicuntur, quo sensu dicimus vnamquamque formalitatem non solum realiter, & physicè, sed etiam formaliter, & metaphysicè esse indistinctam à se ipsā. Tum definitionem formaliter esse idem cum definito &c.

382 Igitur prior pars propositionis inde mihi probanda venit; quia cenſeo prædicatum specificum specie logicā, quale est, quod abſtrahitur ab indiuiduis prorsus inter se similibus, & æqualibus, adæquatè posse identificari formaliter cum singulis ipsis indiuiduis, dum ad illa contrahitur, quin detur in eis duplex formalitas, akera speciei, altera differentię indiuidualis intrinsecæ, quod euenit, quoties tale prædicatum ab indiuiduis est abſtractum, seu potius ex eis adunatum citra præcisionem à differentiis iuxta doctrinam datam *suprà quest. 14.* Quo posito eiusmodi prædicatum specificum abſtractum à partibus compositi physici omnino similibus, & æqualibus per identitatem metaphysicam adæquatam dicitur partes ipsas transcendere, dum ad illas mente nostrā contrahitur, vt satis est notum.

383 Secunda autem pars propositionis ex contrario fundamento probatur; nempe quia prædicatum abſtractum à partibus compositi physici vel dissimilibus, vel inæqualibus non potest non saltem logicè genericum esse: de ratione autem generis est componere speciem simul cum differentiā specificā, atque adeo inadæquatè dumtaxat cum ipsā specie identificari: nequit igitur per adæquatam identitatem metaphysicam suas species, & consequenter neque earum indiuidua transcendere.

384 Ex his colligo primò apud eos, qui censent non posse non componi indiuiduum ex prædicato specifico, quodcumque illud sit, & ex differentiā indiuiduali intrinsecā æquè ac ex prædicato generico, & ex differentiā specificā componitur species; vniuersaliter esse impossibile prædicatum transcendens per metaphysicam identitatem, de quā tractamus, aliquas partes compositi physici, quæcumque illæ sint.

385 Secundo colligo etiam apud nos esse impossibile prædicatum transcendens pariter omnes partes compositi physici habentis plures, quàm duas indiuisibiles: quia vbi dantur plures, non possunt non aliqua saltem esse inæquales, quas proinde nullum poterit prædicatum modo dicto transcendere, vt constat ex dictis.

386 Hic tamen oportet aduertere, ne aliqua æquiuocatio subrepat, cum dicimus aliquod prædicatum transcendere per identitatem aut physicam, aut metaphysicam, non loqui nos de identitate formali, quæ prout à nobis concipitur, distincta formalitas est ab extremis identificatis, cum sit quidam actus aut rectus, quo vnum extremum dicitur esse aliud, aut circularis, quo vnum dicitur esse ipsummet iuxta doctrinam datam *suprà disp. 2. quest. 4. & disp. 8. quest. 2.* de huiusmodi quippè identitate formali, quod ad rem attinet, vt de quādam formalitate aliis adiuncta philosophandum est; proindeque si sit transcendens per metaphysicam adiectionem erit transcendens; sed loquimur de identitate fundamentali indistinctā penitus ab eo, quod secum est idem aut physi-

cè, si physica sit, aut metaphysicè seu prout in mente nostrā obiectiue, si sit metaphysica.

Propositio 5.

Per metaphysicam adiectionem bene possunt aliæ quæ prædicata transcendere omnes omnino partes cuiusvis compositi physici.

Quia nullæ sunt partes compositi physici, quæ non habeant aliquas passiones metaphysicas sibi communes. De ratione autem metaphysicæ passionis est formaliter superaddi, & adici subiectis, quorum passio est, vt ex dictis in superioribus liquet, ampliùsque ex dicendis patebit. Adde prædicatum entis, & alia huiusmodi vniuersalissima, quæ per metaphysicam adiectionem transcendunt omnes omnino rerum omnium formalitates, vt videbimus *propos. 11.* eo ipso non posse non per similem adiectionem transcendere omnes, & singulas cuiuslibet compositi physici partes, vt potè, quæ res quædam sunt formalitatis constantes.

Dices, passiones, & quæuis prædicata metaphysicè dumtaxat distincta à re, cui conueniunt, & si aliis eiusdem rei formalitatibus metaphysicè possint adici; at toti rei physicè sumptæ (qualiter partes compositi physici in præsentī propositione à nobis sumuntur) nequaquam posse, cum tales physicè aut metaphysicè etiam præcontineant in se eiusmodi passiones, & prædicata sibi identificata realiter. Respondeo primò, sæpè prædicatum contentum in subiecto fundamentaliter, formaliter in eo non contineri; atque ita bene posse formaliter ei superaddi. Quo pacto fieri potest vt partes compositi physici apprehensa ex parte subiecti, quod totum, quod realiter sunt fundamentaliter tantum contineant prædicatum, quod eis superadditur formaliter, iuxta doctrinam à nobis traditam *disp. 2. quest. 4. & disp. 8. quest. 2.* Respondeo secundò ex modo, quem nos iudicandi habemus, semper superaddi prædicatum, aut aliquid prædicati subiecto tamen illud ipsum formaliter intra subiectum contineatur: quo casu etsi prædicatum non adiciat subiecto formalitatem à præcontentā in ipso diuersam, adicit tamen formalitatem à præcontentā distinctam per quamdam multiplicationem eiusdem, vt iam in superioribus non semel explicui, & nominatim *disp. 13. quest. 10.*

Propositio 6.

Per metaphysicam inclusionem aliqua prædicata transcendunt omnes, & singulas partes cuiusvis compositi physici.

Est clarum: quia prædicata omnia generica, quæ citra dubium omnes habent in se contenta, metaphysicè includuntur in illis; de quo nullum est dubium.

Propositio 7.

Quælibet cuiusvis entis siue creati, siue increati formalitas prædicatum est transcendens per physicam identitatem omnes eius entis formalitates. Per physicam verò inclusionem, vel adiectionem tale esse non potest.

Vtrique pars propositionis certissima est tam sententiā præscindentiū, quàm non præscindentiū obiectiue: quia in omni sententiā, quælibet cuiusvis entis formalitas quomodolibet supra physicè & identificata cum reliquis omnibus eiusdem entis forma

formalitatibus, de eisque subinde in sensu physico identico verè prædicabilis est. Nec physicam inclusionem, aut adiectionem desiderantem distinctionem realem comparatione illarum subire potest.

Propositio 8.

391 Quæcumque per physicam adiectionem conveniunt cuilibet enti siue increato siue creato, ea prædicata sunt transcendentia per adiectionem physicam omnes, & singulas talis entis formalitates. Per adiectionem verò physicam, simul & metaphysicam, quædam eorum transcendunt illas, quædam verò non item. Neutra tamen valent ipsas transcendere per physicam identitatem, aut inclusionem.

Ponamus exemplum in Deo, & idem, quod ad rem attinet, de quovis ente creato iudicium esto. Dico itaque prædicata creatis, & Mundo coexistentis, quæ creationem, & existentiam Mundi distinctam à divinâ substantiâ physicè adiciunt Deo; per physicam adiectionem transcendere omnes divinas formalitates, quatenus de omnibus in sensu physico, & materiali verè dicuntur: quia seclusâ distinctione virtuali, quæ hic non interuenit, nullum prædicatum potest vni formalitati Dei, & non reliquis physicè convenire, ut constat. Deinde dico prædicatum coexistentis Mundo per physicam simul, & metaphysicam adiectionem transcendere omnes formalitates divinas: prædicatum verò creatis minime: quia primum de omnibus, & singulis formalitatibus Dei est prædicabile, non solum in sensu physico, & materiali, sed etiam in metaphysico, & formali. Secundum verò non item; eo quod nulla formalitas Dei, quæ non sit coexistens Mundo in sensu formali. Cum tamen sola Omnipotentia in sensu formali sit creans, Quæ autem prædicata in sensu solum physico, & materiali, & quæ in formali, & metaphysico prædicari dicantur, asfatim explicatum est *suprà disp. 2. q. 4.* Per quæ prima, & secunda pars propositionis datæ manent probatæ. Tertiâ autem probatione non eget, cum sit certissimum ea, quæ physicè distinguuntur à divinâ substantiâ, nec posse identificari physicè, nec physicè includi in omnibus formalitatibus eius. Porro prima, & tertia pars propositionis in omni sententiâ de præcisionibus locum habet, ut constat. Secunda verò alioquin apud omnes certa cum substantiâ non præcipientium malè coheret, ut ex dicendis in sequentibus apparbit.

392 Solum restat rationem reddere, cur prædicatum coexistentis Mundo omnibus formalitatibus divinis conveniat formaliter, & metaphysicè. Prædicatum verò creatis soli formalitati Omnipotentia; non reliquis. Dico id ex diversitate nature, seu quiditatis tum talium prædicatorum, tum formalitatum Dei nasci. Nulla quippe est divina formalitas, quæ ex suo quiditativo conceptu, provt à reliquis distinctio non sit existens, atque adeo coexistens Mundo, suppositâ Mundi existentia, cum tamen soli formalitati omnipotentia; conveniat ex conceptu proprio creare. Quod ut uniiversalius exponam regulamque præscribam ad dignoscendum, quæ prædicata sint transcendentia metaphysicè, quæ verò non item. Noto, quemadmodum in physicis quædam sunt passiones, & accidentia, quæ alicui aliquibusve rebus conveniunt physicè, reliquis verò minime; quædam, quæ aut pluribus rebus, aut etiam omnibus conveniunt propter diversitatem scilicet naturæ, tum rerum, tum accidentium, & passionum.

Pharus Scientiarum, Tom. II.

Ita patitur in metaphysicis quædam sunt passiones, & accidentia, quæ alicui, aliquibusve eiusdem rei formalitatibus, non verò reliquis conveniunt metaphysicè: quædam verò, quæ omnibus propter diversitatem videlicet conceptuum, siue quiditarum tum formalitatum ipsarum, tum accidentium, & passionum. Passio igitur, vel accidens conveniens metaphysicè omnibus, & singulis eiusdem entis formalitatibus prædicatum est talis entis transcendens metaphysicè; secus verò passio, vel accidens alicui solum, vel aliquibus formalitatibus; non tamen omnibus. Porro tunc aliqua passio, vel accidens alicui formalitati dicitur metaphysicè, formaliterque convenire, quando ita illam afficit, aut denominat, provt à reliquis contradistrictam formaliter, ut eam nihilominus afficeret, aut determinaret, etiam si ipsa persistente, alia per impossibile desinerent esse, aut non persisterent.

393 Quæ quidem regula generalis est tam pro prædicatis adicientibus aliquid physicè supra formalitates, de quibus dicitur, cuiusmodi sunt ea, de quibus egimus in præsentî propositione, quàm pro prædicatis nihil adicientibus physicè; sed tantum metaphysicè, & per rationem, qualia sunt, de quibus in sequentibus. Ita prædicatum coexistentis Mundo ideo est transcendens comparatione Dei quia ita illud, suppositâ Mundi existentia, singulis Dei formalitatibus convenit ex proprio conceptu, ut de qualibet sit verum per locum intrinsecum, fore eam nihilominus Mundo existenti coexistentem, etiam si per impossibile reliquis deficientibus, ipsa dumtaxat permaneret. Prædicatum verò creatis ideo non est transcendens; quia ita soli dumtaxat Omnipotentia; convenit ex proprio conceptu, ut verum sit per locum intrinsecum Deum non creaturum, si retentis reliquis formalitatibus, sola illi Omnipotentia per impossibile deficeret.

394 Observandum tamen est primò prædicata metaphysicè transcendentia rarè esse accidentia formalitatum, quas transcendunt; ut plurimum enim sunt earum passiones. Et quoniam passionum alia sunt immediata, & per se notæ; alia remota, & per aliud notæ, seu noscibiles; Observandum secundò est ex prædicatis transcendentibus alia esse per se immediatè iudicabilia de formalitatibus, quas transcendunt, solis terminis apprehensis: quo iure tales formalitates apprehensæ fundamentum præbere dicuntur ad talia iudicia faciendâ, & ex prædicatis quidem metaphysicè transcendentibus pleraque haud dubiè sunt huius generis, quia ut plurimum sunt conceptus valde uniiverales, & noti. Alii nihilominus esse possunt non immediatè iudicabilia à nobis, sed solum beneficio discursus ad quæ subinde iudicanda non dicuntur fundamenta per se præbere subiecta eorum apprehensâ. En regulam, per quam deprehendes quænam prædicata tum divina, tum creata sint transcendentia, & quæ non item.

Propositio 9.

395 Impossibile est in omni sententiâ, quòd aliquod prædicatum transcendat omnes formalitates diversas eiusdem entis per metaphysicam identitatem.

Sermo est de identitate metaphysicâ adæquatâ, iuxta notationem præmissam *proposit. 4.* Propositionem autem est certissima: quia in quavis sententiâ seu præcidente, seu non præcidente obiectivè, nulla formalitas singularis potest idèritate adæquatâ cū reliquis eiusdem entis ab ipsâ, & inter se diversis identificari formaliter, seu metaphysicè quandoquidè

H 2 omnes

omnes formalitates diuersæ eo ipso sunt inter se distinctæ formaliter, seu per rationem nostram; vt constat. Deinde prædicatum commune abstractum à diuersis formalitatibus eiusdem; ~~is~~ non potest non esse genericum; quia, quæ diuersa sunt non solum numero, sed etiam specie distinguuntur; & prædicatum genericum nequit cum singulis speciebus, & indiuiduis specificis identificari formaliter identitate adæquatâ, vt etiam est notum. Igitur in quauis sententiâ nulla est possibilis formalitas aut singularis, aut communis, quæ per identitatem metaphysicam transcendat omnes formalitates diuersas eiusdem entis.

396 Loquor autem in propositione dumtaxat de formalitatibus diuersis, hoc est, inter se dissimilibus, aut etiam inæqualibus; quia huiusmodi ferme sunt omnes, quæ in singulis entibus censentur. Si quæ tamen nonnunquam fuerint omnino inter se similes, & æquales respectu harum, bene poterit esse prædicatum transcendens per metaphysicam identitatem. Tale enim erit conceptus communis specificus ab eis abstractus citrà omnem præcisionem à differentiis numericis, iuxta doctrinam datam in simili *proposit. 4.*

Propositio 10.

397 In sententiâ non præscindendum impossibile est, quòd aliquod prædicatum transcendat omnes eiusdem entis formalitates per purè metaphysicam adiectionem.

Dico purè metaphysicam, vt excludam modò adiectionem physicam, simul & metaphysicam, de quâ egi *prop. 8.* Ratio autem propositionis conspicua est: quia adiection purè metaphysica dumtaxat valet reperiri inter conceptus per solam rationem distinctos, quod enim ab alio non per solâ rationem sed realiter distinctum est, non sanè purè metaphysicè, sed physicè insuper dicitur adici illi, si semel adiciatur; sed apud non præscindentes prædicatum, quod transcendens vocatur secundum id, quod dicit in recto, idem omnino est ac subiectum, quocirca quoad id præcisè non potest dici subiecto adici, quia idem sibi ipsi, quâ ratione est idem sibi, adici non potest, vt constat; secundum id verò, quod connotat in obliquo, siue id sit diuersa cognitio, siue diuersum medium cognoscendi, siue diuersum cuiusvis alterius generis connotatum, realiter ab ipso subiecto distinctum est, vt ipsi non præscindentes ponunt; atque adeo per solam rationem subiecto adici non potest: ergo absolute in sententiâ non præscindendum transcendentia prædicatorum per adiectionem purè metaphysicam impossibile est.

398 Adde nec fieri posse in eorum sententiâ, vt aliqua prædicata præ aliis sint transcendentia adhuc per adiectionem physicam simul & metaphysicam. Nam cum in eorum sententiâ subiectum omnium prædicatorum, quæ eidem rei reali conueniunt, idem conceptus sit obiectiuus, quantum ad id, quod dicit in recto, & cui prædicata conueniunt, quidquid sit de extrinsecis connotatis, efficitur omnia prædicata adiectiua, quæ eidem rei reali conueniunt, de eodem omnino subiecto, eodemque omnino modo verificari; atque ita vel omnia pariter, vel nulla transcendentia per adiectionem physicam simul & metaphysicam dicenda esse. De quo iterum redibit sermo *propositione duodecima.*

Propositio 11.

Secundum meam, & communem præcisionem obiectiuarum sententiam plurima dantur prædicata, quæ omnes omnino formalitates eiusdem entis tam increati, quàm creati transcendunt per purè metaphysicam adiectionem.

Pro hac propositione aduoco omnes Doctores citatos *num. 370.* qui transcendentiam metaphysicam entis, aliorumque huiusmodi prædicatorum admittunt, nam licet plerique eorum videantur supponere eam per inclusionem fieri, saltem in illa adstruenda, quocumque modo fiat, nobiscum conueniunt, & fortasse interpretari poterunt de inclusione solum fundamentali, quo à nostrâ sententiâ non discrepabunt. A quâ quidem neque Scotistæ dissentiant, quia solum negant, & quidem iure iuxta dicenda postmodum, metaphysicam transcendentiam entis vsque ad vltimas differentias per inclusionem, per adiectionem verò nequaquam iuxta sua principia negare possunt.

Probo ergo propositionem primò: quia plurima sunt prædicata, quæ non solum in sensu reali; sed in formali, & metaphysico verificentur de omnibus, & singulis formalitatibus eiusdem entis siue increati, siue creati, à quibus realiter sunt distincta, adeo, vt si per impossibile qualibet talium formalitatum, aliis pereuntibus permaneret, affecta nihilominus talibus prædicatis persisteret, siue illa sibi retineret annexa. Hoc autem ipsum est transcendere eiusmodi prædicata dictas omnes formalitates metaphysica transcendentia, iuxta regulam supra statutam *propositio. 8.* Quod autem transcendentia ista per adiectionem fiat, ex doctrinâ traditâ à nobis *disputatione secunda, questione quarta, & disputatione octaua, questione secunda, & sæpe aliàs repetita de modo nostro indicandi, ac prædicandi manifestè monstratur.* Cum enim omne prædicatum significabile per verbum, cuiusmodi sunt transcendentia omnia, per modum actus & instar cuiusdam exercitij subiecti, cui attribuitur, concipiatur à nobis, nequit non illud ex conceptu suo esse quid superadditum, & adiectum ipsi subiecto, quod est euenire illi per adiectionem, quæ purè metaphysica erit, quando prædicatum, & subiectum per solam rationem distincta sunt. Vide id in prædicato entis, seu potentis existere quod per verbum *possum* significabile est. Dum enim dicimus *rationalitas potest existere*, non potest non potentia ad existendum concipi vt actus adiectus rationalitati, cui subinde etiam adicitur, cum conformatus in participium per verbum substantiuum *esse* ipsi attribuitur, vt cum dicimus *rationalitas est potens existere*, siue *est ens.* Huiusmodi enim participia, vel nomina semper sumuntur adiectiue vt possint de subiecto verificari in sensu reali, & formali, vt constat ex doctrinâ etiam tradita in citatis *disputationibus.* Tantundemque censendum est de reliquis huiusmodi transcendentibus prædicatis. Dari autem plurima eorum tum in Deo, tum in creaturis manifestum est. Quia talia sunt in Deo immensitas, æternitas, necessitas, & similia: in creaturis, atque etiam in Deo potentia ad existendum, bonitas, veritas, &c. Nulla quippè est formalitas Dei, cui ratione sui, & propterea ab aliis condistincta non conueniat esse vbique, esse ab æterno, necessitè existere, &c. Sicut nulla est formalitas, aut

aut Dei, aut creaturæ, cui pariter ratione sui non conueniat posse existere, esse bonam, esse veram &c. Quod vel ex terminis ipsis facis superque notum est.

401 Secundò probatur propositio. Quia de aliquibus saltem predicatis adeo euidens est omnes & singulas formalitates rerum transcendere, ut neque Scotistæ, nec alij quipiam negare id poterunt, si semel eis statuatur transcendentiam aliter fieri, quàm per metaphysicam inclusionem; quoniam hanc solum tanquam impossibilem negant, quicunque transcendentiam prædicatum metaphysicam negant, ut iam notauimus. Ergo cum propositio nostra non de transcendentia per inclusionem, sed per adiectionem loquatur, nullo prætextu poterit quispiam eirefragari. Etenim euidentiissimum est, quamlibet cuiusvis entis formalitatem non fictitiam ex proprio conceptu, & ratione sui, nullaque aliarum ratione habita, cum quibus identificatur esse possibilem, esse veram, esse perfectionem &c. Similiter de quauis formalitate Dei, supposito, quod sit Dei, euidens esse eam per se & ratione sui æternam, immensam, bonam, &c. Et confirmari potest; quia certum est in scientiis humanis primam passionem metaphysicam conceptui essentia esse annexam, conceptui autem primæ secundam, secundæ autem tertiam &c. eo quod aliquæ formalitates præ aliis cum aliquibus connexæ sunt metaphysicè ex proprio conceptu, & ratione sui, quemadmodum in rebus physicis aliquæ præ aliis cum aliquibus physicè connectuntur. Igitur sicut in physicis sæpe sunt res, cum quibus aliæ plures, aut omnes aliquis generis, aut absolute omnes physicè ratione sui connectuntur; ita in metaphysicis nihil verat, quominus sæpe sint prædicata, cum quibus omnes & singulæ alicuius entis, aut alicuius generis entium, aut absolute omnium formalitates metaphysicè connectantur per se immediate, siue ratione sui; atque ita talia prædicata talibus formalitatibus per se & formaliter conueniant. Quod ipsum est prædicata huiusmodi transcendentia metaphysicè esse. Quod autem eorum transcendentia, siue transcendens conuenientia, seu prædicatio per adiectionem metaphysicam fiat, tum ex modo nostro prædicandi nuper commemorato constat. Tum quia illa nec per identitatem metaphysicam, ut constat ex propositione 9. nec per inclusionem, ut constabit ex propositione 12. & 13. possunt transcendere; aliud autem genus metaphysicæ transcendentia ex cogitabile non est, ut liquet ex totâ hac questione.

402 Tertiò, probatur propositio; quia illud euidentiissimum axioma, quodlibet est, vel non est non solum de quolibet ente adæquato, & in sensu reali, sed de quolibet cuiusvis entis formalitate, & in sensu formali verificatur, ut apud omnes est in confesso. De quolibet enim excogitabili conceptu obiectiuo non potest non verificari in omni sensu reali, & formali quoduis disunctum quorumuis prædicatum sibi contradicentium, eo ipso, quod inter duo contradictoria non datur medium, propterea præfatum axioma statuitur. Ergo imprimis quoduis disunctum contradictorium prædicatum transcendens est omnem omnino cuiusvis entis formalitatem, quæ transcendentia vagè saltem metaphysica erit, quando alterum ex contradictoriis à formalitatibus, de quibus ipsorum disunctum prædicatur, realiter disinctum non est. Deinde, quia, quo sensu de quouis subiecto verificatur contradictorium disinctum,

Pharus Scientiarum, Tom. II.

eodem de subiecto ipso debet alterum contradictorium determinatè verificari; eo quod ex duobus contradictoriis necesse est alterum esse, & alterum non esse determinatè: ideo quoties contradictorium negatiuum in sensu formali de omnibus formalitatibus eiusdem entis falsificatur, ut sæpe fit: non potest non positium de eisdem formalitatibus in sensu formali verificari, atque adeo illas omnes transcendere metaphysicè, si realiter ab illis disinctum non est. Sic quia de omnibus, & singulis formalitatibus diuinis falsificatur in sensu formali non esse ubique, de eisdem in eodem sensu verificatur esse ubique, quod est prædicatum positium immensitatis illas omnes transcendere, quod pariter euenit in aliis huiusmodi. Fieri autem transcendentiam istam per adiectionem satis superque ex dictis liquidum est.

Verum contrà doctrinam propositionis oppositi potest, sequi ex illâ in formalitatibus transcendentibus dari progressum in infinitum. Nam si rationalitas, exempli gratia, est ens per potentiam ad existendum ipsi metaphysicè adiectum, eadem rationalitas ut præcisa à tali potentia erit pariter ens per aliam, & ut præcisa ab hac per aliam, & sic in infinitum. Similiter quauis potentia ad existendum erit ens per aliam sibi superadditam, & hæc per aliam, & sic sine fine. Id namque iuxta doctrinam stabilitam fert secum noster modus indicandi per adiectionem prædicati ad subiectum. Respondeo primò hoc argumentum etiam contra transcendentiam metaphysicam per inclusionem militare, atque adeo ab omnibus esse soluendum. Nam si rationalitas est ens per rationem entis in se inclusam, si semel hanc à rationalitate præcindas, alia ratio entis in rationalitate manebit inclusa, & hæc præcisa alia, & sic in infinitum. Similiter quauis ratio entis per aliam in se inclusam erit ens, & hæc per aliam, & ita deinceps sine fine. Progressio autem infinita per inclusionem longè maiorem difficultatem præ se fert, quàm progressio infinita per adiectionem ut in continuo diuisibili in infinitum, ubi solum illa habet locum, iuxta dicta *proposit. 3.* cernere licet. Respondeo secundò progressum infinitum duntaxat syncategorematicè, ita quod multitudo partium actu existentium semper finita sit, augibilis tamen sine fine, absque illo inconueniente admittetiam in rebus realibus. Tale autem ut summum est, quod probat argumentum factum in formalitatibus transcendentibus, unde nihil infert absurdum. Respondeo tertiò ne syncategorematicè quidem posse in infinitum multiplicari in mente nostrâ formalitates transcendentis, posito, quod illæ multiplicentur, propterea argumentum factum præterdit, ita ut dato quouis earum numero, alius maior de facto dabilis sit. Quia intellectus noster pro hoc statu certam duntaxat quantitatem obiecti siue continuum, siue discretam potest simul cognitione complecti; ita, quod si aliquid addatur ab vno latere, tantumdem detrahi ab alio necesse sit, ut explicuimus, & ostendimus *disput. 1. quæst. 2. & 3.* Denique respondeo quartò formalitates, quæ in casibus argumenti, & similibus possunt ab intellectu nostro sine fine multiplicari, solum numericè distingui, atque adeo æquiualeenter esse eandem in ordine ad scientiam rerum, unde extrahuntur, quia non tam ex ipsarum meritis, quàm ex nostro concipiendi modo ducunt originem. Ex quibus patet huius-

cemodi formalitatum transcendentium progressus in infinitum syncategorematicè tantum, & nostro intellectui pro hoc statu connaturales esse, & nullum omnino secum incommodum ferre, prout iam etiam in superioribus à nobis sæpe dictum est.

Propositio 12.

404 In sententiâ non præscindentium impossibile est, quod aliquod prædicatum transcendat omnes eiusdem entis formalitates per metaphysicam inclusionem.

Est clarum: quoniam apud non præscidentes omnes, & singula formalitates eiusdem entis quantum ad id, quod dicunt in recto, idem omnino sunt metaphysicè, quantum ad ea verò, quæ dicunt de connotato, quæcumque illa sint, realiter & adæquatè inter se distinguuntur. Ergo impossibile est, ut una formalitas in reliquis omnibus eiusdem entis claudatur metaphysicè, prout requiritur ad transcendentiâ, de quâ tractamus: quia neque idem omnino in se ipso, neque distinctum realiter in distinctis à se realiter, & adæquatè, metaphysicè claudi potest, ut est notissimum. Confirmatur primò, quia negantes præcisiones obiectiuas eo ipso dicunt distinctionem formalitatum à ratione oriundam non ex parte obiecti, sed ex parte solum actus se habere; ita, quod conceptus obiectiuus omnium profus sit idem, cognitus tamen diuersis modis se habentibus ex parte cognitionis, hoc est, diuersis cognitionibus. Sed neque una cognitio includi potest metaphysicè in reliquis ad idem obiectum terminatis, neque unus, & idem conceptus obiectiuus in se ipso. Igitur apud non præscidentes impossibile est, ut una formalitas in reliquis eiusdem entis claudatur metaphysicè. Confirmatur secundo: quia si nomen *immensitas*, & cætera omnia, ac singula nomina Dei totum, quod Deus est re ipsâ significant, quæcumque dicantur illa insuper connotare extra Deum, impossibile est, ut attributum immensitatis per inclusionem metaphysicam transcendat alia Dei attributa; quia nec Deus integer in se toto, nec connotatum immensitatis in omnibus omnium attributorum Dei connotatis potest includi metaphysicè, ut constat.

405 Dicent non præscidentes, contra quos hæc propositio militat, transcendentiâ metaphysicam iuxta sententiâ suam in eo consistere, quod nequeat tota res cognosci in ordine ad alia extrinseca connotata, quin cognoscatur simul in ordine ad illud, quod constituit prædicatum transcendens, bene tamen vice versâ. E.g. entitas hominis nequit cognosci in quantum potens rationali, hoc est, relate ad connotatum rationalis, quin cognoscatur in quantum potens existere, id est, relate ad connotatum entis. Bene tamen è contra; & ideo formalitas entis transcendit formalitatem rationalis, sed non è conuerso. Ita philosophantur Quieto *contr. 1. Metaphysica, punct. 4. num. 6.* cum Hurt. *disp. 9. Log. sect. 4. subf. 5.* & alij Recentiores.

406 Sed contra primo. Quia, ut constat ex dictis, hæc non est transcendentiâ per inclusionem metaphysicam, ut ipsi passim supponunt dicentes prædicatum entis, & alia huiusmodi formaliter includi, & imbibri in differentiis.

407 Contra secundo: quia iuxta sententiâ ipsorum conceptus entis, seu potentis existere nequit habere pro connotato existentiam, ut aliqui eorum videntur supponere, veporè indistinctam realiter

à potentiâ existendi. Connotatum autem conceptus entis reperti in principio ratiocinandi non posse esse existentiam discursus, ut dicit Quieto, palam est: quia cum conceptus entis in omnibus rebus, in omnibusque formalitatibus, quibus conuenit, debeat esse eiusdem rationis, ut censet ipse Quieto, in omnibus debet habere idem connotatum. Constat autem in aliis rebus, in aliisque formalitatibus conceptum entis non connotare existentiam discursus, imò neque existentiam effectus ut sic, quia non omnes habent effectus, neque existentiam connotati ut sic, quia non omnes connotant quidpiam existens, & plures nihil omnino connotant, ut pluribus coniecimus *suprà disp. 13. quest. 9.*

Contra tertio: quia prædicatum entis, & alia huiusmodi, non connotatis rerum extrinsecis, sed intrinsecis earum conceptibus conueniunt, & attribuuntur, dum de omnibus, & singulis talium rerum formalitatibus verificantur, & prædicantur, ut constat. Prædicatum enim entis non ideo dicitur omnes hominis formalitates transcendere, quia in omnibus hominis extrinsecis connotatis; sed quia in omnibus hominis intrinsecis, & identificatis conceptibus reperitur formaliter. Sicut prædicatum immensi non ideo dicitur transcendere omnes formalitates Dei, quia in omnibus Dei extrinsecis connotatis; sed quia in omnibus Dei intrinsecis, & secum identificatis conceptibus reperitur formaliter; extrinseca enim Dei connotata immensâ re verâ non sunt: ergo cum eiusmodi conceptus intrinseci, & identificati in vnaquaque re sint vnici profus, & idem, iuxta sententiâ non præscientium, conficitur iuxta illam prædicatum entis, & similia nec per inclusionem, nec per adiectionem, nec aliter dici posse transcendere plures eiusdem rei formalitates; quin imò de totâ integrâ re, cum illud, tum cætera omnia ipsius rei prædicata indiuisim, eodemque modo verificari, & prædicari; atque adeo neque alia præ aliis, neque vlla omnino transcendentia dicenda esse, ut contra communem consensum conuictus falsus est Arriaga.

Contra quarto: Quia falsum omnino est, ut bene vidit ipse Arriaga, non posse non cognosci à nobis vnamquamque rem in ordine ad ea connotata, quæ iuxta præfatos non præscidentes prædicata transcendentia constituunt, etsi in ordine ad alia possint. Constat enim passim nos concipere alios rerum formalitates, & de eis tractare immemores profus prædicatum transcendentium, quæ illis conueniunt, & consequenter suorum, si quæ habent, connotatorum. Sæpe etiam accidit, ut cognitis aliis rerum prædicatis non transcendentibus, aliqua earundem transcendentia penitus ignorentur, ut multis argumentis *suprà* monstrauimus *disp. 13. quest. 10.* vniuersaliter ostendentes prædicata transcendentia, & non transcendentia mutuo inter se esse præscindibilia, & sæpe de facto præscindi. Igitur etsi demus Aduersariis per id constitui prædicatum transcendens, quod nequeant reliquæ eiusdem rei formalitates concipi sine illo, quia nequit non simul cum connotatis illarum cognosci connotatum illius, adhuc in ipsorum sententiâ falsum persistit aliqua esse prædicata præ aliis transcendentia: quia nulla sunt, quæ necessariò concipi debeant, dum concipiuntur reliquæ omnes eiusdem rei formalitates.

Melius profectò dixissent non præscidentes prædicata metaphysicè transcendentia ea esse, quæ ex omnibus cuiusque rei formalitatibus bene inferuntur.

runtur : non transcendentia verò, quæ secus : nam illationes huiusmodi penes extrinseca connotata, relate ad quæ constituunt ipsi rerum formalitates, bene constare possunt, quatenus aliqua connotata illationem habent ex reliquis, non verò è contra. Cæterum, quia sæpe sæpius in obiectis humanarum scientiarum eiusmodi connotata pro distinguendis ipsorum formalitatibus non supererunt, vt fusè demonstrauimus *supra disp. 13. quæst. illa 9. citatâ*, & eis deficientibus nulla est formalitas, quæ mutuo non inferatur ex reliquis eiusdem rei, iuxta sententiam non præcipientium : quia omnes, seclusis connotatis, vnici sunt, & indiuisus conceptus; ideo ne isto quidem modo defendi potest in eorum sententiâ aliqua esse prædicata transcendentia præ aliis. Adde per istud genus transcendentia potius dicendum esse vnum connotatum transcendere physicè alia ex quibus inferitur, quàm vnam formalitatem transcendere metaphysicè alias, quæ in ordine ad talia connotata constitui dicuntur.

- 411 Ex quibus omnibus concluditur, semel sublati præcisionibus obiectiuis, omnem omnino transcendentiam prædicatorem metaphysicam è medio tolli, vt vel inuitus fortasse fassus est Arriaga.

Propositio 13.

- 412 Etiam suppositâ nostrâ, & communi præcisionum obiectiuarum sententiâ, impossibile est, quod aliquod prædicatum transcendat omnes eiusdem entis formalitates per metaphysicam inclusionem.

In hanc propositionem conueniunt omnes Scotistæ & reliqui qui absolutè negant transcendentiam entis, aliorumque huiusmodi prædicatorem, loquuntur enim de transcendentia per metaphysicam inclusionem, vt iam *proposit. 11.* notauimus. Probat autem primò : quia si potentia ad exigendum, e.g. transcederet per metaphysicam inclusionem omnes formalitates hominis; rationalitas esset conceptus per rationem nostram compositus ex potentia existendi, & ex aliâ quâpiam formalitate, quæ quidem non posset non esse adæquatè condistincta à potentia existendi, & eam excludens à se, vt potè pars cum illâ componens totum : omnis quippè pars cum aliâ componens totum necessariò excludit illam à se, vt est notissimum. Quo fieret, vt potentia existendi in illâ hominis formalitate non includeretur formaliter, & aliàs includeretur, cum supponatur includi in omnibus, quæ est contradictio. Quod si dicatur in illâ etiam includi, idem argumentum conficiam, donec sistamus in aliquâ, in quâ non includatur : nam hic progressio infinita locum non habet, cum nos nequiquam possimus simul concipere infinitas formalitates actu inter se distinctas, quarum aliæ in aliis citra finem actualiter concipiuntur inclusæ, vt constat.

- 413 Dices confusè bene posse concipi à nobis eam infinitam formalitatem inclusarum, & includentium progressionem, vt in continuo in infinitum diuisibile similem partium physicarum progressionem confusè concipimus, etsi concipere nequeamus expressè. Sed primùm caue æquiuocationem : nam stricte, & propriè loquendo aliud est cognitionem esse confusam; aliud esse obscuram. Cognitionis confusa est, quæ cognoscitur plura, non tamen vt plura, sed per modum vnius, quo pacto nos sub

vno conceptu vniuersali cognoscimus confusè plura inferiora contenta sub illo, & hæc opponitur cognitioni distinctæ tangenti plura, vt plura, & inter se distincta, Vtraque autem harum cognitionum aut clara, aut obscura esse potest : Nam cognitio obscura est, quæ opponitur claræ, tangitque obiectum suum, sine illud sit vnum, siue multiplex, veluti sub luce malignâ, id est, obscurè : Cum tamen clara, veluti sub perspicuâ luce illud attingat, id est, clarè. Vnde patet discrimen cognitionis confusæ, & distinctæ ex parte obiecti se habere, cum tamen cognitio obscura, & clara ex modo solùm tendendi discriminentur. Hinc dico cognitione distinctâ, siue ea clara sit, siue obscura, dumtaxat posse nos concipere simul certum, limitatamque numerum conceptuum obiectiuorum. Nam cum intellectus noster cuncta cognoscat per phantasmata sensibilia habentia aliquam quantitatem, quæ minor minima sensibili esse non potest, in eisque apprehendendis phantasmam sequatur, certam dumtaxat, limitatamque quantitatem obiecti aut continuam, aut ex continuâ, & discreta coalescentem, & consequenter certam, limitatamque multitudinem conceptuum obiectiuorum potest simul suâ apprehensione complecti; adeo vt si aliquid amplius velit concipere, tantumdem ex præconceptis relinquere debeat, vt experientiâ constat, & fusius demonstrauimus *supra disp. 1. q. 2. & 3.* Tantum abest vt multitudinem infinitam conceptuum obiectiuorum simul possimus concipere cognitione distinctâ, siue ea clara sit, siue obscura. Ex quo patet neque in aliquo ente infinitas formalitates, neque in continuo diuisibili sine fine infinitas partes posse nos simul distinctè, & per modum plurium concipere, sed necessariò eas finitas, imò, & paucas esse debere. Et quoniam formalitates in ente plures non sunt, quàm, quæ à nobis actu concipiuntur distinctæ, quia earum distinctio, & pluralitas à nostrâ dumtaxat nascitur cognitione, ideo licet demus cognosci à nobis in continuo prædicto infinitas partes confusè, dum paucas qualdam dumtaxat distinctè cognoscimus, eo quod talis partium infinitudo, vt ponimus, datur à parte rei, tenditque intellectus ad cognoscendum quidquid ibi est realiter; dum tamen cognoscimus in quouis ente aliquas formalitates distinctè, nullas alias, nedum infinitas dici possumus cognoscere confusè : nisi fortasse eas, quas prius cognitas distinctè postmodum sub vno conceptu secundario adunamus, vt adunare solemus formalitates generis, & differentia sub vno conceptu definiti : quo iure sub conceptu definiti dicuntur complecti confusè, quæ per definitionem attinguntur distinctæ, iuxta doctrinam latius traditam *supra disp. 13. q. 9.*

Ex quibus liquet progressionem actu infinitam formalitatum inclusarum, & includentium neque confusè, neque distinctè, neque obscurè, neque clarè posse concipi à nobis, & consequenter illam omnimodis impossibilem esse; sistendumque necessariò esse subinde in aliquibus formalitatibus, quæ non includant in se formaliter eam, quæ dicitur omnes transcendere, quales sunt vltimæ differentia; atque adeo transcendentiam metaphysicam per inclusionem actualem vsque ad vltimas differentias nequaquam fieri, prout opinati sunt Aduersarij. Adde nec fieri posse per inclusionem fundamentalem, præbentibus scilicet fundamentum ipsis vltimis differentiis, vt nos in eis formalitatem transcendentem concipiamus inclusam partientes videlicet illas in duas formalitates, cum an-

teā essent penitus indiuise: quoniam vltimæ differentie duntaxat possunt fundamentum præbere, vt nos iudicemus de illis formalitatem transcendentem, nequimus autem iudicare supposito modo naturali, quem iudicandi habemus, nisi attribuendo eam ipsas per modum cuiusdam actus ab eisdem adæquatè distincti. Quo fit, vt transcendentia talis formalitatis necessariò per adiectionem metaphysicam fiat, vt *prop. 11. statutum est.*

415 Secundo probatur propositio, supposito quod potentia ad existendum e.g. in rationalitate includatur, vt censent Aduersarij. Aut præter totam potentiam existendi repletam in rationalitate restat aliquid insuper in ipsa rationalitate formaliter, aut nihil prorsus restat? Si nihil: ergo potentia existendi non magis includitur in rationalitate, quàm in se ipsa, potentiaque existendi, & rationalitas idem omninò conceptus obiectiuus est synonymè significatus per ista nomina: quo nihil absurdius, neque remotius ab Aduersariorum sententiā. Si verò præter totam potentiam existendi restat in rationalitate aliquid, id quidem nequit in se includere potentiam existendi: quia aliās, præter totam potentiam existendi, restaret potentia existendi, quod est implicatorium, vt patet.

416 Tertiò pone hominem per cognitionem præcisiuam cognoscere omnem omninò potentiam existendi imbibitam in rationalitate, & nihil amplius, quod in opinione præcipientium obiectiuè, in quā procedimus, manifestè est possibile. Quo posito, rogo. Aut talis homo ignorat aliquid de rationalitate, aut nihil? Si nihil: ergo rationalitas formaliter amplius non est, quàm potentia existendi, quod & absurdum est, vt patet, & omnem inclusionem formalitatis transcendentis è medio tollit, vt etiam patet. Si aliquid, in eo vtiq. nequit includi aliqua potentia existendi: Fieret enim vt aliqua potentia existendi in rationalitate imbibita ignoraretur, seu non cognosceretur à tali homine: quo tempore cognoscitur omnis, quod est contradictio.

417 Quarto probatur propositio: quia si potentia existendi includitur in rationalitate non potest non distingui ab illā inadæquatè distinctione tanquam inclusum ab includente: sed quoties aliquid ab alio inadæquatè distinguitur tanquam inclusum ab includente, necesse est vt habeat in illo aliquid, à quo adæquatè distinguatur, & in quo subinde non includatur: igitur si potentia existendi includitur in rationalitate, necesse est, vt sit ibidem aliquid non claudens potentiam existendi. Quo cessat eius transcendentia per inclusionem vsque ad vltimas differentias, prout ab Aduersariis adstruitur. Cartera patent. Minor probatur: quoniam distingui inadæquatè inclusum ab includente nihil est aliud, quàm esse in includente aliquid adæquatè identificatum cum incluso, & aliquid adæquatè ab illo distinctum, vt satis ex se est notum. Pone ergo omnem omninò potentiam existendi in rationalitate inclusam esse A, & residuum ipsius rationalitatis esse B, eritque coniunctum A B inadæquatè distinctum ab A: quia habet ipsum A, quod secum adæquatè est idem, & B, quod est adæquatè distinctum ab A, atque adeo nihil illius habens inclusum in se.

418 Quintò probatur propositio argumentis omnibus, quibus *disp. 1. 3. quæst. 10.* monitruui formaliter transcendentem mutuo præcindi obiectiuè per intellectum nostrum ab illis, quas dicuntur tran-

scendere. Quod fieri non posset si transcenderent per inclusionem, sicuti censent Aduersarij, vt est notum. Imò verò, quia præcisio non mutua formalitatum omninò impossibilis est, vt ibi monitruui, inde conuincitur transcendentiam metaphysicam per inclusionem omnino implicatorem esse: quia ex vnâ parte sine aliâ quâ præcisio formalitatum stare non potest, vt patet. Cum certum sit non posse includi in alio id, quod illud non componit simul cum alterâ parte à se distinctâ, siue præcisâ: ex aliâ verò parte nulla queat formalitatum præcisio siue mutua, siue non mutua in tali transcendentia inueniri. Quo iure P. Vasquez omnem transcendentiam conceptus obiectiuus entis (puta per inclusionem) negauit, admittens duntaxat transcendentiam solius nominis, & cum eo alij, vt videbimus *q. seq.*

Obiici tamen potest, & solet contrā nostram propositionem. Rationalitas, e.g. vt condistincta ab animali non est nihil: ergo est aliquid: ergo est ens formaliter. Respondeo quidem ens formaliter, non tamen per formam entis in se inclusam; sed sibi adiectam metaphysicè. Concretum enim ens ex potentia ad existendum tanquam ex formâ, & ex subiecto talis potentie coalescit, quod in proposito est rationalitas. Quod concretum subinde adiectiuè usurpatum in sensu formali verificatur de rationalitate, vt vniuersè omne concretum adiectiuum, seu metaphysicum, seu physicum in sensu formali verificatur de subiecto, cui conuenit, iuxta doctrinam vniuersalem datam *disp. 2. q. 4.*

Sed replicabis. Rationalitas vt condistincta formaliter à potentia existendi sibi adiecta non est nihil: ergo est aliquid: ergo est ens, non adiectiuè, sed substantiuè, & intrinsecè: ergo per rationem entis intrinsecè in se inclusam. Respondeo rationalitatem, substantiuè loquendo, duntaxat esse potentiam ratiocinandi, quæ formaliter conceptus quidam obiectiuus est simplex, de quo (sicut & de alijs huiusmodi) nihil potest prædicari in sensu formali essentialiter præter ipsum de ipso, vt si dicas *rationalitas est rationalitas*, aut quid æquiualens; quidquid enim aliud prædicaretur, accidentaliter prædicetur de illo, atque adeo adiectiuè necesse est, iuxta doctrinam vniuersalem etiam datam *disp. 2. q. 4. & sæpe alibi*. Itaque etsi si verum absolute loquendo rationalitatem sub quavis præcisione acceptam ex parte subiecti, esse formaliter ens, verum, bonum, distinctum à reliquis, &c. sumptis (vt absolute iuxta nostrum commune modum concipiendi sumuntur) his prædicatis accidentaliter, siue adiectiuè metaphysicè: loquendo tamen substantiuè, solum erit verum in sensu formali rationalitatem esse rationalitatem, esse essentiam, esse aliquid, esse ens fundamentale, &c. sumptis nominibus *essentia, aliquid, ens fundamentale, &c.* vti sumi solent æquiuocè pro quouis conceptu obiectiuo non ficto, & consequenter im præsentiarum synonymè cum his nominibus *rationalitas, & potentia ratiocinandi*. Vide ad rem plura loco citato.

Constat itaque ex dictis in totâ hac quaestione quot modis dentur tum in Deo, tum in creaturis prædicabilia, seu prædicata transcendentia. Quo pacto illa à non transcendentibus sint discernenda, & quot sine transcendentia genera possibilia.

QVÆSTIO XXI.

Utrum entis, aliorumque prædicabilium transcendentiæ conceptus aliquis obiectiue unus, atque communis multis detur?

422 **N**egant Caietanus opusc. de ente & essen. cap. 1. quæst. 2. & tractat. de nomin. analog. cap. 5. & 6. Petrar. lib. 2. Physica. cap. 2. Fonseca. lib. 4. Metaph. cap. 2. q. 2. Valq. 1. part. disp. 2. 2. cap. 5. & disp. 1. 1. 4. cap. 2. & disputat. 1. 2. cap. 2. Capreol. Ferrar. Deza Hispal. Soncin Fland. quos refert, & sequitur Rub. in Log. tractat. de Analog. num. 38. & sequentibus. Itaque isti Doctores nomen duntaxat entis, aliorumque huiusmodi prædicatorum censent esse vnum, & multis commune, non item conceptum obiectiuum per nomen ipsum significatum. Oppositam tamen sententiam tenent Scot. in 1. dist. 3. q. 1. & 3. & dist. 8. q. 1. & in 2. dist. 3. q. 2. & cum eo omnes Scotistæ, lauel Sor. & alij, quos refert, & sequitur Soar. disp. 2. Metaph. sect. 2. Petr. Hurtad. disputat. 9. Log. sect. 4. & disputat. 2. Metaph. sect. 3. Ariag. disputat. 1. 1. Logica. sect. 1. Onied. controu. 1. Metaphysica. punct. 5. & alij Recentiores communiter. Ego imprimis agam de ente, de quo specialiter plerique, dicturus postmodum nonnihil de cæteris prædicabilibus transcendentibus.

423 Supponendum tamen est primò solum esse modo sermonem de nomine *ens* prout significat *ens* reale; nam prout ad *ens* rationis significandum etiam extenditur, dicemus postea.

424 Secundo supponendum est *ens* duobus imprimis modis, & valde æquiuocè, ut dicemus infra, usurpari: primò pro existente; secundò pro essente quidpiam, ut ita loquar. Est enim participium verbi *esse*, quod modò actum existendi, modò actum essendi quidpiam, siue identitatem significat etiam æquiuocè. Petrum enim esse in rerum naturâ est Petrum existere: Petrum verò esse rationalem est Petrum identificari cum rationali. Quocirca verbum *esse*, prout significat actum essendi, quod est identitas, dicitur verbum substantiuum, adiectiuum autem sicut & cætera verba, prout significat actum essendi, qui est existentia, eo quod identitas pertinet ad substantiam, siue ad essentiam rei: cæteri autem actus significati per alia verba non item, ut pluribus *suprà* disput. 9. quæst. 1. & 2. explicauimus. Et quoniam omnem actum secundum non potest non comitari actus primus, qui est potentia ad actum secundum, factum est ut *ens* non solum pro existente, sed etiam pro potente existere usurpetur, nec solum pro essente quidpiam, sed etiam pro potente esse quidpiam.

425 Tertio supponendum est *ens* pro essente quidpiam bifariam rursus posse usurpari. Primò pro essente quidpiam essenziale, qualis est homo, prout subest actui essendi, quo dicitur *homo est rationalis*. Secundò pro essente quidpiam accidentale, qualis est homo, prout subest actui essendi, quo dicitur *homo est albus*. Ex quibus primum *ens* per se, secundum verò *ens* per accidens appellatur ab Aristotele *locis infra citandis*. De quo etiam plura sunt dicta *loco citato*. His positis sic

Propositio 1.

426 Nomen *ens* sumptum tam pro existente, quam pro potente existere conceptum obiectiuum signi-

ficat obiectiue vnum, & omnibus entibus communem.

Probatur primò ab experientiâ. Audito enim nomine *ens* in significatione propositâ haud dubiè experimur conceptum vnum per ipsum significatum, non plures nostræ menti obuerfari. Ergo.

Secundò certum est nomen *ens* sumptum 427 in sensu dicto vniuersale esse, siquidem de pluribus dici potest: Igitur significat plura: sed non significat plura concepta ut plura, igitur significat plura concepta ut vnum: non enim datur medium, quod est significatio vnum conceptum obiectiuum communem pluribus. Quod autem non significat plura concepta ut plura probatur: quia quoties nomen vniuersale significat plura ut plura, & inter se diuersa, uti euenit in æquiuocis, eo audito, non statim in eius significato quiescimus, donec sciamus, quo sensu usurpatur, siue pro quo suorum significatorum accipitur. At audito nomine *ens* in communissimâ significatione, de quâ tractamus, statim in eius significato quiescimus, ut constat: Igitur nomen *ens* sic sumptum non habet plura immediata significata, sed vnum, quod est significare illud plura, de quibus dicitur, non quatenus concepta ut plura, sed quatenus concepta ut vnum.

Tertio conceptui obiectiuo significato per nomen 428 *ens* in significatione prædictâ vnus duntaxat correspondet in mente nostrâ conceptus formalis, siue vnica cognitio: ergo conceptus ipse obiectiuus vnum quid obiectiue est. Consequentia est bona. Nam ut ex doctrinâ sancti Thomæ ostendi. *suprà* disp. 2. q. 3. conf. 2. per vnica cognitionem non possunt à nobis pro hoc statu cognosci plura ut plura, sed quidquid per vnica cognitionem à nobis concipitur, nobis appareat vnum necesse est. Antecedens autem imprimis traditur, & latè probatur ab Auctoribus nostræ sententiæ, prout apud Soar. & apud Petrum Hurtadum videre est. Deinde breuiter probari potest primò ab experientiâ. Non enim plures cognitiones, sed vnâ haud dubiè experimur, cum audito nomine *ens* eius significatum modo dicto concipimus. Secundò, quia vni voci in singulari, qualis est *ens*, vna cognitio respondet in mente nostrâ, quando ea ad suum obiectum significandum in actu secundo usurpatur, uti usurpatur nomen *ens* in significatione præfata. Ob id enim quando vox est æquiuoca, atque adeo plura diuersa significans veluti in actu primo, conceptum determinatum de eius obiecto non formamus, quovsq; scimus pro quo in actu secundo significando ea usurpatur. Et sanè si vni voci, prout iam iam significanti in actu secundo, plures conceptus tum formales, tum obiectiuus in mente nostrâ corresponderent: quid opus esset ad significandos plures pluralitate vocum, quas ad id muneris adhibemus? Nec obstat sæpè nos ex vnâ voce audita ad plura cognoscenda per plures cognitiones moueri. Inde enim id nascitur, quod vnum vnice per talem vocem significatum cætera fert aliquo modo secum annexa.

Quintò, & potissimè probatur propositio à 429 priori; quia ratio entis per nomen *ens* sumptum, ut diximus, significata manifeste à nobis præscinditur ab specialibus rationibus rerum, de quibus *ens* dicitur; siquidem passim concipimus aliquid sub ratione entis, imò iudicamus, & scimus illud *ens* esse, ignorantes penitus, an illud sit substantia, vel accidens, vel aliud quippiam specialius. Imò huiusmodi præcisionem entis, sicut & alio

aliorum transcendentium, esse obiectiuam multis monstratum est à nobis *supra* *disput.* 13. *questione* 10. Igitur nihil est, quod veret rationem entis concipià nobis vt vnā, & communem multis. Patet consequentia: quia vbi non est, quod impediatur præcisionem alicuius rationis ab aliis, quas habent insuper res inter se diuersæ, vnde ea sanctorum, nihil consequenter est, quod impediatur eadem rationem ab omni diuersitate exutam, adeo euadere similem, vt in vnicum conceptum obiectiuum omnibus rebus communem coire queat, vt ex doctrinâ generali de fundamento adunationis vniuersaliū traditâ *supra* *quest.* 8. liquidum est. Ob id enim animalis conceptus est vnus, & communis homini, & bruto; quia ratio animalis per præcisionem à rationali in homine, & ab irrationali in bruto exuta ab omni diuersitate, quam homo, & brutum re ipsâ habent, adeo in vtroque euadit similis, vt in vnicum conceptum obiectiuum coire possit de factoque connaturalissimè coeat. Similiter ergo ratio entis hoc ipso, quod in substantiâ, & accidente, in aliisque omnibus rebus specialioribus, quantumvis inter se diuersis, ab aliis earum rationibus præcindi potest, ab omni earum diuersitate exuta ita potest in omnibus similis euadere, atque de facto euadit, vt in vnicum conceptum obiectiuum possit coire, atque de facto connaturalissimè coeat.

430 Et confirmari potest primò. Quoniam vel nomen *ens* sumitur pro existente actualiter, vel sumitur pro potente existere? Si priori modo sumatur, concenterum est ex actu existendi, & ex subiecto eius. Si posteriori, Concenterum pariter ex subiecto & ex potentia existendi. Quis autem dubitet actum existendi tum in abstracto, tum in concreto concipi à nobis in omnibus existentibus similem, atque adeo etiam vt vnum quid omnibus iisdem commune? Quandoquidem de eo, vt de tali loquimur, quoties eius occurrit sermo vnica scilicet definitione definiētes, in plura membra diuidentes tanquam de vno quodam conceptu multis communi ratiocinantes, &c. si autem tum existentia, tum existens vt quid in omnibus existentibus simile, atque adeo etiam vt vnum eis omnibus commune concipitur, consequens est vt tum potentia existendi, tum potens existere pariter concipiatur. Si quidem potentia ad actus similes necunde à nobis dissimiles concipi possunt cum fundamento in rebus, sed semper concipiuntur similes, vt ex dictis à nobis *supra* *disputatione* 16. constat.

431 Confirmatur secundò. Ideo conceptus substantiæ est vnus, & omnibus substantiis communis quantumvis inter se diuersis, quia in ratione essendi per se vt præcisa ab aliis omnes substantiæ similes, proindeque adunabiles sunt: sed omnia itidem in ratione essendi in rerum naturâ, siue existendi, & consequenter etiam in ratione potentis existere vt præcisa ab aliis similia sunt, atque subinde adunabilia, ergo & conceptus entis vnus est, omnibusque entibus communis, quantumvis inter se diuersis, siue nomen *ens* pro potente existere, siue pro existente vsurpetur. Quod enim ratio entis est transcendens æquè ac ratio substantiæ à cæteris rationibus sit præcindiibilis, atque adeo de facto præcindatur, vt in vnicum conceptum cunctis communem possit coire, planè probatum supponimus ex *disputat.* illâ 13. *questione* 10. citatâ, nec minùs planè constat insuper ex dictis *quest.* *præced.* de transcendentia entis.

Verùm contra propositionem nostram opponunt 432 Aduersarij primò sequi ex illâ nomen *ens* prout in propositione accipitur non analogum, sed vniucum esse comparatione omnium realium. Respondemus id non esse inconueniens, vt constabit *q. sequente*.

Secundò opponunt. Ratio entis transcendit per 433 inclusionem omnes omnium rerum formalitates vsque ad vltimas differentias: ergo non potest ab illis abstrahi, vt in vnicum conceptum obiectiuum cunctis communem coire possit. Hoc potissimum argumento conuictus est Vazq. cum aliis ad sequendam sententiam nostrâ propositioni oppositam. Et quidem semel suppositâ transcendentia entis per metaphysicam inclusionem vsque ad vltimas differentias, qualem supponebant Vazq. & alij, mihi efficax est; quia cum tali transcendentia non fiat abstractio, siue præcisio mutua entis à differentiis, cum pars à toto mutuo non possit abstrahi, vt constat; neque non mutua; quia ea repugnat, vt ostendi *dictâ* *disputatione* 13. *questione* 10. ex dictisque etiam *questione* *præced.* *proposit.* 13. liquet: Absque omni autem abstractione à differentiis nequit ratio entis exui à diuersitate, quam habet in singulis rebus, prout est necessarium, vt in vnicum conceptum cunctis communem coire possit; vt constat ex generali doctrinâ traditâ *supra* *questione* 8. Vnde apparet eos Aduersarios nostros sententia, qui eandem transcendentiam entis per metaphysicam inclusionem supponunt, male ab argumento hoc expediri. A quo tamen ego facillimè me expedio, negatâ tali transcendentia: censeo enim eam esse impossibilem, vt *q. præced.* *proposit.* 12. & 13. probaui.

Tertiò opponunt aliqui Recentiores. Si daretur 434 ratio vna obiectiua entis ab omnibus entibus abstracta, daretur in creaturâ formalitas; quæ sumpta præcisè non penderet à Deo, atque etiam in Deo daretur formalitas, quæ sumpta præcisè non esset à se: talis enim esset ea ratio entis communis Deo, & creaturæ præcisè sumpta: at vtrumque est absurdum: ergo sententia, ex quâ sequitur, teneuda non est. Sed verò forma ista arguendi pariter contra omnes venit probandum non dari conceptum substantiæ communem spirituali, & corporeæ: quia daretur in Angelo aliqua formalitas, quæ sumpta præcisè non esset spiritualis, & in lapide aliqua, quæ sumpta præcisè non esset corporea, quod similem præ se fert absurditatem. Eodemque iure non dari genus relationis, neque præsentia, neque qualitatis, &c. commune spirituali, & corporeæ. Similiter non dari conceptum communem aut intellectus, aut voluntatis, aut scientiæ, aut amoris, aut productionis, aut generationis, aut personæ, aut bonitatis, aut veritatis, aut denum plurius prædicatum, quæ vel citra omne dubium, vel iuxta communiorē sententiam Deo, & creaturis communia sunt. Ex quibus patet argumentum propositum contra propositionem nostram nullius roboris esse.

Respondet igitur ad illud. Rationem entis con- 435 sideratam in statu abstractionis, siue adunationis, in quo est indifferens vt contrahatur ad Deum, & ad creaturam formaliter, seu per rationem nostram, seu in mente nostrâ obiectiue neque habere prædicatum essendi à se, nec prædicatum essendi ab alio, quia vt sic est præcisa ab vtroque, in quo nihil absurdi cernitur, cum tota hæc præcisio opus nostri intellectus sit; realiter enim illa ratio nihil est aliud, quam entitas Dei, & entitas creaturæ, quantum

quarum primæ ipsa à se, secunda verò ab alio est. Semel tamen contracta dicta ratio, seu formalitas entis ad creaturam per conjunctionem cum aliquâ aliâ formalitate creatâ, & ad Deum per conjunctionem cum aliquâ aliâ formalitate diuinâ, in Deo quidem acquirit sibi prædicatum essendi à se vtpote transcendens omnem formalitatem diuinam: in creaturâ verò prædicatum essendi ab alio, vtpote transcendens itidem omnem formalitatem creatam, idque non per inclusionem, sed per adiectionem metaphysicam, qualiter solum possunt huiusmodi prædicata, iuxta sententiam nostram transcendere. Pariterque philosophandum est de cæteris prædicatis, siue formalitatibus Deo, & creaturæ communibus, & proportionem eadem de reliquis indicatis, & aliis similibus.

436 Quæro solent nobis opponi quædam Aristotelis loca, ubi docere videtur substantiam simpliciter, & absolute esse ens; accidens verò tantum cum addito diminuenti, nimirum entis ens: quo indicatur substantiam, & accidens non in aliquo conceptu per nomen *ens* significato, sed solum in ipso nomine conuenire. Verum, quo sensu iis in locis loquatur Philosophus vidimus propositione 2.

Propositio 2.

437 Nomen *ens* immediate sumptum pro essente quidpiam essenziale, vt ita loquar, & pro essente quidpiam accidentale, qualiter sæpe sumi solet, non significat vnum conceptum vtrique communem. Nihil tamen vetat sumi illud pro essente quidpiam cum præcisione ab iis duobus, quo pacto vnicum conceptum vtrique communem significabit. Tantumdemque venit dicendum de nomine *ens* sumpto pro potente esse quidpiam.

Prima pars propositionis inde probatur: quia actus essendi quidpiam essenziale, & actus essendi quidpiam accidentale, conceptus sunt inter se manifestè dissimiles saltem ex parte termini, atque ita nullatenus adunabiles sub vno conceptu communi, iuxta generalem doctrinam supra statutam §. 8. Ergo concreta ex talibus actibus composita nequeunt non esse etiam conceptus inter se dissimiles. Et consequenter nomen *ens* pro vt immediate significans talia concreta non potest non duos diuersos conceptus, non verò vnicum eis communem significare, vt ex doctrinâ etiam *ibidem* traditâ satis superque liquidum est.

438 Quod autem nomen *ens* sumi sæpe soleat in significatione prædictâ inde constat: quia Arist. libro 5. *Metaph. capite 7. & libro 7. capite 1.* diuidens ens in ens per se, & ens per accidens, ens per accidens appellat id, quod per actum essendi sibi identificat concretum aliquod accidentale, vt cum dicimus *homo est musicus*. Ens autem per se, quod rei quiditatem præ se fert, vtpote identificans sibi per actum essendi suam essentiam, vt cum dicimus: *homo est animal rationale*, subditque ens per se primariò & simpliciter dici ens: ens verò per accidens secundariò tantum, & cum addito, vt ens quantum, ens quale, &c. Quo satis indicat has duas differentias entis immediate circa vllum conceptum communem per nomen *ens* significari. Quo etiam sensu loquitur *ibi* S. Th. & sæpe *alibi*; alique multi cum Arist. eodem sensu nomen *ens* usurpare videntur.

439 Sed dices, Actus essendi, qui est identitas, non minus apparet semper nobis similis, quàm actus

essendi, qui est existentia: igitur non minus ille, quàm hic, tum in abstracto, tum in concreto à nobis erit semper sub vno conceptu adunabilis, quo doctrina tradita ruit. Distinguo antecedens: actus essendi, qui est identitas non minus apparet nobis semper similis, quàm actus essendi, qui est existentia, quoad intrinsecum suum conceptum concedo; quoad terminum extrinsecum nego, & nego consequentiam. Satis enim est, vt actus intrinsecè similes non sint adunabiles, quod termini eorum sint dissimiles, vt q. illâ §. citatâ probatum est. Et actus quidem essendi, qui est identitas, dissimiles terminos habet, quando identificat subiecto essentiam, & quando identificat eadem concretum quoduis accidentale, vt satis ex se est notum; cum tamen actus essendi qui est existentia semper concipiatur respectiue ad eundem terminum, nempe ad naturam rerum, in quâ vnumquodque existere dicitur, ad tempus, vel aliud quidpiam, in quo concipiatur existere quæcumque existunt.

Hinc facillè se dat probatio secundæ partis propositionis: nam nihil est, quod veter terminos actuum essendi, qui sunt identitates, sub aliquo conceptu ipsis communi concipi à nobis exactè similes; atque adeo adunabiles, quo casu etiam isti actus adunabiles erunt sub vno conceptu communi per nomen *ens* significabili, vt ex dictis etiam in ea q. prædictâ conf. 3. liquidum est.

Vnde etiam patet tertia propositionis pars. De potentis enim ad actus essendi prædictos eodem modo venit dicendum sub vno conceptu esse adunabiles, sicque vt vnum quid per nomen *ens* significabile, quando actus, qui eorum sunt termini, adunabiles fuerint, ex parte namque conceptuum intrinsecorum eorum nihil est dissimilitudinis tali adunationi repugnans, vt constat ex iis, quæ dicebamus num. 430. sub finem. Quando autem actus dictarum potentiarum ob terminorum suorum dissimilitudinem sub vno conceptum vniuersalem non possunt cadere, vt euenit in casu primæ partis propositionis, neque ipsæ potentie sub vno conceptum vniuersalem per nomen *ens* significabile cadere poterunt: quia vt actus seu primi, seu secundi sub vno conceptum vniuersalem cadant, & eorum termini, quales respectu potentiarum sunt actus secundi, sub vno conceptum vniuersalem cadere debent, vt ex generali doctrinâ traditâ lococitato iam dictum est.

Propositio 3.

Nomen *ens* immediate sumptum pro essentibus 441 speciales essentia, vt sic loquar, aut pro essentibus specialia concreta accidentalia, qualia sunt ens homo, ens Angelus, ens Deus, ens quantum, ens quale, ens album, &c. iis omnibus conceptum vnum entis communem significare nequit.

Constat ex dictis: quia licet actus essendi substantians, nimirum identitas, quæ eiusmodi concretorum entis est forma, exactè similis in omnibus concipiatur, terminus tamen eius, qui est essentia, vel concretum accidentale, quæ subiecto identificat in singulis sunt dissimilia. Quod satis iuxta dicta est, vt ea omnia sub vno conceptum entis communem cadere nequeant.

Vnde colliges primò. *Ens* sumptum immediate 442 pro essente quid increatum, & pro essente quid creatum conceptum vnum, & communem vtrique significare non possit: quia ens increatum, & ens creatum

ex parte termini actus essendi substantiui valde sunt dissimilia. Quo sensu censendi sunt accipere *ens* quorquor docent Deo, & creaturis rationem entis communem dari non posse.

- 443 Secundo colliges. *Ens* sumptum immediate pro essente quidpiam essentiale parziale, & pro essente quidpiam essentiale totale vnum conceptum utique communem significare non posse: quia essentia partialis, & essentia totalis, quæ termini sunt actus essendi, dissimiles sunt inter se. Idemque eueniet, si sumatur *ens* immediate pro singulis essentis partialibus, siue partibus essentia in speciali, quarum vna est genus, alia differentia, alia prædicabile mixtum, alia anonimum, iuxta dicta q. 7. Similiterque de similibus casibus ratiocinandum est.

Propositio 4.

- 444 Quodlibet aliorum prædicatorum transcendentium, quæ recensimus *quest.* 20. conceptus quidam est obiectiue vnus, atque communis omnibus rebus, earumque partibus seu physicis, seu metaphysicis, quas transcendere dicitur.

Quoniam ibi non de transcendentia nominum, sed de transcendentia prædicabilium obiectiuorum significatorum per nomina egimus. Impossibile autem est vt aliquod prædicabile obiectiuum transcendens sit aliquo ex modis recensitis in ea quaestione, nisi sit vnum, & commune iis omnibus, quæ transcendere dicitur, siquidem aliquod prædicatum transcendere plura subiecta aliud non est, quam idem repetiri in singulis, siue singulis conuenire eâ ratione, quâ vnus, & idem conceptus vniuersalis, siue communis iis omnibus, quibus est communis, conuenire, siue in eis repetiri dicitur, iuxta doctrinam supra statutam *quest.* 6. Et quidem sicut ad transcendentiam nominis vnitatis nominis requiritur, vt est notissimum, ita ad transcendentiam prædicati obiectiui significati per nomen, vnitatis ipsius prædicati requiritur necessesse est. Quoties igitur aliquod prædicatum obiectiuum aliquo genere transcendentia transcendens adstruitur, non potest non illud pariter vnum & commune pluribus adstrui. Quodlibet ergo prædicatum obiectiuum transcendens ex recensitis dicta q. 20. hoc ipso, quod aliquomodo transcendens sit, iuxta ibi dicta, non potest non esse obiectiue vnum, atque commune omnibus rebus, & earum partibus, quas transcendere dicitur, vt propositio nostra fert.

- 445 Restabat modò quædam consecutaria ex dictis in hac quaestione colligere, ea tamen magis commodè colliguntur post resolutionem sequentis.

Q V Æ S T I O XXII.

Verum ens, & alia transcendentia vniuoca sint, aut analogia comparatione eorum, quæ dicuntur transcendere?

- 446 **E**ssē analogia, & non vniuoca censent, quotquot illis negant conceptum obiectiuum commune, quos *quest. præced.* citauimus. Ex aliis vero, qui talem conceptum concedunt, pariter censent esse analogia, & non vniuoca. Soar. *disp.* 28. *Metaphysica*, *sect.* 3. loquens de ente propterea com-

muni Deo, & creaturis, & *disp.* 32. *sect.* 2. loquens de ente propterea communi substantia, & accidenti. Estque sententia communis inter Thomistas, quam etiam tenent Petrus Hurtadus *disp.* 9. *Logica*, *sect.* 3. & alij. Ceterum ens, & cetera huiusmodi prædicata vniuoca esse comparatione eorum omnium, quibus conueniunt, sententia est etiam satis communis inter Nominales, & Scotistas. Eam tenent Oham in 1. *dist.* 2. q. 4. Gabriel. *ibidem*. Gregor. q. 8. Scotus in 1. *dist.* 3. q. 1. & 3. & in 3. *dist.* 8. q. 2. Licher. & Tartaretus *ibidem*. Anton. Andræ. 4. *Metaphysica*, q. 1. Trombet. q. 2. Radacontron. 21. Phil. Faber *Theorem.* 95. Merine. in *Logica*, cap. 1. *categ. disput.* 2. *quest.* 3. & alij tum Nominales, tum Scotistæ. Quibus accedunt Arriag. *disp.* 11. *Logica*, *sect.* 2. & sequentibus. Quied. *contr.* 1. *Metaphysica*, *punct.* 8. & alij multi Recentiores. Agunt autem omnes isti Auctores de ente propterea communi omnibus entibus realibus. Tantumdemque proinde censendi sunt velle de ceteris huiusmodi prædicatis.

Pro resolutione huius quaestiones duas necessesse est præmittere hypotheses ad explicandum quænam æquiuoca, quænam vniuoca, & quænam analogia dicantur.

Hypothesis 1.

Æquiuoca dicuntur ea quorum nomen solum commune est; ratio verò substantia nomini accommodata diuersa. Vniuoca ea dicuntur, quorum & nomen commune est, & ratio substantia nomini accommodata eadem est. Denominatiua ea dicuntur, quæ ab aliquo nominis appellationem habent, solo differentia casu.

Verba sunt Aristoteli in lib. *Prædicam.* 1. part. quam de Antepredicamentis vocant cap. 1. Cuius quæ notandum est primò ex Ammonio, Simplicio, Boetio, & aliis, quadrifariam posse se habere aliqua duo penes nomen, & rationem obiectiuam per nomen significatam: aut enim ea conueniunt nomine, & ratione, & dicuntur synonyma, seu vniuoca; aut utroque dissident, & dicuntur eponyma, seu diuersiuoca; aut nomine conueniunt, & ratione discrepant, & appellantur homonyma, seu æquiuoca; aut denique ratio utriusque est eadem, nomina autem plura, vocanturque Polyonyma, seu multiuoca, quamuis hæc (vt notat Simplicius, & vltus communis ostendit) synonyma appellari soleant. Ex quibus primum tantum, & tertium genus definit Arist. *hæc loco.*

Secundò notandum est æquiuoca, vniuoca, & denominatiua tam dici de nominibus significatis, quam de rebus, siue obiectis significatis, distinctionis tamen gratiâ, nomina dici solent æquiuoca æquiuocantia, vniuoca vniuocantia, & denominatiua denominantia. Res verò, siue obiecta per talia nomina significata; æquiuoca æquiuocata, vniuoca vniuocata, & denominatiua denominata. Pariterque loquendum venit de analogis; quæ pariter etiam dicuntur tum de nominibus, tum de rebus per nomina significatis. Aristoteles autem in præfati æquiuoca æquiuocata, & vniuoca vniuocata definit, vt ex ipsis verbis patet; denominatiuaque itidem denominata definire censendus est, quidquid nonnulli contradicant tum quia alias inconsequenter procederet. Tum quia obiecta denominata sunt haud dubiè, de quibus dicit fumere appellationem nominis ab aliquo, à quo, quod ad nomen ipsum attinet, solo casu differunt.

Tertio

450 Tercio notandum est non solum nomen strictè sumptum, sed verbum item, & participium, & alia vocabula posse esse æquivoca, aut vniuoca, aut etiam analogà. Quocirca in definitionibus datur nomen latè sumitur pro vocabulo. Tamen si denominationia solum possint esse nomina, aut participia: quia eorum obiectum est concretum ex subiecto, & formâ, quâ sumitur denominationem, quod per solum nomen, aut participium significabile est.

451 Quartò notandum est vocabula significare res non propter se sunt, sed propter à nobis concipiuntur, siue propter sunt in mente nostrâ obiectiue: assumimus enim illa ad notificandum aliis, quod à nobis conceptum est. Vnde fit tot nos vocabulis vti solere ad eandem rem significandam, quod de eâ formamus conceptus obiectiue diuersos; & vice versâ, plures res per vnum vocabulum solere à nobis significari, quando illæ omnes in mentem nostram sub vnum cadunt conceptum obiectiuum. Tamen si etiam soleat contingere, vt & plures conceptus obiectiue diuersi, siue eiusdem rei siue plurium per vnum à nobis vocabulum soleant significari, & per vocabula etiam plura vnus, & idem obiectiuus conceptus. Qui idem quatuor casus sunt, quos ex Ammonio, Boetio, & aliis notat, i. retulimus.

452 Igitur æquivoca dicuntur ea iuxta Arist. quæ cum in mente nostrâ obiectiue diuersa sint, seu dissimilia, per vnum nihilominus vocabulum significanda veniunt quoad ipsos conceptus obiectiuos dissimiles, quos in mente nostrâ sortiuntur. Id enim ipsum est eorum solum nomen, id est, vocabulum esse commune, & rationem substantiæ nomini accommodatam, id est, rationem obiectiue essentia, siue essentiam obiectiuam, ad quam significandam nomen assumitur, esse diuersam. Vniuoca autem dicuntur iuxta eundem Philosophum, quæ & adunantur in mente nostrâ sub vno conceptu communi, & per vnum vocabulum quoad eadem conceptum significanda veniunt. Hoc enim est eorum nomen, id est, vocabulum esse commune, & rationem substantiæ nemini accommodatam, id est, essentiam obiectiuam significatam per tale nomen esse eandem.

453 Ex quo patet primò vocabulum æquivocum respondens obiectis æquivocis definitis ab Arist. aliud esse, quod ita plures diuersos conceptus obiectiuos significat quasi in actu primo, vt modò pro vno, modò pro alio significando in actu secundo vsurpatur; quale est nomen *Gallus*, quod modò ad avem significandam, modò ad significandum hominem natione Francum vsurpatur, & alia huiusmodi. Ad æquivocationem enim vocabuli non satis est significare plura quâcumvis diuersa, si ita in actu primo omnia illa significet, vt & in actu secundo pro omnibus illis significandis simul sumatur. Vt sic enim significat illa per modum vnus, atque adeo vniuocè, cuiusmodi sunt nomina ista *binarium*, *quaternarium*, *multitudo*, *numerus*, & similia.

454 Secundo patet vocabulum vniuocum respondens obiectis vniuocis ab Arist. definitis illud esse, quod ita significat vnum conceptum obiectiuum multis communem, vt ad ipsum significandum sumatur, semper, siue ille consideretur in statu abstractionis adunatus, quo pæcō multis communis est, siue in statu contractionis distributus iam; & contractus ad ipsa multa; semper tamen in illis, aut idem logicè, aut purè, & exactè similis iuxta doctrinâ de conceptu vniuersali traditâ *supr. q. 4 & 6*. Tale est nomen *animal*, quod & de animali in cōmuni, & de anima

Pharus & scientiarum, Tom. II.

li reperto in homine, & de animali reperto in Leone, de ceterisque animalibus, quâ talibus vniuocè dicitur. Ceterum præter vocabula vniuoca multis communia, quæcumque vocabula significant vnum conceptum obiectiuum quantumvis singulas rem, & non communem pluribus, vniuoca dicenda sunt, hoc ipso, quod vnum conceptum obiectiuum significant, & non plures diuersos, quod enim talis conceptus in vnicâ re dumtaxat reperitur, aut pluribus communis sit, ad rationem vocabuli vniuoci nihil interesse videtur.

Iam verò denominationia dicuntur ab Arist. concreta adiectiua, quorum nomina suam originem, suamve ethymologiam trahunt à nominibus formarum eorundem concretorum ab illisque solo casu, siue cadentiâ, hoc est, quoad vltimas syllabas differunt, quæ formæ propter eâ formæ denominantes vocari solent. Sic concretum, atque etiam nomen adiectiuum *Grammaticus* denominationum est à *Grammaticâ*, *album* ab *albedine* pariterque similia. Hinc tamen iam vniuersaliter vsu introductum est, vt subiectum cuiusvis omnino concreti adiectiuum à formâ ipsius concreti denominari dicatur, atque adeo etiam à fundamentis, quæcumque illa sint, vnde nostro modo concipiendi desumitur, siue concipitur talis forma, siue per modum actus significabilis per verbum, siue aliter concipitur, ipsaque seu forma, seu fundamenta formæ denominare dicuntur ipsum subiectum; quin imò omne prædicatum accidentale adiciens aliquid subiecto iuxta diuisionem factam prædicatorum accidentalium, & essentialium *supr. q. 7*. denominatio dicitur conueniens, aut attributa subiecto, siue illud per modum concreti adiectiuum verbo substantiuo esse interposito de tali subiecto prædicetur, siue per modum actus significati per quoduis aliud verbum. Et hæc quidè, quantumvis sint inter se diuersa nomina obiecti propter denominationi, ipsiusve denominationis, & formæ, aut fundamentorum denominantium. Vnde rursum efficitur vt denominatio eadem subeat diuisiones, quas prædicatum accidentale subit, iuxta dicta loco citato. Quocirca alia dicitur denominatio extrinseca, alia semextrinseca, alia intrinseca, alia physica, alia metaphysica, &c. Sic à contractu matrimonij præterito dicitur denominari *vir maritus*, & femina *uxor*, ipsique conceptus mariti, & vxoris dicuntur denominationes conuenientes primæ viro, secundæ feminæ. Sic ab actu odij Dei conceptus ab homine cum libertate dicitur denominari homo ipse *peccator*, siue *peccans*, siue *peccare*, aut *peccauisse*: ipsique conceptus, seu prædicata significata per hæc nomina *peccator*, *peccans*, *peccat*, aut *peccauit*, dicuntur denominationes tali homini conuenientes; & in ceteris pariter.

Disputant autem hic non pauci, vt *deno-* 456
minatiua, quæ Arist. definiuit, æquivoca sint, aut vniuoca, aut medium quid inter illa extrema: & nonnulli quidem esse ea vniuoca asseuerant. Plerique verò, è quibus sunt Tolet. Conimb. & Rub. cum aliis ad capitulum Arist. cēsent ea neque esse vniuoca, neque æquivoca, sed quasi medium inter illa: quia alioquin, inquiunt, non adiunxisset ea Arist. vniuocis, & æquivocis in eodem capite vt membrum diuersum ab illis. Ego cēseo denominationum alia quidem vniuoca, & alia æquivoca dari posse, atque de facto etiam dari. Quoiure Arist. ea vniuocis, & æquivocis iunxit. Quæ enim pertinent ad classem prædicabilium accidentalium, cum iure inter vniuersalia recenseantur tanquam propriæ species vniuersalis in cōmuni, abs iure à classe

vnivocorum remouentur, cum omne vniuersale eo ipso secundum omnes sit vniuocum. Præterquam quod aptissime conuenit illis definitio vniuocorum tradita ab Arist. Equiuoca autem ea omnia denominativa erunt, quæ nominis sui appellationem habuerint ab aliquo vocabulo æquiuoco: qualia sunt *iustus à iustitiâ, iniustus ab iniustitiâ*, & similia. *Iustitia* enim æquiuocè sumitur modò pro virtute speciali iustitiæ, modò pro sanctitate; pariterque *iniustitia* modò pro peccato speciali, modò pro quouis generatim. Atque adeo etiam sub denominatione *iustus* æquiuocè veniunt modò sanctus, modò seruans vnicuique ius suum; pariter sub *iniustus* modò lædens ius alienum, modò peccator.

Hypothesis 2.

457 Analogia, quæ medium locum inter æquiuoca, & vniuoca communiter habere dicuntur, solum nomen commune habent, conceptum verò obiectiuum per nomen significatum non item.

Pro intelligentiâ huius hypothese notandum est primò analogiam propriè sumptam similitudinem habitudinum binorum extremorum inter se dissimilium esse; ita quidem ut quando vnum se habet ad vnum, sicut aliud ad aliud, tunc inter illa bina extrema analogia reperiri dicatur, quantumvis ea inter se dissimilia sint. Quocirca Mathematicorum proportionalitas, quæ similitudo est proportionum binarum quantitatum plerumque inter se dissimilium, analogia græcè dicitur. Talis est quæ reperitur inter proportionem horum binorum numerorum 8. 4. & 6. 3. Nam sicut se habet 8 ad 4, ita se habet 6 ad 3, nempe 8 duplam proportionem habet cum 4, similiterque 6 cum 3, tamen si numeri ipsi omnes inter se sint dissimiles; de quo plura videri possunt à nobis suo loco dicenda; ubi de quantitate. Hinc fit similitudinem habitudinum binorum extremorum inter se dissimilium, in quâ consistit analogia, non exactam, & puram (qualis requiritur ad adunanda per rationem sub vno conceptu vniuersali extremitate similia, iuxta doctrinam supra statutam *questione octaua*,) sed temperatam, mixtamque cum aliquâ dissimilitudine esse, iuxta dicta ibidem. Quippe habitudines extremorum inter se dissimilium, quæ ab ipsis extremis, aut ab aliquibus eorum realiter distinctæ non sunt, eo ipso non possunt realiter exactè, & purè similes esse. Tamen si per rationem nostram interdum mediâ abstractione seu præcisione ab omni dissimilitudine exuta exactè, & purè similes in mente nostrâ obiectiue soleant euadere, uti in proportionalitatibus mathematicis euenit. Eo tamen casu non tam analogiam, quàm vnitatem specificam dicuntur habere inter se. Analogia enim non in quâvis similitudine habitudinum binorum extremorum consistit, sed solum in temperatâ, mixtâque cum aliquâ dissimilitudine. Vnde rursus effectum est, ut nomen *analogia* non tantum pro similitudine habitudinum binorum extremorum, sed etiam pro similitudine quorumvis extremorum simplicium accipi soleat, dummodò talis similitudo non pura, & exacta, sed temperata, & mixta cum aliquâ dissimilitudine sit.

458 Secundò notandum est. Ab interpretibus Aristotelis, ab aliisque Logicis communiter multifariam diuidi æquiuoca. Primò in æquiuoca à casu, siue à fortunâ, & in æquiuoca à consilio. *Æquiuoca* à casu dicuntur, quibus vocabulum æquiuocum casui, & fortuitò impositum est, nullâ eo-

rum consideratione habitâ, nullâque eorum habitudine præbente fundamentum, aut ansam. Hoc pacto sunt æquiuoca homo Francus, & avis prope significata nomine *Gallus*. *Æquiuoca* verò à consilio appellantur, quibus ex industria ob motuum aliquod se habens ex parte rectum vocabulum æquiuocum est impositum. Hæc ab aliquibus vniuersaliter appellantur analogia. Ab aliis tamen iterum diuiduntur in purè æquiuoca, & analogia. Appellantur purè æquiuoca, quando motuum imponendi eis idem vocabulum aliunde quàm ab ipsis desumitur, analogia verò quando ab ipsis. Si quis enim, vel in memoriam sui patris, qui vocabatur Carolus, vel sub spe patrocini S. Caroli, Catolum iubet filium vocari, tale nomen inquit, purè est æquiuocum, purèque subinde æquiuoca sunt significationes eius vel à memoriâ, vel ab spe. Quando verò idè vocabulum pluribus circa vniuocationem imponitur propter aliquam habitudinem inter ipsa reperi, quæcunque ea sit, analogia, inquit, ea sunt, mediūque quoddam inter purè æquiuoca, & vniuoca tenent. Quocirca Rub. in *log. tract. de analog.* & cum eo alij analogia in communi definiunt. *Quorum nomen est commune, ratio verò substantia vniuersali accomodata neque omnino diuersa, neque omnino eadem.*

Porro analogia sic latè sumpta plerique in tria diuidunt membra: nempe in analogia secundum inæqualitatem, secundum attributionem, & secundum proportionem. Siue in analogia inæqualitatis, attributionis, & proportionalitatis; pariterque consequenter diuidunt analogiam. Analogiam inæqualitatis dicuntur habere omnia genera, quatenus inæqualiter perficiuntur per differentias. Hæc tamen, inquit statim ferè omnes, non est propria analogia: quia non excludit vniuocationem, quam genera habent. Analogiam autem attributionis dicuntur habere illa multa, ad quorum vnum cetera aliquam habitudinem habent, eoque titulo vocabulum eius participant. Sic homo, pulsus, alimentum, pharmacum, & diæta sana dicuntur. Primò quidem homo, quod in se sanitatem habet, secundò verò pulsus, quod illam indicat; alimentum, quod illam causat; pharmacum, quod illam restituit; diæta, quod illam conseruat. Quoniam autem habitudines pluriū ad vnum, à quo vocabulum participant, semper sunt aut effectus ad causam, aut causæ ad effectum in aliquo genere causæ. Idcirco non pauci hanc analogiam attributionis analogiam à causâ vocant, eamque per quatuor genera causarum subdiuidunt; nempe à causâ efficiente, à causâ finali, à materiali, à formali. Analogiam denique proportionalitatis eam dicunt, quam in notatione præcedente nos explicauimus. Qui verò nomine *analogia* similitudinem temperatam, seu mixtam simplicium extremorum, qualem habent homo viuus, & pictus, aliæque huiusmodi non comprehendunt, aliud membrum addunt analogiæ, quam vocant à similitudine, siue similitudinis. Sunt & alij, qui aliud præterea analogiæ membrum addiunt ex mixture analogiæ attributionis, & proportionalitatis confurgens.

Tertiò notandum est Aristotelem analogiam proportionalitatis duntaxat, quæ sola propriè loquendo, analogia est, agnouisse; atque adeo ea solum extrema vocasse analogia, quæ propter illam eodem nomine nuncupantur. Ea verò, quæ modò analogia attributionis appellantur, ipsum dicta ad vnum, vel ab vno appellare, ut videre est lib. 4. *Metaph. text. 2. & lib. 5. text. 22. & lib. 7. text. 14. & 15. & lib. 12. text. 19. 22. & 23. & lib. 12. post. text. 23. &*

Et lib. 1. Eth. cap. 6. Vbi ea, quæ dicuntur ad vnum, ab iis, quæ dicuntur secundum analogiam, discriminat, videturque indicare vtraque æquiuoca quædam esse, non tamen à casu, Id, quod supponere videtur. lib. 7. Physic. cap. 4. text. 3. dum ait. *Equiuocationum autem alie nimium distant, alie similitudinem quandam habent, alie sunt propinquæ, aut genere, aut similitudine rationis.* Et clarius in lib. Prædicam. cap. 1. Vbi definiens vniuoca, & æquiuoca nullâ speciali mentione, vel distinctione factâ eorum, quæ citra rationem communem eandem nomenclaturam habent, cuncta hæc sub æquiuocis comprehendisse videtur. Quocirca non abs

mente Arist. æquiuoca sumpta vniuersè diuiseris primò in à casu, & à consilio. Secundo, quæ à consilio, in æquiuoca secundum habitudinem ad vnum, & æquiuoca secundum analogiam. Tertiò, quæ secundum habitudinem ad vnum, in secundum habitudinem intrinsecam, & extrinsecam. Hæc namque membra complectuntur homonymia omnia commemorata, & explicata. Si tamen magis tibi arideret contentaneè ad diuisiones Modernorum expositas loqui, loquere iuxta beneplacitum, quia ad rem parum interest. Ego in hypothesi præfenti statuere intendo præter illa, quæ iuxta sententiam omnium vniuoca sunt, cætera quæ eodem vocabulo nuncupantur, siue ea æquiuoca, vniuersè, siue eorum quædam æquiuoca, & cætera analoga appellentur, solum vocabulum, non intentionem, siue conceptum obiectiuum significatum per illud habere communem.

461 Quod imprimis expressè docet Arist. de iis, quæ dicuntur ad vnum, analogiæ attributionis à Modernioribus appellatur lib. 7. Met. text. 14. & 15. Et lib. 1. Ethic. cap. 6. & ferè vbi cum de eis agit, idemque exprimit de analogis propriè dictis, quæ analoga proportionalitatis dicuntur in dicto cap. 6. lib. 1. Ethic. & supponit lib. 5. Metaph. text. 12. & tenent Caic. Ferrar. Deza, Perei, Fonf. Vaz, Rub. & alij relati suprà q. 21. pro sententiâ negante conceptum communem entis, & aliorum transcendentium, quæ analoga esse supponunt.

462 Deinde probatur ratione: quia conceptus obiectiuus significatus per vocabulum siue æquiuocum, siue analogum non est purè, & exactè similis in singulis analogatis. Igitur neque est adunabilis sub vno conceptu communi. Consequentia constat ex dictis q. 8. vbi ostendimus ea dumtaxat sub vnum conceptum communem cadere posse, quæ exactè, & purè similia sunt inter se. Antecedens autem aperte imprimis ex terminis ipsis innotescet per singula quæque analogata discurrunt. Quis enim plane non videt, similitudinem reperiunt inter risum hominis & risum prati, inter acumen pipetis, & acumen gladij, inter pedem animalis, & pedem montis, inter caput hominis, & caput libri, inter aliaque huiusmodi analogata esse temperatam, mixtamque cum dissimilitudine, non verò puram, & exactam, qualis inter duos calores, duas albedines, duos homines, aliaque eiusmodi extrema vniuoca reperiuntur? Deinde constat: quia audito nomine, quouis ex modis supradictis æquiuoco, aut analogo, vt sunt *sanus, militaris, acutus, suavis*, & similia non statim formamus conceptum rei significatæ, donec scimus, quo sensu à profetente accipitur *Sanus* qui pè dici potest de homine, de pulsu, de cibo, de aere, &c. *militaris* de homine, de equo, de veste, de gladio, &c. *acutus* de homine, de gladio, de alio, de accentu, &c. *Suavis* de cibo, de potu, de musica, de vento, &c. Atque ita quovis scimus pro quo ex

Pharus Scientiarum, Tom. II.

hisce significatis, quoduis horum nominum sumetur, nominis solum, non item obiecti significati conceptum formamus, vt experientiâ constat. Formaremus autem, si huiusmodi nomina conceptum vnum suis analogatis communem significarent, vt formamus, quando audimus nomina vniuoca. Hæc satis pro hypothesi datâ. Alia autem, quæ de speciebus analogiæ explicatis ab Auctoribus disputantur, vt parum vtilia prætermittito; apud illos videri possunt.

Hisq; ita suppositis, pergo ad resolutionem quæstionis.

Propositio 1.

Nomen *ens* sumptum tam pro existente, quàm pro 463 potente existere vniuocum est comparatione tum substantiarum, & accidentiũ, tum Dei & creaturarũ, quatenus entia nũcupantur in istâ entis acceptione.

Probatum primò: quia nomen *ens* ita vsurpatum conceptum obiectiuum vnum, communemq; omnibus entibus significat, vt ex dictis q. 21. prop. 1. constat, sed nomen vnum conceptum obiectiuum pluribus communem significans eo ipso est vniuocum, si Aristotelicæ vniuoconi definitioni, receptæ ab omnibus standum sit, iuxta dicta hypothesi. Ergo nomen *ens* ita vsurpatum comparatione omnium entium vniuocum est.

464 Secundo probatur: quia supposito, quod nomen *ens* sumptum in acceptione dictâ significat vnum conceptum obiectiuum omnibus entibus communem, nõ potest esse respectu eorũ aut æquiuocum, aut analogum siquidem neque æquiuoca nomina, neque analoga significant vnum conceptum obiectiuum suis æquiuocatis, analogatisque communem, vt hypothesi. 2. statutum est. Relinquitur ergo vt sit vniuocum, quia nullum restat aliud nominum genus, vt est notum.

465 Opponi tamen potest contra propositionem primò Aristoteles, qui lib. 4. Metaph. text. 2. & lib. 7. text. 14. & 15. sæpeq; alibi nomen *ens* à classe vniuocorũ excludit. Censet enim se habere nomen *ens* ad ens substantiale, & accidentale, sicut se habet nomen *sanum* ad animal sanum, & ad medicinam, vrinam, & cætera, quæ dicuntur sana, respectu quorum certum est nomen *sanum* non esse vniuocum, sed analogum analogiæ attributionis, iuxta dicta hypothesi. 2. Quocirca tale etiam nomen *ens* esse S. Th. & cæteri interpretes Aristotelis vnanimiter censuerunt. Respondeo Aristotelem locis citatis apertissimè loqui de ente sumpto non pro existente, aut potente existere, vt nos illud sumimus modò, sed pro essente quidpiã (vt sic loquat) de quo nos prop. 2. & 3. & de quo proinde S. Th. cæteri; Peripatetici sæpe loqui celsendi sunt. Quare nec Arist. nec S. Th. nec cæteri verè Peripatetici aduersantur propositioni nostræ.

466 Secundo opponunt aliqui Ratio entis abstracta à Deo, & creaturis, & à substantiâ, & accidentibus prius est participabilis à Deo, quàm à creaturis, & prius à substantiâ, quàm ab accidentibus: quia Deus prius habet esse, quàm creaturæ, vt pote earum causa; & substantia prius habet esse, quàm accidentia, vt pote etiam causa eorum. Creaturæq; subinde à Deo, & accidentia à substantiâ in suo esse dependent: ergo ens propter talem rationem significans de Deo, & creaturis, de substantiâ, & accidentibus non vniuocè, sed analogicè dicitur. Respondeo primò, hoc argumentum, si quid prebat, probare vtiq; nullũ ferè nomen esse vniuocum eorũ, quæ citra omnẽ controuersiam vniuoca sunt. Cum enim inter se substantias, inter corpora, inter viuientia, inter animalia; & inter homines alia sint cause aliorum, & omnis causa prior naturâ sit, quàm effectus, ratio communis substantiæ, corporis, viuientis, animalis, & hominis prius

præiudicium à causis, quàm ab effectibus participabilis erit; subindeque nomina hæc tales rationes significantia substantia, corpus, vivens, animal, homo, respectu eorum, de quibus dicuntur, non uniuoca, sed analogæ erunt. Tantundemque de similibus contra omne dubium uniuocis erit dicendum; quod est absurdum. Ex quo patet argumentum oppositum nihil probare. Respondeo ergo ad illud, secundum. Rationem entis abstractam à Deo, & creaturis, & à substantiâ, & accidentibus physicè quidè prius in Deo, quàm in creaturis, & in substantiâ, quàm in accidentibus repetiri, quâ prioritate Deus, quàm creatura, & substantia, quàm accidentia prior physicè est: quia talis ratio physicè aliud non est à Deo, & creaturis, & à substantiâ, & accidentibus. Logicè tamen, & metaphysicè consideratam in statu abstractionis, non prius à Deo, quàm à creaturis, nec prius à substantiâ, quàm ab accidentibus ex suo intrinseco conceptu participabilem esse: quia in eo statu equè est indifferens ad cuncta, quibus communis est, utpotè præcisè in eo statu ab omni eo, quo diuersificatur in singulis, atque adeo à rationibus causa, & effectus, dependentiæ, & independentiæ &c. Ex quo patet nihil desiderari, quominus *ens* propter talem rationem significans uniuocum sit. Adde. Si cū ueritate obiectiua rationis entis stare possit, ut ea prius à Deo, quàm à creaturis, & à substantiâ, quàm ab accidentibus ex suo intrinseco conceptu participabilis esset; adhuc *ens* respectu eorum uniuocum fore: quia adhuc conueniret illi uniuocorum definitio, sed certè neuiquam potest stare. Fieret enim inde, ut ratio entis in Deo, & creaturis, in substantiâ, & accidentalibus non conciperetur à nobis purè, & exactè similis, proptè ad eius adunationem requiritur iuxta doctrinam supra statutam quest. 8.

467 Eiusdem facinæ est argumentum aliud, quod aliqui faciunt prætendentes rationem entis communem Deo, & creaturis, substantiâ, & accidentibus inæqualiter ab illis participabilem esse, indeque inferentes nomen *ens* illam significans esse analogum. Ex dictis tamen circa præcedens faciliè hoc itidem ab unoquoque & retorquetur in arguentes, & diluitur: quare in his præstandis non immoror.

468 Quartò obijciunt alij. Ratio entis transcendit per inclusionem metaphysicam usque ad ultimas differentias Dei, & creaturarum, substantiarumque, & accidentium: ergo non potest esse simpliciter eadem in istis omnibus, adhuc logicè, utpotè quorum differentia ultimæ diuersissimæ sunt, sed necessariò debet esse partim eadem, partim diuersa: ergo nomen *ens* propter rationem significans non potest esse uniuocum, sed analogum necessariò esse debet. Respondeo primò hoc argumento aequè probati nomen *ens* non posse esse uniuocum respectu substantiarum seorsim, nec respectu uiuentium, nec respectu animalium, nec respectu inferiorum cuiusvis cæterorum generum seorsim, utpotè quorum differentia ultimæ, quas transcendit ratio entis, diuersissimæ sunt, quod tamen à communi Philosophorum consensu videtur alienum. Respondeo secundò negando rationem entis transcendere per inclusionem metaphysicam usque ad ultimas differentias eorum, quibus communis est; id enim est falsum, ut constat ex dictis q. 20. *propositio*. 12. & 13. quo penitèns argumentum ruit. Respondeo tertio. supposito, quod ratio entis sub uno conceptu obiectiuo omnibus entibus communi sit adunabilis, ut in argumento supponitur, non posse non illam præcisè sumptam in singulis suis inferioribus exa-

ctè, & purè similem, atque adeo uniuocam esse, iuxta doctrinam statutam dicta q. 8. Quod si supposita transcendentia eius per inclusionem apud me impossibili, in singulis suis inferioribus purè, & exactè similis nequeat euadere, de quo non curo, neuiquam erit sub uno conceptu adunabilis. Cū tamen adunabilem esse, & Aduersarij fateantur, & supra à me q. 21. *propositio*. 1. absolute probatum sit. Ex quibus patet argumentum ab ipsis factum nihil præstare contra me.

Quintò obijciunt Accidètia ex eo præcisè dicuntur entia, quia sunt aliquid substantiæ, quæ per se simpliciter, & propriè est ens, tantundemque euenit creaturis comparatis cum Deo: ergo ens non uniuocè, sed analogicè dicitur de substantiâ, & accidentibus, de Deoque, & creaturis. Nego antecedens, accepto ente, ut modò illud accipimus, pro existente, aut potèntè existere. Accidentia quippe per se simpliciter, & propriè existunt, & possunt existere, tamen cum dependentiâ à substantiâ, tanquàm à suo subiecto, & creatura & per se etiam propriè, & simpliciter existunt, possuntque existere, tamen cum dependentiâ à Deo, tanquàm à suo efficiente; ecquæ titulo non vero in argumento assignato entia in acceptione dicta appellantur. Quidni ens ita sumptum de substantiâ, & accidentibus, de Deoque, & creaturis diceretur uniuocè.

Propositio 2.

Nomen *ens* immediatè sumptum pro essente quiddam essentiale, & pro essente quiddam accidentale non uniuocè, sed analogicè de illis dicitur analogia attributionis, siue, ut loquitur Arist. ad unum, vel ab uno.

Ita sentit ipse Arist. lib. 4. *Metaph.* cap. 1. & lib. 5. cap. 7. & lib. 7. cap. 1. *scilicet* quæ alibi, & cum eo S. Th. alique Peripatetici communiter, & ratio est: quia essenti quiddam essentiale, seu substantiale, & essenti quiddam accidentale (quorum primum Arist. ens per se, secundum ens per accidens vocat, ut supra notauimus) propter immediatè eadentibus sub nomen *ens* una ratio communis non datur, ut supra q. 21. *propositio*. 2. probatum est. Constat autem ex dictis in hac q. hypoth. 1. & 2. nomen significans plura non sub una ratione cunctis communi, sed sub diuersis non uniuocum, sed vel æquiuocum, vel analogum esse. Est autem *ens* ita usurpatum analogiè analogia attributionis, siue ad unum, vel ab uno, quatenus *ens* ita usurpatum primariò, & per se dicitur de essente quiddam essentiale, seu substantiale, secundariò autem, & per accidens de essente quiddam accidentale, eo quod subiectum, quod ab actu essendi substantiuo, siue identificante dicitur ens primariò, & per se est; siue identificat sibi suam essentiam, siue substantiam. Secundariò autem, & per accidens sibi adiunctum est, siue identificat sibi concretum accidentale ex se ipso, & tali accidente adiuncto coalescens.

Vnde cognosces Arist. locis citatis, ut textus eius præ se ferunt, pro eodè sumere substantiâ, & essentia, cui nomen ens primariò, & per se conuenire ceteris propter rationis datam: per accidentia autè, quibus conuenire arbitrat secundariò, & per accidens, dūtaxat intelligere eū cōcreta accidentalia adiectione ad accidentia propriorum accidentiū per adiectionē ad subiectū funguntur munere. Cæteroquin ipsa accidentia secundū se, & abstractè cōsiderata, quo pacto suā essentiam per se habent, eāque sibi primariò, & per se identificant per actū essendi substantiuū, idcirco

circo inter entia per se, & essentialia, seu substantialia, iuxta mentem Aristotelis censenda sunt. Videantur ad rem plura à nobis dicta *suprà disp. 9. quæst. 1. & 2.*

Propositio 3.

472 Nomen *ens* immediate sumptum pro essente quidpiam increatum, & pro essente quidpiam creatum non vniucum, sed analogum est respectu Dei, & creaturarum.

Hoc sensu veniunt mihi intelligendi Auctores, qui absolute pronunciant nomen *ens* de Deo, & creaturis non vniucè dici, sed analogicè. Probo autem, propositionem, quia nomen *ens* ita usurpatum vnam rationem communem Deo, & creaturis significare nequit, iuxta dicta *quæstione vigesima prima, proposit. 3.* Ergo respectu Dei, & creaturarum vniucum esse non potest: Erit ergo analogum: quia sicut Deus ab actu essendi, quo sibi identifiat suam essentiam increatam, dicitur *ens* pura increatum; ita creatura ab actu essendi, quo sibi identifiat suam essentiam creatam, dicuntur entia, puta creata. In quibus extremis quamdam proportionalitatis analogiam cernere est.

Propositio 4.

473 Quodlibet aliorum prædicatorum transcendentium, quæ recensimus *quæstione vigesima*, nomenque significans illud vniucum est comparatione eorum, de quibus dicitur.

Quia, ut statuius *quæstione vigesima prima, proposit. 4.* quodlibet talium prædicatorum conceptus quidam est obiectivè vnus, communisque pluribus, per vnumque nomen eisdem etiam commune significatur. Quo nihil ad vniucationem eius desideratur iuxta definitionem vniucorum traditam *suprà hypoth. 1.*

474 Ex dictis in hac, & præcedente quæstione nonnulla consuetaria sunt colligenda. Prius tamen est adnotandum nos *dist. 9. quæst. 1. & 2.* distinctionis gratiâ appellasse *ens* sumptum pro existente *ens* existentielle; sumptum verò pro essente quidpiam *ens* essentiali (prove essentiali existentielle contraponitur) diuidentes hoc cum Arist. in essentiali per se, quale est, quod sibi identifiat essentiam per se; & essentiali per accidens, quale est, quod sibi identifiat concretum accidentale, iuxta *superius* dicta. Et quoniam *ens* etiam pro potente existere, & pro potente esse quidpiam accipi solet: rursus existentielle in existentielle actuale, & existentielle potentiale diuisimus. Similiterque *ens* essentiali in actuale, & potentiale. Quibus appellationibus etiam impræsentiarum vtetur distinctionis, & breuitatis gratiâ, in consuetariis, quæ sequuntur.

Consuetarium 1.

475 Nomen *ens* comparatione entis existentialis, & entis essentialis æquiuocum est.

Quia *ens* existentielle, & *ens* essentiali extrema sunt valde inter se dissimilia, in vnumque proinde conceptum obiectivum per nomen *ens* significabilem non coeunt, sed immediate, quâ dissimilia per nomen *ens* significantur, atque adeo æquiuocè. Quemadmodum actus existendi, qui forma est prioris concreti, & actus essendi quidpiam, qui est forma posterioris, vt potè valde inter se

Pharus Scientiarum, Tom. II.

dissimiles, æquiuocè etiam significantur per verbum *esse*. Quæ omnia ex *superius* dictis satis sunt nota.

Consuetarium 2.

Nomen *ens* comparatione entis actualis, & potentialis (tam existentialis, quam essentialis) etiam est æquiuocum, aut analogum.

Quia etiam potentia ad essendum, & actus essendi, quæ talium concretorum sunt formæ, atque adeo & concreta ipsa dissimilia sunt inter se, vt constat; in eandemque proinde rationem per nomen *ens* significatam non coeunt, sed solo in nomine ipso conueniunt; atque adeo vel æquiuocè, vel analogicè, si ob habitudinem vnus ad aliud ex vno ad aliud nomen extensum est, vt videtur. Hac etiam ex *suprà* dictis satis nota sunt.

Consuetarium 3.

Conceptus obiectivus significatus per nomen *ens* sumptum vel pro existente, vel pro potente existere, quo pacto vniucum esse statuius *proposit. 1.* comparatione omnium vel existentium, vel potentium existere verè, & propriè est vniuersalis respectu eorumdem. Proindeque ad aliquam pertinet ex speciebus prædicabilium vniuersalium recentitis *quæst. 7.*

Prima pars huius consuetarij inde constat: quia conceptus obiectivus per nomen vniucum multis commune significatus, eo ipso est vnus conueniens multis, & prædicabilis de multis, vt constat ex dictis. Quod ipsum est esse illum verè, proprièque vniuersalem. Secunda autem pars constat ex eo, quod nulla est species vniuersalis, quæ in recentitis *loco citato* comprehensa non sit.

Sed quæris, ad quam speciem vniuersalis pertineat *ens* dictum? Respondeo *ens* sumptum pro potente existere respectu quorundam suorum inferiorum esse genus; respectu aliorum speciem; & respectu aliorum passionem communem: nempe respectu substantiæ, & accidentis est genus immediatum; respectu hominis, leonis, &c. genus remotissimum: quia de hisce omnibus prædicatur vt pars metaphysica per aliam partem contrahibilis; respectu verò huius, & illius entis, & cæterorum vt sic est species: quia prædicatur de illis, vt de indiuiduis incompletis tanquam essentia integra communis eorum: respectu autem differentiarum substantiæ, & accidentis, hominis, & leonis &c. est passio communis: quia de his prædicatur vt accedens ipsis commune, & necessarium, vt potè, quod non per inclusionem, sed per adiectionem metaphysicam transcendit eiusmodi differentias iuxta doctrinam *suprà* statutam *q. 20.* Nec nouum est eundem conceptum obiectivum multis communem ad plures, diuersasque species vniuersalis, seu prædicabilis pertinere penes diuersa inferiora, subiectave, ad quæ comparatur. Animal enim respectu huius, & illius animalis est species; respectu huius, & illius hominis est prædicabile mixtum; respectu leonis, & canis est genus; respectu rugibilis, & latrabilis est passio communis &c. De quo in *superioribus* etiam satis est dictum.

Tam verò *ens* sumptum pro existente actu, si 479 comparatur ad hoc, & illud existens actu, quæ tale erit species. Si comparatur ad Deum sumptum secundum se cum præcisione ab existentia, passio propriam metaphysicam erit eius vt potè prædicatum nostro modo concipiendi adiciens Deo

sic concepto actum existendi ipsi conueniens, necessarium. Si vero comparatur ad creaturas similiter secundum se conceptas accidens earum metaphysicum, atque contingens erit, vtpote quibus contingenter euenit actu existere: quo pacto *disputatione nona, questione septima* explicuimus.

Confectarium 4.

480 Ceteratidem predicabilia transcendentia, quæ vniuoca esse statuimus *proposit. 4.* vniuersalia proprie sunt, ad suasque species vniuersales consentaneæ ad nuper dicta spectabunt.

Quia de iis omnibus, quod ad rem attinet, perinde ac de prædicabili transcendentis entis nuper exposito philosophandum venit, vt consideranti parebit.

Confectarium 5.

481 Nomen *accidens*, prout id significat, quod alteri adiicitur vt subiecto, vniuocum est respectu omnium accidentium.

Quia in hoc, quod est subiecto adici omnia accidentia concipiuntur à nobis exactè similia: adcoque sub vno conceptu cunctis communi per nomen *accidens* significabili adunabilia sunt, de factoque adunantur à nobis. Quo nihil desideratur, vt illa in tali conceptu, & nomine conueniant vniuocè. Vnde etsi talis accidentis conceptus transcendens sit, vniuersalis nihilominus proprie est, ad suasque vniuersales species spectat, quemadmodum de ente, & aliis transcendentibus *confect. 3. & 4.* expositum est.

482 Mitto alia plura, quæ ex dictis, facile ab vno-

quoque colligi poterunt. Per ea enim, quæ hucusque sunt tradita, facile quisque diiudicare poterit, quanam vocabula vniuoca, & quanam æquiuoca, siue analogica dicenda sint; & quomodo quilibet conceptus communes per quævis vocabula vniuoca significati vniuersales sint, ad quasque species vniuersales pertineant.

Hoc vnum adnoto, quod iam tetigi *questio. 4. ne octaua*, persæpe vsu venire, vt nomina, quæ iuxta suam primæuam significationem æquiuoca, vel analogica sunt: eo quod non ad vnum communem pluribus, sed ad plures, diuersosque conceptus immediatè significandos primitus sunt imposita, communiter vsurpentur tanquam vniuoca; eo quod veluti reflexè quodammodo vniuoca facta sunt: nimirum, quia licet primarij conceptus obiectorum, ad quos immediatè significandos imposita sunt, à diuersitate phantasmatum sensibilium, in quibus sunt à nobis concepta talia obiecta, iuxta doctrinam supra statutam *disputatione secunda, questione tertia: & sæpe alibi*, diuersi euaserint; secundarij tamen eorundem obiectorum conceptus, quos per phantasmata ipsorum nominum solemus formare, exactè similes; atque adeo in vnum adunabiles sunt, de factoque à nobis adunantur, sicque adunati per eadem nomina significandi veniunt. Quo nihil deest, quominus hæc veluti per reflexionem quendam vniuoca euadant; tametsi directè spectata æquiuoca, vel analogica sint. Taliæque subinde loquendo absolute dicantur. Ita contingit haud dubiè in istis nominibus *Res, entitas, essentia, quidditas: aliquid, quidpiam, hoc, illud, istud, ipsum, quod*, & ceteris huiusmodi. Imò in plerisque aliis æquiuocis, & analogis ita contingere videtur.

TRACTA